

Szenti Tibor - Bozsér Zsolt

AZ ÚT VÉGÉN

2016

Szenti Tibor

AZ ÚT VÉGÉN

Elbeszélések

Bozsér Zsolt festőművész rajzaival

A kötet szövegét **Szenti Csilla** gondozta

(Ez az internetes kötet minden anyagi támogatás nélkül készült el.)

2016

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7. old.
Bevezető	8.
Hová mégy?	10.
A fotóművész	15.
Az út végén	19.
Álom	23.
Csönd	29.
A dal	34.
A madár	38.
Visszajött	42.
A küszöbön	46.
A fotográfia költője	50.
Trilógia	57.
Euridiké	59.
Az emlékező	65.
Papuska	72.
Lator a keresztfán	76.
A vakáció vége I.	80.
A vakáció vége II.	87.
A beton óriásváros	93.
A Vak Hordár	104.
A vándorkereskedő	109.
Teréz anya	114.
Visszasétáltam	120.
Találkozás félúton	125.
Kóborlelkek	129.
Elkészülődés	134.
Hűség	138.

ELŐSZÓ

Életemen át kutattam, hogyan kerültem ide? Hol vagyok itt? Miért jöttem és ki küldött? Egyáltalán van-e itt küldetésem, vagy jobb lenne visszatérnem oda, ahonnan származom? Az bizonyos, hogy egy másik dimenzióból érkeztem és mindig oda vágytam. Tagadom, hogy sci-fi, vagy ezoterikus firkász lennék. Amikor Bozsér Zsolttól megkaptam a kötet borítólapjának remek rajzát, nagyot néztem. Életemben nem ültem lovon, és nem vonzódtam ehhez a hatalmas állathoz. Miként gondolta, hogy éppen vele foglalja össze a kötet szimbólumrendszerének egyik nagyon fontos részét? Megérezhette, számomra alapvető érték, hogy magyarnak születtem, és ha az út végéhez érek, a „csillagösvényen” lesz, „aki” őseim után fut velem.

Szerető feleségem szerint az a tény, hogy öt felnőtt között gyermekként egyedül nevelkedtem és valamennyien dédelgettek, nem tanultam meg az együttműködő, közösségi család fogalmát, és elkényeztetve nőttem föl. Még a családommal sem úgy törődtem, ahogy elvárták volna. Magányosan, csak magamra figyelve éltem a normális, reális emberek számára érthetetlen, különös életemet. Lehet, hogy igaz, hiszen ezen állításokat sem igazolni, sem cáfolni nem tudom.

Valószínű, hogy szürreális írásaim éppen e fura magányosságomból születtek.

Szomorú szívem
szerelmes zarándoka,
adj egy ölelést!

Hódmezővásárhely, 2016. szeptember 23.

*

A GOLD VADÁSZ

Bevezető írása helyett, a szibériai tajga kis gold vadászára gondolok, aki az őserdőben Arszenyev kapitány földmérő útjait követve, az egyik alkalommal a fáradt csapatot ezzel vigasztalta:

„– Nemsoká egy bódét találunk ezen a tájon.”

A nyomolvasó vendégük rá is talált a menhelyre. A kapitány fáradtan elaludt. Amikor keltették, azt látta, hogy „Derszu aprított egy csomó fát, nyírfaháncsot gyűjtött és mindezt be rakta a pavillonba. Az gondoltam, fel akarja gyűjtani és kezdtem lebeszélni erről a szándékáról. De felelet helyett egy csipetnyi sót és egy marék rizst kért tőlem... A gold nagy gonddal néhány szál gyufát csomagolt egy darab nyírfaháncsba, másik két darab háncsba göngyölte külön a rizst, külön a sót és ezt is felakasztotta... Azután kívülről megigazította a háncsot, hogy ki ne szóródjék semmi és szedelőzködni kezdett.

– Talán úgy számítasz, hogy visszajössz ide? – kérdeztem tőle.

Tagadólag rázta a fejét. Erre megkérdeztem, minek hagyta itt a gyufát, a rizst, meg a sót.

– Ha valaki más erre jár – felelte Derszu –, megtalálja majd ezt a bódét, jó száraz fát, gyufát, ennivalót lel benne, nem pusztul el.”

Ne kérdezzétek tehát, hogy én miért írtam ezeket a különös történeteket. Bizonyosan azért, hogy aki majd olvasójuként utánam jön, belső táplálékául szolgáljon neki, ebben az irdatlan vadonban, amely körülvesz és mögöttünk marad. Az öreg gold valamennyi élőlényt, akivel találkozott a tajgában, „emberként” említette: a parányi „hangya-emberről” éppen úgy beszélt, mint *ambáról*, az óriás „tigris-emberről”.

Az én utódaim már kikerültek a természetből és beton óriásvárosokat építenek, de előbb-utóbb minden ember kitör saját falanszteréből, és elindul a hosszú Útra, hogy ráleljen önmagára, vagy egy vágyott világra, de ezekben segíteni kell!

Hódmezővásárhely, 2016. október 28.

Szenti Tibor

HOVÁ MÉGY?

Az emberek egy része határozott céllal keresi, járja életének útját, és ezt akkor is igyekszik követni, ha tőle független erők erőszakkal eltérítik, vagy saját elhatározásából változtat irányt, esetleg később visszatér az eredetihez. Lesznek, akik beletörődnek abba, hogy kisiklottak és nincs erejük a megkezdett útra visszakanyarodni. Másoknak hiányzik a határozott céljuk. Arra mennek, amerre sorsuk viszi őket, vagy éppen megfelel az elvárásaiknak és egész életükben sodródnak.

Közép Dezső rossz időben, rossz helyre született, és nem alakult ki benne sem egy határozott út, sem a tétovaság eltökélt követése. Álmodat kergetett, de bele kellett törődnie, hogy azok nem valósulnak meg és semmivé foszlanak. Kis tisztviselőből egy nagy gyárba került és betanított munkásként dolgozott. Feladatát pontosan végezte. Kapunyitáskor már a bélyegzőórát nyomta, majd fáradhatatlanul a marógépénél tevékenykedett. Néhány alkalommal nőül-léssel is próbálkozott, de a választott hölgyek nem olyan férfit kívántak, amilyen ő volt. Nyugdíjazásakor megkapta a kitarók hálgyűrűjét és visszavonult.

Túl a nyolcvan évén, amikor kényelmetlen támlásszékén ült, térdére eresztett kézfejen észrevette, hogy a bőre átlátszóvá vált, mint egy vékony hártya, amelyen áttűntek a sötét vére-erek, miközben az izmok szinte felszívódtak. Megfogta a bőrt és óvatosan felhúzta. Fájdalom nélkül követte mozdulatát. Fölemelkedett, akár egy hegycsúcs, és amikor elengedte, nem simult vissza. Eligazította, majd ismét megemelte. Mindaddig eljátszadózott vele, míg az unalom avítt fátyla szemére ereszkedett és rájött, hogy megöregedett. Szülei régen, testvérei később elhaltak és magára maradt.

Kezdetben bejárt hozzá egy régi munkatársa, aki felfedezte vegyes könyvtárát és kölcsönkérte az értékesebbeket, de elfelejtette visszavinni. Dezső nem bánta. Csökkent a lom körülötte. Amikor már csak néhány példány maradt, az egészet összecsomagolta és barátjának azzal adta, hogy legyen nála egyben, aki ettől kezdve többé nem jelentkezett.

Bezárta maga mögött a lakás ajtaját. Visszalépett és néhányszor megrázogatta a kilincset. Meggyőződött, hogy biztosan záródott-e, majd katonásan szalutált, ahogy a fronton megszokta, ha parancsot kapott. „Irány a kocsmá” – mormogta – és elindult a feladatot végrehajtani. Az első restinél megállt. Kicsi és koszos volt, akár egy gondozatlan akol. Amikor benyitott, többen hozzászegődtek, és úgy kísérték a pulthoz, mint tábornokot a tisztjei, miközben azt kiabálták a csaposnak, hogy a „szokásost!”

Közép Dezső a zsebére ütött, érzékeltetve a cimborákkal, hogy pénzénél van, megkapta a havi nyugdíját. Az ivótársak száma rohamosan növekedett, és a buzgó vendéglátót a kiüresedett tárcája miatt még záróra előtt kirakták az utcára. Hűvös volt az idő, de mámoros fejjel nem sokat érzékelt belőle, amikor hazafelé dülöngélt. Egy borissza utána loholt. A sötét mellékutcán lerántotta róla meleg kabátját és elinalt.

Dezső jól aludt és másnap délelőtt a szomszédok veszekedése ébresztette föl. A mosdó felé sietett, de közben elhasalt a széthagyott cipőiben és betörte az orrát. Ez bosszantotta és kárikózott is, hiszen a bealvadt vértől nehezen tudott szuszogni. Összeszedte magát. Félig-meddig felöltözött, miközben megéhezett. Visszament a kocsmába, ahol a tegnapi kimaradt, megkezdett lángost azzal a gondolattal adták oda neki, hogy a következő havi nyugdíját is náluk hagyja. Nem így történt. Különböző leárazott termékeket vásárolt. Lejárt szavatosságú zseblámpaelemet, beszáradt golyóstollat, kávézacc-tartó kisbőgrét és egy kifakult nyakkendő. Boldog volt, hogy mennyi értékes holmit kapott a pénzéért. Nem is vágyott többre.

Elindult szokott sétájára. Megállt a kirakatok előtt és nézelődött. Figyelte a galambokat, hogyan koldulnak a járókelők között, majd elvegyült a tömegben. A köztér padján megpihent és elbóbiskolt. Arra riadt föl, hogy valaki rázza a karját és ráförmed, hogy ideje lenne hazamenni. Közép Dezső mindig törvénytisztelő és parancsteljesítő ember volt. Most is azonnal fölállt. A járőröző rendőrnek szalutált és elindult.

Ezekben az években már gyakran kijárt a temetőbe, elhalt szülei és nővérei sírját gondozni. Nem értette, hogy szerettei hol vannak, hiszen a testük a földben nyugszik, míg lelkük valahol odafentről figyelik, de hiába néz az égre, nem látja őket. Ráborult a fejére és hangoosan szólt hozzájuk. Elzokogta fájdalmát, hiszen senkije sem maradt. Bántotta, mennyire szerencsétlen, arra gondolva, hogy gyónását valahol majdcsak meghallják.

Végtelenített lánc kötötte őket össze, amelyben ő csak egyetlen szem volt, és nem tudta, melyiknek az útját kövesse, ha már a sajátját föladta. Olyan volt, mint a naprendszerben kóválygó üstökös, amely évszázadokig jéghideg kőhalmazként rohan elnyúló pályáján. A Nap közelébe érve kissé fölmelegedik és csóvát kezd húzni. Midőn a jégburka fölenged, és a sötétségből kivilágosodik, éjszakánként a Föld lakói is láthatják, de ahogy távolodik, újra megfagy, és a hosszú éjben fut tovább. Legalább egyszer, életének végső éve alatt ő is kapna ebből a fényből, ha már maga soha sem volt képes sugározni.

Elindult. Már hajnalodott, amikor a városból kiért. A félhomályban beleesett egy fűvel telinőtt csatornába. Szerencséjére csak az alján volt víz, és csupán térdig lett sáros, mire kikecmergett. Ment tovább az országúton. Élvezte, ahogy a madarak ébrednek és csiripelve szedegetik a táplálékot. A forgalom gyorsan leszorította az útról. Volt, aki kiszólt az autóból, hogy messze megy-e, mert egy darabon elviszi, mások rákiabáltak, hogy kóválygásával ne veszélyeztesse a haladásukat. Hamarosan elfáradt. Beült egy bokor árnyékába és elnyomta a buzgalom.

Álmodott. Egy nagy réten járt, ahol végelláthatatlan mezei virágok között sétált. Ő volt a kertész. Kigyomlálta a fojtó arankát, a szűrös számartövist, a bűdös bürköt és minden egyéb, kellemetlen növényt. Boldognak érezte magát, hogy végre olyan világot teremthet, amelyet egyedül ő irányít és ebbe senki sem szólhat bele. Az álma azonban nem tartott sokáig. Arra ébredt, hogy alkonyodik és a város fényei messze világítanak. Hazaindult. Ahogy haladt lakása felé, egyre gyorsabban lépdelt. Hajtotta a hűvös szél, amely az éjszakával együtt tört rá, és a gondolatai, amelyek kezdetben csapongtak, de mind inkább az álmokertre összpontosultak.

Emlékeiből visszajárt az a gyümölcsös, amely kisgyermekként nagyszüleinek tanyabekájáján fogadta, amikor meglátogatta a tisztelt öregeket. A telek házfelőli részében nagyanyja gondozta a konyhakertet, mögötte a dülőútig hózódtak nagyapja termő fái. A körtöltéshez érve hirtelen megállt, és öröm villant szemében, amikor rájött, hogy a család számára ez maga volt az édenkert.

Amikor hazaért, csak a lába fáradt el, de az agya úgy járt, mint a bolond kocsi kereke. Nyugtatta magát és a lavórját teleeresztette meleg vízzel. Beleállt és térdig mosogatta magát, majd megtörülközött és elnyúlt a vetetlenül maradt ágyon. A lámpát eloltotta, de a kertet világosan látta maga előtt, amint az öregek dolgoznak benne, ő pedig kosárba gyűjti a zöldséget és gyümölcsöt.

Reggel korán nyitott a sarki újságosbódé. Azonnal futott és vásárolt egy napilapot. Rögtön a hátulsó oldalán, az apróhirdetéseket nézte. Vastag betűvel szedve megakadt a szeme a kiadó telkeken. Először is a városhoz közeli Aranyág határnév tetszett meg neki. „Az aranyágon bizonyosan aranyalma terem” – gondolta. Mindjárt a sor elején azt olvasta, hogy a város bérbe adja kétszáz ölnyi telkét, szorgos művelőjének. Boldogan rohant és azonnal bekopogott a földhivatal ajtaján. A tisztviselő próbálta elriasztani, hogy mit kezd vele, amikor a terület csupa gazos homok. Évnél tovább senki sem kínlódott vele, mert a vetőmag árát sem adta vissza.

Közép Dezsőben változatlanul élt a régi kert élménye, amely szikes, sovány föld volt, mégis az egész nagycsaládot táplálta. A legtöbbet az érte neki, hogy szorgoskodni lehetett benne. Látta, hogyan csírázik, hajt ki a mag, majd szárba szökken és termést hoz. „Ez az igazi hajtóerő...” – de nem gondolta végig. Nyúlt a kérvénylapért, kitöltötte és vidáman elköszönt.

Hét múlva jött az értesítés, hogy a meghirdetett aranyági terület az övé. Jelenjen meg szerződést kötni. Fél óra múlva érvényes bérlője volt a kis földdarabnak.

Hazarohant. Átöltöznie nem kellett, mert egyetlen ruhája rajta volt. Fogta a szerszámaikat, amelyekkel szerettei sírhantját gondozta, és elindult birtokot hódítani. A téli fagyok elmúltak. Itt az ideje, hogy kertészkedjen. Nagyon örült, mert a föld végében két sor elhanyagolt, de termő gyümölcsfa állt, amelyek együttvéve az idén is bizonyosan nyújtanak annyi, amennyi neki télire elég lesz. Egy hétig a gezemicét szedte és alaposan elfáradt. Rájött, hogy az ő korában naponta oda-vissza kilométereket már nem lehet megtenni és egész nap szakadatlanul dolgozni. Kiirtotta a susnyókat, letördelte a száraz ágakat és hajlékot kezdett építeni, amelyet befejezésül fóliadarabokkal betakart az eső ellen. Az első éjszakája töredelmes volt. Minden neszre fölébredt és hajnalra fájni kezdett. Hazulról hozott takarót, kölcsönzött kabátot, pár edényt és poharat, valamint egy jókora kannában ivóvizet. Minden együtt volt a kertbéli életéhez.

A szomszéd telkek szorgos munkásai nézték, hogy mit művel ez az ember a környezetükben? Eleinte kinevették és mutató ujjukkal a homlokukra böktek, kifejezve, hogy a jövevény-nél ott lehet a baj. Néhány nap múlva megszokták, sőt örültek neki, hogy valaki egész napját a földjén tölti, legalább elriasztja az éjszakai tolvajokat. Még segítettek is, amikor látták, hogy semmihez sem ért, csak vaktában dolgozik. Adtak neki kimaradt vetőmagot és ellátták tanácsokkal.

Megszállottan dolgozott. Amikor elkészült, lehasalt a földre és figyelte, hogy mikor kelnek ki a veteményei. Hamarosan katonás sorrendben bújni kezdett a sárgarépa, saláta, kelkáposzta, és ki tudja még mi, hiszen a leveleiről nem ismerte föl a zöldségeit, de azt sem tudta, hogy melyik hónapban kell azokat elvetni.

Egy éjszaka arra ébredt, hogy mozog a földje, mintha az egész határ odasereglett volna. Megijedt, fészkéből ki se mert bújni. Amikor az első napsugár bevilágított hozzá, előmászott és elrémült. Őzek, nyulak serege éppen végzett, és a föld színéig letarolta a kertjét. Hamarosan jöttek a szomszédok is, akiknek a tábláira tovább vándorolt a pusztai állatsereglet. Botokkal, kapákkal kergették el a kártevőket, majd csapatostól megálltak Közép Dezső viskója előtt. Megfenyegették és kártérítést követeltek.

Szegény öreg azt sem tudta, hogy mihez kezdjen. Hazarohant és bezárkózott a lakásába. Kétnapi bujkálás után végre erőt gyűjtött, kivette a takarékból az esedékes nyugdíját és elindult Aranyágba. Útközben gondolkodott, hogy mire vállalkozzon a néhány ezer forintjából: kártérítést fizessen, vagy új vetőmagot vegyen? A város szélén állt egy gazdabolt, ahová tétova léptekkel benyitott. Csak úgy kérdezősködött, mint aki tájékozódni kíván: „saláta, retek, káposzta...” kezdte sorolni, de a kereskedő csak a fejét ingatta és megunva különös vásárlóját, türelmetlenül felvilágosította, hogy ezekkel elkésett. A legtöbb termelő már el is adta a zöldségeit. Különben, minden vetőmag idejében elkelt.

Dezső nem mozdult. Tanácstalanul tovább álldogált egy polc előtt. A kereskedő meg-sajnálta, és azzal vigasztalta, hogy termeljen virágot. Abból még kilószámra van eladó magja. Dezsőben újfent fölremlt hajdani álma, amikor egy nagy mezőben tengernyi virág nyílt körülötte. Elmosolyodott és magában azt gondolta: „ez az!”. Megkérdezte, hogy mit ajánl a boltos, aki sorolni kezdte, de mindegyiknél megjegyezte, hogy ehhez milyen talaj-előkészítést végezzen, mennyi műtrágyát kell használni, hányszor szükséges locsolni, permetezni. Dezső érzékelné kezdte, hogy mindebből ismét nem valósul meg az ő igazi kertje. Elmondta, hogy mire gondolt: „pipacs, szarkaláb, ökörfarkkóró...”

A kereskedő szeme egyre nagyobbra nyílt és belátta, hogy kivel van dolga. „Margarétát javasolok, az való önnek.” Dezső végre érezte, hogy ez lesz a legjobb. Szeme előtt kibontakozott a gyönyörű, virágos mező, amelyben úgyszólván lesz majd pipacs, és szarkaláb. Fölvásárolta a bolt összes margaréta magját. Megtömte vele a táskáját és boldogan vitte a földjére. A

szomszédjai gyanúsán nézegették, hogy mit akar már megint, de csakhamar a saját dolgukkal törődtek és megfeledkeztek a számonkérésről.

Amikor szürkülni kezdett és a munkások hazamentek, Közép Dezső fogta a kapát és elegyengette a vadaktól földült földet. Reggel ámulva nézték a munkások a kis telket és kérdezték, hogy „talán nem aludt az éjjel?” „Szép telihold volt” – válaszolta Dezső. A beszélgetés során kiderült, hogy margarétát akar vetni, amelyen jól vihogtak. Magyarázták neki, hogy ők meg nem győzik irtani, és nem kell ahhoz vetni, hogy a telkén kiviruljon. Ekkor megmutatta a tömérdék tasakot, tele virágmaggal és boldogan közölte, hogy ezt mind elveti. Adtak neki egy rossz zsákot, amelyre madzagból keresztbe a vállára tartószárat kötözték. A jókora vetőtarisznyát magára igazította és beleürítette a temérdek magot. Az egyik szomszéd meg is jegyezte, „kár, hogy nincs méhesünk, milyen méztermés lenne majd ennyi virágból, ha lesz belőle valami”.

Dezső csöndesen dúdolni kezdett és lépésről lépésre jobb kezével belenyúlt a zsákba. Kimarkolta a vetőmagot, majd széles mozdulattal szórni kezdte, ahogy valamikor az őseitől látta. Elővette a gereblyét és mire másnap ismét kivilágosodott, elkészült művével. Szerencséje volt. Kora délután beborult az ég és eleredt az eső. Alaposan megöntözte a földeket és hamarosan sűrűn kelni kezdett a margaréta. A virágok hosszú szárat növesztettek, mindegyik följebb akart érni, küzdöttek a napfényért.

Dezső leheveredett a kalyibája előtt és gyönyörködött a virágaiban. Gondolatban kisgyermekként újra ott állt nagyapja kertjében, és elnézett az előtte elterülő, végtelen mezőre, ahol nyíltak és hajlongtak a levegő rezgésében tündöklő vadvirágok. Talán elszenderült és álmodott is, ahogy figyelte a sárga közepű, fehér szélű, kerek virágfejeket, amelyek hasonlítottak a sziporkázó égitestekre, amelyek hosszú, fehér sugarakat bocsátanak a Földre.

Ilyenkor, nyár közepén még sokáig világosak az éjszakák és a margaréták fölött kinyílt a hatalmas égbolt. A virágok lassan beleolvadtak a hulló csillagokba, amelyek a földig ereszkedtek, és Közép Dezső a Tejút előtt megnyílt sövényén elindult feléjük...

Virágcsillagok!
Utat mutattok egy nagy
Mindenség felé!

Hódmezővásárhely, 2015. január 4.

*

Írásomat **Nagygyörgy Sándor** festő- és természetfotós emlékének ajánlom

A FOTÓMŰVÉS

Erdős Péter festőművész barátom társaságában Mártélyra mentünk. November eleji, szürke idő volt, amely a víztükörről fölszálló pára és a leereszkedő köd időtlenségének súlyával ült a tájon. A fák a lombjukat elhullajtották. Az ágak hegyén csak itt-ott maradt még néhány sárga, összezsugorodott levél, amelyekről csöpögött a gyéren szitáló eső. Az egykori Tisza-partra épült Művésztelep előtt kedves barátunkat üdvözölhettük. Éppen a gumicsizmáját húzta a teraszon. A ladikban már benne volt a holmija és az evezőlapátja. A szemközi szigetre készülődött. Érzékelve erős késztetését a távozásra, sajnáltam, hogy ilyen gyorsan elmegy. Azért jöttem, hogy benézzek hozzá és gyönyörködhessem az elmúlt hetek során itt készült festményeiben, de láttam, hogy nincs nála összezsugorodó állványa és festőkellékeket tartó táskája. Megkérdeztem tőle:

– Nem festeni még?

– Fotózni – válaszolta, és kutakodásomra kedvetlenül megemelte a nyakába akasztott jókora fényképezőgépet. – Láthatod. Az én végtelen, örök szerelmem a természet, amelyet nem lehet festékekkel megörökíteni. Letettem az ecsetet és a fényképezést választottam.

Miközben beszélt, lehaladtunk a partra. Beleugrott a ladikba, köszönt és elevezett. Ott álltam kijózanító egyedüllétben, hiszen Péter barátom már valahol az ártérben szemlélte az odvas fűzfákat és kereste témáit.

Gondolatokba merülve, tétován járkáltam és figyeltem a csöndet, amelyet csak nagyon ritkán egy-egy tőkés réce zavart meg, ahogy maga körül szárnycsapásaival kavarta az addig mozdulatlan víz elhomályosult felszínét. Észre sem vettem, hogy közben elmúlt dél. A két szelet kenyér közé vágott vékony parizer szinte beleolvadt, és íztelen masszává változott, amikor végre harapni kezdtem.

Arra lettem figyelmes, hogy Sándor barátom megérkezik. Lapátjával olyan zajtalanul merítgette a fagyni készülő vizet, hogy észre sem vettem. Megszokta, hogy a természet fotózásához az egyik legfontosabb követelmény a csend. Azt gondolhatta, hogy régen elmentem és tovább élvezheti az alkotó magányt, de sárba dermedt cölöpként előtte állva megpillantott. Hosszan nézett rám. Észrevette, hogy didergek és behívott.

Boldogan követtem. Reménykedtem, hogy végre fölmelegszen, de csalódtam. A szoba tele volt mindenféle különös kellékkel, amelyeket nem ismertem. Az egyik sarokban helyet dúrt, ide állította szétnyitható székét és mutatta, hogy telepedjek le. Fél napi ácsorgás után jólesett leülni. Sehol egy kályha, elektromos fűtőtest. Az ártérben ilyenkor az áramot is kikapcsolják, hogy a télvégi hóolvadáskor hirtelen feljövő árvíz ne tegyen kárt. Szerencsére a levegőt gyorsan beszuszogtuk, csupán a falakból sugárzott a küszöbön ólálkodó tél jéghideg lehelete.

A kis helyiségben a jókora asztal foglalta el a legtöbb helyet. Ide tette a fényképezőgépét és a legkülönbözőbb helyekről kezdett előszedni többféle ismeretlen, különleges holmikat, amelyeket összekötött egy hatalmas akkumulátorral. Csatlakoztatta a kameráját, majd olyan kerek tekercset nyomott mindkettőnk fejére, mintha drótkorona lenne. Ettől a pillanattól kezdve teljesen megváltozott, mint aki megérkezik egy ismeretlen világból és beszélni kezdett:

– Most bekapcsoljuk magunkat az áramkörbe. Ne félj, csak egy kis ütést érzel, és figyelj a gép előtt megjelenő képet.

Egész testemben pillanatnyi bizsergést éreztem, de nem fájt, inkább belülről melegített és a szememet kezdte tágitani.

– Mi ez? – kérdeztem, bizonytalan gyanakvással.

Ekkor elébem dobott egy kéttenyérszerű fényképet.

– Mit látsz rajta?

– Ágak sűrűjét, amelyből egy szarvas tekint ki.

– Ez az. Semmit sem látni abból, amit a helyszín mutatott. Néhány négyzetcentiméternyi sík fekete-fehér papír, két dimenzióban. Olyan, akár egy giccsfestmény, amely falra akasztva, a napfénynek kitéve kifakult, és csak árnya annak a valóságnak, amelyet a természet évek milliói során, hosszú átváltozásokkal megalkotott.

Hirtelen mozdulattal elkapta tőlem a képet és mérgesen darabokra szaggatta.

– Most figyeld a gépem lencséje előtti teret.

A masinából fény tört elő és benne volt az előbb látott kép, amely egyre jobban növekedett, tágult körülöttünk. A kis szoba minden kacatjával együtt eltűnt. Ott álltunk a folyóparton. Sándor meglökött.

– Ne félj, lépj már beljebb!

Ahogy a fák tövében araszolni kezdtem, az ágak jöttek felém, az arcomba csapódtak és kezemmel próbáltam elsodorni.

– Minek nekünk egy csomó, drága fénykép, amikor a legjobb lencsénk a szemünk, amely a külvilágból, a szemidegsejteken keresztül viszi az agyunkba a látványt, ahol képpé alakul. Az agy a legjobb tároló hely és most rögzül benne mindaz, amit átélünk.

– De meddig tudja raktározni?

– Egyéntől függ, de valóban vigyázni kell, mivel az élmény az agyban is elhomályosul, amint az idő újabb benyomásokkal elfödi, ahogy a papírkép is tönkremegy.

Az utolsó tudós szavakat már nem figyeltem. Az erdő sűrűjében megjelent előttem a szarvas feje. Látni akartam az egész csodálatos testet, amely közeledésemre nem szaladt el, és föltárult előttem, akár egy gyönyörű szobor, finom, karcsú lábaival lépegetve, szinte hívott, hogy kövessem. Sándor mögöttem haladt. Irányította a különös fényt, amely mind szélesebbre nyílt előttünk és továbbhaladtunk az ősz csupaszította vadonban. A magas kúszónövények kopasz indáira rátelepült, ezüstösen csillogó pókháló utunkat állta, de még áttűnő hernyóselyemlepel finomságú volt. A szarvas mintha átrepült volna fölötte, már a túloldali tisztáson ballagott. Hátra-hátranézett, szembe fordult, hogy követjük-e, de a kép itt elkanyarodott. Átvitt a folyó falu felőli partjára, és a parasztkocsik vágta mély, földes út fölött elérkeztünk az öreg Késmárki százéves szélmalomhoz. Az öreg fönt volt a széles tengely kupolájában. Kapaszkodott a sugarasan szétágazó tartólécekbe. Szemüvege kissé az orrára eresztve, talán előre nézett. Szólogattuk, de már nem ránk figyelt. Messze, nagyon messze nézett, nem a világ látványa utáni érdeklődéssel...

A mozgó fotó hirtelen megszakadt.

– Ennyit bírt az akkumulátor – szólalt meg halkán Sándor, hogy szavai ne törjék meg a szertefutó gondolataink összetartó csöndjét, majd magyarázatul még hozzátette – lenne még több fölvétel is, de az elektromos töltés kimerült.

– Barátom – szóltam meg, amikor a csodák birodalmából én is visszatértem a barátságtalan, hideg kis szobába –, hogyan készítettél három dimenziót, amikor ezzel még Amerikában is csak most kísérleteznek?

– Összebarkácsoltam. Kezdetben, amikor a festészetről átváltottam a fotózásra, hogy a fölvételeket papírképre írhasam, pénz híján egy feneketlen termoszbba épített üveglencséből készítettem nagyítót. Semmi sem lehet akadály, ha a természet megszólít és vágysz utána. Kár, hogy a képsort nézve, még mindig nem tudtam megmenteni és idehozni a szél suttozását, a vihar tombolását, a szélmolnár gondolatainak halhatóvá tételét, és azokat a finom illatokat, amelyek a fűzfák korai barkáiból a virágporral együtt érkeznek felénk, vagy a kubikgödrök mocsarának számomra jelzés értékű, nehéz szagát. Hol van e kísérletem még a tökéletestől? Olyan ez a tákolmány a kezemben, mintha nyűtt, fatökés zongorán egy ujjal klimpíroznam Beethoven 5. Esz-dur *Emperor* zongoraversenyének csodálatos dallamát, egy Steinway & Sons hangszer helyett.

Emberöltővel később a floridai Orlando Animal Kingdom parkjában Sándor megvalósult álmát élhettem át, ahol a félkörívű vetítővászon előtt, már 5D-s állatfilmen láthattam és érezhettem a természet közelségét. Színes lepke szállt az orromra, illatok és valahonnan ránk permetező zápor formájában éltük át a tavasz áradó szösszeneteit.

Sándorral személyesen nem találkoztam többet, de 1971-ben bűvölten álltam Pesten, a Vadászati Világkiállítás fotóbemutatóján, ahol kinagyítva ott nézett velem szembe az első díjat nyert dámszarvasa. Élt a képen.

Barátomnak később halálhíre érkezett és megborzongtam.

„Nem lehet, hogy így távozzál. El sem búcsúzhattam tőled! Most, amikor az idő rám vénült, és járom a pusztasággá változott tanyák egykori világát, hallgatom a romépület kéményének tetején kelepelő gólyát, vagy a gyorsan fogyatkozó, csicsergő fecskéket, nézem a folyó túlsó partját, ahol kilőtték az utolsó szarvast is, megtiltották a halászoknak, hogy kivessék a görcsös ujjakkal kötött hálóikat, egyre élesebben látok. Nem a természet gyermeke voltál, hanem önmagad váltál természetté” – gondoltam.

Magam előtt látom ismét szarvas képedet. Szemed – mint régen ellobbant tábortüzed égő parazsa – egyszerre fölizzik. Fényözönben figyelem lelked víz, puszta és erdőrengetegét. Nézem ágkarodat, hallom barcogásodat, és érzem a sulyom felől fölszálló lélegzeted illatát. Embertested többé nem jön felém.

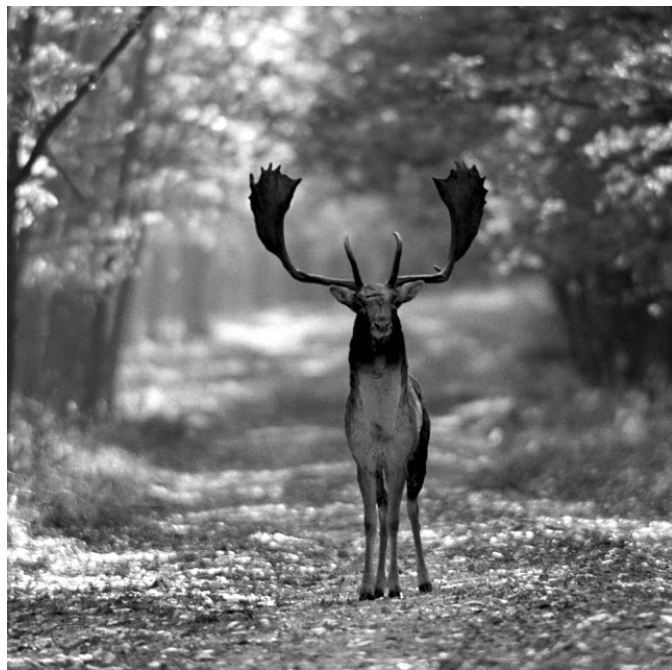
Szarvasagancsod
erdők sűrűjében jár,
vissza se tér már.

*

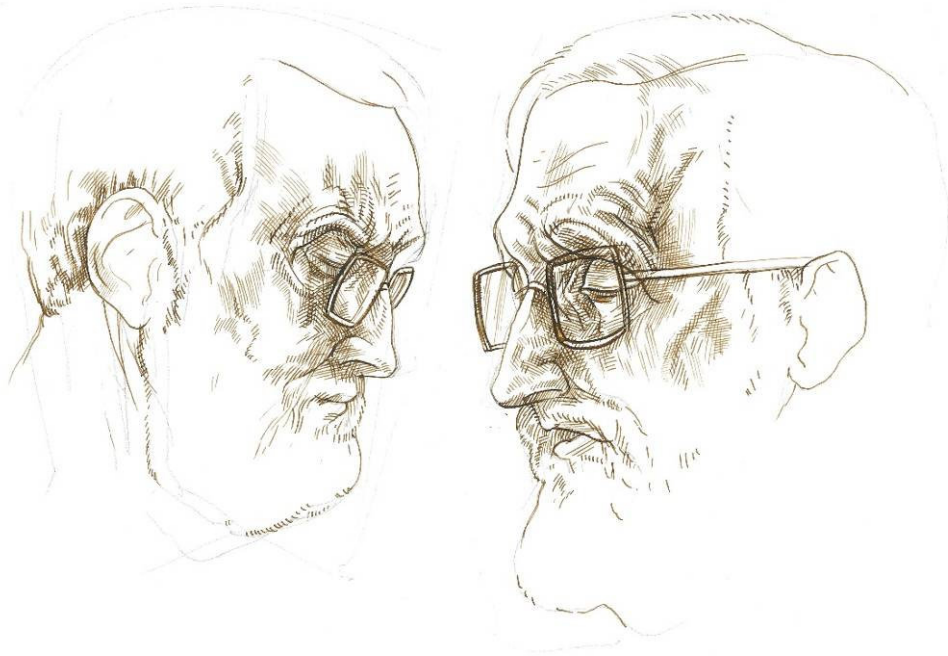
Hódmezővásárhely, 2015. január 16.

Sándor egy mártélyi fűzfa előtt

Az első díjas dámvadszarvas fotója

AZ ÚT VÉGÉN

Figyelmeztetést
kaptam. Ma meglegyintett
a végelmúlás.

2015. október 7.

- Egész nap zörget. Kicsoda ön és mit akar?
- Bizonyos lehet, hogy régen ismerjük egymást, csak nem fedez föl. Fontos beszélni valóm van.
- Riporter talán és a válaszaimat félremagyarázva megjelenteti valamelyik személtapban?
- Köztünk marad! Csak felfogásaink különbségeit szeretném tisztázni.
- A fal órá éppen most kongatta el az esti tíz órát. Igyekezzen.
- Köszönöm beletörődését. Az első kérdésem az, hogy ön rendszeresen arról beszélt, miszerint hároméves koráig tud visszaemlékezni. Derék dolog, de ezzel nem áll egyedül. Ebből a korai életkorból mi volt a legfontosabb emléke?
- Anyai nagyapám és dédapám temetése. Háromnegyedévnyi különbséggel a harmadik, majd negyedik éves koromban távoztak. Korán megismertem a halál közelségét és gyötrelmét. Abban az életszakaszomban az érthetlenségét.
- Képtelen volt legyőzni?
- Megbékéltem.
- Élet és halál nem járhat egy úton.
- A kettőnek nincs külön útja. Versenyt futnak és időszakonként, megelőzik egymást.
- Az Út végén mindig az élet kerül hátrányba.
- Nem igaz! A halál mindig ugyanaz marad, de az élet átmegy egy másik világba.
- Mit ér vele, ha nincs rá eszmélése?
- Hit kérdése!
- A szerelem a fiatalság útvesztője. Hányszor és hány embert térített le választott útjáról.
- Későn érő típus vagyok. Sokáig csak álmodoztam a kapcsolatról és kerestem az igazit. A tizenéves korban, amikor a legtöbben tévútra jutnak, és jóvátehetetlen sérüléseket szenvednek, én még a fölkészülés szakaszában voltam. Méricskéltam a távolságokat és kerestem a megfelelő utat. A választáshoz óriási szerencse és kivárá is kell. Elmúltam húsz éves, amikor egymásra találtunk. A feleségem máig azt mondja, előre elrendelt, tőlünk független sors volt a miénk, ezért történt, hogy túl az aranylakodalmunkon, máig közös pályán futunk tovább.
- Úgy érzi, ez a boldogság?
- Összececsiszolódás. Amikor az ember akkor sem hagyja el a másikat, ha lába alatt az Út göröngyössé vált és párja nem bírja tovább a futást. Tudni kell lassítani, várakozni, újra indulni, a másikat fölemelni, ahogy a szükség diktálja.
- A föl soroltak csupa hátrányt jelentenek a versenyben, amikor azok, akikkel kezdett, már régen megelőzték és többre vitték...
- Ki beszél itt versenyről? Ön ebben téved! Én nem vagyok „életsportoló”. Nem mások útját keresem, hogy rajta őket elhagyjam, hanem a sajátomat, és párommal együtt a sorsunkat egyengetjük.
- Nem érzett soha csalódást, hogy a többiek elhúztak és lemaradt?
- Ettől nem. Az gyakran bántott, hogy a saját magam által megkövetelt sebességet nem tudtam tartani.
- Időzavarba került!

– Az idő az egyetlen, amelyet az ember nem tud legyőzni. Régen hirdetem én is, hogy anyagot, energiát, teret meg lehet változtatni, az idő az egyetlen, amelyet képtelenek vagyunk. Ez Isten pörölye, amelyet ő irányít.

– Sohasem félt, hogy akiket az élet önre bízott, elveszítheti?

– Attól félttem, hogy engem veszítenek el. Mi több, rettegetem tőle. Ez akkor gyötört legerősebben, amikor negyven éves koromban először ültünk repülőgépre és otthon hagytuk gyermekeinket. Félttem, mi lesz, ha a gép lezuhan? Miközben nagyon élveztem, amikor a felhők fölé értünk és alattunk kitisztulva az ég, a földből országrésznit láttam magam alatt. Úgy éreztem, mint aki győztesen száll egyre följebb. Ekkor belém nyilallt, ha balesetet szenvedünk, ki fogja őket gyámolítani? Nem magamat sajnáltam, hanem értük izgultam. Mi tagadás, ez sokat elvett az utazási élvezetemből. Különös, ez a másokért való aggodás máig bennem él, pedig azóta már annyit repültem, hogy többször körbe kerülhettem volna a Földet.

– Ez kishitúségre és gyávaságra utal.

– Szó sincs róla. Éppen azt érzékelteti, hogy másokért futom pályámat és ez még nem szakadhat meg.

– Merre járt?

– Európában a Földközi-tengertől az Északi-tengerig sok országban, Észak-Afrikában háromban, valamint Észak és Közép-Amerikában, a Karib-szigetek között, Ázsiában a Bajkál-tóig. Legjobban éreztem magam Közép-Ázsiában, ahol testvérnép fiaként fogadtak...

– Ön nacionalista?

– Patrióta. Öröm, hogy magyar vagyok.

– Firkálgat lapokban, könyvei is jelentek meg. Mióta kísérletezik vele?

– Papíron, amióta megtanultam írni, szorgoskodom. Egyébként azóta alkotok, hogy gondolkodom, de ennek csak később került nyoma.

– Állítólag elkeltek a könyvei. Bizonyosan tele van pénzzel.

– Elképesztő ostobaság! Ugyan miből gondolja? Mindig a saját középszintű munkám fizetéséből éltem, utóbb a nyugdíjamból. Ez arra volt elég, hogy takarékoskodva megéljek. Igaz, kezdetben még kaptam némi tiszteletdíjat. Ebből utazásainkat fedeztük, és a gyermekeink nevelésének, taníttatásának költségeit pótolgattuk, vagy a közben keletkezett hiánylukakat tömtük be. Amióta a rendszerünk megváltozott, ha kiadónál nyomdakész kötetten bekopogtam, első kérdésük az volt, hogy „mennyivel tetszik a megjelentetéshez hozzájárulni?” Arról szó sem esett, hogy esetleg egy életművet tettem az asztalra és mennyi kutatásom, szellemi és fizikai munkám volt benne, netán valami tiszteletdíjat is megérdemelnék, vagy legalább a szöveg gépbevitelét és az illusztrációk árát kifizessék. Eleinte loholni kezdtem támogatókat keresni, akik óvatosan megnyitották a pénztárcájukat. Később ez egyre kínosabbá vált. Szégyelltem és belefáradtam. Ekkoriban jött a világháló, amelyre elhelyeztem alkotásaimat. Beérem azzal, hogy gondolataimat ott olvashatják.

– Úgy érzékelem, az Út vége felé egyre inkább megfárad és beletörődik reménytelennek tetsző sorsában. Említette utazásait. Ezek ilyen körülmények között mire voltak jók?

– A világ kiismerhetetlen. Nagyon sok érték van, amelyet véges életünk miatt soha meg sem találhatunk, de még nem is hallunk róluk, pedig az emberi elme és alkotókészség remekeit rejtik, amelyeket illő lenne legalább érintőlegesen befogadni, nem is szólva a természet megannyi csodájáról. Egész életemben hajtott a vágy, hogy minél többet lássak belőlük. Megismerjek más embereket, népeket, gondolkodásmódot, kultúrát. Legyen összehasonlítási és választási lehetőségem, melyik utat válasszam? Muszáj nekem elfogadni azt az egyet, amelybe beleszülettem és hiába vannak más értékek, azokból semmit se érzekeljek vagy hasznosítsak? Így alakítottam ki magamnak egy olyan világot, amelyben sok-sok nagyszerűséget kaptam, és elmondhatom, jól érzem magam, de még mindig arra törekszem, hogy folytassam utamat.

– Ez eléggé öncélú látásmód, hiszen csak önmagára figyel.

– A közösségemet évtizedek óta szolgálom, és sohasem kérdeztem, hogy mi a fizetség érte? Nem vagyok elégedetlen. Sok elismerést és támogatást kaptam.

– Akkor miért hajtja magát tovább az Úton? Telhetetlen? Túlélte már mindkét nagyapját és az apját is, akik jóval korábban elmentek, mint amilyen idős most ön. Nyugodtan hátradőlhetne, kertjében pizsmoghatna, élvezhetné, ha kisüt a nap és magára is szórná áldott sugarát.

– Jól fogalmazott. Telhetetlen és nyugtalan vagyok. Minél többet látok e világból, annál inkább rá kell jönnöm, hogy semmit sem tudok róla. Roskadozó polcaimon mennyi megkezdett könyvem van, amelyeket abbahagytam olvasni, hány kiváló zeneművet nem hallgattam végig... nem sorolom. Még sok a befejezetlen munkám.

– Nem gondolod, hogy a környezeted már megunt? Lehet, hogy a hátad mögött összesúgnak: ez a vén tökéletlen még mit lábatlankodik itt mindig? Át kellene már adnunk a stafétabotot, hogy mások is haladhassanak az útkon.

– Különös, már tegeződünk?

– Tökéletlen! Nem vetted észre, hogy énednek elválaszthatatlanul a másik fele vagyok? Ha igazán a jövőnkkel akarsz foglalkozni, figyelj csak előre! Látnod kellene, hogy elérkeztünk utunk végére, csupán békességben szükséges átlépni a küszöböt, hiszen kapu-ajtó tárva nyitva előttünk.

– Nézz csak be jobban mögé. Mit látsz, te énem mindig ellenkező, másik fele? Kellemes, kiegyenlített csillagfényben ezerhangú, lágy zene szól, és mindenütt áttetsző árnyak lebegnek, ülnek, fekszenek. Csöndes mormolásuk kihallatszik. Úgy gondolod, hogy ez a mi végső úti célunk? Pislants csak vissza. Láthatod, hogy amott van még Fekete-Afrika, Ausztrália és Óceánia szigetvilága, Dél-Amerika és a Pólusok. Mennyi új táj, tele izgalmas csodákkal. Jól tudom, hogy korunk miatt mindez már elérhetetlen és nem valósul meg, de vágyunk nem szűnik, mindig megelőz minket; előttünk száll, mert a lélek szövi szárnyaló gondolatokból. Vonz, húz a további felfedezések felé. Furdal a meg nem élt élet megannyi, elszalasztott lehetősége. Még nem hallgattuk végig Bachot, nem láttuk a maradandó értékeket rejtő, nagy gyűjtemények ezreit... Itt felhők jönnek-mennek, dörög, villámlik az ég és erejét mutató reng a föld. Ha elülnek a természet erői, hét ágra önti fényét a nap. Ragyog a táj és az égen kettős szivárvány tündököl. Ereszünk alatt újra költ a kis rozsdafarkú. Ez a család nemzedékek óta idejön és tanúi lehetünk, hogyan repülnek ki fiókáik, majd kezdenek új életet. A tavacsánkban békák adnak tavaszi nászkoncertet, a postás becsönget, és fontos levelet nyújt át... Álmatlanul készülünk a karácsonyra és a húsvét ünnepére, hogy milyen meglepetést hoz számunkra? Itt állnak mögöttünk drága gyermekeink és unokáink, hogy kövessenek. Ezekről mondjunk le, belépést fontolgatva a kapu előtt, miközben újabb és újabb küzdelmek várnának ráink? Kérjünk halasztást, hiszen várhatunk még. Aki tovább fut, időt nyer. Visszafordulunk tehát, mert a nekünk adatott, olykor komor világunkban, a világító és felelősséget jelentő stafétabotot hordozva, mi Úton járók vagyunk!

Cumming-Hampton Park, 2015. október 2-7.

Czigány György költőnek ajánlom elbeszélésemet

ÁLOM

Az álom olyan,
mint egy fohász. Célba jut,
ha őszinte vágy.

Rosszul aludtam. Szélvihar rázta az ablakokat és a szomszéd háztetőn a rozsdás szélkakas sivalkodva forgolódott. Feleségem riadtan keltett. Kétségbeesve kérdezte, miért kiabálok segítségért? Nyomasztó álmom lehetett. Megkönnyebbültem és a sötétben visszafeküdtem.

Végeláthatatlan, vékony, fehér cérnára pattogatott kukoricát fűzöttem a közelgő karácsonyra, fenyőfánk díszítéséhez. Nehezen ment a munka, mivel feleségem szerint nem a tű hegyével, hanem a fokával dugtam át a szemeket. Hiába, egyre rosszabbul látok. Eszembe jutott, hogy Rostás szomszéd, a gyönyörű, hófehér galambjait most kezdi etetni a hajnali sötétségben, majd szélesre tárja a hátsó kaput, autóba ülnek és feleségével elrobognak a munkahelyükre. Amikor pirkadni kezd, a kukoricaszemek folyamatosan megmozdulnak, galambokká válnak, fölemelik a cérnát és egyre magasabban kerengve, hangtalanul eltűnnek a nap végtelen birodalmú fényében. Csak a kukoricaszemek gyarapodnak tovább a fűzérben. Nézem, amíg ismét alkonyodik, és a sötétben megjelenik a hold. Föld nemzette, Hold szülte lánya: Anna Netrebko jelenik meg hófehér, talpig érő ruhájában, és mint fényuszály úszik utána az ég színpadán. Rápillant e határtalan, természetes környezetre és énekelni kezdi Dvořák: Ruszalka dalát a Holdhoz.

„Óh, Hold a mély, sötét égen
Fényed messze ér.
Járva a széles, alvó világot
Nevetsz a házakra,
Hol ember él.
Óh, Hold, állj meg egy percre utadon,
S mond meg, kérlek, hol jár a szerelmem?
Ezüst Hold, mondd meg neki,
Hogy karjaim védik őt,
S remélem, legalább egy pillanatig
Rólam álmodik.
Világíts neki, bárhol legyen,
S mondd el neki, kérlek, ki vár rá idelent...
...Ha rólam álmodsz, emberi lélek,
Emlékezz rám, ha fölébredsz.
Óh, Hold, ne tűnj el, kérlek, ne tűnj el.”

Kísérő égitestünk mosolyog. A megnyílt ajkak közül előzeng a csodálatos hang, amely kitör szűk naprendszerünkéből, és korlátlanul száguld velünk a Tejút galaxisában. Belékapaszkodom. Látni akarom a végtelent, amely irdatlan, sötét tereken keresztül visz az óriás csillagspirálba. Ki tudja már, meddig jutottam...

Mielőtt én is munkába indulok, meglátogatom anyámat. Kilencven éve felé közeledik és felöltözve már ott sír a bezárt ajtó mögött. Amikor kinyitom, a nyakamba kapaszkodik. A kétségbeesés csermelye helyett örömfolyam indul szeméből.

– Jó, hogy kiengedtél. Délután gyere vissza, hogy hosszan ölelhesselek, de most rohanom kell anyámhoz, aki ágya szélén ülve várakozik. Hosszú, ősz haját fonja és kéri, hogy melegítsek neki mosdóvizet.

– De anyám! – fakadtam ki szomorúan. – Nagymama már régen nem él!

– Nem igaz, ő minden reggel otthon vár!

Édesanyám kicsúszik karomból és fut a csúcsforgalomban, már nem is látom a tömegben. Keresi az egész bérház, a rokonok, és délfele egy ismerős visszahozza a városszéli orvosi rendelőből, ahol botladozásai miatt sebesült végtagjait bekötötték.

Térdelek előtte és nézem a lábszárát, ahol különös sebhely éktelenkedik. Vékony, hártyaszerű bőr fed egy mély üreget, amely alól hiányzik a hús, és óvatosan benyomva, mögötte a csont tapintható. Fáradt teste hátrahanyatlik és párnát húzok a feje alá. Anyjával beszélget:

– Mama! Mama... nagyon nyomja a lábam...

– Mama, miért nem veszed el onnan? – folytatta később.

– Aludj kislányom, még fél nap, mire a kocsi hazadöcög velünk.

– ...de nagyon fáj! – hallom anyám hörgését az ágyon.

– Örülj, hogy vége a háborúnak. Hál' Istennek apádat nem veszítettük el, láthatod, ott ül a bakon, együtt vagyunk ismét, és nógatja a lovat, de szegény kehes, fulladozva húzza terhét. Ugyan mi nyomná már a vádlid? Talán az a darab kőso, amit nagynénédől kaptunk és drágább, mint egy marék pénz, mert sőt már sehol sem lehet kapni. Nem tudom hová tenni, minden helyünk zsúfolásig tele. Menekülés közben így is sok mindent elvesztünk.

Anyám nem szólt többet. Csöndben betakartam, rázártam az ajtót és siettem utamra. Az a kőso 1918 őszén csontig kivéste a térde alatt, és szétmarta a környező izmot. Soha többé nem sarjadt újra. Ez az emléke a Nagy háborúból haláláig üldözte. Temetésén már nem zokogtam. Befelé folytak fáradt könnyeim, és miközben urnáját ellepték a sírásó lapátjáról legördülő földarabok, Mozart Requiemjét hallottam. A Kirie elison kórusa zengett szívemben. A szoprán éneke hiába szállt fölfelé, ott maradtam anyám hamvait őrizni. Bízom utódaimban, hogy az én temetésem is ezt a dallamot hallom majd, de akkor már magasba emel, hogy a drága, sokat szenvedett asszonnyal találkozam...

Hazatérve, a gyerekek lefeküdtek. Feleségem újramelegítette a vacsorát, miközben magamra maradok. Bekapcsolom a tévét. Wagner: Tannhäuser nyitányát Karaján vezényli. Ott vagyok Berlinben, hallgatom a szimfonikusok előadását. Főnt szorongok a kakasülön és e zenével hamarosan megtelek. A kürtök hangjai szétfeszítik a mennyezetet. Ahogy a vonósok átveszik a mély dallamot, megyek a hangok után. Dobok döbbennek, kasztanyetták csörögnek. Látom a szélesedő ösvényt, de már nem a lábam visz tovább. Állok a Vénusz-barlang előtt és föltáru. A zene hangjai ellágyulnak. A Bacchanale lányai körültáncolnak. Visznek magukkal, hegyen át, erdők rengetegébe. Csupasz testem összesimul velük. Ágyékunkból folyam hömpölyög, benépesítik a tájat, és a kórus énekére a fák hajladozó emberrengetegé változnak.

A végtelen szólam hatalmában hová visznek, merre járok? Megszólal-e még a párom, hogy „gyere vissza, mivé váltál, kedvesem?” Nézem a tükröt. Nem az néz vissza belőle, aki voltam. Lányom, fiam nyöszörög előttem:

– Lázasok vagyunk. Segíts rajtunk.

Úgy vélem, a kapun dörömbölnek a szomszédok. Jönnek az utcabeli lakók, távoli falurészek könyörgő emberei.

– Kértük a javas embert... szóltunk a táltosnak... hiába fáradoztunk. Peregtek a dobok, a tűzből az ég felé szálltak a szikrák és bemutatta áldozatát, de semmit sem ért. Nézz csak oda, „...már a szomszédos Ucalegon háza ég, nyakunkon a veszedelem”, ő maga gyújtotta föl, hogy megállítsa a terjedő, pusztító dögvészt.

– Ki vagyok én – kérdezem tőlük –, hogy jeles emberek után próbálkozzam, amikor segíteni nekik sem sikerült.

– Te vagy törzsünk látó embere. Eredj, üres a tér, ott az égig érő fa, beszélj a vigyázó lelkekkel!

Nehezen, de elindultam. Nyomomban zúgva követett a sokaság, majd a téren körben letelepedtek és erősödő hangon, folyamatosan követelték:

– Mássz, mássz, mássz...

Felső testem lecupaszítom. Átfogom a síkos táltosfát, amelyről már oly sokan visszacsúsztak! A törzséhez szorítom homlokomat. Agyamban szeretném érzékelni odafönt lakó őseim szellemének válaszát, hogy fogadnak-e? Ekkor az egész sámánfa megremeg, jeléül adva, hogy igyekezzem. Amikor nekilendülök, valahol messziről megszólalnak bennem Beethoven V. szimfóniájának mély sorskoppanásai, amelyek föllendítenek az oszlopra. Az első oboa rövid, szépen hangzó, ritmusos zenéjében szinte az egész világ fájdalmát érzem. Megvilágosodik bennem, hogy a lent figyelő egész közösségért kell küzdenem. A hangok szinte tolnak fölfelé. Lent közben száznyi elnémult csönd figyel, bennem pedig kiteljesednek a szimfónia hangjai. A fa tetején vagyok, de a muzsika súlytalanul röpít tovább, a tetejetlen világba. Lentről már nem figyelhetnek, miközben az ég mélységéből kibontakozó, ismerős fejekben tűzként égő szemeket látok, amint egymás mögött, a végtelen messzeségbe távolodnak. Hallják bánatomat és segítségkérésemet. Intenek, kérésem meghallgatást nyert, mehetek. A szimfónia most ért a negyedik, finálé tételhez. Boldogan kúszok lefelé. Ezt a diadalt már nem vehetik el a meggyötört emberektől.

Amikor ismét földre huppanok, szinte egyszerre kérdezik:

– Milyen odafönt?

– Végtelen – mondom –, nem tudtam kiigazodni. Csak lelkek körvonalát láttam elmosódva. Csend és béke árad, nincs küzdelem. Evilági életemmel nem tudnám elfogadni, ezért visszajöttem hozzátok.

Még tombolnak bennem a harsonák, a piccolo, a fuvola és kontrafagott, amikor feleségem megráz és rám kiált:

– Meddig alszol még?

Amikor fölrebbenek, első kérdésem az, hogy vannak a gyerekek?

– Régen meggyógyultak és az iskolapadban ülnek. Álmodban vajon merre kóboroltál?

András napján leesett az első hó. Adventre fordult a naptár. Apám egykor a munkából hazaérve, óriási hőembert épített nekem, hosszú, sárgarépa orral, és félni kezdtem tőle. Fekete széndarab szemével akár merre ugráltam, engem figyelt. Már a sírás környékezett, amikor apám hosszúra nyúlt árnyékként rám vetődve megfogta hidegtől elgémberedett kezemet és megdörzsölte, hogy kipiruljon. Befelé húzott a meleg konyhába, ahol a bádogtűzhelyen elkészült a kolbász nélküli, sovány krumplipaprikás, amely feledtette velem rossz élményemet.

A Szent István Király templomunk tornyában megszólalt a kisharang. Csilingelésével az esti misére hívogatott. Református anyám öltöztetni akart, hogy vigyen el apám, de engem közben elnyomott az álom és látták, hogy már alig bírom a szememet nyitva tartani. Talán három éves lehettem. Anyai nagyapám nem régen távozott, a szomorúság még ott ült a család lelkében, amikor anyám énekelni kezdte a Bachtól kölcsönzött 401. zsoltárukat:

„Elválni kedvesinktől,
Fájdalmas és nehéz.
De szívem szent reménnyel
A jövődőbe néz...”

Közel háromnegyed évszázad múltán, az Advent – nekem így, nagy kezdőbetűvel írva – élő emlékeztető szövegdött szívemben. Számomra Jézusnak, a Megváltó eljövételének fölkészülését jelenti. Olyan érzésem ez, mint amikor a görcsösen markoló, kemény, durva marok egy összenyomott szivacsot lassan fölenged és megtelik életadó levegővel. Ahogy karácsony

előtt egyre fogynak a napok, mind több vágyakozás érlelődik bennem, hogyan tudnám fogyasztó és halványuló környezetem életét fölmelegíteni? Már nem az oltár elé kitett, a hideg, kemény kis jászolba fektetett Jézuskát megtestesítő szobrocska alá hordom a napi jócselekedetek puhává tévő szalmaszálaikat. Mind többet fohászkodom és készítem elő az utat a találkozásunkhoz. Hallgatom Bach: Máté passióját. Anyám zsoltáréneke a kórusban kétszer is visszatér, de elhangzik a Karácsonyi oratóriumában is. Nyugalom áraszt el. Többé nem hátrafelé tekintek. A hangok ismét előre visznek. Talán régen lejárt már a lemez, de én újra és újra hallom: „De szívem szent reménnyel / A jövőbe néz...” Feleségem ráz föl és ingatja fejét.

– Bizonyosan messze jártál – és felhúzza az ablakredőnyt. – Látod, odakint már hajnalodik. A gyerekek elindultak a munkahelyükre, te pedig még nem is feküdtél az ágyban.

– Advent van – mondom –, számomra nincs napszakhoz kötve. Már nem kell időre hivatalba járnom, és seregnyi munkatárs sem figyelheti, hogy elkéstem-e? Ahogy öregszem, bennem a fölkészülési folyamat előre halad, és állomások nélkül robog kiérlelődése felé. Kérlek, készíts egy csésze teát, addig elsöpöröm a havat.

– Nincs hó, tavaly is alig esett. Az ágyad vetve. Aludj, és ne álmodj tovább!

Éjfélhez közeledve feleségem már elnyugodott. Ismét átmegyek a könyvtárszobánkba. Bekapcsolom a készüléket és újra, meg újra Bach: Máté passióját hallgatom. A záró kórust éneklük. Igaz, ez nem adventi szöveg, hiszen húsvétot készíti elő: Isten Bárányának fölaldózását és sírba tételét. Bennem szelíd fohásszá oldódik a fájdalom.

„Sírva ülünk le és kiáltunk hozzád a sírba:

Nyugodj békén, békében nyugodj!

Nyugodjanak elgyötört tagjaid!

Nyugodj békén, békében nyugodj!

Sírod és sírköved legyen

A bánkódó lelkiismeretnek kényelmes párnája

És a léleknek nyugvóhelye.

Boldog megnyugvással szenderedünk el.”

A vonósokat alig érzékelem, az egy ajakká váló női szopránhang világunk fölé emelő dallamától. A képzeletbeli kis jászol már tömve puha szalmaszállal. Kis Jézushoz Anyja hajlik és vigyázza életét. A mezőn kóborlok és figyelem a nyáj nyugodt pihenését. Óvatosan fölveszek egy barikát. A nyakam köré fonom és elindulok vele a betlehemi csillag után. Valahol, nagyon messze lehet, talán több ezer kilométerre. Bizonyosan nem járom meg hajnalig, amikor a birkákat ismét ki kell hajtanom a kopár legelőre. A kórus éneke visz a kősvatagon át, már lábam sem kell mozgatni. Nem nézek többé a földre, amely alattam elmarad. Tudom, hogy apró jószágomat – bár a megajándékozott még újszülött, mégis – a beteljesedett Isten Bárányának viszem, és ez számomra mindennél fontosabb. Nem késhetek el, hiába vannak előttem, még ha közben kétezer év telik is el, ki kell várnom, hogy bejussak a nyomorúságos istállóba, amely hatalmas székesegyházzá növekedik bennem. Csak a fejem kell lehajtani, hogy átférjek a Születés templomának bejáratán, és a fényes aranycsillaggal jelzett szent helyre, ahol Betlehemben a jászol állt, a három királyok után én is elhelyezhessem féltett, élő kincsemet.

– Hol vagy idő? Bár haladsz előre és hátra, majd a világegyetem egy sötét lyukában megállsz, mégis legyőztelek! Az álom nem ismer téged és túllép rajtad. Bennem az idő álom-má, az álom pedig időtlen körfolyammá szenderül, ahogy ezt anyám is Adventben élte át.

Kerti lugasomban rám száll az alkony szerény szürkése, ahogy a fáink lobjaiban a nyugovóra tért madarak csivitelése elhal. Homályosodó szemem is lassan lecsukódik, és egy másik lét folytatódik bennem. Agyam felvételén ott vagyok a Vatikánban, XVI. Benedek pápa köszöntésén. Kétezer ötöt írunk. Christian Thielemann vezénnyel... de az idegsejtjeimbe íródott

zene hirtelen megszakad. Egy sün csigát keresve dörgölődzik bokámhoz. A fájdalmas szúrásra félig fölriadok, az állat megijed és tovafut. Micsoda otromba megzavarás.

Végre újra álmodom. Ott állok a legújabb kori egyik csodálatos beltérben, a VI. Pál Auditóriumában, az építész Nerviről elnevezett teremben, és Hajnal János festett üveglakait nézem. Éppen nincs pápai meghallgatás, egyedül vagyok. Fejem fölött, a mennyezet közepén hirtelen ezernyi fény villan és megszólal egy ismert, csodálatos zene: Beethoven IX. szimfóniája. A lámpatenger előtttem, messze, lefelé hajlik és hívogat.

Lassan haladok, hogy a zenét végig hallgathassam. A pápai szék mögött kezd kibontakozni egy hatalmas bronz szoborcsoport, amelynek központi alakját Pericle Fazzini bronzból alkotta, amint egy atombomba-robbanás kráteréből, a sűrűn repdeső, falként összeálló törmelék és emberi testek roncsmaradványai közül kormosan, ziláltan, leomló hajjal emelkedik a magasba Jézus Krisztus alakja. A világpusztítást egyedül élte túl. Térdre esek és fölkiáltok:

– Mégis Advent van, hiszen másodszor is eljött és Ő él!

Egyre magasabbra emelkedik, de tekintete itt marad és rám szegeződik. A szimfóniából ekkor fölharsan Schillernek, „Az örömhöz” írt ódája. A zeneszerző erre komponálta a IV. tételének kórusát:

„Lángolj fel a lelkünkben szép
Égi szikra szent öröm,
Térj be hozzánk drága vendég,
Tündökölj ránk fényözön.
//:Egyesítsed szellemeddel,
Mit zord erkölcs szétszakít,
Testvér léssen minden ember,
Merre lengnek szárnyaid....”

Fölkelek és belépek a kórusba. Együtt énekelünk és lelkünk röppen tovább, az Élő után. Soha nem érzett megnyugvás fog el. Éreztem, hogy az elmúlás nem más, mint vándorlás egy másik világba. Advent elhozta álmaimban a legnagyobb csodát. Van, aki minden pusztulásból újra megtestesül és lelkével vigyáz ránk!

Hódmezővásárhely, 2015. december 3.

CSÖND

Menekülök!

Menekülök a város szüntelen lüktető zajától, a túlsúfolt utakon minduntalan fény- és hangkürtjükkel riogató járművek végeláthatatlan karavánjától, a mindent túlharsogó reklámok, a felállított színpadok, a lacikonyhák és zsbárusok üvöltő hangszóróitól...

Ahogy erőm engedi, hazarohanok és bezárkózom. A száz évét meghaladott, vastag vályogfalú parasztház nyeli a civilizáció teremtette lármát, de ez már a megindult repedéseken keresztül itt-ott egyre jobban beszivárog. Vajon hányféle zaj elől kell elrejtőznöm és mennyi fajta csönd vehet körül?

Az ebéd és vacsora együtt fogyasztásával valamit eszem, de azt sem tudom, hogy mit, mert a gondolataim máshol járnak. Kis zárt kert van a házunk mögött. Sokat dolgozunk benne, különösen virágszerető feleségem. Telente az itt maradt kismadarakat etetjük és boldogan hallgatjuk kedves csivitelésüket. Ez nem civilizációs lárma, hanem üdítő hangok sokasága, amelyet apró csőrök serege kórusban ad elő. Kimegyek és félreeső helyen, hogy ne zavarjak, őket hallgatom. Már-már elszenderedem, amikor valahonnan, az ég magasából egy ágyúgolyónyi sötét árny csap közéjük. Pillanat alatt megszűnik a madáréne, vészjelzésekkel szétrebben a sereg és mindegyik búvik, amerre tud. Egy kánya horgas csőre szagatja a gyöngye kis tollast. Olyan szemtelenül lakmározik, hogy zsákmányát el sem viszi.

Megrendülve állok én is. Pár perc múlva csak az otthagzott véres tollak és a néma csönd jelzi az alkony előtt szétvert enyhülésemet. A halál csöndje ez, amely végigfut idegeimen, áthatol egész testemen és megrázkódom tőle. Ez a csönd fáj. Nagyon kínoz! Én nem ilyet akartam.

– Van-e kiút? – kérdezem magamtól.

Lehajtott fejjel bemegyek a szobámba. Önkéntelenül bekapcsolom a televíziót és megkeresem kedves zenei csatornámat. A kamera egy hegedűművész génusz törékeny ujjainak mozgását mutatja a húrokon. Ahogy lassan nyit a kamera, föltűnik az idős férfi finoman faragott, szoborszépségű arca, hófehér hajával. Olyan, mintha tündöklő holdfénnel övezné, pedig belőle sugárzik. Yehudi Menuhin különös dallamot játszik, amelyet korábban nem hallottam. Ekkor a kép áttűnik egy másik világklasszisra, aki megjelenésében ellentéte társának. Bronzszínű arca tele van derűvel. Ragyog, akár a nap, amely az egész világra szórja sugarát. A padlón ül keresztbe tett lábán, ölében hatalmas hangszerének alsó teste, vállán a felső. Hosszú ujjai szinte követhetetlenül száguldoznak a sok-sok húron. Elkapja Yehudi feléje küldött dallamát, és az indiai szitáron tovább építve, önfeledten játszik. Előttünk születik a vége nincs új zenemű. Régi emlék jut eszembe, amikor ifjú házaskorunkban Budapesten, a Marczibányi Téri Művelődési Központ nagy termében, kísérő zenészeivel játszott Ravi Shankar és ott lehattunk a közelében. Vannak boldog órák, amelyek váratlanul születnek.

Lenyomatuk ott rejtőzik mélyen a bőrünk mögött, ahogy gyerekkorunk levetetős képei alatt az ábrázolás áttűnik, és csak akkor jön elő, ha a borítólapot átnedvesítve, óvatosan lehúzzuk, hogy gyönyörködjünk az addig ismeretlen képben. A zenei hangok is ilyenek, csak csalogatni kell, hogy a mélybe tűnő távolból, szívünk sejtjeiből újra megszólaljanak. Ahogy ez a két muzsikusi óriás egymással játszik, az maga az örömszene, amelyben fürödve elmerültem, mert visszahozta belőlem a széttépett, fölfalt kismadarat, amely újra szárnyra kelt. Ott kerengett valahol a távolban, csicseregget, mint azelőtt; bujkált a húrok között, majd belőlem szólt, egy újfajta lelki csöndet és nyugalmat árasztva.

Az ezerarcú csönd megannyi részlete, mint gondos bolt raktárában az eladásra váró portékák sorakoznak bennünk, csak tudnunk kell kiválasztani és újra előhozni, hogy életre keljenek. Tárházamból ilyen élményem volt varrónő nagynénémhez és egyben keresztanyámhoz fűződő egyik emlékem. A második világháború végén, egy elpusztított és megalázott világban, amikor a férfiak ezreit gyászoltuk, ismerkedési alkalom sem adódott, nem volt kihez időben férjhez menni, és a magára maradás súlyos lelki terhe nehezült rá. Ebben az időben évekig a gyászolók sötét anyagokat hoztak varratni. A villanyvilágítás sokáig szünetelt, a mécsekszáradt, a zsírt és olajt régen elfogyasztottuk. Éjjelente már csak a hajdan állított karácsonyfát díszítő gyertyák pislákoltak a korán esteledő, vigasztalan csöndben.

Másnap reggel jönnek a ruháért, és addig még sok varrnivaló van rajta. Közben a gyertya is gyorsan fogyatkozott. Nagynéném éjfél körül már alig látta a szövetet. Pillanatra elbóbiskolt és a tűvel átszúrta egyik ujját. Ösztönösen fölérzett és bekapta sajgó, vérző sebet. Néhányszor megismételte, de valószínű a mély roncsolódás következtében erős volt a vérzés és jókora cseppekben került a ruhára. Eszembe jut Dickens *Twist* Olivér című regényéből az a részlet, amikor a szomorú sorsú kisgyerek úgy igyekszik életét fenntartani, hogy koszos üvegeket tisztogat, de a kérlelhetetlen gazda minden kész darabot átnéz és figyelmezteti munkásait, hogy bérükből minden ottmaradt foltért levon egy pennyt!

Elnyomott az álom. A család korán kelő volt és a mozgásra én is fölébredtem. Amikor kimentem a konyhába, keresztanyám jókora, átvérzett kötéssel a kezén, a régen tövig égett gyertya mellett még mindig dolgozott. Ki tudja, akkor éjszaka hány öltést és hány folttörést végzett? Az bizonyos, hogy a családból valamennyien igyekeztek gyorsan és zaj nélkül készülni, majd minél hamarabb elindulni a körülöttünk egyre kísértetiesebben fenyegető, új világba.

Ültem egy sarokban, de nem volt kedvem játszani, csak néztem ezt a drága nőt, akinek akkor az egész családban az egyetlen biztos jövedelme a kontármunkából eredt és szóltalanul varrt most is. Micsoda csönd fogott körül bennünket. „A pokolban a kínoktól legalább üvöltenek az emberek és van valami körülöttük” – gondoltam. – Az a csönd, amelyben a belső kínoktól a lélegzet is elakadt, jobban fájt, mintha nadrágszíjjal vertek volna. Temetőbe ritkán járok, zavar az idegenség. Én nem így éltem át a szeretteimmel való kapcsolatot. Nincs olyan nap, hogy szobám falán képeikkel ne szembesülnek. Ilyenkor vulkánként tör ki belőlem a csönd, és ordítanék, ha öreg koromra tekintettel nem szégyellném.

Közben fél emberöltő telt el. Akkor délután riasztást kaptam munkatársaimtól, hogy behoztak egy anyát kivérezve. Nehéz szülés előtt állunk. A nő gyöngé, a gyermek szívhangja is kihagy és alig hallható. A férje még az áldott állapot kezdetén végleg elhagyta, pedig minduntalan őt szólogatja. Kritikus helyzetében mentálisan én pótolnám a férfi szerepét betölteni. Megdöbbenett az eset, és mielőtt föltettem volna magamban a kérdést, hogy miért éppen én legyek vasárnap késő este az áldozat, már kapkodtam magamra a ruháimat és indultam a kórház felé.

A rozsdabarna leveleket a csípős szél az ágakról arcomba sodorta, és olyan érzésem támadt, mintha éles viharban, fedetlen fővel rohannék szembe, a tűként bőromet szurkáló hópihékkal. Minduntalan odakaptam és valamennyit próbáltam magamról lesöpörni, de mint ha sodródó őszi levelekbe csomagolt, haldokló lelkek lennének, szárunkkal szakállamba kapas-

kodtak és zizegve sírtak, amikor lesöpörtem őket. Nehéz gondolatok gyötörtek, és megérkezésém után, amikor gyorsan átöltöztem és benyitottam a szülőszobába, szokatlan némaság fogadott.

A főorvos intett, hogy jöjjenek az ágyhoz, az anya halkán szólogat. Odaléptem. Megfogtam tűzforró kezét és mondtam, hogy „itt vagyok, drágám”. Lassan felém fordult, de a szájaszkától nem ismerhetett föl, hogy nem az áll előtte, akit várt. Elmosolyodott, és amikor törülgetni kezdtem veritékes homlokát, megnyugodva behunyta szemét. Nem tudom, éber állapotban volt-e, vagy álmodott, de elmosolyodott és ez megmaradt az arcán.

A főorvos biztatta, hogy sokat pihent, próbáljon újra erősen nyomni, miközben a szülésznő hatékonyan ránehezült a hasára. A test félig ülőhelyzetbe emelkedett. Izmai görcsösen megfeszültek. Szájából fájdalmas kiáltás indult, de erőtlen tehetetlensége elnyelte, és csak egy gyöngye jajt hallottunk. A kisfiú átjött a szülőcsatornán és magzatmázasan ott feküdt anyja combjai között. Pillanatra mindenki fölélegzett. Az orvos nyúlt a műszerért, a gyermekápoló fogta az újszülöttet, az anya kitárta karját, hogy tegyék a mellére. Emlőjét fogta és kereste vele újszülöttjének ajkát és próbálta beleilleszteni.

A gyermek nem mozdult. Mindenki őket figyelte, majd egymásra néztünk. A szobában kellemes hőmérséklet honolt, a fehér, rövid ujjú ingben is melegem volt. Miközben az orvos az erős vérzéssel küzdött, és a méhlepényt próbálta kiszabadítani. Riadalom ült a szemünkben. A gyermek nem lélegzett. A nővérek mindent megpróbáltak, hogy életre térjen, de halva született. Fél évszázaddal ezelőtt egy vidéki kis kórházban még nem voltak olyan műszerek, amellyel az egész szülési folyamatot végig lehetett volna kísérni, és megállapítani, hogy a szívhang mikor halt el.

Az asszony folyamatosan kapta a vért, de bőre egyre szürkébbé vált. Most már érte küzdöttünk. Fejét hozzám fordította és annyit mondott, ugye, fölneveled? Az orvos lehúzta kezéről a gumikesztyűt, beledobta a gyűjtőkosárba. Tőle még ilyet nem láttunk, zokogását palástolva, csoszogó léptekkel távozott.

Odakint elállt a szél. Ordító csönd borult a gyéren világító utcára, és az utolsó levél lehullt az ágról.

Az emberöltőnyi emlékek egyre többet föltámadnak bennem. Ilyenkor rajtakapom magamat, hogy nézem a falon családom fényképeit. Hosszú a sor, a tizenkilencedik század végétől idáig, bár történelmünk jóval messzebbre vezet, de korábban még dagerrotípiák sem voltak. Az arcnélküliekről csak néhány levéltári adat maradt. Őseim sorsát a török hódoltság utáni megtelepülésig visszavezetve, a második világháború befejeződéséig, mindig a véres háborúk határozták meg. Döbbenetes, hogy nem voltak vérszomjasok, bár anyai ágon nem ismerem báró Szentgyörgyvölgyi Szentgyörgyi István János ükapám életét, aki ezredesi rangban a K.u.K hadseregét szolgált. Az bizonyos, hogy Vilma lánya, az egyik dédanyám, beleszeretett a Károlyi grófok nagymágocsi vadászkastélyában a gépészetért felelős munkásba, és vállalva a jóval alacsonyabb társadalmi életet, hozzá ment feleségül. Róluk már jókora páros fénykép függ édesanyám egykori szobájának falán. Férjét negyvenévi szolgálat után követve, az egykori báró lány immár egy vásárhelyi fémműves műhely tulajdonosának feleségeként nevelte gyermekeit. Végigküszködték az első világháborút. Nagyapám szintén géplakatos, majd tisztviselő volt, lányai varrónők, fia betanított fémmunkás.

Anyai törzsem másik ágán szélmolnár dédapám a gőzmalmok beindulásával áccsá vált, majd a nagy háborút követően, amelyben iparosként katonáskodott, földművelésből élt, és öregségére a nazarénusok egyik prédikátoraként távozott e gyarló világból. Felesége szintén parasztlány volt. Jeltelen sírjuk helyét már csak néhányan ismerjük. Apám anyai ágában német földműves betelepültek éltek a szomszéd megyében, akik még rendesen magyarul sem beszéltek. A magyar őseim sorában szintén parasztok voltak. A férfiágban legkorábbról egy szántóvető, majd húskihordó napszámos adata maradt rám. A névadó családi ágak valamennyi sírja eltűnt. Őket követte a nagyapám, aki szobafestő volt három fiával, és negyedikkel, apám-

mal, aki fodrászként élt, majd a helyi kötszövőgyár segédmunkásaként ment nyugdíjba, de hányatott élete miatt ötvenkilenc éves korában itt hagyott bennünket.

Elgondolkodom, hogy velem együtt, szinte mindnyájan a föld által adott javakból élünk, hiszen én is anyai dédanyám tanyájában szívtam magamba a paraszti élet keserveit és javait. Mezővárosunkban sok orvosnak, ügyvédnek is volt földje és nyugdíjas korában gazdálkodott. Valamennyien már semmivé váltak. Por, jut eszembe: áldott Por ez, hiszen sok millió ember hamvaival keveredve változatlanul éltet bennünket. Milyen hajtóerő van benne, hogy egész bolygónkat élteti. Belenézek az elektronmikroszkópba. A fokozatos nagyítás során az életadó anyai és apai sejtek eltűnnek. Részecskéikben az anyag atomjai csillagporok maradványaivá válnak. Bennük hány milliárd év csöndje szól hozzám!

Nem vagyok buddhista és nem kívánok eljutni a nirvánába, de ez a bölcsesség rokonszenves számomra. Amikor a csöndet keresem, úgy érzem, a lelki béke hiányzik. Ha megkérdem magamtól, hová rejtőzzem el a világ megszámlálhatatlan zaja elől, rá kell jönnöm, hogy a nyugalmat addig hiába keresem, amíg bennem a zaj méregként dübörög.

Vajon kiben támadnak föl és élnek pillanatokig mindazon őseim – mint túltelített energiával röpdülő és megsemmisülő részecskék –, akik ma még körülvesznek és beszélgetünk? Akik háborgó lelkem zaját csillapítják? Amikor bennem az utolsó csönd is elhal, ugyan ki lesz, aki utódaim közül odamegy a tetejetlen fához, megrázza törzsét, hogy a fent vigyázók szavát meghallják? Ez a pusztító csönd lesz.

Minden elmúlik,
csak a lélek marad egy
másik világban.

Hódmezővásárhely, 2015. december 14.

*

Simon Erika írónak ajánlom írásomat

A DAL

Igaz éltetőm
a dal, a zene szárnyán
magasba röpít.

Ösztöneimben még mindig hallom a dalt, amelyet édesanyám a méhében hordozva nekem dúdolt, kitapintva és simogatva kis fejemet. Nem tudom, hogy virágének, népdal, vagy saját ihletés volt-e, de bennem lényegült, ahogy fémek ötvöződnek az olvasztóban. Az bizonyos, hogy eszmélésem után az ének zenévé vált. Előbb csak egy hatlyukú furulyám volt, amelyen próbálkoztam, de rá kellett jönnöm, hogy Isten más utat jelölt ki számomra, így váltam az örök dalok befogadójává.

Fiatal koromban az alföldi tanyák világában, a végtelennek tűnő mezők, és a legelők száradó fűszálai közé lefeküdtem. Mozdulatlan csöndben hallgattam a tücskök ciripelését. Hamarosan el tudtam választani a különböző magasságú és ritmusú dalukat, ahogy párjukat hívták, vagy csupán a körülöttük lévő világgal szerették volna közölni az éneküket.

Évek múltak, amikor eljutottam a mediterrán tengerhez. Esteledett és az olajfák felől egyszerre kórus hallatszott. Sétám közben megálltam és a hang felé fordultam. Az bizonyos, hogy nem madártól eredt. Hasonlított a tücsökzenéhez, de eltért tőle. Leültem egy fa tövében és hallgatóztam. A lomb közül szólt és egyre erősödött. Eleinte még sikerült az egyes szólásokat megkülönböztetnem, de amint a nap lebukott, mind több művész csatlakozott hozzájuk. Hamarosan úgy tetszett, hogy van gyermek, női és férfiszólam, különböző hangszínekben, de végül az egész dallam egyetlen, hatalmas, és csillapíthatatlan kórusban zengte a kabócák természetrajongó szózatát.

Amikor Gellért püspök ideért az Alföldre, hogy megalapítsa a Csanád egyházmegyéjét, valahol a pusztán megállt éjszakázni. Fáradt lehetett, de még benne volt a szekér zörgése és nem tudott elpihenni. Ekkor meghallotta, hogy a befogadó ház kamrájában a szolgáló lány kézi malmán őröl és közben különös hangon mormol, vagy munkadalt dúdol, amelyet az idős atya élete során még sohasem hallott. Később elfogták és a budai hegyről letaszították. Ahogy szikláról sziklára verődött, ez a dal hangról hangra újra éledt benne, és nem hagyta sokáig szenvedni.

Figyeltem, ha három kovács egy tüzes vasat kalapál, amikor az üllőre ütnek, az csilingelő hangon megszólal. Midőn kialakul az ütem és pörölyük alól csillagszóróként ezernyi szikra világítja meg a sötét műhelyt, emberi hangok nélkül is szárnyal a dal. Kihallatszik az udvarra, a messzi tájra és vonzza a hallgatókat, akik mind közelebb jönnek. Letelepednek, körbefogják a csodát és révületben élik át e hétköznapi zene varázsát.

Emberöltökkal ezelőtt a szerelem még magánügy volt, mégis sok magyar nóta szólt róla. Ezek a dalok is meghatározott értéket képviseltek a polgári életben, ha mulatni kívántak, vagy epekedő érzelmüket kinyilvánítani az imádott hölgynek. Divat volt, hogy nyári estéken, amikor még „madár dalolt a fán”, és a legény hazafelé menet kísérő zenészt hozott, saját énekével adott szerenádöt a nőnek.

A természet madara is énekkel keresi párját és a tojó a legszebb dallam előadójának hódol be. A férfiaknál is így volt ez a lovagkorban. Gyakran előfordult, hogy a legény külleme, vagy társadalmi helyzete miatt nem a legjobb társnak ígérkezett, de ha megszólalt és dala álomszép világba ringatta a hölgyet, elnyerte annak kezét.

Hamarosan egy kerti kispadon ültek, nézték a följük boruló, óriási eget, és csillagot választottak maguknak. A legény előbb-utóbb átkarolta kedvesét, aki annak vállára hajtotta fejét, és a nyárbúcsúztató augusztus végén figyelték a csillaghullást. Az volt az igazi együttlét, amikor meghallották a tündöklő égitestek zenéjét, amint fényük finom szikráival a párra árasztották hangjukat. Nincs zenész, aki ezt kottára írhatta volna, mert nem hallani, hanem érezni kellett, amint e dallamok áthatolnak a bőrükön, és láthatatlan hullámaikkal a csontjaikban rezegnek tova. Kellemes bizsergés közben egyre mélyebbre jutnak, majd, mint az elektromos szikra, átütnek és egymásba ölelkeznek. Szívükben egy végtelenített, közös dallá válnak, ahogy az egész mű egyesül az összhang beteljesülésében, és a kórusban is egyetlen, óriási ajkon szólal meg.

A szél túlesz rajtunk. Annyi melódiával áld és sújt bennünket, hogy összeszámlálni sem lehet. Nézem a mozdulatlan lombot és gyönyörködöm benne, amint a levelek rezdületlenül ülnek az ágakon. Néma csönd honol, hallom a lélegzetemet. Valahol az egyik megmoccan és lengedezni kezd. Finoman hozzáütődik a mellette nyugvóhoz. Az is megbillen és libbenését átadja társának. A levegő rezgése tovább erősíti a mozgást, amely enyhe szellőként lengedezik az ágak között és erősödni kezd. Hangokat hallok, de még nincs zenéjük, csak ritmusuk, ahogy a kasztanyetta csattog. Már az egész lomb mozog. Az ágak összeverődnek, súrlódnak, csikorognak, de a szél, mintha fuvolán játszana. Valahonnan homokot hord, és pillanatok alatt telerakja arcomat, eltorlaszolva érzékszerveim nyílásait, melyeket úgy reszel, mintha dörzspapírral törülköznék.

Bőrömön hideg levegő tör utat, és elől fázósan összehúzó könnyű kabátomat. Száraz ágak recsegve törnek és hullnak a pázsitra, elszabadult, fonnyadó levelek verődnek arcomba. Ez már nem könnyű zefír, hanem orkán. A vonósok hangját elnyomja. Az oboát fölváltja a klarinét és a fagott. A kitört vihar zenefolyamába bekapcsolódnak a rézfúvósok és úgy zúgnak, mintha seregnyi léglökéses repülő emelkedne a magasba. Innen futni kell, mert a kisdobpergésként csendesen kopogó esőt fölváltja a felhőszakadás, és arcomba csapva úgy folyik le, mintha rajta könnyfolyam vájna barázdát. Az elsötétült égbolton hatalmas fény cikázik át. Befejezésül elordítja magát a tuba, és a nagydob robbanása döbben. Zeng, zúg, kiált és harsog a félelmetes koncert, a villám ezüstpálcájával mind hevesebben dirigál.

Elkiáltom magam, mint a kisgyerek, aki karácsonyra nem a kért játékot kapta: „anyám, én nem ezt akartam!” Szél Úrfi! Igazi hangversenyre vágyom. Elhelyezem a lejátszóban a lemezt, rajta a három tenor énekel: Luciano Pavarotti, Plácido Domingo és José Carreras. A világhírű énekesek között számomra a kedvenc sorrend is ez. Jönnek a dalok egymás után, amint egy megnyugodott, bővizű folyó mozgatja, önti irdatlan víztömegét: Nessun Dorma, Quando le Sere és O sole mio... apadó csermelyemet, aszálytól sújtott termőföldemet elárasztják a mediterrán dalok hömpölygései. Fölfrissülök és erőm visszatér. Lemezt cserélek és érzem, hogy most jöhet kedvenc Wagnerem, aki a Nibelung tetralógiával a mélyvizű folyamból a végtelen óceánba sodor. Közben a sorjázó, hosszú dalok kinyitják agyamat, föltárják szívemet és lelkembe hatolnak. Sebeket kapok tőlük, majd gyógyírral kennek, és tűzviharban megtisztulva fölemelnek.

A dalt nem érdekes szolmizálni, mert nem tanulható meg. Ha anyám véráramán keresztül, születésem előtt nem dúdolta volna, hogy sejtjeim atomjaiba beépüljön, sohasem hallom meg. Amikor öldöklő háborúban az elfáradt katonák a földre hanyatlottak pihenni, de valahol fölharsant a kürt, amely harcra hívott, még a sebesült is fölkelt. Föltüzte szuronyát és életét kockáztatva rohamra indult, mert belső késztetést érzett egy magasabb ügyért. A dal olyan volt számára, mint éhbetegnek egy falat kenyér, amely újra visszaadta életerejét. Érezte, hogy még van értelme előre menni, küzdeni egy jobb világért, amelyben az ének fénné változik és előtte jár, mint ahogy Mózeset vezette a lángoszlop, és kihozta népét elhagyott, gyötrelmes világukból. Akiben nem világít a dal, vakon él, akár a szegény vakond, de az az igazi, amely elmúlásunk után is tovább zeng fölöttünk!

Advent van, sötét,
de megszületik a Fény
és növekedik!

Hódmezővásárhely, 2015. december 23.

*

A MADÁR

Az állatok szeretetét anyai nagyanyámtól örököltam. Tanyai parasztsorból származott, és ösztöneiben hordozta az állatokhoz való őszinte ragaszkodást. Az a nő volt, aki soha nem vágta el a tyúk nyakát, inkább segítségül hívta a szomszédasszonyt. Amíg a gyilkolás folyt, bement a konyhába, és befogta a fülét, hogy ne hallja a haláltusában vergődés szárnycsapásait. Lányai, így anyám is ezt a viselkedésmódot utánozták.

Kisgyerekként többféle állat gondozásával próbálkoztam és nagy örömet találtam benne. Anyám nem örült minden jószág befogadásának. Amikor a kanálistartón egy vízisiklót fogtam és hazavittem, még nagyanyámnak sem mertem elárulni. Ő párját vesztve, a konyha belső zugában, egyedül aludt. Egy konyhaszekrény választotta el a konyha nyüzsgő életétől. A mellette lévő sarokban polcokon álltak a befőttek. Volt közöttük egy jókora dunsztos üveg, amelyben nyáron kovászos uborkát érleltek. Akkor üresen állt. Ezt néztem ki a dobozban sziszegő kígyóm lakhelyének. Száraz fűvel szépen berendeztem és beleengedtem, majd elrejtettem a többi edény között.

A baj ott kezdődött, amikor nagyanyám a konyhában aludni tért, és a sötét csöndben a kígyó szabadulási kísérleteket végzett. Mivel az üveg száját a belső, csúszós falán nem érte el, mindig visszaesett, és ilyenkor a száraz fű olyan hangot adott, mintha egér rágna. A zörgésre mamám fölneszelt, de nem merte a lámpát meggyújtani, mert félt az egértől, és egész éjszaka az ágy végében kucorogva, alvás helyett rettegett.

Amikor világosodott és a család kezdte betölteni a konyhát, öreganyám magára terítette a nagykendőjét és kezdte keresni a zajkeltőt. Nem volt nehéz dolga, mert hamar rátalált. Rögtön sejtette a kígyó származását, de nem szólt senkinek, nehogy kikapják. Amikor magunkra maradtunk, mérgesen rám förmedt, hogy a jószágot vigyem oda vissza, ahonnan hoztam, mert itt kiszárad és megdöglik. Elszomorodtam. Mivel a hullógondozási tapasztalataim rendkívül fogyatékosak voltak, de megválni sem akartam a különleges állattól, úgy gondoltam, hogy olyan helyet kell neki készítenem, mint ahol megtaláltam.

Fogtam az ásót és elhúzódtam a kert végébe, ahol a gazon kívül semmi más hasznos növény nem termett. Jókora gödröt kezdtem mélyíteni. Csatornára ugyan nem emlékeztetett, de tónak megfelelt. Fogtam a hatalmas locsolót, amelyet eddig kerültem – hiába ösztönzött anyám, hogy a virágokat öntözhetném –, most a kútból feltöltöttem és szorgalmasan odacipeltem a vizet, ahová már nem ért el a tekintetük. Hallottam a dicsérő szavakat, hogy milyen szorgalmas lett ez a kisgyerek, nem is gondolták volna, hogy magától dolgozni kezd.

A nyár közepén jártunk, eső hetek óta nem esett. A gödör úgy nyelte a vizet, mintha lyukas lenne az alja. Szinte hallani véltem az éltető nedű hörgését, amint alatt forogva elnyelődött. A nap egyre magasabbra emelkedett a kert fölött és mind nehezebbé vált a locsolóval küszködni. Rá kellett jönnöm, hogy tervem megvalósítása reménytelen. Leültem a feliszapolódó, omladozó falú, nedves gödör szélén és gondolkodtam. A kígyó a konyhában nem maradhat, az egyetlen helye csak ez a lucskos lyuk lehet, itt nem szárad ki. Majd hozok neki bogarakat, csigákat és gondozni kezdem.

Óvatlan percben zsákmányomat kiloptam és beleengedtem a fenekét egyre magasabban mutogató mélyedésbe. Néhány szabadulási kísérlet után a jószág megbújt egy göröngy mögött. Engem anyám ebédelni hívott. Keservesen nyeltem a laktatónak szánt, jókora torzsákkal teli kelkáposzta főzeléket, és arra gondoltam, hogy nem vagyok én kecske, a kígyónak sem kell ilyen zöldséget ennie.

Másnap reggel rohanok a gödörhöz és keresem a kígyót, de annak nyoma veszett. Nagyon szomorú voltam. Évekig próbálkoztam még mindenféle állat tartásával, a sündisznótól a tengerimalacig, míg apám valahol szerzett egy rozsdás, vasvázis kis akváriumot, amelyet újra kellett gittelni. A konyha ablakába helyeztem, és sokfajta halat tartottam benne, több, de

inkább kevesebb sikerrel, főleg kifogyhatatlan munkával. A napfénytől a medence oldala állandóan megzöldült. A különböző fajú és nagyságú halak harcot vívtak egymással. Naponta kényszerültem a döglöttet kidobni. Be kell vallanom, hogy akkoriban nem voltam sikeres és boldog fiúcska.

Ezután jött a csúzlis korszak. Az utcagyerekek diónyi kavicsokkal már végig kilőtték a kis külvárosi utca pislákoló közvilágításának lámpáit, és valamelyik kópétól én is kaptam egy elnyüstölt parittyát, amelytől anyám mérges perléssel sürgősen eltiltott. Láttam, hogy hová rejtette, és amikor nagynénjéhez a tanyára mentünk szilvát szedni, elcsentem.

A makadám úton kifelé ballagva, a kiszóródott köveket figyeltem, és mire kiértünk, megtömtem velük a zsebemet. Az asszonyok hangos cseveteléssel szedték a szilvát, és jókora vörösréz üstben sűrű lekvárrá főzték. Velem nem sokat törődtek, mert semmi hasznomat sem lették. Itt volt az idő! Az istálló mögött eltűntem a jókora réten, ahol csak néhány akácfa állt. Előkerült a csúzli és az ágak között figyeltem a madarakat. Eredmény nélkül, vaktában lövöldöztem őket, majd kedvszegetten még közjük eresztettem egy jókora követ.

Egy kis cinege esett le törött lábbal. Odarohantam és fölmarkoltam. Rám nézett. Ezt a pillantást sohasem felejttem el. Nem védekezett, csak tágra nyílt szemmel figyelt, mintha azt kérdezte volna, hogy miért tettem ezt vele? Ekkor olyan érzés támadt bennem, mintha én kaptam volna halálos lövést, pedig a kismadár múlt ki percek alatt a tenyeremben. Ahányszor eszembe jut meggondolatlan, hőködő és értelmetlen cselekedetem, kívülről érzékelhetetlenül mindig meghalok, mert lelkiismeretem azt kiáltja: gyilkos vagyok! Ilyenkor az Aida záró kettőse szólal meg és rejtőzik el bennem. Gonoszságom óta még bicskát sem tartok.

Életem nagyot fordult, amikor gimnazista koromban hozzájutottam egy kalickához és apró, színes kismadarakat tarthattam. Úgy éreztem, valamennyi parittyából kilőtt kő életre kelt bennük, akiről én gondoskodhattam, és vigyáztam rájuk, hogy mindent megkapjanak. Lehet madarak nélkül élni? Milyen élet lehet az, amikor nem hallod, hogy reggel, a hajnalfény első sugarával énekel neked? Tudod-e mit veszíthetsz, ha nem látod, miként költenek, és pépes táplálékot keversz, hogy kezdetben begytejükkel keveredve, csőrből csőrbe táplálják pelyhes fiókáikat, amelyek hamarosan kezdenek tollasodni, színesedni, füttyülni, vagy kedvük szerint dalolni?

Apám elvitt egy költő barátjához, aki a hadifogság rabságából megtört emberként ékezett haza. Miután kettesben maradtunk, fölolvastam a verseiből. Az egyik költemény mondata intően valahogy így hangzott: „csak kalitkában ne tarts madarat, fiam!” Engem otthon egész csapat várt. Vajon kinek van igaza? Ha ezeket a nemzedékek óta rabságban tartott madarakat szélnek eresztém, nálam jobban ki gondoskodik róluk? Mikor verik el a vadon élő társaik, érzékelve gyámoltalanságukat, vagy miként tépik szét őket a ragadozók? Eljött az a korszak, amikor nem madarakat, hanem gyermekeket neveltünk, de lakásunkba belopakodott két nimfa papagáj, teknősbékák, és egy pekingi palotakutya. Az utolsó kedvenc elmúlásával ez a korszak is véget ért. Madarak helyett a gyerekeink repültek ki, majd feleségemmel magunkra maradtunk.

Hamarosan késő őszi sem akart télre váltani, hogy eljőjön a természet pihenő ideje, amikor csak az ablakon keresztül lehetett a sűrű hóesést látni. Kedves festő barátom műtermét kezdték átalakítani, és meg kellett válnia éveken át nevelt szelíd gerléitől. Szűk lakásában nem fértek el. Már ott tartott, hogy szabadon engedi őket. Amikor ezt megtudtam, azonnal értesítettem, hogy megyünk a madarakért. Föltámadt bennem egy régi emlék, midőn kisgyerekként dédszüleim házában szőlőlugasában találkoztam a jókora, házilag barkácsolt kalitkában egy gerlepárral, amelynek hímje jókedvében szüntelenül kacagott. Emberöltő után talán őket kapom vissza, hogy megmentsem a házaspárt a kitoloncolástól.

Amikor megérkeztek, szinte megállt körülöttem az idő. A tojó testes, krémszínű volt, a hím sudártermetű, fehér, szürke foltocskákkal. Hiszen ezek a madarak azonosak azokkal, amelyek szunnyadó érzéseim mélyéről most fölbukkantak. Mikor elrendeztük a helyüket és

magamra maradtam, beszélgetni kezdtem velük. Szólogattam őket és elmondtam, milyen boldoggá tettek, hogy visszatáltak hozzám. Ők semmit sem változtak, csak az elmúlt három-negyed évszázad engem faragott át alaposan.

Tavasza fordult az enyhe tél és a kertünk ezernyi színben pompázott. Kiültem és beszélni kezdtem hozzájuk. Odajöttek és a rácson keresztül néztek, bólogattak, turbékoltak. Lassan kinyitottam az ajtót és hívogattam őket. A hím a vállamra szállt, míg anyónak a mutatóujjamat tartottam és rögtön rákuperodott. Úgy beszélgettünk, mint ember az emberrel. Néztük egymást, miközben a tojó húzogatni kezdte ősz hajszálaimat és velük fészekrakáshoz készülődött.

Azt gondoltam, hogy gyönyörűségek, nektek nem való a kalicka. Itt van ez a pompás kert, legyen a tiétek, ahogy az első emberpár a Paradicsomban sem zárta be a madarakat. Fölálltam és hirtelen mozdulattal elröpítettem őket. A levegőben a szél tollaik közé hatolt, fölborzolta és könnyű testüket emelni kezdte. Szárnyra kaptak és röpültek, túl a kerten, a háztető fölött, és a magasban kerengtek.

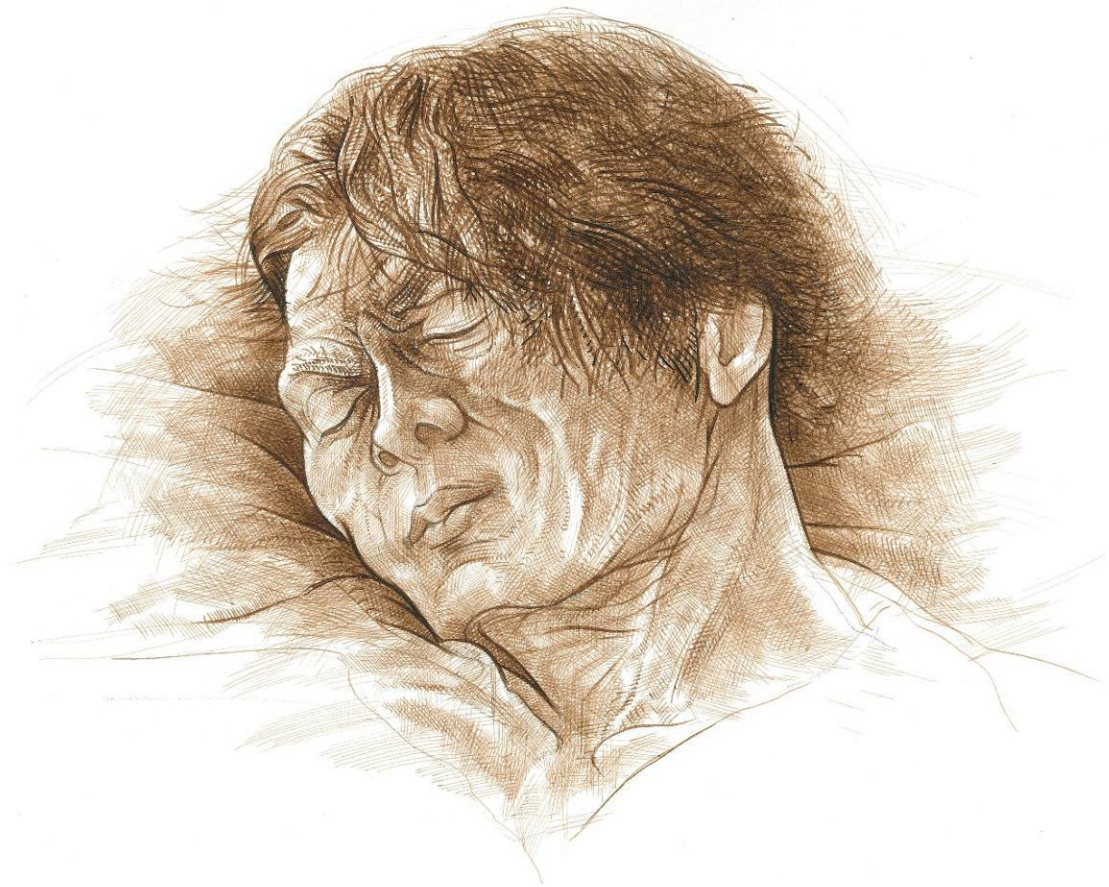
Könnyes szemmel néztem őket, amint egyre távolodnak, és már-már utánuk akartam kiáltani, hogy gyertek vissza, ne hagyjatok magamra, amikor egye lejjebb ereszkedtek, majd a szokatlan repüléstől pihegve, kitárt karomon újra megültek. A tojó csőrében még mindig ott volt néhány hajsza. Beugrott a biztonságos otthont nyújtó kalickájába, és építeni kezdte a fészket a sarokban. A párja fölnezt, mintha a tovaúszó felhők között a nap fűszál vékony sugarait is szeretne volna készülő utódai számára begyűjteni és hitvesét követte.

Ahogy az évek teltek, még sok-sok fiókát neveltek, amelyeket szétszotogattam. A szülőkkel együtt vénültünk meg. Gyakran kint ülök a fák tövében, az enyhe árnyék jótékony palástja alatt. Ez az én Édenkertem. Fáradt szemmel a gerléket már nem látom, de mindig hallok vidám turbékolásukat, ahogy rejtett, belső rácsaim mögül kibújnak és egyenesen szállnak fölfelé. Nem keresik a tetejetlen fa felső ágait. Régen túlhaladták és egyre messzebb jutnak.

Visznek mind magasabbra, mert a madár bennünk kel ki, él és száll tova, hogy érkezésünk majdani helyét kacagásával töltse meg.

Röpülj, madaram,
egy boldogabb világba,
mint, ami itt volt!

Hódmezővásárhely, 2015. december 19.

VISSZAJÖTT

Az asszony kiszaladt a konyhába, hogy férje testén a fölforrósodott vizes lepedőt hidegre cserélje. A csap hónapok óta rendszertelenül szolgáltatta a vizet, de férje ápolása annyira lekötötte, hogy elfelejtett szerelőt hívni. Most is bosszankodott, hogy a fali cső csupán csöpög, miközben odabent az ember hörögve kapkodja a levegőt. Kiszaladt az eresz alá, ahol a csurgó alatt tartott esővizes hordóba mártotta a foszladozó vászondarabot, majd rohant vissza. A konyhába érve megszólalt a telefon. Föl kellett venni, mert a lánya hívását várta, aki érdeklődött apja állapota felől. A beszélgetés idejét nem érzékelte. Letéve a kagylót, a szoba felől nagy csönd áradt felé. Rohant az ágyhoz és szólogatni kezdte az urát, aki nem felelt. Kitakarta mezítelen testét, mozdulatlan mellére szorította a fülét, de nem hallotta szívverését. Görcsös rémület futott át rajta. Leakasztotta a tükröt és az ember orra elé tartotta, csak hogy a lehelet párájának finom homálya elmaradt.

Az asszony megborzongott. Mintha tésztát gyúrt volna, nyomkodni kezdte a drága mellkast és imádkozni kezdett. Amikor eljutott odáig, hogy „Teremtő Atyám, add vissza őt nekem...”, a test remegni kezdett és a bőrén apró veritékcseppek gyöngyöztek. Az ajka megnyílt, hörgött és a mélyből összegyűlt sűrű váladék feltört. A nő gyorsan letörülte és szájából szája lélegeztetni kezdte. Az ura kinyitotta szemét. Lassan fölült és, mint aki egy másik csillagról érkezik, megkérdezte:

- Mi történt velem?
- Elmentél – felelte Piroska.
- Miért hoztál vissza?
- Mert szeretlek és hiányoztál.

Sarlós Pál újra köhögni kezdett és tüdeje megszabadult az utolsó váladéktól, amely a fulladását okozta.

- De nekem sokkal jobb volt ott, mint e világot folytatni – válaszolta a férj.
- Kiderül, hogy nem szeretted?
- Mit tudod te, hogy mi a szeretet, hiszen nem érezted át mindazt, amit odaát kaptam.
- Utaztál egy sötét alagútban, amelynek végén megláttad a fényt.
- Semmilyen lyukban sem kóvályogtam. Elindultam hazafelé. Amikor elhagytam az utolsó házsört, még pár kocsis poroszkált körülöttem. Néhányan meg is szólítottak, hogy „Palikám, nem ülsz föl?” Bólintottam, hogy nem, egyedül megyek. Különben sem nehéz a gyaloglás. Megszoktam, hiszen meg sem tudom mondani, hányszor tettem már meg ezt az utat hazáig. Most úgy éreztem, hogy a testem könnyű, vállamat nem nyomja súly, és mintha lépegetni sem kellene, valami láthatatlan erő visz céloim felé.

Az asszony szótlánul hallgatta. Csalódását föl váltotta kíváncsisága. Vajon hol járhatott a férje, aki nagyon elfáradhatott, mert visszadőlt a lucskos ágyra és behunyta szemét. Piroska rögtön fölé hajolt és simogatni kezdte az arcát.

- Itt vagyok, ne félj – mondta az ember és fölnézett.
- Ott hagytad abba, hogy kifelé jöttél...
- Különös volt, hogy most tél elején, amikor a gazdák már szántottak, vetettek és az egész határt szürke felhők takarják, egy hatalmas réten járok. A kanyargó ösvényen két oldalt szarkaláb, pipacs, margaréta lengedezik a késő tavaszi szélben, és a búza kalászákat készül bontani. A távolból golya kelepelése köszöntött, amelyből kihallottam a kedves dalomat:

„Tavaszi szél vizet áraszt,
Virágom, virágom...”

Úgy éreztem magam, mint amikor kisgyerekként az eltávozott vendégeket szüleim kikísérve magamra maradtam. A poharak aljáról összeöntöttem a pálinkát, és kíváncsian egy hajtókára megittam. Gyorsan kiszaladtam és elbújtam a kazalba, mert úgy éreztem mintha repülnék, pedig csak a világ forgott velem, akár a szélkakas, és rémületemben még a szalmazálsa is belekapaszkodtam. Csakhogy most nem féltem és az agyam sem vált kótyagossá. Ellenkezőleg. Úgy éreztem, mintha a látóhatár tágulna körülöttem, és az ismeretlen világból egyre több férközne belém.

Pál elhallgatott. Az asszony is csöndben ült. Ritka pillanata volt ez a házasesetüknek.

– Hozz egy kis vizet – kérte a férj.

Miközben az ember a szomját oltotta, Piroska megszólalt:

– Ugye láttad az Urat nagy fényben megjelenni az ösvény végén.

– Nem tudom, honnan veszed ezeket?

– Olvastam, és a tévé is beszélt róla, hogy aki a másvilágból visszatér, milyen különös dolgokat tapasztalt.

– Nem elég kivételes mindaz, amit eddig elmondtam? Ahogy haladtam az úton, az járt az eszemben, hogy jól megy az ipar. Ha már a fiam a városba költözött, a lányomat mesze vitte a párja, nem maradhatok a műhelyben egyedül. Napról napra szaporodik a munka. Már nem kell lovat patkolni, de hozzák a törött géptengelyt, az elszakadt láncot, a leszakadt vasvödör fülét, sok-sok apró-cseprő munkát, amelyeket tanonckoromban nem is ismertünk. Meg kell vele birkóznom, hogy fennmaradhassunk. Öregségemre magam mellé vehetek egy segédet és inast, hogy segítsenek a nagy vasakat, meg a pörölyt emelgetni. Legyen, aki majd átveszi az ipart. Addig is veszek egy tábla földet, amelyet közösen fölszurkálunk, hogy teremjen annyi, amelyből ketten adósság nélkül megélünk.

– Bizonyosan találkoztál a régi mesterreddel, a katonacimboráiddal, vagy amikor átlépted a küszöböt, már ott vártak a szüleid, ahogy a többi visszatért ember is beszámolt a hasonló, csodálatos élményeiről.

– Semmilyen küszöbre nem emlékezem. Most az jut eszembe, hogy vergődök az ágyban és nem kapok levegőt, majd hirtelen elmúlik a légszomjam. Ott találom magamat azon az ismert úton, ahol hazafelé ballagok. Gondoltam, hogy nehéz betegségből ilyen könnyen még egyszer sem gyógyultam meg és boldogan haladtam előre.

– De valami csak húzott tovább, amiért érdemes volt bandukolnod?

– Mondtam, hogy már nem a lábam vitt, és semmilyen hit elérése sem lebegett előttem. Tudod, hogy mindig célszerű ember voltam, aki a való világban próbáltam magamat és a családomat elhelyezni. Nem számíthattam én rajtad kívül senki másra. Akadtak itt is jó szomszédok, akik nevünk napján átjöttek megköszönteni, vagy disznóvágás után hoztak egy tál kóstolnivalót. Mindezt mi is viszonzottuk, így sohasem éreztem magamat adósnak. Hallod-e, hozzá már a dugi pálinkádból egy kortyot, ha már ennyit faggatódzol, hadd öblítsem ki végre a számat.

– No, de beteg embernek, aki hosszú útvjáról éppen csak visszatért?

– Azért, hogy teljesen fölgyógyuljak!

Piroska jó feleség volt. Pillanatig megfordult a fejében, hogy az ember állapotán a hörpin-tésnyi ital már úgy sem oszt, vagy szoroz, talán még segíthet is, ha hisz benne, ezért a vacokból, a szalmazsákja alól előhúzta az üveget. Egy kortynál több nem is volt benne. Pál magába dűtötte. Nyelni sem kellett hozzá, mert pillanat alatt lecsúszott a gyomrába. Ahogy melegíteni kezdte, megszólalt:

– Nem tagadom, az időérzéskemmel valóban baj lehetett, ahogy most visszagondolok, mert utóbb már sem előre, sem hátra nem haladtam. Valami fényt csakugyan láttam. Egy kis parázs volt, ami a taplóból sugárzott, melyet a kohóba rakott szénre raktam, de mintha mindez nagyon messze esett volna tőlem. Ahogy közeledtem, lángra kapott. Néztam a fújtatót, magától mozgott. Csak úgy nyomta a levegőt és éreztem, hogy a tüdőm is tágul, újra kapok egy kis

erőt. Szétáradt a tűz félelmetesen. Már azért aggódtam, hogy belekap a tetőbe és az egész műhely leég. Szaladni akartam a vizes vödörhöz, amely éppen nem volt kéznél, pedig mindig az üllő mellett tartottam, de nem vitt a lábam. Csak az áradó fényt bámultam ijedten. Kapkodtam a levegőt... és ekkor visszaérkeztem.

Az asszony zsebkendőjével megtörülte férje arcát és megpuszilta.

– Hallod-e – kiáltotta lelkesen Pál a feleségének –, nincs is szén a kohóban. Szaladj, készíts bele, mert mire félholt testem lucskából fölszáradok, izzítanom kell, hogy a sógorodnak összekovácsoljam az eltört ekevasát.

Csak az izzítsa
a kohót, akinek van
hozzá szikrája!

Hódmezővásárhely, 2016. február 1.

*

A KÜSZÖBÖN

Vas János világ életében a szelíd férfiak közé tartozott. Azzal, hogy feleségének örök hűségét esküdött, eligazította az életét. Biztos támasza volt, akire lehetett számítani, mert minden kérdésre azt felelte, hogy „jól van anyukám, ahogy te gondold”. Egyedül a kocsmában volt kivétel. Az asztaltársaságban mindig különvéleményt érvényesített, ezért az ivócimborái kezdetben hatökörnek csúfolták, de végül félkegyelműnek ítélték, ezért megfélemték, és amikor közös döntést kellett hozni, önmagában csupán három személyt képviselt. Társai így is többségbe kerültek, de nem bántódott. Kért még egy mézes pálinkát és az ital hatására egész este mosolygott.

Az egyik ilyen kicsapongása után hazafelé ballagott. Távol lakott a restitől. Megszokta, hogy hajnalra ér haza, ezért nem berzenkedett. Hűvös volt a szél, megborzongott és sorjázni kezdte lépéseit. Ekkor szorítást érzett a mellkasában és fájdalmas kisugárzást a bal karjában. Az utóbbi időben néhányszor már voltak hasonló tünetei, de nem sokat törődött velük. Most is úgy gondolta, hogy bizonyosan megártott a pálinka. Elmúlik a vészjelzés, ha hazavergődve lefekszik. Úgy tetszett neki, mintha félálomba kerülne, és olyan filmet látna, ahol a gépész elfelejtette a lencsét élesre állítani.

Hamarosan embereket látott maga mellett menetelni. Először csak elvétve érkezek. Köszönetet nekik, ők visszabólintottak, de nem törődtek vele. János nem értette, miért nem komáznak vele, de azzal magyarázta a közömbösségüket, hogy bizonyosan álmosak még, hiszen alig hajnalodik. Egyre többen érkeztek. Gyanússá vált neki, hogy valamennyien vele egy irányban haladnak és senki sem jön szemközt.

Az út is megváltozott. A házak először csak áttűnő árnyakká váltak, mintha makettokat formálnának egy hatalmas terepasztalon, majd elmaradtak. A nap sem akart feljönni. Talán még az útja is véget ért. A társak bár mellette kocogtak, nem azonos ösvényen jártak. Meg is kérdezte tőlük, hogy talán valamilyen különleges katonai osztaghoz tartoznak és sietnek a titkos parancsot teljesíteni? Feleletet ugyan nem hallott, de a kérdésére fejük csóválásával nemleges választ adtak. Megszokta, hogy minden csoportban ő húzza a rövidebbet, és az akarata sohasem érvényesül, vagy félmegoldásokkal kell beérnie, ezért nem akadékoskodott tovább. Félhangosan magában kezdett beszélgetni, hogy teljen rajta az idő.

– A feleségem már bizonyosan elveszített. Úgy érzem, mintha legalább két napja kutyaolnék, bár furcsa, hogy nem érzek fáradtságot.

Megtapogatta a mellét, a karját, de már egyik sem fájt. Pillanatra megállt és hallgatózott.

– Nem hallom a szívemet dobogni, pedig ennyi batramáskodás után már ki kellett volna ugornia a bordáim közül. Sebjaj, eggyel kevesebb a gond, amivel törődnöm kell, pedig éppen az este határoztam el, jelentkezem a házi orvosomnál. Igaz, hogy évek óta mondja, szükséges lenne egy teljes kivizsgálás a kórházban, de halogattam. Azért, mert nyugdíjas vagyok, nem érzem vénnek magamat. Sok nálam fiatalabb ismerősemet eltemették már, de szerencsére én nem voltam köztük.

Vad úr kibeszélte magából a hétköznapi gondjait és hárintékosan továbbhurcolkodott. Igyekezett lépést tartani a mellette haladókkal, de erre képtelennek érezte magát. Kérdezgette őket, hogy jó irányba haladnak-e, de mire összekomásodhattak volna, már újabb ismeretlenek jöttek és távoztak.

– Hamarosan a távoli városba érünk, holott én semmi mást nem akartam, csak kis hajlékomba hazaérni és megpihenni. Nem érdekes, majd visszajövök busszal – motyogta.

Belenyúlt a zsebébe, pénz után kutatott, de a koszos zsebkendőjén kívül nem talált benne semmit.

– Igaz, hogy az ivóból eljövöt még rendeltem a komáknak egy kör rumot és adós is maradtam. Az ám! Holnap pénzt kell kunyerálni a feleségemtől és becsületből visszavinni a csaposnak, hogy máskor is kiszolgáljon.

Szétnézett, már amennyire látni lehetett a félvak sötétben.

– A rohadt életbe! – kezdett mérgelődni a maga nyers szavaival. – Legalább látnám, hogy hol járok? Úgy hiszem, rendesen fölhajtottam a garatra, hogy ki sem ismerem magam ebben a fura világban. Már itt kellene lennie a görbe fának, ahol gyakran megállok könnyíteni az ital következményeit, de nincs sehol.

Meg is állt és erőlködni kezdett, de egy csöpp sem jött ki belőle.

– No, tessék, kiderül, hogy szükségem sem érzek.

Megnyugodott.

– Úgy látszik, hogy mégsem ittam eleget, mert ingerem sincs. Csak jó lett volna még egy kört bedűtenem és megvárnom, míg kivilágosodik, hogy kiismerjem magamat.

Nem maradt más, mint tovább menetelni. Újabb látomása támadt.

– Hamarosan elérkezem Fekete szomszéd rozszant kerítéséhez. Amikor a kutyája megszi-matolja alkoholos szagomat, nekiesik, hogy kidöntse az egészemet, és mérgében szétszedjen, de én tartani fogom a lábammal a léceket és visszaugatva hergelem, amíg a véreb fogcsikorgatására, szál gatyában ki nem jön az atyafi, és én úgy eltűnök, ahogy jöttem.

A mellette haladók közül egy kislány nézte a motyogó embert. Intett neki, hogy jöjjön be közéjük, de Jánosnak nem volt kedve katonásdit játszani, amit az egész vonulásról gondolt. Közben, mintha táj rajzolódott volna ki előtte. Az út mellett rétszerűt vélt látni.

– Az ördög vigye el! Miért nincs rajta virág? – hangoskodott. – Legalább egy száraz kórót látnék, hogy lenne benne valami ismerős.

A tömeg mérgelődött. Átkiabáltak hozzá, hogy az ördögöt még egyszer meg ne merje említeni, mert ők nem kívánnak a gonosz lélekkel egy úton haladni.

– Jól van, no – válaszolta. – Csak úgy véletlenül kicsúszott a számból, de ez még nem káromlás.

Haladt mindenki tovább a maga járásán.

– Megelégednék azzal is, ha egy kismadarat hallanék énekelni, vagy valami életjelt kapnék az úton – morfondírozott tovább. – De azt sem tudom, hogy megvirradt-e már, vagy ismét alkonyodik? Hiányzik az óráim. Kár, hogy az apámtól örökölt zsebóra évekkorábban megállt. Hányszor gondoltam rá, elviszem csináltatni, de az órás jóval az ivón túl lakik, és a cimborák mindig eltérítettek.

Belenyugodott sorsába és egykedvűen lépkedett tovább.

– Az asszony ezóta már kitért a hitéből – villant az agyába. – Alighanem lesz haddelhadd és nyelve leves. Meg is értem. Mindig aggódó típus volt, és ha késtem, az otthoniaknak a halálomat jósolta.

A menet egyre közelebb került hozzá. Egyszerre valaki megszólította, hogy merre járt ilyen sokáig, évekig mennyire várták, de jelét sem adta, hogy mi történt vele? János hitetlenkedve nézte az ősz, idős embert, aki intett neki, hogy jöjjön, folytassák együtt az utat. Ekkor végre a hangjáról fölismerte, hogy ez az ő fia. Elborzadt. Mivé lett ez a délceg gyerek, aki a nyolcvan kilós zsákkal a vállán fölszaladt a padlásra, most meg összetöpörödött feje úgy himbálódzik vézna testén, mint szüreten a száraz kocsányon felejtett aszúsodott szőlőszem.

Közben a menet továbbhaladt. Újabbak jöttek és már hiába intett agg gyerekének, hogy nincs kedve más irányba haladni, amikor ő hazafelé igyekezne. A sodrásból azonban nehéz volt kijutni, ahogy az örvény széle is elkapja a kapálódzó embert, mielőtt a mélybe rántja és pörgeti, vonzza maga felé. Így jutott el odáig, ahol egy mozdíthatatlanul keresztbe rakott deszka feküdt előttük. Vas úr a végébe kapaszkodott. Könnyűnek érezte magát, nem került erőfeszítésébe, hogy végtelenül csimpaszkodjon. A menet boldogan énekelt és mintha pehellyé változott volna, átlibgett.

– Vajon hová megy ez a sok ember, kicsik, nagyok, gyerekek és vének – ötlött fel belőle a hanggá vált gondolat, ahogy a hegedű négy húrja alól kiszabadul az ezernyi dallam, és elér a várakozó fülekhez. – Öröm árad róluk, mint amikor a lámpaoltás utáni vaksötétben meleg ételmaradékot kap a már kedveszegetten, éhezve kuporgó kutya.

Többen meg is kérdezték tőle, hogy mire vár, amikor itt van végre a küszöb, csak lépje át, de János a fejét rázta. Nem értette a dolgot és a mögötte hagyott útra hol előre, hol hátra nézett, de egyik irányban sem látott semmit.

– Legalább valami jelzés lenne, hogy hol tartunk, és merre haladjunk tovább? – ösztönözte újabb tétlenségre magát, miközben a küszöböt markolta és semmi pénzért el nem eresztette volna. – Nem vagyok én holtra fáradt, aki elvesztette az örök élet fűvét és képtelen a kudarcát elszenvadni.

Többen megkérdezték tőle, hogy miért van itt, talán ő a kapuőr? Eleinte csak a fejét rázogatta, hogy nincs ilyen föl adattal megbízva, majd bemérgelődött, és amennyire a szájából kifért, eligazította az embereket, hogy mindenki hallja:

– Miért kíváncsiskodnak?! – kiabálta. – Milyen zarándokok maguk? Azt sem tudják, hogy hová mennek és mi a céljuk? Nem látják, hogy itt nincs semmiféle kapu, sem kulcsos ember, aki mindenki előtt és után nyitja-csukja az ajtót, miközben elszámoltat? Ez egy küszöbféle, bár nem vagyok benne biztos. Próbáltam mozgatni, de képtelenség.

Akik túljutottak, akár köd ereszkedett volna rájuk, vagy talán elvesztek, föloldódtak, de Vas úr nem látta őket többé. Kezdett megnyugodni. Mintha libikóka lenne, libegve elhelyezkedett a palincs végén és megbékélve elszenderült. Talán álmodott is és ezt hallotta:

Két világ között
küszöb van, de átlépve
már nincs visszaút!

Hódmezővásárhely, 2016. február 7.

*

Hand

Írásomat **Eifert János** fotóművész barátomnak ajánlom!

A FOTOGRAFIA KÖLTŐJE

Test, Tánc, Természet,
Hit, Művészet, Tudomány:
a művész lelke.

Előzmények

A művész a haikuba tömörített vallomásait 2016. február 13-án tárta fel Hollós Lászlónak, a Duna Televízió „Szerelmes földrajz” című műsorában. Előbb a három **T**-t, majd nagy életigazságait, amelyek gyakran nehéz, máskor kincssel teli életét vezérelték. Ezeket így lehetne párosítani: test és hit, tánc és művészet, természet és tudomány. Elgondolkodtam. Vajon most, amikor fölbolydult a világ és megindult a visszatarthatatlan népvándorlás, mindezt a filozófiát hogyan sodorhatja el a türelmetlen életminőségek változtatása?

Bennem él világot bejárt képe, a „Kertész keze”. Öreg, ráncos, kérges, a föld sarát magába szívó két tenyér között kicsi palántát véd a láthatatlan személy. Talán az arc nem fontos, hiszen lenyomata ott van a kezén, mint árulkodó portrén, mert karaktert tükröz ez is. Valószínű, hogy az ember, már nem is magának ültette a magot, amelyből a növény kikelt, hiszen meg sem éri, hogy termést hozzon, vagy fává növekedjen.

Egy kisméretű zsebkamerával járta be a távoli országot, ahol megpillantotta a népi viselkedésben ránk néző, bájos kislányt. Lehet őt elfelejteni, amikor beleégett lelkünkbe és magunkkal visszük majd az ismeretlen világba, ahová eltávoztunk, ahol nőként ránk mosolyog és helyünkre vezet?

Mekkorára növekedett az a gyermek, akit moderntáncos édesanyja lábujjhegyén egyensúlyozva a magasba tart? Követi-e szülei példáját és híres táncművész lesz, vagy az élet sűrűjében álló világfa lobjában más ágra ülve érleli majd a jövő gyümölcsét?

Nem sorolom tovább mélyre ható és magasan szárnyaló fotóinak fölbecsülhetetlen sorát.

*

Bölcsességei

Eifert Jánossal más-más utakon járva, együtt öregedünk, de nem vénülünk! Közös kalandunk valamikor fiatal házaskorunkban kezdődött. Ő már akkor is tudta, hogy mit szeretne elérni és merre visz az útja. Arra már nem emlékszem, hol találkoztunk először. Az bizonyos, hogy csöndes, kellemes nyár eleji hangulat volt azon a délelőtt, amikor a Tisza mártélyi állóvizén eveztem egy halászladikban. A holt ág folyó felőli végét már ellepték a vízi növények, és lefoglalták a járművet. Keményen kellett húznom a lapátot, hogy utat vágjak és haladjak előre. Hamarosan csobogást hallottam magam mögött és hátranéztem. Egy magányos, barna fürtös legény úszott a lassan összezáródó hínártömegben. Letettem az evezőt és megvártam. Perc sem telt el, amikor kissé lihegve rákapaszkodott a csónak oldalára, majd könnyű mozdulattal, amint táncos sétál a közönség számára szinte láthatatlan, vékony kötélén a mélység fölött egyensúlyozva, átlibbent és lehuppant előttem. Félreacsapta víztől csöpögő haját és kedves mosolyával feltűnt János barátom arca. Köszönt, majd felém fordulva leült a ladik középső ülésén.

A hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárban Eifert megjelent könyvéről beszélgetünk 2008. május 16-án (Fotó: A könyvtár tulajdonában.)

Másnap Szentiek kertjében, János állványról időzítve készítette

Örömteli üdvözlés után mély csönd állt be, csak a költő madarak gyors repülése és csicsergése volt minden hang, amely körülvelt bennünket. Nem kellett magyarázkodnunk. Olyan természetes volt, hogy ismét hazajött, és itt van az Isten háta mögött, ahol a horgászok már a partról sem láthatnak bennünket. Hosszú távollét után mindig ideérkezik, hogy pihenjen, és Földanya leheletéből feltöltskezzen. Közben a nap emelkedni kezdett, és a magas ősfák árnyéka összezsugorodva, szabad utat nyitott a szemet kápráztató sugaraknak. Bőrünk tüzelni kezdett, miközben a langyos víz hívogatóan vonzott magához.

– Ússzunk egyet, különben fölegünk – mondtam a barátomnak.

Válasz helyett mindketten kiléptünk a fürdőnadrágból és azonmód csupaszon – ahogy több, mint két évtizede elhagytuk édesanyánk áldott testét – belebuggyantunk a csöndes, álló vízbe.

– Jó, hogy itt nem követnek gyanakodó pillantások, még félreérthetnék a helyzetet – szóltam.

– Csak a sötét fantázia szülhet ilyen kíváncsiságot – válaszolta. – Különben sem látni, mást, csak két egymás mellett lebegő fejet.

– Érzed ezt a szabadságot, amikor minden porcikádat a víz simogatja? Van ennél nagyobb életöröm? Milyen boldogok lehetnek a halak, hogy egész életüket ebben a nagyszerű öselemben tölthetik.

– Talán, ha repülnénk – válaszolta. – De az emberi testet a természet nem erre méretezte. Vagy valamilyen fölfelé zúgó fémszerkezetbe zárva suhansz a felhők között, esetleg a szélben virtustáncot járó ernyő alatt libegsz a föld felé. Maradjunk csak itt a víz és föld világában. Minket Isten ide alkotott. A Bibliában is azt írták, hogy Ő a saját arcmására teremtett bennünket.

– Hiszen az Alkotónk láthatatlan, tehát nincs teste. De nem is szellem, hanem élő valóság.

– Ez az! A mi világunk viszont a testhez köt bennünket. Mondd, van ennél szebb forma? Itt lehet igazán azt érezni, hogy Isten valamiképpen hasonlíthat ránk. Nem áttűnő lélek csupán, hanem egy másik világban érezhető természetes valóság. Mindez Hit kérdése. Te hiszel?

– Hiszem, hogy hit nélkül nincs teljes emberi élet. Számomra ez lelki kapaszkodó, amely mély gödörből, a lehúzó iszapból is fölemel.

– A férfi testet magunkon viselve látjuk és tapasztaljuk, hogy ez is egy csoda. De nem véletlen, hogy az Atya mellénk teremtette a nőt. Nézd csak meg a finom, kerekded formákat, a sugárzó arc báját. A kacér szemeket, a hívogató karok ölelését, a feléd tartó tétova lépteiket, amelyek biztatásra várnak. A vállára omló haj élő szövetét, amelyben egy szál rózsaszín, vagy belefűzött gyöngysor esdve hívogat és föllebbenti előtted a vágy finoman szőtt függönyét. Ettől kezdve érzed, hogy szárnyalsz, mert eljöttek azok a pásztorórák, amikor tested többé már nemcsak a tiéd, hanem megosztottad egy másik érző emberrel, aki boldog veled és számodra ez a világ legnagyobb öröme. Figyeld csak! – kiáltotta, és a víz tükrére mutatott.

Egy sulyom kezdett kiemelkedni. Rajta parányi nő kuporgott. Egyre növekedett és óvatosan fölállt, hogy csupasz testéről gyöngyözve gördüljenek le a vízcseppek. Lassan körülfordult, hogy a nap simogató ölelése átfogja egész lényét. Karját föltartotta, ujjaival a magasba mutatott, majd kezét mellmagasságban hirtelen leengedte, és hívó ölelésre kitért. János mellé ugrott és alakja hozzá formálódott. Mindketten egymás felé meghajoltak, majd barátom finom mozdulattal megfogta a nő kezét és kezdte körbe forgatni. Lehetett érezni, hogy a bájos tünemény könnyű, akár egy felröppenő gondolat tollpíhéje, míg a férfi erős, és ölébe véve egész családot képes megtartani.

„Kép a képen – testre vetítéssel”, egy előadásának élő felvétele (2015)

Táncolni kezdtek. A forgások, ugrások közben eltávolodtak és közel kerültek egymáshoz, ahogy a pár hétköznapi életében is vannak ritmusosan, vagy kiszámíthatatlanul változó mozgások. A lány már a levegőben volt és talán szárnyalt, mint a darvak – amikor hosszú téli útjuk után tavasszal visszatérnek fészükbe költöni –, majd belesimult táncosa karjai közé, aki átfogta, szorosan tartotta és úgy pörögtek, mint napozó bőréről a rászáradt homokszemek. Csak a tiszta tánc, a test minden ízének és hajlatának mozgása, egymásba vegyülése fodrozódott szemem előtt, ahogy két különálló elem atomja egyetlen molekulává válik, hogy közösen teljesen más vegyületet alkossanak, mint amikor még kiszolgáltatottan, egyedül bolyongtak. Az bizonyos, hogy olthatatlan, füst nélküli tűzben lángoltak!

„Tűztánc” (1991)

Nem tudom, hogy ez a világtánc meddig tartott körülöttem, amelynek zenéjét az egybefűződő lelkek adták. A sulyom hirtelen a víz alá merült, és ahogy jött, magával ragadta a lányt. Barátommal visszakapaszkodtunk a ladikba és elnyúltunk a lucskos fenéken, majd hosszú tépelődő gondolatok után János fölült és így szólt:

– Ez a Művészet. – Kicsit gondolkodott, majd így folytatta:

– Az élettáncnak van egy alapvető követelménye. Az, hogy művészettel alkossuk meg. Amikor a mű kezd giccsbe hajlani, nincs az a zseni, aki azt rendbe tudná szedni.

– Hány alkotásod volt életedben? – kérdeztem tőle fél évszázad után, mintha még mindig a ladikban eveznénk.

– Öt – felelte elgondolkodva. – Valamennyit nagyon szeretem és sokat kaptunk egymástól. Mindegyikkel a tánc más-más perdületét sajátítottuk el. Utódokkal ajándékoztuk meg egymást, akikre mindannyian büszkék vagyunk, és mikor összejövünk, látnád ezt a hatalmas táncházat, amely körülölel bennünket. Azóta is sugárzó arccal, mindegyikkel csak a szép ritmusokra, a hosszú, nagy emelésekre, a felhőtlen lendületekre, a megkapaszkodásokra és az elengedésekre emlékezünk, olykor könnyes szemmel...

– Tudod – folytatta kisvártatva –, amikor a megkapaszkodás már nem könnyű, hanem súllyal nehezedik, el kell a másikat engedni. Ez az igazi nagy művészet, amelyet az emberek ritkán tudnak bántalmazások nélkül megtenni...

– ...pedig ez az élet legnagyobb alkotó varázsa – fejezte be időt nyerve gondolatait.

Elmerengtem. Szótlanul néztük a parton a csendes őszt, amikor már régen elmentek a csónakázók, a szerelmespárok, a fürdőzők, csupán néhány elkésett költöző madár suhant át a folyó fölött, pillanatokig ott hagyva képét a szürkévé vált víztükörben.

– Lesz még táncosod? – kérdeztem kissé félénken.

– A művészet örökké él bennünk, csak a ritmus kezd töredezni.

Csönd. Egyikünk sem mer megszólalni. Mit is mondhatnánk, amikor életen át ismertük egymást, bár sülve-főve sohasem kapcsolódtunk össze, ahogy a népi mondás tartja. Ez az ember a művészetének nagy varázslója, és itt ül mellettem, amikor emberek millióit tudná képeinek értékeivel elhalmozni. Belém látott most is, mert rögtön előkapta a fényképezőgépét és kezdte megfogni, örök szeretetbéklyójába zárni a pillanatot, amely úgy foszlik szét körülöttünk, hogy soha többé nem újul meg.

– „Számomra játék a fotográfia. Nagyon komoly játék.” – szólalt meg határozottan. – Nem vagyok egyedül soha. Én nem nézem olyan sokszor a Tudományos filmeket, mint te, aki belefáradtál a politika ránk erőltetett emberi salakjában fuldokolni, és az úrkutatással ismerkedve már egy másik világban jársz, csak az állatok, meg a növények kedvtelése hoz vissza szeretteid közé. Talán azért is vagy jobb helyzetben, mint én, mert mindig vigyázó családtagok vesznek körül. Ne hidd, hogy magányos vagyok, aki nem leli a helyét. A világot bejártam. Annyi kultúrát és tájat láttam, amely több emberöltőhöz is elég lenne. Mindezt magamban hordozom, de amikor a Természet visszahív a szülőföldre, ide ahol most is nézzük e civakodó, halódó világot, ahogy az ismert regényben Buckot, a szánhúzó kutyát csalta a farkascorda, én is mindig tudom, hol a helyem. Most, hogy körülöttünk minden búcsúzik, mielőtt kialusznak a színek, gyere, induljunk el a hosszú túraúton.

A holtág végén, ahol valamikor a ladikból csodáltuk a sulymon táncoló lányt, most kanyargós fahíd ível át a víz felszíne fölött jó méterrel. Itt megálltunk egy pillanatra, hogy újabb látványban legyen részünk. Még láttunk sietve búcsúzó gémet, fehér kócsagot, kárókatonát, récét, gyakran csobbanó halakat. Kis szigeten a vad őszirózsa, néhány pitypang még utolsó szirmai hullajtotta, mikor a komor fellegek közül néhány percre előbújt a nap és hunyorgó fényét ránk terítette. Úgy éreztük magunkat, mint a balladabeli legények, akik erdőt járva szarvat növesztettek és egyre messzebb vándoroltak a lehulló lombok alatt.

– Látod, most minden életérzésem együtt van – szólalt mag János, miközben a szűk hely adta lehetőséget kihasználva, táncra perdült. – Hidd el, most is bennem munkál, hogy minden nappal közelebb kerülünk a tavaszhoz, amikor a természet, a legnagyobb alkotóművész új arcát festi. Tudományos alapossággal visszahozza a megrekedt életet, amely nem szűnik meg, csak folyvást átalakul. Talán az értékteremtéseinken, rajtunk is múlik, hogyan formálódik tovább a sorsunk és a jövőnk...

„A világ végén” (1982)

A tűz elhamvaszt,
de egy másik világot
szül a hamuból!

Hódmezővásárhely, 2016. február 29.

*

TRILÓGIA

SZELLEMI DUETT ORFEUSZRÓL ÉS EURIDIKÉRŐL

Orfeusz és Euridiké története nemcsak egy izgalmas görög mítosz. A Férfi és a Nő egymásért folytatott küzdelme örök. A hős dalnokok és az elhagyott, párjukért könyörgő asszonyok más-más nevekkkel, de ma is itt vannak közöttünk. Emberre válogatja, hogy epekedve ki hívja megmentő párját, és ki szállna le érte még a pokolba is, hogy fölhozza magához hűséges szerelmét. Amikor a próbatételre kerül sor, akkor derül ki, hogy milyen emberek vagyunk. Vannak, akik még az alvilágban is jobban érzik magukat, mint odamaradt férjükkel, és eszük ágában sincs őt megmentőként várni. Hányan hallják a könyörgést, de gyávák és nincs merszük a nagy kalandra, hogy megjárják talán a poklot is, csak nyűglődnek párjuk után. Olyan ez, akár egy hatalmas dalmű, amelyben duettet énekel a két nembeli szereplő. Vannak, akik egymást segítik, mások elnyomják, némelyek félre viszik a dallamot, vagy képtelenek azonos időben megszólalni, a kottát követni, avagy átérezni és visszaadni a zeneköltő álmát. A festészetben is az az igazi diptichon, amikor a két táblát egymásra csukva, a külső felület összefoglaló ábrázolása pontosan bemutatja a belső tartalmat, és amikor kinyitják, az egymás mellett sorakozó képek részlet gazdagon jelenítik meg a történetet. Világ és alvilág külön kiterjedésben egymás tükörképe. Egyik sem nélkülözi a másikat, akár a párkapcsolatban. Kihívás, hogyan tudjuk mindkettőt elfogadni!

Hódmezővásárhely, 2016. április 5.

*

Simon Ferenc magyar irodalom tanárnak,
baráti szeretettel ajánlom ezt az írást

I.

EURIDIKÉ UTOLSÓ MONOLÓGJA

Emléked örök,
de hantod és hamvaid
rég elenyésztek.

– **C**rfeusz! Kedves férjem és héroszom, te trákiai folyóistenség, hiába kiáltom a neved! Nem jössz el értem? Nem látod, hogy sötétben tántorgom? Karom kinyújtom, hogy akadályba ne ütközzem, és szellemtestem össze ne törjem. Úgy érzem magam, mint ismeretségünk kezdetén, amikor fáradtan feküdtünk a mohos sziklán, ahová pihenni tértünk, a hosszú vándorút után. Szemem most is sugárzik, és finom fátylat szó tekintetem elé, ahogy visszaemlékszem. Ott pihegtél a gyötrő mászás után. Én sohasem szerettem a hegyeket, pedig életünkben gyakran magas ormok vettek körül bennünket, és csak ritkán jutottunk ki a sík vidékre, ahol kalászkok ringtak a forró szélben. Te mindig följebb kíváncskoltál. Előre futottál, majd megálltál a hegy lábánál. Huncutul elrejtőztél előlem. Olykor gyors lélegzetted hallottam magam fölött és nem késlekedtem. Kapaszkodtam utánad, hogy elérjelek. Könnyen ugráltam kőről kőre, hiszen felényi vagyok, mint te, aki dárdát dobsz és fél oldaladon lantot cipelsz egy világon keresztül, anélkül, hogy megállnál. A kapaszkodón mégis gyöngyözni kezdett a bőröd. Ó, az a test, amely itt sem hagy nyugodni, ha rád gondolok. Amikor utolértelek, már csillapítottad mellbordaidd kosarába zárva szíved dobbanását és tüdőd fújtatását, amelyet a szakállas Héfaisztosz is gyakran kölcsönvett, ha szunnyadó kohójában erős tüzet kívánt lobbantani. Körülötted lassult a fölkavart por és rátelepedett nedves testedre, amint kipihented magad. Mielőtt utolértelek volna, már tovább ugrottál egy szakadék fölött, mit sem törődve azzal, hogy odalent az összezsugorodott világ piheg, amelynek oszlopai, mint földbemélyesztett, hegyes cölöpök, sóvárogva várják, hogy idefent valaki elvéti az ugrást és szeleburdiságának martalékaul beléjük zuhan. Sohasem tévesztettél. Én, mint szél sodorta pillangó röppentem utánad. Így jutottunk egyre messzebb, mind közelebb a felhőkhöz és távolabb az elhagyott falunktól. Kék ég idefent, zöld pázsit odalent. A színek úgy keveredtek, mint a festő ecsetjén a festékek, amikor a mester azt az árnyalatot szeretné megtalálni, amely legjobban kifejezi gondolatait. Most érzékelem igazán, hogy csodálatos voltál, hiszen lelked szívárványfényei az akarat lendületétől fölérősdtek, majd a földön járó emberi elme képzeletvilágában kifakultak. Utólag be kell vallanom, hogy a legnagyobb boldogságot akkor találtam meg, amikor veled és a mezővel harmóniába kerültem. Apám mesélte, hogy valamikor itt a sík vidéken még juhok legeltek. Rögtön eszembe jutott, sajnálhatjuk, hogy nem korábban éltünk és ismertük meg egymást. Egyszer mondtam is neked, hogy elküldenélek Odüsszeusz elhagyott csónakján arra a messzi földre, ahol az aranygyapjút viselő kost őrzik. Te megvívhattál volna érte, idehozva a mi szép legelőnkre, hogy juhaink vele párosodva, fénylő sárga, drága bundájukkal eláraszszák egész birodalmunkat. Kinevettél. Sohasem kívántál nemzeti hős lenni, pedig részt vettél az Argonauták hadjáratában, irányítottad az evezősöket és fohászoddal lecsendesítetted a hullámokat, mégis azt mondtad, hogy jobban szereted a zenét, amelyet lantodon játszva szétsugározhatsz a világba, és vele sok-sok embernek örömet szerzel. Különböben, hol van már az a régi gyeplő? Ezután elvezettelek oda. Akkor először álmélkodva láttam, hogy nem a sok ezernyi éhes birkaszáj tépi a füvet, hanem milliónyi, aranylós kalászbán érlelődnek a magok, amelyek népünket táplálják. Talán hálából éppen arról a vidékről hozták be, ahol a legendás kost őrizték, amelyet meghagytunk nekik. Én elbódulva a látványtól berohantam a hajladozó gabonába. Leheveredtem és magam is kalászkisasszonnyá váltam.

Ekkor mellém feküdtél. Elővetted hangszeredet és játszani kezdtél. A szél vitte a csodálatos zenét. A kalászhok mind arra fordultak és figyelték. Észre sem vettük, hogy csupasz bőrünkön táncot járnak a nap sugarai, és testünk hamarosan bronzvörösben izzik. Fölém hajoltál és tűzforró ajkaddal csókot leheltél vállamra, amely, mint fogadalmi hűségbélyeg rögtön belém égett. Gyere, keress föl és nézd meg. Most is olyan fekete, mint a vulkánok által kilövellt láva, amelyből üveggé szilárdulva, dárdára hegyet faragtál. Hová tetted? Küzdelmes világunkban ez nyújtana biztonságunkat, de valahol régen elhagytad, mert zenéddel minden ellenséget igyekeztél barátta szelídíteni. A lantod most is veled van. Kérlek, végre indulj el vele. Utad az ormok közé már nem fölfelé vezet, hanem földhasadékokon át, sötét és nyirkos kanyargókon jutsz el hozzám. Egyáltalán szeretsz-e még? Vállalod-e életed legnehezebb próbatételét? Azt sem tudom megmondani, hogy merre keress. Pendítsd meg a hangszered és amerre a zene vezet, indulj el. Vigyázz a szélre, amely a kedve szerint viszi a hangokat, és gyakran más irányba terel, hogy becsapjon. Ha kiderül, hogy jókora köröket futtat meg veled, és egy nap ráébredsz, hogy ugyanoda jutottál, ahonnan elindultál, hallgass a szívedre. Tudnod kell, hogy én mindig figyelek. Meghallok azt a hangot – és ezernyi erős szavú hárfa közül is ki bírom választani –, amely a te lantodból érkezik. Emlékezz arra a dalra, amelyet akkor játszottál, amikor házaseletünk kezdetén, nimfatársnőimmal a végeleáthatatlan erdei tisztáson körtáncot jártunk, majd virágokat szedve megmárt a vipera. Azonnal segítségemre rohantál. Fölkaptál és hazavittél. Lábad keresztbe téve ültél nyoszolyádon a szénaágyam mellett és pengetni kezdtél. A szomszédból előjöttek a barátaink és hozták a zeneszerszámaikat. Hamarosan együtt vigadott az egész sokasodó társaság. Nem ordítottak, mint akik a mértéktelen ivászatban, könnyű, zagyva boroktól kaptossá válnak, hanem együtt gyógyítottak. Lassan csökkent és megszűnt a fájdalmam. Felkönyököltem. Szemem orcára, fülem a dallamod felé fordítottam. Amikor a társak nyugovóra vonultak, még mindig dudorásztál. Életemben először akkor éreztem, hogy ez már nem nekem szól. Különleges hangok csapongó hullámaira leltél, és továbbálmodva már nem ültél mellettem, hanem szálltál valahol hegyen és tengeren át, talán az istenek birodalmába, ahol ők is fölfigyeltek rá. Visszahanyatlottam és könnyeimet szötte sem alá rejtve csöndben zokogtam. Úgy gondoltam, hogy életedben van egy másik, megfoghatatlan varázs, amely hatalmába kerített és magával ragadva elfelejtette veled, hogy melletted szenvedek. Többé nem keltem föl. A fekete palástú Thanatosz haldoklásom közben egy fürtöt kimetszett dús hajamból. Nem mondhatom, hűségesen ápoltál, de miközben az ételt a számba helyezted, másik kezddel a hűrt pendítettél, hogy tovább álmodd a zenét, amely ismét messzire szárnyalt veled. Számomra azóta irdatlanul sok idő telt el. Te napfényben fürdesz, én sötétben imbolygok, irányt nyújtó fények nélkül. Menekülnék, hisz lelkem börtönében csak a halál béklyója köt. Jobban szenvedek, mint te, aki egyedül maradtál és tudom, hogy nem kívánsz más nőt magad mellé fogadni. Büntelenül érkeztem ide. Ami hibám volt, régen levezekelttem, mégis a Föld mérhetetlen, erős falai zárnak el a mérhető világtól. Már arról is lemondanék, hogy újra lássam napfényözönben tündöklő szülőföldünket, gondozzam házi állatainkat és dalom hangjaival simogassam az erősödő szelet, hogy viharra ne változzon, csak téged szerethesselek elhagyott kis otthonunkban. Most ismét nagy szükséged lenne a tehetségedre. Kérlek, ha még igazán szeretsz, vedd magadhoz a lantodat és Hebrosztól, trákiai folyónktól indulj el végre. Kösd el a legszebb fekete bárányunkat, és a réten szedj nárciszokat Hádésznek, az alvilág urának megváltásomért ajándékba. Én az örökkévalóságban, a Tainaron-szakadéknál várok rád. Itt nincs idő, mégis ezért fogy el a türelmem. A te életed véges, tehát jól oszd be. Ahol irigyeid között áttörhetetlen akadályt érzel, ott vedd elő a hangszered és játssz nekik, hogy ne ellenségeid, hanem segítőd legyenek. Rálelsz ama vigasztalan síkságra, és innen a Föld hasadékein át eljutsz majd a Sztüx folyóhoz. Zenéd hallván, cserében a goromba Kharón oboloszt sem kérve áthoz. Meg kell nyerned őt, az Erinnusz fúriákat és Perszephonét! Ez lesz a következő, nagy próbatétele. Midőn beértél a Halálvölgybe, vigyázva lépj a holtak ösvényére. Khitonod alsó, bő szárát dugd a magas szárú

bőrcsizmádba, nehogy belé kapaszkodva lerántsanak. Indulj tovább és előbb-utóbb találkozol majd a lelkekkel. Valamennyien egyformák vagyunk. Testünket talpig érő, szürke köntös fedi, és arcunkat fátyol takarja. Mindenki szólogat majd, hogy „gyere, engem kerestél”! Lesznek köztük régen itt bujkálók, és akik közvetlenül előtted érkeztek. Valamennyien szabadulni próbálnak, de senkinek se higgy! Amikor meglátlak, majd én futok hozzád. Ha szűnik a sokaság figyelme, félrehúszom köntösömet és bizonyosságul vállamon megmutatom ajkad pecsét-nyomát. Ekkor fordulj meg és menj fölfelé, én követni foglak, de Hádész parancsa szerint ne nézz vissza, bármilyen hangot hallasz, netán csönd ölel körül, vagy úgy érzed, hogy már nem vagyok mögötted! Pengess és zenéddel bűvöld el vigyázóinkat. A mélyég háromfejű démona elnéző lehet, és viaskodás nélkül beenged, de a kifelé jövőket fölfalja. Mi ketten leszünk. Bízom benned! Olyan zenéd legyen, amely kétszer andalítja el a fenevadat. Erre csak te vagy képes. Tudnod kell, hogy lantod hangjai most is hozzám érnek és csak rád figyelek. Indulj hát, figyelemmel kísérek és én is igyekszem feléd. Ahogy haladok, kezdem máris erősebben hallani a zenédet. Most még csapongnak a dallamok, de követni tudlak. Szerelmes férjem, most hagyod el a szállásunkat, mert lantod játékában kertünk madarai rögtön részt kérnek. Átveszik, és tovaszállva magukkal hordozzák a trillákat, amelyek minden irányban áradnak, betöltve elhagyott világomat. Eszembe jut szövőszékem, amelyet utánad legjobban szerettem. Hamarosan megtanultam dallamaid hullámvázát mintáimba vegyíteni. Csodájára jártak. Ahogy a szőtttest hajtogattam, megszólalt és dalolni kezdett. Holttá vált testemet ebbe csavartad, jajongva így bocsátottál el utolsó utamra. Abban bízál, hogy majd megvéd minden alvilági bántalmazástól. Ez volt az első, amelyet letéptek rólam, de nem hagytak mezítelen, a holtak földszíni leplével betakartak, hogy ne tűnjek ki a többiek közül. Sohasem vágytam arany ékszerekkel cicomázott királynő lenni, kitűnni a többiek közül, csak a dalokat és álmokat szöni ruháim és takaróim mintáiba. Mily távol kerültél szerelmemem, mégis úgy érzékelem, mint pusztában kóborló, párját kereső komor bikának lépteit, melyek ölelő karjaim felé döngenek. Egyre hevesebben várlak. Csúszok-mászok alatt, a mások mocskában tipródva, hogy minél közelebb érjem szabadulást hozó tested, amelyből hamarosan belém árad lelked egyik fele és életre keltesz, mert árnyékélet ez itt, és én a nap sugaraira vágyom!

Télre tavasz jön
amikor a fény kitör
holt börtönéből.

Emlékszem arra a különös délutánra, amikor a hosszú nyár esőtlen hetei után leültél, szemben a messzi tengerrel, amely fölött felhők gomolyogtak. Énekelni kezdtél, de hangodat a forró levegő, mint koldus tarisznyája az alamizsnát elnyelte. Elővetted a lantodat és játszani kezdtél. Jöttek a madarak és szárnyaltak vele a felhők felé. Végre eljutott hozzájuk az epekedő fohászod és hatalmas vízterhüket nem a tengernek adták vissza, hanem fölénk gomolyogtak. Az ég leszakadt. Ruhánkat ledobva, hálát intő karunkat föltartva, boldogan álltunk a megváltó tisztulásban. Életem fonalát sajnos nagyon fiatal korunkban mérték ki és vágta el a Párkák, még gyermekáldással sem tudtalak megajándékozni. Bárcsak végre itt lennél, hogy kiments tipródásomból. Lopakodva indulok a feljárat felé. Nagy a tolongás, hiszen innen mindenki szabadulni szeretne. Nekem valamivel könnyebb haladni, mert karcsú testem a betegség is megviselte és érted átvergődöm minden akadályon. Sajnos, még nem látom a világosságot, amely a kaput jelzi. Gázolj át értem és együtt sodródva ments meg engem. De jaj, mintha halkulna a zenéd, vagy az én holt fülem nem képes befogadni? A dalod is néha recseg, máskor meg-megszakad. Olyan ez nekem, mint a meglőtt madár vergődése az ágak között, amely kétségbeesve veszíti el hangját, de még figyel a neszre és várja segítő párját. Bennem már egybekelésünk után lassú szomorúság kezdett érlelődni. Szinte hihetetlennek tűnt, hogy közös életünk varázsa örökké tarthat. Mi lesz, ha egyszer véget ér e szép álom-

világ? Ekkor kimentél a gödörhöz és jókora agyagtömbbel tértél vissza. Letetted egy tisztáson a ház közelében. Vettél egy darabot belőle, majd hosszú kígyót sodortál és kezdted fölrakni, ahogy a vipera tekergőzik áldozata körül. Megborzongtam. Előbb hatalmas kétfülű vázát formáltál, amelynek alsó peremén belsejéig kis lyukat fúrtál. Azután készítettél még három, egyre kisebbedő edényt, paráztűzön kiégetted, és fordított sorrendben egymás alá raktad őket, szájukat lefelé görbítve, hogy a felülről csepegő víz, ha megtelíti az edényeket, továbbcsurogjon; egészen az utolsóig, amely csak lassan telik meg és belőle nem ömlik tovább. Ilyen vízlopót addig még nem láttam. Megmagyaráztad, hogy ez időmérő. Kértél, hogy nagyon figyeljek. Ha a felső edényből kifogy a víz és a többi megtelik, a folyásuk elakad. Ekkor fölöttem az idő megáll és mehetek a Tainaron szakadékhöz. Bármit is végeztem, ettől kezdve mindig azt néztem, mielőtt e különös, öntápláló klebszidra csörgedezése véget érne, hogy az amforát újra felöntsem, és az időt tovább görgessem. De borzalom! Bátortalan, gyöngye kezem a megtelt, nehéz edényt elejtette, és darabjai tovább rombolva, az összes eltörött. A homokban a vízcseppek úgy tűntek el, mint pelikán torokzacskójában az elfogott halak. Zokogva rohantam a rétre, hogy engesztelő virágot szedjek neked, de nem jöttél utánam, csak átható hangú lantod pengetted. Nem tudom, mi történik most is veled? Korábban a csöndben óvakodó lépteid is egyre erősebben hallottam, most úgy tetszik, mintha mezítláb járnál. Remélem, hogy nem vadásztak rád a gonosz emberek, vagy valamelyik isten, aki nem kívánja, hogy eljőjj értem? Tele vagyok megválaszolatlan kérdésekkel és aggályaimmal. Ne hagyj kétségek között vergődni. Hiszem, úgy tengődünk mind a ketten, mint tűzvészben pusztult erdő, mely lombját veszti. Egymás kárára szenvedünk. Rohantam a Léthé folyóhoz, mint annyian tették, hogy megszabaduljak a gyötrő gondolataimtól és kortyolni akartam a feledés vizéből, miközben emlékezetemből sem akartalak kitörülni, de visszatántorodtam. Ficamban maradt bokával araszolk. Látnád, mivé lett hitvesed. Hajunk, fogunk mind kihullt, orrunk, fülünk, ujjaink, mint gallyak a féregrágta fatörzsről, régen letöredeztek. Szenvadásunktól a pusztuló arcunkból beesett szemünk üres világba néz. Érintésedre mellem skarlátszín bimbója többé nem bontja ki szirmait, szárán elhervadva köldököm fölé ereszkedik. Ha belépsz e síri világba, hol az oszlás bűze fogad, ne hátrálj meg. Lantod és dalod segítsen a mélybe szállni. Egy hatalmas démoni alak közelített most felém és bosszúból letördelte karjaimat, amiért nem tudok testemről végleg lemondani. Vér nem bugyog vállaimból, csupán porlik, de a fájdalom elviselhetetlen. Mivel öllelek meg, ha találkozunk? Ki tudja nekem visszaadni azokat a kezeket, amelyek annyi örömet nyújtottak neked! Gyere már, mielőtt a lábam is odavész, és árnyatalan lélek maradok csupán. Kérlek, ne keseredj el. Ha innen fölviszel, nemcsak az életemet, hanem az épségemet is visszanyerem. Ismét boldogok lehetünk. Ez legyen előtted a cél, amely nehéz utadon idáig vezérel... De mi történt a lantoddal? Nem szakadtak le a húrjai, vagy talán elveszítetted? Nem hallom a zenét, és ajkad is néma. Kérlek, énekelj, vagy szólj hozzám, mint sok-sok éjjel, amikor turbékoló galambként borultál fölem, elsuttogva szerelmed minden mámorát és kincsét adva nékem. Most végre örömhírem van, a messze távolban derengeni látom a fölfelé tartó hasadék száját, amely hozzád vezet. Összegyűjtöm erőmet és meggyorsítom lépteimet, hogy minél hamarabb fölvigyél. Ígérem, együtt lépünk majd a házunkba, és évszakok telnek el, hogy minden csalódott órát, amelyet egymás nélkül töltöttünk, elbeszéljük, majd kiadjuk magunkból, mint a rossz nyavalyát, amelytől végre megszabadultunk, mert képtelen vagyok elviselni a Hádész előtt betöltött, középszerű helyzetemet, pedig nem vagyok lázadó. Emlékeztetek a kedves kecskegidánkra, amelyet nászajándékkul kaptunk, de rakoncátlan volt és kezdte lelegelni a bokrok gyümölcsét és a mező virágait. Elkaptad és már torkára szorítottad a kést, amikor észrevetted, hogy homlokán kis szarvai dudorodnak, és megenyhülve hátára paskoltál, hogy fusson tovább. Ahogy akkor megszabadult, most én is határozottan látom a kijáratot! De te hol vagy? A fenevad békésen szunyókál, mert senkit sem érez közelíteni. Talán végleg szellemé váltam. Már itt vagyok közvetlenül mögötte. Nélküled nem merek kilépni. Sehol sem látlak, és nem hallom az

éneked... Egy mélyedésben leskelődve várakozom. Kedvesem, mi történhetett veled? Feltör bennem a zokogás, de a holtaknak nincs könnyük, száraz szememből csupán a szomorúság árad... Bennem visszatartathatlanul erősödik a kétely, ki sem merem mondani, még magam előtt is titkolom. A bizonytalanság borzalma végül megnyitja vértelen ajkam. Szeretném világgá kiáltani – miközben hangszálaim elporladtak, és az alvilág sem viszi a hangokat –, hogy talán féltél az új életünktől és nem jöttél le értem. Célod előtt visszafordultál...

Hódmezővásárhely, 2016. március 10.

*

II.

AZ EMLÉKEZŐ

Vásárhelyi Miklós az első egyetemet végzett tanár volt a településen. Nagy tiszteletnek örvendett, amelyre nem csak képzettsége, de lelkiismeretes nevelő és oktató munkája miatt is rászolgált. Három nemzedéknyi gyermek került ki az iskolából az igazgatósága alatt, akik még évek múltán is visszajártak hozzá tanácsaiért.

Túl járt a nyolcvan évén, amikor egy, már-már elfeledett papírdobozba gyűjtve, rátalált azokra a fényképekre, amelyeket még maga előtt is titkolva őrzött. Ezek az életének első fél évszázadához lelkiileg kötődő nők fotói voltak. Párja mellett becsülettel élte le életét, sohasem került velük szerelmi kapcsolatba, inkább szellemi, vagy lelki gyermekeinek tekintette őket. Az időrendi sorba rakott, sárguló fotóit nézegetve vallomásait így rögzítette:

– Hiába pillantok rá, hirtelen nem ismerem föl, ráadásul fogalmam sincs, hogy mi volt a családi neve. Az arca sem mond már semmit, de az érintése!... Az utolsó úrnapi körmenet volt a belvárosi Szentháromság templom városkörzetében. Nagyon sokan voltunk, mert ez a nap a Szentháromság vasárnapja is és templomunk névadójaként búcsút is nyerhetett, aki benne részt vett. Az is köztudottá vált, hogy az egyház megjelenését visszaszorítják az istenháza falai közé, és nincs több utcai kivonulás. Elöl elsőáldozó kislányok hófehér és világos rózsaszín, talpig érő ruhában, mint Jézus választott menyasszonyai haladtak, karjukon kis kosarakban virágszirmokat vittek és szórták az útra. Utánuk a pap következett az oltáriszentséggel, a fölötte tartott díszes sátor alatt, majd az ünnepi szent zsoltárokat éneklő hívek következtek. Néhány öreg gazda és tisztos polgár házának fedett nagykapui nyitva voltak, ahol alkalmi kis oltárokon Mária és Jézus szobrokat helyeztek el aranyág virágözön között. Ezeken a helyeken egy-egy imára megálltunk. Ahogy a virágszóró lányok kosaraiból kifogytak a szirmok, néhányan hátrajöttek szüleikhez, így került mellém Erzsike is. Gyönyörű, nyár eleji, napfényben sütkérezve haladt a menet a templom felé. Apám féltésből könyékig fölhúzta hosszú ujjú, fehér ingemet, hogy hőgutát ne kapjak. Erzsike eleve rövid ujjas ruhát viselt. Ahogy haladtunk előre, az utca szűkülni kezdett, és egyre közelebb kerültünk egymáshoz. A térdepeléseknél csupasz karunk összesimult. Nem volt hová rejteni. Éreztem, hogy mindkettőnkönk finom remegés rázza. Egymásra sem mertünk nézni – talán ezért nem maradt meg bennem arcának gyermekvonása –, de nem is igyekeztünk magunkat elhúzni. Ahogy továbbhaladt a körmenet, ez a nagyszerű találkozás még egyszer megismétlődött. Kezünk érintkezése olyan volt, mint a csiholó kovakő alatt pattogó apró szikra, amely még nem kapott kellő erőt, hogy tüzet lobbantson, de a folyamat elindult, és ha tovább tart, egyre nagyobb lendülettel csap össze az acél és kő között, amely perzselni képes. Engem így is égetett a láng, amellyel még nem tudtam semmit sem kezdeni, csak hevesen dobogó szívvel énekeltem. Másnap a parókián fényképeket osztogattak a körmenetről. Apám boldogan hozott haza egyet, amelyen mi is rajta voltunk, mellettem Erzsikével, akivel még a hittanórákon néhányszor láttuk egymást és hallottam papunkat, hogy Pörzsének szólítja. Amikor a fotót eltettem, ákombákom betűimmel ráírtam a hivatalos nevét. Már akkor tudtam, hogy a belső érzés halálunkig kitart, és ha már nem ismerjük a kiváltó okot, a hamu alatt a parázs gyöngén pislákolva is őrzi az emléket, amely kellemesen kísérteni visszajár...

Az öreg tanár rápillantott a sétálóját lassan járató fali órára. Éjfél közelgett. A fényképes dobozra visszarakta a fedelét és maga előtt is rejtve, íróasztala legmélyebb sarkába eldugta. A magány érzete, mint gombaként terjedő atombomba gyilkos felhője azonban nagy úr, még az időnként ránéző családtagok sem tudták csillapítani. Néhány nap múlva addig tett-vett az asztalán, hogy előkerült a fényképes doboz. Benne ott bújta a következő portré. Reszkető ujjakkal vette ki. A hátuljára csak annyi volt ráírva, hogy Erzsike.

– Ismét egy Erzsébet! – mélyhangosan magának. – Úgy látszik, hogy ifjú éveimben a sors nem talált ki számomra más női nevet. Lehettem nyolc-kilenc éves, amikor a népes iskola jókora udvarán, egy szünetben megpillantottam a felettem járó évfolyambeli Mocsári Erzsikét. A szemem úgy ragadt rá, mint nagyanyám kezére a kalácsgyúrásakor a fehér tészta. Fogalmam sem volt arról, hogy milyen folyamatok indultak el bennem és ezeket mi vezérelhette. Akkor még magam sem ismertem, hogy lassanként föltámad és erősödik bennünk a másik nem iránti érdeklődésünk. Azt láttam, hogy a korombeli fiúk közül néhány a szünetben odamegy egy-egy lányhoz, és meghúzza a haját, uzsonnájából kér egy falatot, vagy zavaros kérdésekkel próbál vele szóba elegyedni, de erre én még éretlen voltam. Az bizonyos, hogy miközben pajtásaim futkostak, játszottak, ettől kezdve heteken át minden szünetben kutattam Erzsikét és meleg járta át szívemet, amikor megláttam, de aggódó csalódást éreztem, amikor nem találtam. Föltűnt erőteljes alakja, ringó járása, gömbölyödő karja, előtérbe kerülő két lúdtójság nagyságú, kihegyesedő mellecskéje. Ahogy az idő telt, a lány központi helyet foglalt el ábrándjaim között, és miközben leckét kellett volna tanulnom, a kinyitott könyv betűit sem láttam, helyette a távolba meredve csak őt kerestem. Akkoriban még kora délután egy órakor a kicsengetés egyben a napi tanítás végét is jelölte és az egész iskola éhes serege rohant hazafelé az ebédhez. A háború után jártunk. A fontos élelmiszereket jegyre adták, hús nagyon ritkán került az asztalra, csak a káposzta, krumpli és az akkor még olcsó bab válto-gatta egymást a szegénység étlapján. Bár én is éhes voltam a sanyarú koszon, de kevésbé vonzott, mint Erzsike, ezért egy napon nem bírtam magam tovább türtőztetni és utána eredtem. A másik oldalon, mögötte vagy ötven méterre követtem. A lány egyszer hátra nézett. Én rögtön az esővíz csatornát kezdtem nézni, ahol az unkák tavaszi nászukat huhogva párjukat keresték. Már túljártunk a tér nagy templomán, amikor érdeklődésem bálványa befordult a körtöltés felé vezető kis utcában. Hamarosan a körtöltésnél jártunk. Én fent a gát koronája mögött lapulva követtem, míg ő az utolsó házsornál hirtelen benyitott és eltűnt egy jókora kapu mögött. Közben a toronyóra előbb elütötte a délután kettőt, majd a három órát. A lány sehol. Talán itt lakott, vagy vendégségbe jött valamelyik rokonához – gondoltam –, miközben már a nyálam kezdett csorogni éhségemben. Ez volt párkereső kapcsolatom első csalódása, miközben futottam hazafelé, ahol anyám már a konyhaajtóban állt és aggódó tekintettel kifelé nézegetett. Hazudtam valamit, talán azt, hogy karének próbára bent maradtunk, de a drága asszony jól leszidott, hogy a kihűlt puliszka – amelyet szívből utáltam – felmelegítve már nem olyan, mint frissen fogyasztva. Az biztos, hogy az edénybe bújtam. Az éhségnek engedelmeskedve, az utolsó szemig kikanalaztam a nyomorult kukoricakását, a szomorúságtól és az utálattól könnyeimet eresztve a kitörült mélytányér aljába. Többet nem kísérgettem Erzsikét. A tanév hamarosan véget ért. Mi fiúk csoportosan mentünk a felszámolt búzatáblák helyett vízárral elöntött rizsföldekre muhart gyomlálni. A lányok jókora bádorgantákkal hordták az ivóvizet, de térdig süppedve a mocsárba, hiába kémleltem, Mocsári Erzsébetet nem láttam köztük. Néhány év múlva karon öltve sétálgatott egy legénnyel. Olyan fájdalom járt át, mintha egy töviskoronát nem a fejemre, hanem a szívemre húztak volna. Többé nem láttam. Most, hogy a lopva készített tablókép másolaton kerestem, már csak a neve olvasható, arcát elmosta az idő, bennem pedig az erősödő vágyak tüze égette ki. Emberöltő után mégis jól esett visszaemlékezni.

Miklós csöndben elaludt. Kezdetben jól pihent, de egy hideg légáram betörése zavaros álmképeket sodort benne elő. Féléber állapotban védekezésül csapkodni kezdett a karjával. Pizsamájának ujja beleakadt a fényképes dobozba és magára rántotta. Bekapcsolta az éjjeli lámpát és fölült. Arra gondolt, hogy már úgysem tud nyugodtan elaludni, ezért kinyitotta a ládikó tetejét és elővette a következő képet.

– Ez nem lehet igaz! Ismét egy Erzsike, a Zsike rövidítéssel a kép hátulján. Valószínű, hogy a sors nekem csak őket szánta, holott különösebben nem vonzódok ehhez a névhez, de a közmondás szerint három a magyar igazság. Remélem, több már nem lesz! (Akkor még nem

tudtam, hogy később még egy Örzse közeledett hozzám, de szerencsére róla nem őriztem fényképet.) Azon a kora tavaszi vasárnap reggelen a kollégiumunk szinte kiürült. A hét végére a tanulótársak hazautaztak szüleikhez, de nekem nem volt pénzem a vonatra. Elindultam a budai hegyek közé. Szomorúan bandukoltam. A nap felhőtlenül sütött, de még nem volt ereje. A sziklák északi tövében itt-ott megült a hó. Dél lehetett, amikor a Hármas határhegy enyhe lejtőjén leheveredtem. Elöttem egy leánykökőrcsin lila szirmát bontogatta. Lehasaltam előtte és nézegettem. Szinte szemlátomást feslett ki a bimbó és a lanyhuló, enyhe szélben a fény felé fordult. Jóságos csönd ülte meg a kedves tájat. Elmerengve félálomban, le-lecsukódó szemhéjam alól szemléltem a világot. Egyszer a virág mögött egy lány arca kezdett kibontakozni. Olyannak tetszett, mintha a nap szállt volna le és lengedező szőke hajával sugarait küldi felém. Hasalt ő is, és nem szólt semmit, csak a szirmokon keresztül érkezett rám vetett kíváncsi pillantása. Úgy gondoltam, hogy már bizonyosan álmodom és egy soha nem látott, de olvasmányaimban sem szereplő, halhatatlan világban vagyok, ahol a béke és a szeretet tartósító melege vesz körül, hiszen megállt az idő. Csak a virág ringott előttem, ahogy karcú táncosnő forog, hajlong a báli parketten, ahol én sohasem tűntem ki. Köztünk a kökőrcsin látványa lassanként szertefoszlott és csak a rózsás arc ontotta tovább a melegét. Nem tudom, honnan érkezett a bátorságom, de hirtelen odahajoltam és megcsókoltam. Éreztem, hogy olyan volt ez az érintés, amely nem a bőrünket érte, hanem belénk költözött, mintha a rét minden nyíló virága a lélek mezejéből nőtt volna ki, közös mezőt alkotva. Ekkor a lány hirtelen felpattant, és mint a forgószelel kavarta tollpihe, dombról mélybe ugrálva futott az óváros felé. Ekkor jöttem rá, hogy a látvány elbűvölt, de valóság volt, amelyet váratlan támadásom összetört. Hiába kiáltottam utána, hogy várjon meg, már messze járt és tudtam, hogy nem érem utol. Ott ültem a kökőrcsin előtt és szomorúan mondtam neki, hogy csak te maradtál számomra. Leszakítottam és hazahoztam. Lepréselve valahol, valamelyik könyvem lapjai között lapul, de többé nem találtam rá. Erzsike csoporttársam volt. Valahonnan a Nyírség kis falujából jött és ő is csak ritkán tudott hazautazni. A március kellemetlenül hideg és esős volt. Esténként a kollégium hálójában körmölgettem első elbeszéléseimet. Vasárnaponként ő is lejött az előadóterembe és ott készült a következő heti beszámolókra. Itt találkoztunk. Köszöntünk és mielőtt belebújtunk a szakirodalomba, mindig átadtam neki a legújabb írásomat. Bólintott, de nem szólt semmit, és én sem zaklattam. Néhány hét múlva elfogyott a türelmem. Megkérdeztem tőle, hogy tetszenek-e neki az ajándékba kapott valómásaim? Kihúzta a fiókját. Ott volt az egész kézirat összegyűjtve és elébem dobta. Mutatta a karikagyűrűt az ujján és elmondta, ha végzünk, otthon férjhez megy, mert vőlegényével szeretik egymást. A kályhában még pislákol az utolsó tűzgyújtás parazsa. Fogtam az egész köteg firkát és bedobtam. Szemrebbenés nélkül nézte, hogyan kap lángra. Hallgattunk. Amikor a papír ellobbant, éreztem, hogy vele hangulataim, érzéseim és az ábrándjaim örökre elégték, csak a leánykökőrcsin maradt. A virágok kései utódait éveken keresztül a feleségem hordta haza a piacról, és kis kertünk egyik árnyas sarkában gondoztuk. Ahányszor megláttam, a szégyen marta szomorúságtól és a kudarc maró bánatától pillanatra fölrémlett az emberöltővel ezelőtti történetünk. Később ez is elmúlt. Amint nézem az orozva róla készített fényképet, arra gondolok csupán, hogy nagy-, vagy dédanyaként vajon él-e még, vagy elindult a küszöb felé tartó, utolsó útján?

A következő fényképen egy, a Nagy Folyó partján napozó mezítelen tömeg látható. A tanár úr a kép hátuljára ennyit írt: „Fogalmam sincs, hogy a tömegben melyik nő voltál?” Amikor kezébe vette, elmosolyodott.

– Sohasem derült ki. Nem is voltam rá kíváncsi. Szabad legényéletem első nyara volt, amikor tágabb baráti körben, a sárga homokparton minden ruhától megválva fürdeni és napozni kezdtünk. Akkoriban ez még országosan is ritkaságnak számított. Jött a vízi rendőrség. A vezető a part közelében elővette a hangos bemondóját és fölszólította a társaságot, hogy azonnal öltözködjének fel, vagy hagyják el a területet. Néhányan félálomból felriadva, arcukat

feléje fordították, majd fejüket törülközővel letakarva visszahanyatlottak. A partszéli langyos vízben gyerekek hada hancúrozott, tőlük kikötni nem lehetett, miközben a folyó sodra egyre lejjebb vitte a csónakot. A nyakig egyenruhás érzekelte, hogy ennyi embert képtelenség igazoltatni és felírni, még a hangját is elnyerte a vidám zsivaj, ezért beindította a motorját, és ahogy jött, el is rohant. Néhány markos legény alaposan megfigyelte, és pár hét múlva nevetve újságolták, hogy már a szabad idejét töltő rendőr is ott meztelenkedik a fövény végén, a családjával. Hamarosan híre szaladt, hogy a folyóparton százával vakációznak a naturisták, és az erdő árnyas fái alatt sáttortábor alakult ki, ahol együtt sütnék-főznek, esténként előkerül a gitár és a tábortűz mellett csoportba verődve énekelnek. Egy uraságtól levetett sátracsát én is kölcsönkaptam, és a szabadságom alatt egy hétre ideköltöztem. Szombaton hatalmas orkán támadt. Az évszázados, óriás fák zúgtak a háborgó szélben, ágak recsegték és törtek le. Behúzódtunk a sátrainkba. Felfújható gumimatracon feküdtem, és a bejáratnál kis rést hagyva figyeltem a szüntelen cikázó villámokat. Számoltam a másodperceket, hogy körülöttünk a világot megvilágító villanások után mikor hallom a dörrenéseket, ebből ítélve meg, hogy mennyire van hozzánk közel a vihar. Hirtelen lihegést hallottam a sátram előtt. Valaki félig lehúzta a villámzárt. Az égi háború újabb fényében pillanatra egy női szörny fejét láttam. Olyan volt, akár egy Gorgó, akinek hosszú, sártól összeállt, csöpögő hajfürtjei kígyókként tekergőztek a nyaka körül. Zavaros beszédéből és alkoholos leheletéből annyit értettem meg, hogy messziről jött. Helyi ismeretek nélkül a túlparton kötött ki, és halászok hozták át, de nem a homokparton tették ki, hanem annak iszapos peremén. Combtőig süllyedve küszködött, mire szilárd talajt ért és ránk talált. A fürdőruhája is leszakadt, de itt úgyis mindenki mezítelen, ebből láthatom, hogy nem kíváncsiskodni jött, hanem nudista társunk. Bocsássak meg neki, hogy a borból nem maradt, pedig tudja, hogy az az illem, ha a vendég ajándékot hoz, de a szakadó esőben úgy tudott kissé fölmelegedni, hogy az üveg lőrét mind megitta. Mindezt egy szuszra darálta el, miközben súlya alatt végig kinyílt a sátor bejárata, és azon mód sárosan rám zuhant. Próbáltam lehengeríteni, de kezem csúszott a fedetlen, saras testén, amely a hidegben úgy remegett, mint az anyjából kibújt kisborjú, amely a hideg szalmára pottyan. Próbáltam még egy erőteljes védekezéssel mellém hengeríteni, de a fölkészületlen küzdelemben alul maradtam. Könnyű nyári ingem pillanatok alatt átnedvesedett és jobban jártam, ha megválok tőle, és magamhoz szorítottam újdonsült, élő takarómat, abban bízva, hogy a ketőnk belső melege együtt elég lesz ahhoz, hogy holtra fázás nélkül hajnalig megússzuk ezt a különös kalandot. Próbáltam valami takarófélét még magunkra húzni, de néhány elhaló kísérlet után föladtam. Lélegzetvételhez kicsit lazítani tudtam karjának bilincsén, amellyel nyakamat átfogta, hogy el ne taszítsam, és megadóan szuszogtam tele az immár savanyú szagot árasztó sátrát. Úgy éreztem magam, mint az a gerenda, akit ácskapoccsal szögeztek egy kilöttyenő, jókora húsos fazékhoz, amelyet víz helyett savanyú kocsis borral töltöttek teli. Pirkadni kezdett, amikor nyöszörgött, hogy pisilni kell, és végre lemászott rólam, majd négykézláb elhagyta a sátrát. Odakint a horgászni induló társaink már nagyban készülődtek. Ők találtak rá Gorgóra, aki elmesélte viharos kalandját. Megfürdették, enni adtak neki és elkeveredett a többi asszony között, akik az átázott gallyakból próbálták újraéleszteni a tüzet, hogy rántottát készítsenek reggelire. Többé nem kerestük egymást. A küszöbre érve tapasztalatot szereztem az alvilágba látogatásról, de menekülés volt belőle, amikor e vakációm végén, a nap lemenő sugarai az országúton találtak, kerékpáromon hazafelé hajtván.

Vásárhelyi Miklós másnap este még egyszer kezébe vette az emlékkincseit rejtő dobozát. Mielőtt az egészet a tűzbe dobta volna, beletúrt és még egy képet előhúzott, amely éppen az ujjai közé akadt. Elege volt a régi időkbeli és a késve megszólított hölgyekből, akik szertefoszló álmoként tovatűntek hosszúra nyúlt életéből.

– Lám-lám, nem gondoltam volna, hogy ezernyi emlékem közül éppen te leszel az utolsó, akinek arcképét megnézem. Annyira vágytam rá, hogy valami szép névre hallgat majd a következő hölgy, mondjuk Katica, Virág, Ibolya, Valéria, és végre bekövetkezett, mivel a fotó

hátulján ez a név áll: Ildikó. A története ott kezdődött, hogy a nálam is idősebb Zsolt kertész barátom későn nősült. Mi már két iskolás gyermekünket neveltük, amikor egy korábbi, fiatal inas nőjének udvarolni kezdett. Feleségemmel kétkedéssel vettük a bejelentett házasságát és jeleztük, hogy a nagy korkülönbség nem biztos, hogy beválik, hiszen az esetleges gyermek-áldást föl is kell nevelni, de nem hallgatott ránk. Ildikó volt az első szerelme, akinek túl a negyvenedik évén, udvarolni kezdett. Azt nem lehetett mondani, hogy társtalanul élt, hiszen három macskáját úgy gondozta, mintha a saját utódjai lennének. A cirmos, a fekete és a sárga cica szabadidejének nagyobb részét elfoglalták, különösen akkor, amikor rajtuk volt a pázás és a szomszéd macskákat hajkurászták, vagy csábították. Ilyenkor még a táplálkozásról is megfeledkeztek. Zsolt kiállt az udvarra és órákon át hívogatta őket, majd kielégülésük után, a párbajokban szerzett sebeiket gyógyíttatta. Érezte, hogy Ildikó csak más volt, hiszen Madách szerint „ebnek is eb a párja”. A lányt nem kellett sokáig csalogatni, küzdeni sem érte, hiszen még olyan fiatal volt, hogy házassági igényekkel senki sem kereste a barátságát. Látva a két ember erősnek tetsző kötődését, a szülők is beleegyeztek, és hamarosan létre jött a frigy. Megkezdődtek a szürke hétköznapiak. A fiatalasszony megerősödött, női bájával kezdte magára fölhívni a férfiak tekintetét. Társaságban csípőjének ringatásával egyre gyakrabban kacér mozdulatokat tett, és kihívóan viselkedett férje barátaival. Mi tagadás, erre én is fölfigyeltem. Az szintén feltűnt, hogy szívesen ült mellém a kicsi szobájukban, ahol olykor négy pár is összejött, valami ürügyet találva a kulináris élvezetek gyakorlására. Senkit sem zavart, hogy combunk összeért, hiszen a helyszűke ezt érthetővé tette, az asztal alatt nem is látszott. Az viszont annál ösztönzőbb volt, hogy mintha véletlen lenne, papucsból kihúzott lábával többször végigsimította a bokámat. Amikor harsánnyá vált a hangulat, arra biztatott, hogy menjünk ki az udvarra, ahol megmutatja legújabb virágait, amelyeket a férje nevelt az ő külön kis kertjében. A bejárat felől pislákol a villany, és a félhomály elég biztosíték volt a társaságnak, hogy valóban a holland tulipánok eddig ismeretlen műértőjeként szemlélem a virágokat. Ildikó rögtön a tárgyra tért. Karonfogva vezetgetett, mint a pórázra kötött ölebet és elkezdte ecsetelni házaseletük kudarcát. Elbeszélte, hogy az első hónapok után Zsoltot hiába lepte meg a legpajzánabb viselkedéseivel, nem volt hajlandó házastársi kötelességét teljesíteni. Kezdetben csak a paplanja alá bújt és úgy tett, mint aki a napi nehéz kertézmunkától már holtfáradt. Horkolást mímelt, amíg ő el nem távolodott tőle. Fél éve már nem is alszanak együtt. Vacsora után azonnal kimegy az üvegházba, a legújabb csodavirágait gondozni. Odaosztatta a macskáit is és azokat simogatja. Napközben sem beszél vele, legfeljebb a cirmos cicát dicséri. Ő nem ezért kötött vele házasságot és rendes házaseletet kíván. Amikor a társaság feloszlott és hazafelé igyekeztünk, a zsebembe csúsztatott valamit. Azt súgta, hogy holnap délután hozzam vissza. Amíg a feleségem ágyazott, a fürdőszobában gyorsan kivettem felöltőm zsebéből a kis keretben álló fényképét, ahol derékig födetlen keblekkel nézett velem szemben. Ijedtemben majd a földre ejtettem és gyorsan eldugtam, nehogy az én hű párom észrevegye. Mondanom sem kell, hogy másnap többet járt az eszem a fénykép eleven másán, mint a megszokott oktatási munkámon, amelyet csupán rutinból végeztem. Alig vártam, hogy végleg kicsengessenek, azonnal elindultam. Nem hazafelé tartottam, hiszen a parancs értelmében vissza kellett volna adnom a kapott fényképet. Férfiasan bevallom, hogy ösztönösen kíváncsi voltam arra az alsó testtájra is, amit a képen még a ruha takart. Az ítéljen el, aki még nem került ilyen kutya-szorítóba. Szakadt rólam a veríték, halántékomon az ér ujjnyi vastagságúra dagadt, és a vágy lila ködhályoga teljesen elborította a szememet. Benyitottam. Ildikó ott állt előttem egy szál pongyolában, mosolyogva. Átölelt és a szemembe nézett, miközben kezdett róla lecsúszni a könnyű, selyem ruhadarab. Finoman a kerevet felé irányította lépteinket. Félig suttogva elhadarta, hogy ő mennyire kíván egy olyan férfit, mint amilyen én vagyok. Holnap végleg itt hagyja a férjét és elköltözik. Most sincs itthon, majd valamikor éjszaka érkezik. Kiment a közeli tóra horgászni, ahol kis ladikja van, és abban ringatózik valamelyik Cirmi cicával, mert elbűvöli a macska epekedő nyávogása, a kifogott szeméthalakért. Ez a beszédroham jég-

esőként pattogott rajtam, és a szívemet megfagyasztotta. Ildikó öleléséből kibontakozva, köszönés nélkül elrohantam. Szégyelltem magam, hiszen otthon egy becsületes asszony vár. Már aggódik, hogy bejelentés nélkül miért kések? A fénykép a zsebemben maradt és elrejtettem a többi közé. Ildikóval másnap délután, amikor hazafelé kerékpároztam, éppen a forgalmi lámpa előtt szemben találkoztam. Autójukban ült. A fölmálházott csomagtortáján bőröndök és kosarak sorakoztak. Szemünk egy pillanatra hűvösen összevillant, miközben a tilos lámpa szabad jelzésre váltott, és gyorsan elfutottunk egymás mellett. Soha többé nem láttam, csak hallottam róla, hogy egész életében több házasság után is egyedül maradt, tönkrement életével kárhozottan.

*

Most, hogy e földön utasként már lejárt az időm, végre elindultam egy másik létezés felé. Hosszú volt az ösvény, tele buktatókkal és elfáradtam. Elérkeztem a küszöbig, de ösztönösen visszaneéztem. Emlékképeim gyakran csalfa lázálmban Euridikékként ott jöttek azok a lányok, nők, asszonyok, akikkel életem során találkoztam. Karok meredő erdőjét pillantottam meg, és tengeralatti színes virágokként nyújtogatták felém a kezüket. Megrémültem és rájuk kiáltottam, hogy nem vagyok én ezeréletes Orfeusz, hogy mindannyitokat magammal vigyelek! Ekkor hangot hallottam odaától kiszűrődni:

Azt válaszd, aki
kitartott melletted, és
fuss vissza érte!

Hódmezővásárhely, 2016. április 19.

*

III.

PAPUSKA: – HOL A PAPUCSOM?

A Szélmolnár család egyhangú, csöndes életet élt a falujuk szélén. Változás akkor következett be, amikor túl a nyolcvanadik évén, az anyjuk váratlanul elhunyt. Ezt követően szomorúan látták, hogy apjuk leépül. Az öreg Papuska messze földön híres galvanizáló volt. Szakmáját még az első világháború után, egy nagyváros fémüzemében sajátította el, majd hazatérve kis műhelyt nyitott. Sarki házat nem épített a bevételből, de feleségét és a gyerekeit eltartotta. Az utódok a házasságuk során sem hagyták el a családi fészket, csak kisebb húzódtak és a műhely mellett egy-egy szobát ragasztottak a lakóépülethez.

Anyjukat csöndben elsiratták. A jóságos asszony tükrét hagyománytiszteletből fekete kendőjével letakarták és ott is felejtették. Ahogy az évek teltek, a fejkendő kifakult, és a portól elszürkülve beleolvadt az évszázad óta mozdíthatatlan bútorok halmazába. Az unokák már nem is emlékeztek rá, hogy valamikor mi csillogott a falon, ha évente kétszer, húsvétra és karácsonyra nagytakarítást végeztek. Ilyenkor az öregapjukat kitessekelték, hogy gyorsabban haladjanak. Papuska fölvette a kezes-lábas munkaruháját és átsétált a műhelybe. A galvanizáló káddal bíbelődött, bár az utóbbi években már nem volt munkája. Megszokásból beindította a folyamatot, hogy emlékeztessen szorgos életére.

A gond ott kezdődött, amikor a kádba nem a munkadarabot akarta elhelyezni, hanem a célszerszámát. Utóbb már odafigyeltek, és amíg az öreg a műhelyben tevékenykedett, kikapcsolták az áramot. Papuska mérgelődött, hogy már megint bejelentés nélkül van áramszünet, így miként lesz időre készen a megrendeléssel? Fia, vagy lánya megnyugtatta, hogy szóltak a vásárlónak, aki tudja, hogy csak holnap lesz készen a munkával. Ez a gondoskodás jólesett az öregnek és gyakran hangot is adott annak, hogy milyen jó család veszi körül.

Papuska többet szunyókált napközben, mint éjszaka. Amikor fölkel, az első dolga az volt, hogy a sötétben, az ágy előtt lábával keresni kezdte a papucsát. Ez nála különös szertartást igényelt. A család sem tudta, ki taníthatta rá, hogy minden ébredését követően az legyen az első dolga, hogy papucsot húzzon. Körülötte mindenki mezítláb szaladgált a házban, ahol a földes padlót gyakran fölmázolták és szőnyeg helyett locsolóval szalagdíszeket mintáztak rá.

Eljött az idő, amikor az öreg nem találta a papucsát. Kiült az ágy szélére. Két lábával kotorászni kezdett, és talpával hol a fekvőhely alatt, hol előtte, vagy mellette tapogatózott. Ekkor már fázós volt és hideg lábfejét tenyerei között melengette. Megszokta, hogy a fölkelés gyors papucshúzással kezdődik. Hamarosan egész testével mozgolódott és a körülötte lévő tárgyakat lesodorta. Amikor elrakodtak mellőle, az unokáit okolta, hogy huncutságból bizonyosan ők vitték el tőle a lábbelit. A szülei mondták, hogy az utódok fele bizony már nő, vagy férjhez ment, a másik fele a városban, kollégiumban tanul. Ekkor az öreg kitört.

- Ez hihetetlen! Még nemrégén faragtam a kicsinek vesszőparipát.
- Tizenöt éve – válaszolta a menyé.
- A két nagyobb miért nem itt lakik?
- Nekik már szűkös volt ez a ház. Imre a fővárosban él, Margitka a megyeszékhelyre ment férjhez.
- Micsoda fölfordult világot élünk!
- Papuskám, vegye már észre, hogy mi is magára öregedtünk – válaszolta a lánya. – Tele vagyunk köszvénnnyel és gyomorbántalmakkal.
- De hová tettétek a papucsomat?
- Sáríka lámpát gyújtott és a szoba közepére mutatott:
- Ott van, ni! Úgy kereste, hogy idáig rugdosta.

Az őszülő nő lehajolt a papucsért és visszavitte apjának. Az öreg megnyugodott. Különös, hogy tovább nem kellett neki, hanem visszatért az ágyra. Az asszonyok dolgukra siettek. Papuska behunyta szemét, mint aki alszik, de ébren álmodozott és motyogott. Az ajtóból vissza is néztek rá, a menyé elmosolyodott, de csendben távoztak.

– Hiányzol, Borcsám – mondta az öreg.

Papuska fejét a kispárnába mélyesztette és várt, de válasz nem érkezett. Ekkor ismét beszélni kezdett:

– Életem párja, olyan gyorsan elmentél, hogy búcsút sem intettél. Nagyon hiányzol. Miért hagytál itt e cudar családban, ahol még a papucsomat is eldugják előlem. Szokatlan ez nekem. Ha valami hiányzott, ki sem kellett mondanom, már hoztad nekem. Soha nem kértél érte semmit, de én megcsókoltalak, vagy megsimogattam segítő kezéd. Ekkor legföljebb halkan kacagtál és azt mondtad, hogy „te vén bolond, még mindig kedved van udvarolni?” Mire én huncutul azt mondtam, hogy „még ágyba is vinnélek, ha a karom bírná”. Én hangosan hahotáztam, te meg morcoskodva dolgozdra siettél. Mondd, hová tűntél?

Ekkor a szemben lévő falon, az eltakart tükörről leesett a kendő és Papuska hangokat hallott érkezni. Ijedtében felült és rámeredt a tükörré, amelyben finom felhők gomolyogtak, amelyek fátyolozták a mögöttük kibontakozó képet. Mintha vidám ifjú koruk elevenedett volna meg: a Nagy Folyó túpartján egy asszony állna kötött nagykendőjébe burkolózva és beszélne hozzá, de nem értette. Az öreg félsze oldódott és végre odaszólt:

– Ki vagy te, szellem, vagy valóság?

Most valamit tisztult a kép és látta, hogy beszélnek hozzá, de még mindig nem értette.

– Nem hallak. Csavard följebb a gombot, ahogy a rádiót hallgatjuk.

Kis szünet állt be, miközben Papuska türelmetlenkedni kezdett, de végre a hang is érthetővé vált. Úgy szállt át a víz fölött, ahogy feleségével megismerkedésük után, a táncból hazafelé menet hívogatták a tutajost, de az nem érkezett. Ott virradt rájuk, amikor a komp megérkezett, de a hideg éjben nem fáztak. Belülről meleg áramlat érkezett, és gazdát cserélt a szívükben, amely életre elég fűtőenergiát nyújtott nekik a fagyos napjaik átvészelésére.

– Te vagy az, Borikám? – kérdezte csöndesen az öreg.

– Mást vártál? – kérdezte a hang. – Talán csalódást okoztam? Hidd el, nekem jobb itt. Nem volt könnyű meghallani hívó hangodat és idejönni.

– Ne haragudj, hogy holtodban háborgatlak...

– Nem vagyok holt, csak átjöttem a túlpartra.

– Ha már kedvemért idáig merészkedtél, kérlek, gyere vissza.

– Nem tehetem, ezt te is jól tudod. Különben is, a férfiak szoktak a nők után járni!

– Hol van már az én büszke férfiasságom! – fakadt ki az öreg. – Gyakran azt sem tudom, hogy megérem-e a reggelt, miközben nyitott szemmel álmodom és utánad vágyakozom.

– Akkor mire vársz?

– Arra, hogy értem gyere. Nélküled gyámoltalanul kínlódom.

– Nem támaszkodhatsz rám, amikor súlytalan lebegek.

– Kérlek, ne adj újabb próbatételt, hiszen nem vagyok mesebeli királyfi, aki még a hétfejű sárkánnyal is megbirkózik, hogy elnyerje a rab lány szerelmét.

– Ne légy rest. Tessék megküzdeni. Jól tudod, hogy a háború után itt megszüntették a kompot, és hiába vársz a révészre, senki sem hoz át.

– Akkor hogyan érjelek el?

– Ugorj a folyóba és ússz át. Számíts a tavaszi gyors folyásra. Menj följebb, hogy a sodrás éppen itt tegyen ki a partra, ahol állok. Karom nyújtom, hogy kikapaszkodhass.

– Borikám, hiszen már a kilencvenedik évem felé haladok...

– A víz nem kérdezi, hogy hány éves vagy! Mit akarsz ezzel mondani?

– Féle...

– Ki ne mondd, mert a folyó elnyel és elhagyott helyemre én is visszamegyek, ahol az eljövendő fonálát szőjük az új nemzedékek takarójához. Tudod, hogy micsoda együttlét van ott közöttünk? Idő nélkül énekelünk, csak azt érzékeljük, hogy a fonál hatalmas gombolyagokban gurul előttünk, és távozóban sok-sok színre változva fut a jövőbe, ahol belőle majd az emberek a saját sorsukat szövik. A vágy így is hamarosan beteljesül. Tudod, hogy mi a te bajod?

– Mire gondolsz?

– Gyáva vagy! Nem mersz arról a partról távozni, ahol epekedve nézel felém. Amióta mindketten fölöslegesen itt töltjük az időnket, már régen levethetted volna öreg ruhádat. Aszott testedet megmoshatnád a parti hullámokban, hogy megtisztulj és fölfrissülj. Készülj, hogy megjöjjön a bátorságod, és ugorj a mélybe.

– Az a gondom, hogy az otthonmaradóktól még el sem köszöntem.

– Hiszen az ágyadon ülsz és vitatkozol velem.

– De búcsú nélkül nem hagyhatom itt a családot.

– A folyó, amit most látsz, hamarosan a tengerbe fut és utána elapad. Ekkor megszűnik köztünk a kapcsolat és marad az ágyad, amely visszahúz. Könyörtelen lesz és benne hosszú szenvedés vár rád, mire élted után célba érsz. Látod, már a felhők újra tornyosulnak, és a látomásunktól lassan elválasztanak bennünket. Indulj végre!!

– Borikám, no de papucs nélkül?

Indulj, ha hívnak!
Gyávaság és lustaság
kárhozatba visz.

Hódmezővásárhely, 2016. március 19.

*

LATOR A KERESZTFÁN

Lévi rossz időben, rossz helyre született. Már az apja is csínytevésekből élt és a fia ezt a példát követte. Elindult rövidre szabott életének egyre veszélyesebb útján, a világok közötti küszöb felé. Bajnak bizonyult, hogy az ő idejében az idegen hatalomtól szenvedő kis népek eleve nem volt több istene, mint elnyomóinak, hanem csak egy istent szolgáltak, és ez még ellenszenvesebbé tette őket a birodalmi császárság szemében. Egyre több ember esett áldozatul a hódítóknak és kegyetlen megtorlással vettek rajtuk elégtételt.

Lévi esetében abból eredt a legnagyobb baj, hogy a családja nem volt vallásos. A gyermek lelki fogódzó nélkül nőtt fel. A templomba ugyan eljárt, de a szentély előteréig sohasem jutott. Az előcsarnokban, az oszlopok között bujkált, és amikor a kereskedők nem vették észre, bő inge alá kapta a kitekert nyakú áldozati galambot. A keze gyorsan járt és két ujjával pillanat alatt végzett a madárral. Nem vitte haza. Zsákmányát esze ágában sem volt megosztani. Valamelyik városkapunál, ahol az őt a beérkezőkre figyelt, kilógott a koldusok és hajléktalanok jókora táborába, ahol valamelyik pislákoló tűznél kibelezte szerzeményét, egy kövön megsütötte és magába tömte.

Elnyúlt a többi mihaszna között, akik a félálomba merült gyermeket gyorsan végigtapogatták, hogy van-e nála valami rejtegetett érték. Lévi nem bánta, hiszen legalább simogatást kapott, ha nem is jó szándékból. Ahogy a nap járása fordult, hamarosan rávetette a fal árnyékát és buszmaságba merült. Álmodott dúsan termő fügefáról, tejet adó kecskéről és sok ezüstről, amelyeket a pénzváltók tálkájában figyelt meg, de belőlük még sohasem tudott lopni. Haza ritkán járt, mert tudta, hogy az éhenkórászok azonnal körbeveszik, kizsebelik és meg is verik, ha nem hozott semmit. Néha az anyja kergette el a testvéreit. Lehúzta róla bűzlő ingét, és kimosta. Ilyenkor egy kis időre megszabadult a tetvektől, bár különösebben nem kínozták, hiszen születése óta megosztotta velük a vérét, és a csípésüket már észre sem vette.

Ahogy növekedett, egyre nagyobb gazemberré vált. Csalafinta eszével, akit csak lehetett, kihasználta és becsapott. Miután szép fekete, göndör fürtjeit és szakállát sok lány szerette volna megsimogatni, áldozatainak zöme a nők közül került ki. Hamarosan züllöttek serege vette körül. Kezdte őket tanítani, hogyan lehet munka nélkül élni. Egyiket az árusok között zsebelni, másokat ruhát lopni, vagy élelmet szerezni küldte. Ennek szomorú következményei hamarosan beteljesedtek. A rajtakapott tolvajokat maga a tömeg vitte a sikátorban rögtönzött vesztőhelyre. A szerencsétlen asszonyok jajveszékelték és megmentésükre Lévi nevét kiabálták, aki beállt a csöcselék közé. Ő volt az, aki szidalmazásuk hangvivőjeként az első követ vetette rájuk. Az esemény megszokottá vált, különösen a házasságtörők büntetésében alkalmazták ezt a durva módszert, és senki sem kereste azokat, akik naponta hasonló körülmények között tűntek el.

Lévi attól ijedt meg, amikor valamelyik hasonló társát összekötözve, fölfegyverzett marcona római katonák, mozdulatlan arccal vezették el. Előttük a tömeg gyorsan szétnyílt, majd összezáródott és azt suttogták, hogy viszik őket Pilátus elé. Akik fölött a helytartó ítélkezett, valamennyien a Koponyák-hegyn, keresztre feszítve végezték. A rómainak teljesen mindegy volt, hogy kik és mit vétettek. Nem közülük való volt, törvény nem védte őket. Úgy gondolkodott, hogy a barbár kisebbségtől jobb szabadulni, mivel állandón lázítást gerjesztettek. Széttárta karját jelezve, hogy így szögezzék föl őket.

Lévi kíváncsivá vált, hogyan végzik a társai. Erre sem kellett sokáig várnia. Gyakori volt, hogy az elítélteket a katonák a magaslat felé terelik és a vérre, kínok látványára vágyó bamba tömeg folyamatos zaklatás közepette kíséri őket. Ő is beállt egy ilyen gyülevész seregbe és becsmérő ordítózása kihallatszott közülük. Hamarosan ott álltak a kivégző hely alatt, tovább nem engedték őket. Az első sorba tolakodott, miközben néhány társát kizsebelte. Közelről látta a vértől ázó foglyokat, hátukra kötözve a kereszt felső szarát. Földre lökték, fölszögezték és fölhúzták őket. Hallotta a szörnyű ordításukat, figyelte a kínoktól vonagló testeket és

életében először megrendült. A gyomra fölfordult és kihányta a délelőtti szájába röpített sült galambot. Hűvös szellő érkezett az egyre halkabban nyöszörgő elítéltek felől. Lévi arra gondolt, érdemes várni, ha a tömeg kitart, bizonyosan lesz még valami borzalom. Hamarosan két markos katona érkezett, kezükben egy-egy jókora husánggal. Odaléptek a kereszten szenvedőkhöz és lábszárukra hatalmas ütésekkel mérték. A csontok eltörték, még a bőruket is átszúrták, a testek nem tudták tovább tartani magukat, hirtelen leereszkedve, kifeszültek. A mellkasuk összeszorult, a légvételük akadozott, az ajkuk elkékült és hörögve megfulladtak. Lévi egész testében remegett és összeborzadt. Visszafelé ballagva kivált a kárörvendő haszon-talanok közül. Nem tudott szabadulni a látványtól. A gödör szélén, ahová a hullákat dobálták, kénytelen volt leülni, mert forgott vele a világ. Az jutott eszébe, miként szenvedne, és hogyan viselkedne, ha ő kerülne az elítéltek helyére? Hazafelé tántorogva úgy érezte, hogy már nem az az ember, aki korábban idejött.

Pészah következett. Az egy Isten: Jahve imádók egyik legnagyobb ünnepe volt ez, az egyiptomi fogságból történt szabadulásuk, és az új kenyér öröme, amikor a Hágádából olvas-sák föl szent szövegeiket. Ilyenkor Izraelből csoportokban, messze földről is érkeztek a jámbor, vallásos emberek Jeruzsálembe. Ez mindig nagy gondot jelentett az elnyomó római erőknél. Félték a zendülésektől és a környező őrsegekről jókora csapatot gyűjtöttek a fővárosba. Rend-bontók mindig akadtak, akik a többség vallásos érzületét csorbították. Az egyik kapunál valaki kiabálni kezdett, hogy öljétek meg a római hóhérokat. Nem kellett sokat várakozni, hogy csoporttá verődjenek és a katonákat kezdték dobálni. Köztük volt Lévi is, aki még mindig magában hordozta a keresztre feszítés szörnyű emlékét és bosszúvágyból jókora követ fogott. Akár hajdan Dávid, a pásztor, de ő nem parittyájával, hanem a karjával lóbálta meg a súlyos követ, és a legközelebbi katonát fejbe dobta. A kemény sisak behorpadt és a férfi holtan összeesett. Társai azonnal közrefogták a gyilkost és megkötözték. Lévit hason csúszva húzták végig a hepehupás kövekkel kirakott úton a sziklabörtönhöz, majd a mélybe vetették. Mire a nap leszállt, társa is akadt, aki ráadásul ellenfelének számított a garázdálkodásokban. Rögtön egymásnak feszültek, de sajgó sebeik miatt a sarkokba hamarosan visszahúzódtak.

Az ítélet hamar megszületett: keresztre feszítés! Sokat nem várhattak, mivel péntek következett, és a kivégzést nem akarták a tömeg további böszítése miatt az ünnepnapra halasztani. Lévi összereszt. Cafatokban lógó, piszkos ruhájába úgy bújt vissza, mintha az jókora, üres zsák lenne. Éjszaka rémképeket látott. Minduntalan a korábbi keresztáldozatok kínszenvedésére gondolt, és minden porcikájában úgy rezgett, mint szélben a pálmalevél.

A két latrot még pirkadat előtt kivesszőzték a gödrükből és a vállukra kötözték a kereszt-rudat, a patibulumot. Mint engedetlen jószágokat korbácsolták őket a vesztőhelyre, ahol már várta őket a kivégző osztag. Lévinek végig kellett nézni, ahogy társát fölszögezik, és bal oldalt fölhúzzák a kövek közé beékelt, függőleges gerendára, a *tipesre*, így *taut*, azaz T alakú keresztet formálva. Lévi már ekkor rogyadozott, de a művelet begyakorlott hóhérai gyorsan dolgoztak és mielőtt eszméletét veszítette volna, az ő csuklóiba verték a két szöget. A sivatagi oroszlán éhségében nem ordít úgy, ahogy ezt Lévi cselekedte. Minden mozdulatára, hogy mellkasát a légvételre alkalmassá tegye, a sebekből megindult a vérzés.

Közben a nap fölkel és egyre magasabban járt a fejük fölött. Ekkor a két lator észrevette, hogy a Koponyák hegyére vezető úton, mint az e világból a túlvilágba vivő keskeny ösvényen tömeg közeledik. Középen egy véráztatta ember rogyadozott, akinek már jártányi ereje is alig maradt, és a patibulumát más cipelte. Amikor megérkeztek, rögtön lenyomták. Borba kevert epét tartalmazó italt tartottak a szájához, amellyel enyhíteni igyekeztek fájdalmát, hogy ájulás nélkül bírja a keresztre szögelés ráváró kínjait, de elhárította magától. Amikor a két lator között elhelyezték, a bal oldali megkérdezte társát:

– Ki ez?

– Korábban láttam őt a templomba menni. Állítólag ott prédikált. Illés lehet, a próféta, találgatták, de ő Isten fiának, Jézusnak mondogatta magát.

Figyelmüket a katonák terelték el, akik civakodva megosztottak a ruháin. A kíséző sereg két táborra oszlott. A többség csúfolta. „Zsidók királyaként” becsmérelték, mivel a feje fölé szögezett táblán is ezzel gúnyolták. A másik, kicsi csoport félhangosan imádkozott Jézusért. Lévi elgondolkodott. Különös ember lehet Ő ezek között. Keveset nyöszörög, pedig nagyobb kínja lehet, mint nekik, hiszen még a fejére húzott töviskorona alól is arcába csurog a vére. Úgy hagyatkozik és bízza anyját egy férfi szolgálatába, mintha valóban istenember lenne.

A lator ekkor önmagába nézett. Elgondolkodott azon, hogy valójában ki is ő? Hogyan jutott el ez az igehirdető közéjük, és milyen utat járt be Lévi, önmaga? Mindhárman ugyanazon vég elé néznek, de számukra, a gonosztévők részére nincs hagyatkozás. Őket senki sem kísérte ide. Ki tudja, hol vannak és élnek-e még szülei; testvérei gondolnak-e rá, és ha itt kiszenved, vajon az ösvénye, amely idáig vezetett, hol folytatódik tovább?

Ekkor a baloldali lator e szavakkal, gúnyosan Jézus felé fordult:

– „Nem te vagy a Krisztus? Szabadítsd meg hát magad és minket is.”

Lévi rászólt:

– „Nem félsz az Istentől? Hisz te is ugyanazt a büntetést szenveded. Mi legalább tetteink méltó jutalmát kapjuk. De ez nem csinált semmit.”

Ezután Lévi az istenkirályhoz fordult és büntudatának szomorúságával így kérlelte:

– „Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor eljön uralmad.”

Ő ezt válaszolta neki:

– „Bizony mondom neked, még ma velem leszel a paradicsomban.”

A két lator kínjában végleg elhallgatott. A hatodik óra tájékán sötétség támadt az egész földön. Jézus darabig még a kereszten szenvedett, majd tekintetét az ég felé fordítva, hangosan így kiáltott:

– „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.”

A lelki sötétség máig rajtunk ül és növekedik. A kettérepedt templomi kárpit sem szövődik újra eggyé. A két lator még darabig húzta gyötrelmét, majd jöttek a pribékek és a buzogánnyal összetörték a lábszárukat. Miközben Lévi megfulladt a kereszten, többé nem nézett vissza. Ő is fölfelé figyelt. Ekkor érkezett el a küszöbre. Meglátta Jézust, aki már várta. Megfogta a bűnöktől szabaduló ember karját és átsegítette. A tanítványok valamennyien később váltak vértanúkká. A semmirekellő, bűnös Lévi volt, aki megelőzte őket. Minden ember között az első, akiért, mint elcsatangolt, szüntelenül tövises bokrokban vergődő, megtért bárányért Jézus a kezét nyújtotta, és pokol, vagy purgatórium helyett magával vitte az Atya elé.

Ha szereteted
és a hited mély, Jézus
megvált téged is!

*

Hódmezővásárhely, 2016. április 14. (Tibor napján.)

Az idézőjelbe tett utóbbi párbeszéd részletek a Biblia Lukács evangéliumának (Szent István Társulat 1996. évi kiadásából) a 1193. oldalról valók.

*

A VAKÁCIÓ VÉGE I.

Megkönnyebbülsz, ha
kibeszéled magadból
a bűnt, fájdalmat.

A házaspár évtizedek óta nem mehetett pihenni. A rengeteg munka, a gyermeknevelés és a kezdő fizetés lehetetlenné tette a kikapcsolódásukat. Gyakran alig találkoztak, és mire ágyba kerültek, a fáradtság lázas képeivel küszködtek. Hajnal felé, midőn végre nyugalomba jutottak, csörgött az óra és kezdődött az újabb töredelem.

Több véletlen úgy hozta, hogy végre lehetőségük nyílt elutazni. Hetekkel előtte beindult a készülődés, hogy semmi se hiányozzon a jó nyárvégi nyaraláshoz. Hatalmas batyukat tömtek teli, de hamarosan érzékelték, hogy az egész lakás úgy sem fér bele, ezért mindent újra kell válogatni. Végül a Balkán közeli, mindig vesztes kis országból indulásra készen állt a két hatalmas bőrönd, az életük várhatóan legnagyobb kalandja felé vezető úton.

A nagy tó partján bérbe vettek egy lakást. Odaérkezve lepődtek meg, amikor kiderült, hogy a hegység lefutó szélében sziklába vájt, kiválóan felszerelt két jókora szoba külön fürdőszobákkal, továbbá előszoba, konyha tartozott a szállásukhoz. Akár az egész családjuk zsúfolódás nélkül elférne benne, ha még együtt volnának.

Az égbe nyúló mennyezetten, mint egy katedrális belsejében, a csillagos ég darabját festették föl, és ahogy az ajtón kiléptek, a szellő finom zúgása fogadta őket. Karnyújtásnyira előttük volt a beltengernek beillő tó, halványzölden fodrozódó, bársonyos vizével. Az üdülőközpont az utószezon megannyi, a középkorú sorstársak vendégseregével volt teli. A fiatalok már munkába, vagy iskolákba mentek, míg északról a hóbaglyoknak csúfolt idős nyugdíjasok még nem érkeztek meg.

Az első napok a megelégedettség légkörében teltek. Rájöttek, nem azért érkeztek ide, hogy továbbéljék a megszokott polgári viselkedéssel teli életüket, mégis hamarosan elszakadtak az egyébként is külön költségekkel járó, közös kirándulásoktól és programoktól. Erna és Márk kezdetben együtt sétáltak, fürödtek és egymásra mosolyogtak. Miután alaposan ismerték egymást, egész nap jó, ha néhány mondatot váltottak.

– Esténként hallani lehet a bárból a kellemes zenét és a kacagásokat – fordult férjéhez Erna. – Lenne kedved, hogy odamenjünk nézelődni? Úgysem bírjuk végigaludni az éjszakát.

– Ez csak annak köszönhető, hogy itt nagyon rövidek az éjek, és hosszúak a nappalok. A napfényt fölváltja a holdvilág, így szinte soha sincs nyugvás – válaszolta Márk.

– Akkor maradjunk és forgolódjunk az ágyon.

– Ezt nem mondtam. Itt nem sokból áll az öltözködés, akár indulhatunk!

Amikor a vendéglő kerthelyiségében meglátták, megtapsolták őket, hogy végre előmerészkedtek. A segéd mindjárt vitt két széket és a hosszú asztalhoz helyezte, ahol a társaság vacsorázott. A pincér hozta a hatalmas margarita koktélt, sok tequilával és Triple Seccel, amelynek pohara inkább egy gömbölyű akváriumra emlékeztetett. A férfi italában jégkockából kiformált, vörös sziámi harcos hím, az asszonyéban ikrás hal lebegett.

– Ilyet még nem láttam – mondta Erna.

– Toljátok csak egymás mellé szorosan a poharat, lehet, hogy azonnal ívni kezdenek – kiáltotta oda egy szemben ülő vendég.

Elindult a tréfálkozás és a kiürült poharak váltogatása. Közben a Hold az ég másik felére kúszott és lassan szétszéledtek. Távozáskor az egyik zenész odaszólt a házaspárnak, hogy a holnap délutáni sétahajón is ők zenélnek, és még éppen két szabad jegye van.

– Volna kedved hozzá? – kérdezte Márk.

Az asszony megállt egy pillanatra, majd elmosolyodott, ami már régen nem történt meg vele.

– Foglaljuk le!

Másnap délelőtt a házaspár ismét kiment a távolabbi öbölhöz, ahol egy horgászson kívül nem volt senki. Leheveredek. A férj próbált valami bohókás mondatot összehozni a hívatlan, harmadik látogatóról, de felesége nem nevetett, sőt inkább morcosan átfordult a másik oldalára és szunyókálást színlelt. Ebéd után indultak a kikötőbe. A sétahajó megtelt csupa vidám emberekkel, akik folyamatosan rendelték az italokat és megállás nélkül mulattak. Amint bealkonyult, a zenekar játszani kezdett. A fedélzeten kialakított tánchely szűkösnek bizonyult. A zeneszóra mindenki ott tolongott és igyekezett magának akkora területet kiszorítani, hogy társával meg tudjon fordulni. Márk nem mozdult. Erna ásítózott és tekintete mélyen az üres pohár fenekét vizsgálta.

Valahonnan előkerült egy jóképű, félvér fiatalember, aki hozzájuk sietett és választékos modorban kérte a férjet, hogy engedje egy táncra a feleségét. Erna egyik szeme Márk, a másik még mindig az üveg alját nézte. A férfi kényszeredetten bólintott. Az asszony lassan, tétován felállt. Talán az egész eddigi életében hozzászokott az engedelmességhez. A fiatalember karon ragadta és eltűnt vele a táncosok tömegében.

– Különös szokás – motyogta a férj. – Itt mindenki szál rövidnadrágban, vagy combig érő selyemszoknyában, ujj nélküli rövid pólókban táncol. Akár nudista bál is lehetne.

A zenekar hosszan játszott, mire a sápadó hold jelezte, hogy szünetet kell tartani. A táncter kiürült és az utolsók között a fiatalember karon öltve visszakísérte Ernát. Megköszönte a partnerkölszönzést és távozott. Közben a hajó kikötött. Amikor a zenekar újra kezdte a zenélést, Márk a feleségéhez fordult:

– Késő van, mehetünk?

Erna szó nélkül fölállt és elindultak szálláshelyükre. Ágyba bújtak. Az asszony már hallotta férje horkolását, miközben fejük fölött, a magas sziklamennyezetre festett csillagos ég gyöngén foszforeszkáló fényeit mindaddig figyelte, míg a hajnali napfényben végleg kialudtak.

Későn ébredek. Miközben Márk izmait mozgatta a lugasban, asszonya reggelit készített. Kelletlenül eszegettek és fele kimaradt. Erna megkérdezte, hogy mi lesz a napi program?

– Talán bérelek egy kajakot és amott a kis szigetet körbevezzük – válaszolta férje bizonytalanul.

– Milyen jó lenne, ha volna egy jó fényképezőgépem. Kiköthetnénk a szigeten. Úgy hallottam, hogy az erdőben makákók élnek.

– Hiszen ott van a géped a kis utazótáska zsebében, még elő sem vetted.

– Az csak arra jó, hogy a beállított alakról szürreális képet készítek. Mire elkattintom, addig az egész bemozdul, és olyan fotó születik, mintha az embernek három feje lenne.

– Elég az a kirándulásra való emlékezéshez. Hányszor végignéztük a barátoknál a nyaralásuk megannyi albumának fényképeit! Azok sem voltak különbe, unottan mehettünk haza.

– Csakhogy én nem arra vágytam, hogy a legolcsóbb géppel zavaros képeket gyűjtsék. Hányszor emlegettem, hogy szeretnék egy rendes kamerát, amellyel értékes jeleneteket, elsuhanó pillanatokat tudnék megörökíteni és velük pályázatokra jelentkezni. Gyerekkorom óta arra várok, hogy a látott világ megörökítésével kifejezhessem magam, úgy, ahogy azt én érzékelem! Ez lett volna az egyetlen játékom, de ezt sem értem el. Neked hány adatott meg? Kezdetben kutyát tartottál és az volt a társad, míg én a konyhát választottam. Majd jött a modellezés, amely a közös pénzt is emésztette. Soroljam?

– Lesz fényképezőgéped. Talán jövőre, ha marad annyi pénzünk...

– Talán, jövőre, talán, ha lesz pénzünk, talán, ha élünk még... Egész sorsunk mindig csupa „talán”! – sírta el magát Erna.

A csónakázás elmaradt. Ismét kimentek az öbölbe. Kiterítették a fővenyre a közös napozójukat és pihenni kezdtek, de közöttük akkora üres hely maradt, ahová egy harmadik személy

is elfért volna. Márk félig lesütött pillái mögül elnézte ezt a valaha kíváncsú, szépasszonyt, aki most úgy feküdt mellette, akár egy kis kupac szerencsétlenség. Amikor megismerte, termetre még alig volt alacsonyabb, mint az övé. Gömbölyded formáin feszült a bőr, léptei ruganyosan pattogtak, pillantása forró, és úgy áradtak belőle a szikrák, akár a csillagszóróból. De teltek az évek. A két áldott állapot után egyre vékonyabbá vált, szeme sarkában szarkalábak húzódtak és keze fején áttűntek a kék erei. Már fölvetődött, hogy a férfiak miért ne vállalhatnának viselősséget, ha a tudósok megteremtik ennek a biofizikai lehetőségét? Ők erősebbek, jobban bírnák, mint a gyöngyű nők. Erna minden évben fél-félcentnyit ment össze, most már jóval alacsonyabb, mint ő. Bizonyosan oka lehet ennek. Talán elébe siethetett volna, amikor bevásárlásból hazafelé cipekedett, karján a vesszőből font teli kosarakkal, amelyek füle órákig tartó, mély nyomot hagyott rajta. Ekkor eszébe jutott, hogy a nemek közötti munkamegosztás ősi hagyomány, és Isten is előbb a férfit teremtette meg, csak utána a nőt. Ki ő, hogy kritizálja az Úr akaratát, amiért a férfinak biztosította az elsőbbséget a Paradicsomban! Vissza is élt a nő vele, amikor bosszúból párjával beleharaptatott a tiltott gyümölcsbe. Ez az alma nem esett messze az ő feleségétől sem! Nem véletlen, hogy a feudalizmus kori, nagyúri kastélyokból a pórnép közé leszivárgott családfői, hatalmi elsőbbséget még ő is gyakorolta, amikor az asztalra helyezett ételből először szedett, és kiválogatta a legízletesebb falatokat. Miután mindenki kihalászta a maga jussát, a feleségének a maradékuk jutott. Az apja, nagyapja is vasárnap elől ment az utcán a templomba, kezében a sétabottal, vagy az időjárástól függően, hóna alatt az esernyővel, utána méter távolságban követte a család. A háza fogadta a köszöntéseket, a hátramaradóknak gyakran csak odabólintottak. Mi tagadás, szép volt ez, fölemelő, de ezen már oldott az ő nemzedékük. Ezek a gondolatok most megbékélést nyújtottak Márknak. Úgy érezte, hogy a világ halad, és ő semmiért sem felelős, hiszen lépést tartott a változásokkal. Élete így kerek. Meglepően felvillanó bűnérzete mulékony és értelmetlen. Sőt, elvetendő! Ő sohasem ütötte meg a feleségét, amikor az rászolgált, mint a környezetében a legtöbb férfi. Pedig kedvét lelte volna benne, amikor Erna nem elég gyorsan haladt a boltból hazafelé, és ízletes csemegéje, a jégkrém megolvadt a kosarában. Majd fél napig várakoznia kellett a tévé előtt, mire az ócska hűtőszekrényében, néhány oldalba rúgás után, megfagyott és élvezhetővé vált. Néha alaposan összevesztek, de az utolsó szó mindig az övé volt. Ilyen viharokat követően néhány napig morcos volt az ég alja, de egy éjszaka felhői közül kibújt a Hold, és reggel újra ragyogott a Nap. Most is átfordult a másik oldalára. A süppedő, porhanyós homokon hagyta, hogy a meleg sugarak elandalítsák, és szép álmokkal gyönyörködtessék.

Este, amikor ágyba bújtak, Márk közeledett a feleségéhez, de az ellökte, arra hivatkozva, hogy nem azért jött, hogy a férje kedvét itt is kielégítse.

– Talán felkavart a tegnapi táncosod, hogy így viselkedsz?

– Semmi köze a köztünk lévő gondokhoz. Végig rendkívül udvarias volt. Annyit jegyzett meg, hogy úgy felöltöztem, mint aki Alaszkába készül. Szomorú, hogy hiába töltöttünk itt már fél hetet, azt sem tudtuk, hogyan kell kinézni, viselkedni, egyáltalán élni, felszabadulni hosszú évek bezártságából.

– Tudod, hogy kevés pénzzel érkeztünk. Mi nem tudunk versenyezni az itteni mágnessokkal.

– Eltöltött éveink alatt legalább megtanulhattál volna táncolni. Jól tudtad, hogy lánykoromban mennyire imádtam színpadon szerepelni, táncházba járni, vidáman csevegni.

– Nekem mindez nem sikerült. Az én életem másként alakult. Sohasem váltam a táncparkett örödgévé. Nem is kíváncsi voltam duhaj társaságba – válaszolta Márk.

– Az én kedvemért legalább néhányszor elmehettünk volna a munkatársainkkal, vagy a korábban még kitartó, de mára elfogyó barátainkkal egy-egy bálba, esetleg operettet nézni. Hazaérkezésed után hétről-hétre behúzódtál a szobádba és hallgattad a rekviemeket, miséket, oratóriumokat...

– Gyakran hívtalak, de téged nem érdekelt a komolyzene.
 – Miből gondolod? Én egész életemben dolgoztam, szültem, szoptattam, gyógyítottam a beteg gyerekeinket és a múlandóság felé vezető úton vergődő öregeket. Egyáltalán tudod, hányszor kellett mindenről lemondanom, hogy otthon ápoljalak benneteket? Ha már megfűjt a szél, láztól csillogó szemmel taknyod-nyálad neked is összeszakadt, és hetekig a munkatársaid dolgoztak helyetted.

– Amikor ők voltak hasonló helyzetben, én álltam helyt.
 – Ti férfiak, mind egyformák vagytok. Asszony nélkül régen elpusztultatok volna. Ez a világ meg is érett rá!

Eltelt egy nap, de a két ember szótlán maradt. Kint sétálgattak a tó partján. Nézték a fürdőzőket, hallgatták a különleges, vérpezsdítő zenét. Erna megállt, amikor a délutáni sétahajó kifutott a vidám népességével és integetett utánuk, miközben hazafelé ballagtak. Az asszony, mintha magának beszélt volna, megszólalt:

– Sok évvel ezelőtt még kéz a kézben, együtt néztük azt a szomorú filmet, amelyben a fogyatékos fiatalember elhatározta, aláveti magát egy orvosi kísérletnek, hogy olyan értelmi szintre jusson, mint körülötte a többiek.

– „Virágot Algernonnak” – mondta Márk.

– Tudod, a sétahajón úgy éreztem magam, mint az a fiú, aki a műtét után olyan emberré vált, mint társai. Jó volt éreznem, hogy nyitott vagyok, akivel törődnek, és nő lehetek, akit valaki táncba visz...

Elhallgatott. Érzelmait talán önmagának sem merte bevallani, hogy volt néhány órája a ringatózó hajó fedélzetén, amikor egész valóját gejzírnek érezhette, és a ránehezedő lelki súlyt, mint a feltörő forró víz fölött minden rést eltömő földréteget átszakítva, az égbe szállhat. Eszébe jutott a kislány korában, még a líceumban tanult Pósa Lajos vers, amelyből szép dallamú egyházi éneket formáltak és csöndesen énekelni kezdte:

*Mennyben lakó én Istenem,
 Vedd füledbe dicséretem,
 Téged dicsér egész világ,
 Néked köszön a kis virág,
 Erős vihar, kis gyenge szél,
 Tenger, patak rólad beszél.
 Az ég s a föld telve veled,
 Legyen áldott a Te Neved!*

*Mennyben lakó én Istenem,
 Könyörgök, légy mindig velem!
 Ha kél a fény napkeleten:
 A Te szemed rajtam legyen,
 És ha leszáll napnyugaton:
 Te légy, Atyám, az oltalom!
 Terjeszd ki rám áldó kezed,
 Legyen áldott a Te Neved.*

– Felfogtad-e, hogy ezt miért énekeltem? – kérdezte hirtelen a férje felé fordulva.
 – Valami régi nosztalgia?
 – Azért, mert Charlie Gordonnak, a 32 éves ügyefogyott fiatalnak éreztem magam addig, amíg erre az üdülőhelyre nem értem. Itt, mintha átestem volna a „nagy beavatkozásra”, egyszerre kinyílt előttem egy addig ismeretlen, nagyszerű világ, amelyben nemcsak küzdő, hanem boldog emberek is élnek, de ezt követően gyorsan eljött a visszaesés ideje. Ezért

kértem Istent, hogy *Terjeszd ki rám áldó kezed*. Szeretném, ha hoznál nekem egy szál virágot, mert veled hamarosan újra Algernonná változom.

– Te bolond vagy! – kiáltotta Márk. – Minek neked virág, amikor itt vagyok én, mint egy nagy lombú, mély gyökerű és őrködő tölgyfa...

– Kiszáradó ágakkal – szakította félbe a felesége. – Emlékezzél arra, amikor egy előadást hallgattunk a bolygókról. A csillagász elbeszélte, hogy a Nap körül keringő égitestek között van egy ritka és különös „nagy együttállás”, amikor a Merkúr, Vénusz, Föld és a Hold, a Mars, Jupiter, Szaturnusz egy síkba kerülnek. Együtt töltött fél életünk során nekünk ez egyszer sem jött össze és erre már aligha számíthatunk.

– Te melyik égitest vagy a fősoroltak közül?

– A világ teremtése óta a nagy halmazok egyesültek, de mi ketten, a közöttünk lévő irdatlan térben csupán kis törmelékeként száguldunk; csapódunk ide-oda, pedig egyformán csillagporból vagyunk, de még egymást sem sikerült befognunk.

– Nem igaz, hiszen hűséget esküdtünk! – mutatta karikagyűrűjét Márk.

– Ez olyan, akár a kutyán az örv és rajta a vezetősár, vagy a rabszolgán a bilincs.

– Fogolynak érzed magad?

– Egymás zárkájában élünk, ha ezt egyáltalán lehet életnek nevezni.

– Pihenj hosszan. Végére is nem filozofálni jöttünk. Holnap szép, új napunk kezdődik, és ismét kimegyünk a kis öbölbe napozni.

Az asszony kényszerből elmosolyodott. Közben visszaértek szálláshelyükre. Amikor lefeküdtek és eloltották a villanyt, darabig még mindketten a fejük fölött egyre halványuló, pingált csillagokra néztek. Talán arra gondoltak, hogy a művész, aki a festett eget fölkenete, ismerte a bolygók együttállását és, ha ez most a kettejük között tátongó űrben nem sikerült, valahol e csillagok között ők is fölfedezik.

Egyik út fénnel,
másik sötétrel teli.
Választanod kell!

Másnap reggel Márk még szunyókált, amikor a felesége megsimogatta az arcát. Hirtelen fölriadt. Erna felöltözve állt a bőröndje mellett.

– Hova készülsz ekkora csomaggal, hiszen a napozáshoz egy kis táska is elég?

– Elmegyek.

– Ne bolondulj meg! Még három napunk van.

– Mielőtt az elmúlás küszöbéhez érnek, és az ábrándok ajtaja becsapódna előttem, szeretnék végre a saját törvényeim szerint élni! – kicsit gondolkodott, majd így folytatta:

– A lányunkhoz megyek Rómába. Mindent elintézt. Küldte a repülőjegyet.

– No, és én?

– Mondtad, még van három napod... és maradt két repülőjegyed. Remélem, nélkülem is hazatalálsz.

– Szeretsz még engem?

– A csalódások áradata elmosta, a reménytelenség lángja fölemésztette. Tudod, mit jelent örökös, lassú tűzben égni? Fáj az igazság?

– Fölkészületlenül ért ez a vádaskodás. Úgy véltem, egy szép indiánnyár békéjét élvezhetjük, de helyette mély latrinába zuhantam, ahol az emberi mocskok a testnyílásaimat tömi el. Ordítanék, mint egy éhező sakál a kietlen sivatagban, de nincs hangom. Keresve nyúlnék feléd, de csupasz karom a tövisbokrán alvadatlan vérző sebeket tép rajtam. Nem ártana, ha magadba is néznél, és bevallanád azokat a hibáidat, amelyeket elkövettél, bár nem vagyok pap, hogy nekem gyónjál, különben sem adnék számodra föloladozást.

– Az igazság mindig fáj, ha föltárul, mert kincsként palástoltuk magunk előtt is, hogy ki ne tudódjon. Mit gondolsz, hogyan éreztem magam, amikor a kertben halas tavat ásattál, miközben én virág helyett zöldséget ültettem, hogy ne a boltba kelljen megvenni. Te fehér köveket vásároltál és lerakattad a fekete tófólia szélére, hogy eltakard a ronda látványt. Közben jött a forró nyár és az egész család a téli szövetruhákban járt, mert nem maradt pénzünk a könnyű viseletre. Amíg én négykézláb másztam a talajon és kapartam a földet, hogy virágaink megfelelő humuszhon jussanak, te a számítógéped előtt babráltál, de amikor elismert vendégeid érkeztek, az udvart úgy mutattad be nekik, mint a te álmod megvalósulását.

Az asszony közben levegőt vett és választ nem várva így folytatta:

– A fiunk kiírta a képernyőre, hogy elmegy, mert nem tud tovább velünk élni. A Birodalom államaiban utolérhetetlenül kóborol, akár az üzőtt vad, amelyet sörétes puskával lőttek hátba, az otthonának vélt csalitosában. Önmagát keresi és próbálja kialakítani. Én meg, akár egy télire eltett befőtt, bekerültem a kamra polcára, ahol évek alatt újabb és újabb teli üvegek kerültek elém. Ott feledve aszalódtam és penészedtem meg. Elgondolkodtam, hová is mehetnék veled haza? Száz évet betöltött parasztházunk földfalai repedeznek. Az egyetlen ép szoba cserépkályhája a te áldásos fűtésedtől fölrobbant, és cserepeit csak a nehézkedési erő tartja össze. Tél jön hamarosan, hideg, zord idő, amelyet nagykabátban sem tudnék átvészelni. Ha a test fázik, a lélek is reszket. Nekem nincs otthonom.

Erna közben az ajtóig haladt. Pillanatra visszanézett, és az egyik széken meglátta a rajta felejtett, tarka poncsóját, amelyet még fiatal férjétől kapott, az első anyák napjára. Mintha hozzánőtt volna, mindenhová magával vitte, de most már nem ment oda érte.

– És mikor jössz vissza? – kérdezte Márk megrendülve.

– Soha!

Ernát már várta a taxi és száguldottak a repülőtérrre. Márk, kezében a titokban Algernonnak szerzett szegfűvel, megkövülve nézett utána. Eleredt az eső és egész nap zuhogott. Elmaradt a délelőtti séta és napozás, a délutáni hajókirándulás. Ekkor megszólalt benne Beethoven d-dúr hegedűversenyének vissza-visszatérő finom, szomorkás és fölemelő dallama.

A küszöb itt van,
nem kell rajta átmenned,
hogy pokolba juss!

Hódmezővásárhely, 2016. április 19.

A VAKÁCIÓ VÉGE, ÖT ÉV MÚLVA II.

Róma elragadta Ernát. Ahogy járta az utcákat, eszébe jutottak a régi történelemórák, kezdve az észak-itáliai etruszkoktól, a fénykorát élő római birodalmon, a barbárok által szétvert civilizáción gondolkodva, eljutott az alapvető középkori kultúraváltás során a Vatikán egyházi világbirodalommal való válásától, a két világháborúban elszenvedett mérhetetlen pusztításig. Rádöbbsent, hogy nemcsak a hegyektől koszorúzott, elhagyott kis országa, de az olasz csizma is mit szenvedett a belső hatalmi villongásoktól és az idegenek rombolásától.

Lánya segítségével egyre nagyobb utazásokat végzett. Eljutott Doberdóig, ahol Európa legdélcegebb ifjai értelmetlenül pusztultak el, majd az egykori toszkán városállamok által fölhalmozott múzeumi és építészeti kincseket csodálta meg. Útját dél felé folytatta. A Vezúv 79 augusztus végi kitörésének áldozatává vált Pompei és Herculaneum holt szépségei és emberi szörnyűségei, a kihalt utcákon és palotákon áthaladva, már-már szédülten nyitogatták elméjét és tovább üzték. Átkelt Szicíliába. A föníciaiak és görögök minduntalan fölbukkanó emlékei után szinte sajgó elmével Palermóban, a kapucinusok katakombáit járta az „Emberek folyosóján”, ahol az elmúlt évszázadokból mintegy nyolcezer múmiát őriznek, a kisdedektől az aggastyánokig. Úgy gondolta, hogy a látvány szinte menekülést jelez a halál elől. Eszébe jutott, hogy a természetben ez ismeretlen fogalom – az állat az életéért küzd, az ember a halál elől menekül –, csupán ránk jellemző és fennmaradásunk utolsó pillanatáig megmarad.

Körútjáról visszatérve utoljára elment a Szixtuszi kápolnába. Szerencsére esős napot fogott ki, amikor a turisták tömege helyet néhány művész gyönyörködött Michelangelo freskóiban. Erna a falakon ábrázolt teremtés pillanatától végignézte az emberiség és a kereszténység történelmét a pokolba jutásig. Hirtelen úgy érezte, hogy a szent város összes harangja megszólal és szívében, majd agyában dübörög, míg menekülve lánya házáig futott és bezárkózott a szobájába. Napokig étkezni járt ki és pár üdvözlő szót váltani. A falon ott látta elhagyott férjének arcképét és mérgében átment a lányához.

– Kérlek, hozd át Márk fotóját.
 – De anyám, már bocsáss meg, ez az én lakásom.
 – Feldühödöm, ahányszor odanézek.
 – Neked férjed volt, és ez az állapot elmúlt, de nekem az apám. Nincs miért haragudnom rá. Ne bánkoddj, ha nem segíték gyűlölködni.

Erna elvörösödött és úgy botorkált vissza, mint vak a fehér botja nélkül. Odament Márk fényképéhez és arccal a fal felé fordította. Leheveredett a pamlagra és fejét a párnába fúrta, hogy ne hallják a zokogását. Nehezen emésztette az emberiség kálváriájának átélt tömény és elborzasztó tragédiáját.

Ismét évek teltek. Az unokái már nem jöttek be hozzá, amikor hazalátogattak, hiszen Erna nem tanult meg olaszul. Lányához gyakran vidám társaság járt, kérték, hogy jöjjön át és legyen velük, de elzárkózott. Nem egy hét következett, amikor lánya családjával nem is találkozott, csak az átszűrődő hangokból érzékelte, hogy megjöttek, itthon voltak, majd távoztak. Rájött, hogy végeredményben nincs szüksége senkire. Megtanult magában, félhangosan beszélni. Úgy érezte, hogy jobb társra úgy sem lel.

Nyár végén, az egyik délelőtt kiment a kertbe sétálni. Ekkor egy lila bugenvillea bokor előtt megpillantotta azt a különös virágot, amelyet hajdan, azon az emlékezetes napon férje kívánt neki átadni, amikor Algernonnak nevezte magát. Első indulatában kitepte és el akarta dobni, de ujjai görcsbe rándultak és nem engedték el a szárát. Úgy vélte, hogy a virág szól hozzá. Bevitte a szobájába és egy hosszú pohárba az asztalra helyezte, majd eléje ült.

– Mit akarsz tőlem? – kérdezte.
 – Emléked vagyok. Az utolsó szál virág, amelybe kapaszkodhatsz.
 – Gondolod, hogy szükségem van rád?

– Miért hoztál be? Ha már leszakítottál, és megrövidítetted az életemet, táplálj, hogy idő előtt el ne hervadjak.

Az asszony a kancsóból állott vizet csurgatott a pohárba.

– Köszönöm. Mondd, jó ez neked így, mindenkitől elzárkózva, mintha a lakatlan szigeten élnél, ahol még makákók sem futkároznak?

– Mi közöd hozzá?

Erna odalépett a falhoz és visszafordította férje arcképét, majd odaszólt a virágnak:

– Itt van, aki téged nekem szánt. Beszélgetsetek!

Ezzel elhagyta a szobát és maga mögött mérgesen becsapta az ajtót. Leült a lugasban és nézte a felhőket.

– Uramisten! Olyanok, mint amilyeneket a nagy tónál láttam – motyogta. – Éppen úgy gomolyognak és oszlanak föl, mint azon a nyárutón.

Hátat fordított. Ráborult a pad támlájára és behunyta szemét. Az emlékek látvány nélkül is képpé alakultak benne. Úgy érezte magát, akár azon hét első napjaiban, amikor Márkkal megérkeztek a vakációra. Ösztönösen nyúlt az üres ülőhely másik vége felé, mintha keresne valakit, de a mozdulata fél útján megállt. Fölpattant és visszasietett a szobájába. Várta lányát, Aidát, aki éppen most, amikor szüksége volna rá, késve érkezett. Előbb megvacsoráztatta a családját, majd odaszólt Luiginek:

– Megnézem anyámat, már napok óta nem dugta ki a fejét a szobából.

– Ha meghalt, azóta már annak jelét vettük volna – felelte férje.

Erna a kopogtatásra rögtön ajtót nyitott és beszélni kezdett:

– Két napja különös dolgok történnek velem. Elébe kerül a kertben ez a virág, amely apád utolsó ajándékára emlékeztet, ráadásul szól hozzám. Nézem a felhőket, mintha a nagy tónál lennék. Jó, hogy nem voltak beszédes kedvükben. Alighanem öregkori zavartságban szenvedek. Nincs valami idegcsillapítód?

Aida nézte a virágot a pohárban.

– Fogalmam sincs, honnan juthatott az udvarunkba – mondta védekezve. – Mi ilyet nem ültettünk. Ez valami különleges, szubtrópusi növény. Kár, hogy leszakítottad. A felhők itt ma is éppen olyanok, mint fiatal házaskoromban, amikor Rómába kerültem.

Ekkor észrevette apja fotóját a falon. Odalépett és a közben újra fal felé fordított képet visszarendezte.

– Látod, ez a te bajod. Nem dilibogyó kell neked! – kiabálta Aida.

– Hallgass!

– Bárcsak tudnám, mi lett az öregemmel, de sohasem kérdeztél felőle. Néhány évig még tartottuk a kapcsolatot. Gyakran érdeklődött utánad.

– Remélem nem beszéltél rólam.

– Egy szót sem szóltam. Azt mondtam, ami az igazság, hogy számodra ez a téma tabu. Amikor eltűnt, leveleztem a szomszédokkal, de ők sem tudják, hogy mi történt vele.

– No és a házunk?

– Üresen áll. Mi gondoztatjuk, és várjuk, hogy apa, vagy te visszatértek.

– Útban vagytok?

– Akkor régen elküldtünk volna. Arra számítunk, hogy megoldódik a helyzet. Egyedül ezt nem tudjuk elvégezni.

Aida távozott és Erna leült az asztalhoz.

– Két tűz közé kerültem – motyogta. – Egyik oldalt Márk virága, másik oldalt a fényképe figyel.

Az asszony férje portréját többé nem merte visszafordítani. Próbálta figyelmen kívül hagyni, de érzékelte, hogy a kép tekintete mindenütt követi. Olyan volt, akár egy élő szempár, amely minden irányban mozgott, bárhová ment a szobában, és ez nem hagyta nyugodni, de nem volt bántó, inkább érdeklődő.

– Tudod jól, hogy tönkretetted az életemet – kiáltotta Erna. – Mit akarsz még tőlem?

Az arc nem felelt, de mintha szomorúan nézte volna feleségét.

– Tetszik? Láthatod, miként mentem tönkre. Természetesen te fotóba zárva azt az ifjú és délceg férfit őrzöd, aki akkor voltál, amikor feleségül vettél. Most abban gyönyörködsz, hogy gyorsan megöregedtem és nem járok szépítkezni?

Beesteledett. Az asszony még nem volt álmos, de idegileg kimerült. Nem gyújtott lámpát, és a leszálló sötétségben elvesztek a tárgyak, a szál virág és a férje fényképe. Fázósan a kapcsoló után nyúlt és megnyomta a szabályozót. A szoba gyorsan melegedett. Úgy érezte, mintha láza volna. Föhlállt, a bútorok között botorkálva a kép elé került, és fölfortyanva pofonvágta. Úgy érezte, megkönnyebbült és a székeket maga előtt lökdösve próbált a kerevetig visszajutni, de megtorpant. Nem láthatta, de elvörösödött. Szégyellni kezdte magát. Ezt az embert sohasem ütötte meg, hiszen olyan mértékben nem szolgált rá. Milyen indulat készítette erre a durva cselekedetre? Visszaküzdötte magát. Kitapogatta a fotót és reszkető ujjakkal meg-simogatta. Magától is titkolta cselekedetét, amikor éjfél után végre mély álomba szenderült.

Másnap reggel későn ébredt, a házban már nem volt senki. Ténfergett az üres szobákban, majd a kertben kötött ki. Leült a hintaágyba és lassan ringatni kezdte magát. Amint az ülésen ide-oda mozgott, gyöngé erotikus érzések lepték meg. Elcsodálkozott és szégyellte magát, hiszen évek óta nem is gondolt férfiakra, de a lengedezést nem hagyta abba és élvezte, majd föluggott és bemenekült a házba.

Öntudatlanul pakolászni kezdett. A szekrény aljáról előkotorta bőröndjét, amellyel ideérkezett. A fedelén itt-ott már eleresztette a varrás, amelyet sebtapasszal lefödött. Nagy gondja nem volt a berakodással, mivel csak pár, azóta elhasznált ruhaneműt cserélt, a többi ugyanaz a divatjamúlt kelme maradt, amellyel megérkezett. Utazásai során néhány kis keresztet, Mária-képet vásárolt a templomi bazárokon, amelyeket a retiküljébe helyezett és készen állt az útra. A lánya nagyot nézett, amikor meglátta az ajtó előtt álldogálni, de kérdését megelőzte Erna válasza:

– Szeretnék Máltára utazni.

– Szicília nem volt elég?

– Régen volt. Kérlek, rendelj nekem repülőjegyet a következő járatra.

– De nem...

– Van összespórolt pénzem!

– Nem az a gond, hanem Máltára naponta egy járat indul és az már elment.

– Nem baj, a repülőtéren várakozom.

Aida bosszúsan otthagya. Óra múlva jött a férje és azonnal elpanaszolta neki, hogy az anyja valószínűleg megbolondult, mert se szó, se beszéd, készen áll Máltára utazni. Luigi feje úgy meglilult, akár a túlélő paradicsom. Darabig nem szólt semmit, majd kaján mosollyal valamit súgott a feleségének. Az asszony hátradőlt és azt sem tudta, hogy bosszúsan sírjon, vagy megkönnyebbülten nevéssen. Darabig vitatkoztak, de férje meggyőzte és Aida az anyjának megrendelte a repülőjegyet, majd hívta a taxit. Erna beszálláskor annyit vetett oda, hogy akkor egy hét múlva jövek, de ne mindig pizzával fogadjatok.

A váróban egyszer csak hallja a nevét, hogy azonnal menjen a 36-os beszálló kapuhoz, mert a gép nem várhat többet. Felnézett az eligazító táblára, és látta, hogy ő a Máltára induló gépnél várakozik, de már máskor is volt rá példa, hogy az utolsó percekben kaput változtattak. Rohant, még a mozgójárdán is lökdösődve futott előre, hogy elérje a beszálló helyet. Csak a számot nézte és nem figyelte, hogy a járat hová indul. Lihegve beesett a gépbe és a kísérő kisasszony enyhe feddés után a helyére vezette.

Amikor elhelyezkedett, kinézett az ablakon. Azt látta, hogy még mindig a szárazföld van alattuk, holott már régen tenger fölött kellene szállniuk. Elérték az utazó magasságot. Maguk mögött hagyták a lebukó napot és a gépen kigyúltak a fények. Többet nem nézett le és másfél órás repülés után megérkeztek.

Amikor Erna kiszállt a gépből, a táblákról megdöbbenve látta, hogy elhagyott hazájának fővárosába került. Rohant a tudakozóba reklamálni. Nézték a beszálló kártyáját és megerősítették, hogy jó járatra szállt, mert ide szólt a jegye. Dühében ellökte táskáját és bosszúsan leült egy padra.

– Miért tették ezt velem? – fakadt ki félhangosan.

A padszomszédai elhúzódtak mellőle.

– Nem vagyok örült, csak a méreg forr bennem! – kiáltotta feléjük.

Az utastársak átültek egy másik helyre. Visszament a tudakozóhoz és kiderült, hogy vissza csak másnap reggel tud utazni. Elkeseredett.

– Egyáltalán melyik az én hazám? Ez, vagy ahonnan eljöttem, esetleg Málta, vagy Szicília? – motyogta.

Amint az éjszaka előre haladt, a fáradtság mindinkább eluralkodott rajta. Átgondolta, hogy ahhoz túlzottan zsibbadtak már a tagjai, hogy a kemény műanyag padon, pokróc nélkül órákig kínlódjon. Rájött, hogy az egyetlen lehetősége az, hogy hazatérjen. Hívta a taxit és fél óra múlva megállt a régi házuk előtt. Szorongva lépett az érintős villanyzárhoz, vajon föl- ismeri-e még az ujjlenyomatát, vagy visszatérhet a repülőtérre? Reszkető kézzel helyezte tenyerét a lapra. A kapu kattánva nyílni kezdett. Föllélegzett. Gyorsan áthaladt a kis előkerten és ott állt a bejáratí ajtó előtt. Mellette változatlanul ott találta a jókora cserép leándert. Ez alatt tartották a kulcsot. Erre senki sem gondolt, hiszen a hatalmas terhet arrébb kellett billenteni. Kétszer nekiveselkedett, mire a cipője orrával kitapintotta és kikotorta a kulcsot. Megkönnyebbült. A zár nem működött.

– Kicserélték – fogta el a pánik.

Körbejárta a házat és a kisszoba ablakán észrevette, hogy belülről nincs a fémpánt ráfordítva. Benyomta. Előbb fölhúzta magát, majd utána a táskáját és belépett. A sötétben lassan ment előre. Lámpát nem mert gyújtani, de néhányszor halkán elismételte, hogy „van itt valaki?” Rájött, hogy egyedül maradt. Ekkor már gondolkodni sem tudott. A dolgát elvégezte és azon mód, ruhástól ledőlt a bevetett ágyra.

Forgolódott, hánya-vetette magát, rémálmok gyötörték. Amikor fölébredt, kiderült, hogy másnap délutánra járt az idő. Korgott a gyomra, de előbb szétnézett. Mindent ugyanúgy talált, ahogy évekkor korábban elhagyta, de valaki gondozhatta, hiszen egy porszemet sem talált a fényes bútorfelületeken. Az előszobában, virágcserepben ott volt egy olyan virág, amelyet férjétől kapott Algernonként. Összeborzadt, mint aki égő katlant lát, amelynek szájához tasztíják és visszahátrált.

– Ez nem lehet igaz! – próbálta magát bátorítani.

– Ki lakik itt? – kérdezte később félhangosan.

Elővette a telefonját és fölhívta a lányát, hogy leszidja, amiért hazaküldte, majd megtudja, hogy most ki tartja rendbe a házat? Géphangot hallott, amely közölte vele, hogy „ilyen számon előfizető nincs!”

– Képes volt telefonszámot változtatni, csak ne érjem utol, és végleg megszabaduljon tőlem – sziszegte, mint egy áspiskígyó.

A gyomra összerándult, figyelmeztetve, hogy a teste megelégette a fantáziálását. Széket tolt az ablak alá, és ahogy az éjszaka bemászott, most kivergődött. Sietett a sarki élelmiszer boltba, de ott már egy fodrászüzletet talált. Kutatni kezdett, majd két utcával arrébb végre több napi kosztot bevásárolt. Hazatérve bekapcsolta az üres hűtőszekrényt, berendezte és végre leült enni. A falatokat önfeledten magába tömte és meg sem rágta rendesen. Átrendezte az ágyat és ismét lefeküdt, hogy végre kipihenje magát. Így teltek a napjai, amikor rá kellett jönnie, hogy végleg egyedül maradt. Elfogta az életöszön, amely azt súgta neki, hogy valamit tennie kell önmagáért. Végiggondolt egy sor fogódzót, de igazán nem tetszett neki egyik sem. Az igazság az, hogy nem hiányzott neki senki, akit itt hagyott, sőt menekült a kérdezősködők elől. Ekkor egyetlen megoldás jutott az eszébe, de elhessegette magától. Kiderült, hogy ez a

gondolata belefészkelte magát a fejébe és nem hagyja nyugodni. Örlődni kezdett. Napokig ezzel élt együtt. Ott volt vele, amikor a mellékhelyiségbe ment, a konyhában, a főzőhely előtt, az előszobában, amikor megöntözte a cserépben hagyott virágot, sőt az ágyban is dúdolt a fülében. Ekkor, mint egy eszelős, lemászott róla, majd a földre vackolt, de a biztatás tovább erősödött benne. Sorozatosan, hallhatóan kopogni kezdett a szívében, és már úgy dörgött, akár egy sorozatlövő fegyver:

– Hívd föl! Hívd föl!! Hívd föld!!!

Reszkető kézzel nyúlt a telefon után, és Márk számát tárcsázni kezdte, majd a készüléket a füléhez közel vitte. A vonal másik végén szuszogást érzékelt.

– Te vagy az? – kérdezte Erna.

Csönd.

– Márk, te vagy ott?

A vonal megszakadt.

Az asszony csalódottan és ingerülten tette le a készüléket.

– Már elfelejtett, bárki is volt az – fakadt ki kiabálva. – Engem már nem szeret senki!!

Hosszúra nyúlt, újabb álmatlan napok következtek. Többé az éhség sem gyötörte, pedig akadt volna még ennivaló a hűtőben. Erna megfélekedezett az időről, amely egyhangúan mérte a nappalokat és éjeleket, anélkül, hogy tudatosította volna az asszonnyal, hogy távolodik-e egy világtól, vagy közeledik egy másikhoz? Besötétedett és nem gyújtott villant, csak az utcáról a közvilágítás pislogó lámpájának gyér fényét érzékelt, amikor a bejáratnak használt ablakán kopogtattak. Erna odabotorkált. Ismerős férfihangot hallott:

– Várlak, gyere ki.

A nő ösztönösen kimászott. Láta, hogy egy alak megy előtte és int neki, hogy kövesse, majd megállnak az ajtó előtt. Fordul a kulcs a zárban és kinyílik. A férfi megfogta a nő karját és fölmutatott a csillagösvényes égre, miközben Schubert négykezes, F-moll fantáziáját hallották megszólalni egy távoli ablakból. Az asszony belekapaszkodott a feléje nyújtott tenyérbe és ujjait szorosan egymásba fűzték. Ernában olyan érzés született, mint aki gép és szárny nélkül, időn és téren át röpköd egy vele összeolvadt lélekkel; pedig itt voltak, nagyon is közel a földön, majd az erős vonzás hatására a két csillagporszem egyetlen, parányi égitestként egyesült. Volt erejük visszafordulni és újra belépni az elhagyott küszöbön.

Mindenkit várnak.
Te légy az első, aki
indulni képes!

Hódmezővásárhely, 2016. május 13.

A BETON ÓRIÁSVÁROS

A föld felszíne fölött lábakra épült egy nagy betonváros, tornyokkal, közösségi létesítményekkel, iskolákkal, kórházakkal, bevásárló helyekkel, sportlétesítményekkel és lakásokkal telezsúfolva. Távolról, mintha délibáb lenne, úgy lebegett ég és föld között. A társadalmi rétegek fizetőképessége szerint elkülönülve éltek, felül, az éghez közel a legtehetősebbek, legalul az életteretlenség. Valamennyi lakrészben központi rádió hangszóróját építették be, amely minden szükséges hírről folyamatosan tájékoztatta a lakóközösséget. A legutóbbi népszámlálás során tudtul adták, hogy a több mérföld hosszú ház lakói túllépték a kilencmillió főt, mert „Önök úgy szaporodnak, akár az üregi nyulak, ahelyett hogy még élénkebben dolgoznának” – hangzott a közleményben.

Mindenkire vigyázott a közösség által megválasztott Nagy Tanács. Évszakonként kiürítették az egész épületet. Ilyenkor gyorsan elvégezték a féregirtást és a javításokat. Erre a napra az óriási rétre szervezetteren kitelepítettek mindenkit, és még az ágyban fekvő betegeket is szórakoztató majálissal lepték meg. Munkájuk végeztével a karbantartók szintén elhagyták az épületet, egy távoli kis bunkerből csupán egyetlen számítógép irányította az óriás építményt, amelyhez az erdő szélén külön bekerítve állt és működött az atomreaktor, amely energiával látta el a gigantikus települést.

Az utolsó kitelepítést követő órában egyszerre, mintha megmozdult volna a föld, és a csillagos ég tűzlánggal borítaná el a világot, a reaktor fölrobbant. Senki sem élte túl, még temetni sem kellett, mert a beton kolosszuson kívül minden hamuvá égett. Később, valahonnan védőruhába öltözött emberek érkeztek. Pengés dróttal az egész területet körülrítették, és figyelmeztető táblák jelezték: „SUGÁRVESZÉLY! Megközelítése évszázadig halálos veszedelem!” Darabig még az ég madarai is elkerülték a pusztulás mezejét, majd a természet kezdte újra birtokba venni. Fölverte a gaz, rókák és farkasok ásták át magukat a kerítés alatt. Megindult a harc a fajok közötti előnyösebb életlehetőségért.

Olykor nagyon magasan helikopter szállt el a terület fölött. Kicsit keringett a holt épület körül. Fényképeket készítettek róla, és jelezték a külvilágnak, hogy „minden rendben, emberi mozgás nem észlelhető!” Arra nem számítottak, hogy a robbanás előtti időszakban esetleg megbújhattak az épületrengeteg valamelyik zugában. Ezt megtehették, mivel a város tele volt kiszolgáló- és kis alvó helyiségekkel, amelyekben a katasztrófát túlélhették, hiszen a gigászi beton és szigetelése jelentős sugárveszély elleni védelmet biztosított. Ugyanakkor kizárt dolognak tartották, hogy valaki megszegte a törvényt, és a kitelepítéskor elrejtőzött volna. Étel, ital volt bőven, hiszen az áruházakat nem ürítették ki, de teltek a hónapok és senki sem jelezte, hogy lakná a települést.

Ádám a legközelebbi szemétdobó előterében, egy átmulatott éjszaka után, éppen arra a leírhatatlan robajra eszmélt, amikor fölrobbant a reaktor. Itt-ott a falak összeeresztése megcsikordult, alatta rengett a föld, de hamarosan mélységes csönd honolt az épületben, csak a füle csengett napokig. Mindenfelé por-piszok, a megindult bútorzat több helyen eldőlt, de a gázvezeték a környéken nem szivárgott. Néhány vízcső csöpögött, de elkövesedve, hamarosan eldugult. Átküzdötte magát a kis lakóhelyiségéig. Az előtérben a hűtőszekrény még tartotta a hőmérsékletet. Első dolga az volt, hogy jóllakott, majd a másnapos, sajgó fejét tapogatva, gondolkodni kezdett. Lassan fölfogta, mi történhetett. Belegondolt, hogy valószínű egyedül lehet ebben a labirintusban.

Arról tájékoztatták a lakosságot, hogy sugárveszély esetén önműködően minden nyílás lezárul, hogy az óriás tömbben élők életben maradva várják a kimenekítést. Arra talán nem gondoltak, hogy a szerencsétlenség akkor is bekövetkezhethet, amikor a több millió ember éppen nem tartózkodik benne. Ezen elmélkedve, Ádám arra az elhatározásra jutott, hogy bizonyosan egyedül maradt. A kasztjának megfelelő, alsó szintjén a közlekedő folyosó járható volt, és tíz percnyi sétálás után eljutott az áruházba. A polcra sok áru leesett és szétgurult, de a csoma-

golt szárazételek, konzervek sértetlenül halmozódtak. Az emberi kapzsiság és élni akarás ösztönözte. Egy dobozba kezdte összegyűjteni kedves csemegéit, hogy majd hazahúzza, de rájött, minek cipekedjen, amikor rajta kívül innen senki sem fogja elhordani. A pár perces séta sem káros, mert ki tudja, mikor mentik ki, ha egyáltalán keresik!

Eleinte hallotta a helikopter morgását, mintha méhkaptár zúgott volna fölötte. Ilyenkor a kezébe kerülő tárgyakkal ösztönösen nekiesett a falnak, hogy a döngtetést észrevegyék és kimentsék. Arra nem számított, hogy az általa keltett zaj szúnyogdongásként sem hallatszott ki; különösen nem terjedt a gép morajában ülők füléig.

Az első napok azzal teltek, hogy igyekezett szűk életterét lakájossá tenni. Amennyire tőle tellett kitakarított, rendezkedett. Úgy gondolta, hogy ha nem sikerül neki ebből a börtönből szabadulni, valószínű, hogy egész további életét itt töltheti. Ezen elgondolkodott és egyre mélyebb közönybe süllyedt. Eszébe jutott, hogy az a cső, amelyen vizet kap, a motorok leállása után teljesen kiapad. A nagy üzletközpontban ugyan annyi iható folyadékot tárolnak, hogy még él, bizonyosan ellátja, de mi lesz a salakanyaggal? A másik csatorna, amely a mellékhelyiségből viszi el az ürülékét, alulról fölfelé csakhamar megtelik és elönti a szenny, a bűz.

– Itt már semmi sem működik! – fakadt ki dühösen. – Én vagyok az egyetlen élő, aki ebben a betonzsungelben létezem. Olyan helyzetbe kerültem, mint aki egyedül száll le egy lakatlan bolygóra. Annyival könnyebb a helyzetem, hogy az életben maradáshoz szükséges legfontosabb dolgokkal pillanatnyilag elláttak, de a mozgásom behatárolt és magamra hagyva semmire sem jutok.

Amire eszmélése óta gyűlölettel gondolt, a kitalált „nagy művi közösségre” többé nem számíthatott. Végre itt volt a végtelen szellemi szabadság! Senki sem korlátozta, hogy mikor, mit végezzen, és mit gondoljon? Szabad volt, elképzelései szárnyalhattak, de mire ment velük? Dühében nekiesett egy jókora fémdobozzal a falnak és döngtetni kezdte. Visszhangra nem lelt, de a hanghullámok mellkasán, majd agyában dörömböltek és fájdalmat okoztak. Rájött, hogy lázadása nem célravezető.

Eszébe jutott, hogy gyerekkorában gyurmát adtak a kezébe, hogy készítsen állatfigurákat, de azokat csak a többdimenziós filmekről mutogatták, mivel a nagy ház építéskor a környékből minden mozgásképes jószág elmenekült. Ezután színes ceruzát adtak a kezébe, hogy firkáljon és tanulja meg a színekkel, formákkal való közlési módot. Ez jobban tetszett neki és festéket is kapott, de ő a kapott papírt gyorsan telemázolta és nem maradt más, mint a fal, amelyre szemkápráztató zagyalékot pingált. Kedvezmények megvonásával, többlet munkával alaposan meg is büntették érte, és végleg elment a kedve a művészkedéstől.

Miközben töprengett és bosszankodva sorolta életének rövid változásait, a félhomályban úgy tetszett neki, mintha a sarokban valami mozgást észlelne. Rögtön odafigyelt, de nem látott semmit. Tovább tűnődött és sajnálta magát, amikor a szögletben ismét határozott mozgást látott. Odalépett és lehasalt. Még a lélegzetét is visszatartotta, nehogy megzavarja azt a valamit, amely rajta kívül mozgásképes volt. Lassan kifáradt és éppen kászálódni készült, amikor megmozdult egy kis barna bogár, majd óvatosan mászni kezdett.

– Te jó ég! Ez egy csótány!! – kiabálta fölháborodásában. – Rosszul dolgoztak a féregirtók. – Ahol egy van, annak volt anyja is és több petét rakott. Hamarosan annyian lesznek, hogy álmomban ellepnek! Legalább nem kell mosdani, ezek minden melléktermékemet megeszegetik. Szép kis jövőkép!

Kibontott egy üveg rumot és kortyolgatni kezdte. Maga körül hamarosan rózsaszínben látta a világot és elkezdett óbégatni:

Azért adtam a
garast, hogy fülem tövét
folyton vakargasd!

Elaludt. Órája nem volt. Most hozhatott volna magának a nagyáruházból drága időmérőket, de ezeket éppen a munkájukért utálta. Lázadt. Úgy volt vele, hogy neki senki se parancsolja meg, hogy mit, meddig végezzen és utána hová menjen. A házban uralkodó egyhangú szürkület sem jelzett napszakokat, így nem maradt, ami számára beosztást készítsen. Valami azért akadt. Szaporodtak a csótányok. Kezdetben még összesöpörte és a hulladékledobónál szétaposta őket, de hamarosa belátta, hogy reménytelen, különben sem szeretne az értelmetlen munkát. Valahol hallotta, vagy látta, hogy gyanús és megoldatlan kérdésekben legjobb a megbékélés. Rájött, hogy ő sem tehet egyebet. Alváskor a csótányok rámásztak és a szakállából kezdték eszegetni a morzsákat. Ez fölbosszantotta. Ekkor munkát adott nekik, átfordult a másik oldalára és az arcán kezdhettek ügyeskedni.

Helyzetét, hogy van valami, ami valahová halad, számára csupán az az egyetlen biológiai tény jelezte, hogy időnként egy szabóollóval lenyírta a szakállát. Fiatal lévén, kezdett bele szokni új életformájába. Elgondolkodott. „Ki vagyok én, hogy itt vagyok? Ki és miért mért rám ilyen sorsot? Rajtam kívül maradt-e még valaki ebben a beton-országban?” Sorjázta a kérdései, de feleleteket nem tudott adni. Ekkor életében újabb zavar támadt, amelytől megijedt. Amikor csönd fogta körül, egyszerre csak halk cincogást hallott. Eleinte nem ismerte föl, hogy álmában érkezett-e hozzá, vagy valós neszről van-e szó? Ráhagyta, hogy bizonyosan a magány szüli a képzelgéseit. Hamarosan apró, sorozatos recsegések is rémítették.

– Hiszen ezek patkányok! – kiáltotta. – Résen kell lennem. Gyerekkoromban tanították velem, hogy a patkány előtt nincs akadály. A betonban addig kaparássza a kötőanyagot, amíg kimozdítja belőle a kavicsot. Ezzel utat tör magának és körül-köre így halad előre a célja felé. Miután a hang egyre erősebb, nem vitás, észleli, hogy itt fekszem, és számára én vagyok a cél. A patkány a börtön mélyén őrzött rabot is lerágja, és a láncán csak a csontváza marad. Én következem?

Gondolkodni kezdett, hogyan védekezzen. „Legegyszerűbb az lenne, hogy a vegyi áruk ellátó központjából pocokmérget hozna, csak hogy a raktár hollétének hét lakat alatt tartották a titkát. Ide a kiképzett féregirtók juthattak be, a rendvédelem felügyelete alatt. Nem is abban a részlegben van a helye, amely a hozzájuk tartozó lakókörszetbe esik. Reménytelen a helyzete. De miként juthattak el idáig?”

Rettegésben élt. Azt nem lehet állítani, hogy félelemben teltek a napjai, mivel csak a belső, biológiai órája jelzett, hogy mikor éhes és mikor kell ürítenie. Ezen elgondolkodott, majd elszomorodott. Úgy érezte, hogy állati szintre süllyedt, amelyből mindenképpen ki kell keverednie, ha ember szeretne maradni. Elővette a régi iskolai elektromos tárolóit, és amíg az elemek ki nem fogytak belőlük, nézte és hallgatta valamennyit. A matematikával gyorsan végzett, mivel egy huncut tételt, vagy feladatot sem értett belőle. A többi tárgyból a hosszas figyelés után arra a következtetésre jutott, hogy az egész világot a különböző vallások istenei – ezek fölkent igehirdetőik által –, a politikusi és a tudósai irányítják. Mindezek bár szaporodnak, de elenyészően kevesen vannak a hozzá hasonló, valamikor népek nevezett és gyakran lázadást szervező, majd megtorlásba fúló tömegekkel szemben.

Miközben művelődött, észrevette, hogy a cincogás egyre halkabb, majd végleg elhal. Megnyugodott. Úgy gondolta, hogy a hozzá vezető úton bizonyosan több volt a betonba épített acél tartóelem, amely még az ő fogukon és körmükön is kifogott, ezért más irányba fúrhatták tovább az alagútjukat.

Cellájának nyitott ajtaján egyszerre csak beszállt egy hófehér kacagó gerle. Ádám úgy érezte, mintha jelzést kapott volna egy másik, kint lévő, számára ismeretlen, távoli világból, ahogy a Noé történetében is madár hozta a bárka túlélőinek a kis zöld ágacskát, hogy a pusztulás után kezd visszatérni az élet.

– Kismadár! – szólt hozzá kedvesen.

Kinyújtotta mutató ujját és föltartotta. A gerle mintha erre várt volna, rárepült és úgy vélhette, hogy örök idők óta ikertestvérek lennének, mivel mélyen egymás szemébe néztek.

– Hol voltál eddig, ki nevelt föl és küldött el hozzám? – kérdezte Ádám. – Olyan vagy számomra, mint a Szentlélek megjelenése a megkeresztelt Jézus fölött – és megsimogatta a madár hátát. Ösztönösen szétnézett, nem hallotta-e valaki és nem súgja-e be, hogy ilyen eretnek történetet ismer.

A gerle karjaként kitérte két szárnyát, és kicsit meglebegtetve, átfogta, szinte átölelte vele a férfi kézfejét.

– Fölfogtad, hogy vártalak? Pedig nem tudtam rólad. Ki vagy te, drága kincs, ebben az el-embertelenedett, magányos világban? Égből szálltál-e hozzám, vagy egy másik lakrészből, amely a hosszú folyosón, valamelyik bejárat mögött rejtőzött? Csupa kérdés vagyok és tele megoldatlan rejtélyekkel, hiszen azt sem tudom, hogyan hívnak, vagy mivel tápláljalak? Van-e párod, kik voltak a szüleid és hol vannak? Jártál-e már odakint a nagy robbanás előtt, és te vagy-e egyike azoknak, akiket az álmélkodó gyerekeknek mutogattak egy hatalmas kalitkába zárva?

A gerle nem felelt, de fölült Ádám vállára, és mint aki jól végezte dolgát, megnyugodva lehunyta szemét. A szürke csöndben a fiatalember lassan hátradőlt a kereveten és álmában talán együtt röpiült a galaktika ismeretlen rengetegében az égből pottyant madárral, egy boldogabb világba, mert arcára mosoly ült.

Egyszerre ébredtek. Ádám éhes volt és miközben a több századik konzervét fölnyitotta, eszegetni kezdett, és az eléggé megszáradt kenyereből kis morzsákat tartott a tenyerébe, ahonnan újdonsült barátja fölkapkodta.

– Gyere, menjünk – mondta a madárnak –, keressünk neked ennél jobb falatokat.

Kimentek a folyosóra és elindultak a bolt felé. Belépve, a gerle rögtön fölszállt és keringeni kezdett az állványok között. A férfit vezette. Hamarosan rátaláltak egy hátsó zugban arra a helyre, ahol a kedvenc szobaállatok táplálékát tárolták. Egy vásárló kocsit telerakva visszaindultak. Elöl a gerle, utána Ádám. Nem lehet tudni, meddig tartott ez a különös kapcsolat. Az biztos, hogy egymásra leltek, és darabig meghitt párban éltek egymással.

Egy ébredés után, valami megváltozott. A madár nem jött a hívó szóra. Látszott rajta, hogy zaklatott. Körbepérelt a kis légtérben, majd kiszállt a folyosóra, mint aki menekül. Talán élete utolsó óráit érezve, nem akart a gazdájánál elpusztulni. Ádám szólította, majd fölállt és utánament, de már csak ellibbeni látta a végtelennek tetsző, hosszú útvesztőben. Kiabált utána. Minden ébredése után kiment a folyosóra és fülelt, hogy hallja-e könnyű szárnyalását.

– Lelkem, galambom! Mondd, hová vitt végzeted? Találsz-e ebben a betonvárosban rajtam kívül mást, aki úgy vágyik utánad, mint én? Élőnek nem az a sorsa, hogy magára maradjon, hanem társra leljen. Nem voltam neked megfelelő? Úgy voltál vele, hogy nem illünk össze, hiszen közöttünk nagy a különbség? Talán fényre vágytál, mint a virágok, amelyeket éppen ezért tiltottak ki ebből a közösségből. Ki viseli gondodat, ki tépi föl a magokat rejtő zacskó oldalát, hogy enni adjon? Szállsz, röpiülsz egy végtelennek tűnő, rengeteg betonfal között, mintha erőfeszítésed szerint, a saját erődből megváltáshoz vezetne, pedig bárhová visz is ismeretlen sorsod, ebből az óriás kalitkából nem tudsz szabadulni! Erőd elfogy és hamarosan falba ütközve, véres fejjel zuhansz le. Míg együtt voltunk, a lelket egymásba tartottuk, mert nem a különbség volt kettőnk között a lényeges, hanem maga az összekötő Élet, amely csak egyszer jut nekünk, ezért közös kincs, ha elveszítjük, mindketten örökre és jóvátehetetlenül sérülünk.

Ádám ráborult a fekhelyre. Ritkán történt ez vele, kisgyermek korából emlékezhetett rá, hogy nedvessé vált a szeme, ha kemény büntetést kapott. Az az érzése, hogy a gerlét sajnálja-e, vagy önmagát, már kibogozhatatlanul összevegyült benne, akár az elválaszthatatlanul egymásba kapaszkodó atomok alkotta egyetlen, fejlettebb molekula. Az ember azonban abban különbözik az anyagi világtól, hogy lelkes állat. Egy végtag levágása hamarabb hoz megbékélést, mint a lelki csonkítás. A fiatalember már nem ment ki a folyosóra, nem szólította a madarat. Kelt, feküdt, ismét élte egyhangú, ösztönös tevékenységét, amelyet nem lehet igazán emberinek nevezni. Fogalma sem volt, hogy nem a kihalt betonváros, hanem a saját rabja.

Járálni kezdett kis cellájában. Lépéseivel mérícskélte a távolságot és a fölfoghatatlan időt. Ekkor mintha ismét valami neszt hallott volna a feje fölött. Eleinte elhessegette magától a gondolatot, hogy valaki jelzéseket adhat. Talán újra a patkányok indulnak rohamra. Folytatta a járást, hogy elterelje figyelmét. Amikor megunt, leült a sarokba és gondolatok nélkül bámulta a mennyezetet, mintha onnan várt volna valamilyen megváltást. Nem hallott több koppanást. A csönd úgy borította be, mint tetszhalottat a ráterített lepedő.

A zaj ismétlődött. Olyan benyomást keltett benne, akár a végtelen távolból, nem ebből a világból érkező döbögés, ezért úgy gondolta, hogy nem is élőlénytől való. Talán valahol töredezik a robbanásakor megsérült beton. Föltűnt neki, hogy a hangok szabályos ütemekben érkeznek, mintha valamilyen közleményt továbbítanának. Az bizonyos, hogy a jelek között olykor hosszabb, máskor rövidebb különbségek adódtak. Úgy vélte, próba-szerencse, visszakopogtat. Föhlalt egy ládára és üres konzerves dobozzal verni kezdte az alacsony födémet, amely most visszhangozva úgy dübörgött, mint két magas hegy közötti szűk völgyben leadott ágyúlövés.

A kopogató felelet megérkezett. Oda-vissza folyt a játék, amely mindinkább arra utalt, hogy nem patkányoktól, vagy egyéb túlélő háziállatoktól ered. Egyre kitartóbban és mind kivehetőbben hallotta a jeleket. Ettől kezdve elfelejtkezett magáról. Most jutott el ahhoz a felfedezésig, hogy a magány milyen mélyen torzította, és mennyire hiányzott neki a közösség, ha nem is talált benne sok örömet. Amikor elhalt a keresés, ő fogott hozzá zörögni. Fogott egy talált fémrúd darabot és feje fölött elkezdte bontani a mennyezetet. Úgy volt vele, ha a patkányoknak sikerül a betont átrágni, az ő fiatalos erejével és elszántságával legalább kémlelő lyukat fúr a föltöte lévő szintre, amelyet egyébként sem ismert.

Por, piszok fedte a szűk szobát, de semmi mással nem törődött, csak az áttörhetetlen, elválasztó építmény megbontásával. Már úgy érezte, hogy munkáját siker követi, amikor a tartóvasakat elérte. Fölfogta, hogy itt minden további erőfeszítése céltalanná vált. Mintha a kopogás is távolodott volna. Ettől félt. Kirohant a folyósóra és követni kezdte a hangokat, amelyek a gyorslift aknájához vezettek. Emlékezett rá, hogy ott minden szinten kis ajtók voltak a kezelő személyzet számára. Fölfeszítette a záró lemezt és a szintjükhöz tartozó, tágas nyílásba bedugta fejét. Testét megtekerve fölnézett. Szeme lassan megszokta a sötétséget, de tekintete elveszett a szédítő magasságban, ahonnan erős acélkötelek lógtak mozdulatlanul. Ekkor elkiáltotta magát:

– Van ott valaki?

Dobogást hallott, mintha futnának a feje fölött, majd néhány szinttel följebb feszegetni kezdték a kezelőnyílás ajtaját. A rozsdamarta lemez recsegeve kiszakadt és a mélybe zuhant. Árnyként megjelent egy fej és kinézett.

– Hallasz engem? – kérdezte Ádám.

– Igen – válaszolta egy gyöngye hang, amelyről nem lehetett megítélni, hogy férfi, vagy nő szólalt-e meg?

– Karnyújtásnyira ott vannak a felvonó kötelei. Eléred?

– Ha nagyon kapaszkodom.

– Markold meg jó erősen és ereszkedj le, itt elkaplak.

– Félek, hogy lezuhanok.

– Van más választásod?

– Mássz föl te.

– Már megbocsáss, de tudhatod, hogy könnyebb lefelé jönni, mit fölfelé.

Felelet nem jött, Ádám csak szuszogást hallott. Ekkor megkérdezte:

– Van ott ennivalód?

– Az utolsó dobozt nyitottam ki. Kopogásommal ezért kezdtem keresni, bízva abban, hogy találok valakit. Segíts, kérlek!!

Ádám gondolkodott. Próbált különböző megoldásokat keresni, majd fölhasogatta takaróját, lepedőjét és ezekből csomót növelve, szorosan rákötözte a felvonó hozzá legközelebbi kötelére. Olyanná vált, mintha ülés lenne, amely fölfogja a lefelé csúszó testet. Ekkor fölkiáltott:

- Van erős kesztyűd?
- Egyujjas.
- Vedd föl és ereszkedj le a kötélre.

A várakozás nehéz percei következtek. Végre ismét hallotta szomszédja hangját.

- Itt vagyok.
- Kezd meg a csúszást. Tartsd ki a hasadat és szorítsd a kötélnek. Ez is lassít.

Fentről sűrűlódás és sikoltozás hallatszott, miközben a vastag acélhuzal remegett, majd pillanatok alatt megérkezett egy rongyokba gubancolódott kis csomag. A férfi azonnal megragadta és maga mellé rángatta. Mindketten reszkettek az izgalomtól. Ádám nézte a lassan kinyújtózó alakot, akiből riadt szempár figyelte, hogy mi történik vele. A sokat használt, feslő ruhadarabok között néhány, sebekkel tarkított testrész is előtűnt.

- Ki vagy?
- Éva a „L” csoportból.

– Te jó ég! Egy nőt kaptam, de te nem emlékeztetsz a nemedre. Ha kifűjtad magad, gyere, fürödj meg, mert úgy nézel ki, mint egy „küldött ördög”. Addig szerzek neked ruhát.

Megfogta a lány kezét és vezetni kezdte a mosdójához. Éva félve, kissé vonszoltatta magát, majd sorsával megbékélve, engedett Ádámnak. A férfi azt érezte, hogy kezük melege egymás felé terjed. Addig ismeretlen szikrák pattogását vélte bőrén. Eszébe jutott, hogy rövid élete során még nővel soha sem volt dolga, ezt időnap előtt nem is engedte az őket érintő törvény, és azt sem tudta, mit kell tennie.

A lány magára zárta a tisztálkodó ajtaját és hallatszott a víz csobogása. Nagy élmény nem lehetett, mivel a meleg szolgáltatás megszűnt, mégis élvezhette, mert Ádám sokáig hallotta a dúdolását. Azután bekiabált, hogy haladjon, mert kell egy nap, míg valamelyik magas tartályból még szivárog újabb utánpótlás. Éva kiszólt:

– Mit vegyek föl? Ha ismét ezekbe a piszkos rongyokba búvok, kezdek a fürdést előlről – és résnyire megnyitotta az ajtót, amelyen át Ádám jókora lepedőket gyömöszölt be.

Amikor kilépett a magára tekergetett alkalmi öltözékben, úgy nézett ki, akár egy múmia, csak két eleven szeme vigyázott ki belőle.

– Gyere, innen nem messze, a folyosó végén van egy hatalmas áruház, amelyben mindenféle maskarát találhatsz magadra.

Amikor odaértek, Éva behúzta maga mögött az ajtót, Ádám pedig leült a betonra és várta a lány megjelenését. Most kezdte érezni, hogy mit jelent az idő múlása. Ismét türelmét veszítve kopogott, és kiabált a nőnek, hogy jöjjön végre. Amikor megjelent, úgy nézett ki, mint aki karneválba igyekszik. Mindenféle különös holmikat öltött magára és felcicomázta csecsebecsékkal.

– Ilyen nagy élményben még nem volt részem – hálálkodott Éva. – Nem kellett az éves ruhajeggyel elszámolnom, azt túrhattam magamnak, amit akartam.

– Ide bármikor visszatérhetünk. Rajtunk kívül az egész betonvárosban nincs senki, és azt hozhatsz magadnak, amit akarsz. Miért kell ennyi ruhaféle, ki sem látszol belőle? Legföljebb a neved alapján tudom, hogy nő vagy. Hová teszed ezt a sok limlomot? Be sem fér a fürkénkbe.

– A fürkémbe! – helyesbített Éva. – Ne hidd azt, hogy majd egy légtérben leszek veled, ekkora építményben. Van bőven üres hely, nemde?

– Akkor akár maradhattál volna a saját szinteden is. Minek költöztünk össze?

– Féltem egyedül és unalmas volt. Ráadásul minden elfogyott azon a részen, ahol mozoghattam.

– Azt gondoltam, hogy végre társra lelek – válaszolt szomorúan Ádám és otthagyta Évát. Álmatlanul aludt, járkált, végezte megszokott biológiai tevékenységeit, ki tudja meddig, míg végre ismét halk kopogást hallott a falon.

– Jöjj át, nézz szét – hallatszott a szomszéd fülkéből.

Ádám fürgévé vált. Nagyot ugrott örömeiben, mint akinek erős paprikát szórtak az alfelébe, majd átrohant és kopogtatott a mellette lévő ajtón.

– Gyere! – hallatszott a hívó szó.

Amikor a férfi belépett, ámulatba esett. A betonfalak eltűntek. Minden oldalon eleven, színes díszítést látott, és a közepén, egy asztalon a fölbontott konzervek összekeveredő, kellemes illata szállt felé.

– Gondoltam, hogy a férfit csak a hasán keresztül lehet megnyerni – mondta Éva. – Az ott, a te alvóhelyed lesz a sarokban, ez itt, a másikban, a függöny mögött az enyém.

Ádám két ember helyett tömte magába az ételt, megelégedve minden másról, hiszen magányának hosszú ideje alatt bánatában alig evett. A nő szemben vele csak nézte és kuncozott. Amikor a férfi jóllakott, föltekintett. Maga előtt látott egy piruló lányt, akinek gyors lélegzetvételeivel melle halma egyenletesen emelkedett és süllyedt. Karját ölében tartva, zavarában ujjai körkörösén egymást kergették.

– Nagyon szép vagy... – csúszott ki Ádám ajkán az Éva által várt elismerés, és hosszú pillái alá rejtve, lesütötte szemét.

Emlékezetes volt ez a találkozás mindkettőjük számára. A lány közben rendbe hozta magát. Rendszeresen tudott tisztálkodni, hajának, bőrének, körmeinek gondozásával foglalkozni. A mérhetetlen idő teltevel a fekhelyük egyre közelebb került egymáshoz, majd a köztük lévő lepedőből kifeszített válaszfalat is eltávolították, hogy a földön hevenyészett, pokrócokból rakott nyughelyeket szorosan összetolhassák.

Minden fejlemény egyszer csak kibontakozik, magasra tör, majd lankadni kezd, míg végül mélybe zuhan. Föllángoltak a párnacsaták, az üldözések, a látszatmenekülések és a megadások. A hosszú ölelkezések és a kifáradások. Szóváltások következtek, majd csönd ült közöttük. A hol lassan születő, hol gyorsan hömpölygő érzelmi és szellemi hullámok szökőárként száguldottak egymás felé, majd a vihar elmúltával igyekeztek a keletkezett romlást helyreállítani. Egy ilyen szünetben Ádám megszólalt:

- Nem bírok tovább itt élni.
- Én is éppen most akartam visszaköltözni a másik ketrecbe – válaszolta Éva.
- Ez az! Valamennyi ketrec a börtönünk, amelyből, ha nem találunk kiutat, itt pusztulunk el.
- Keressük meg a kijáratot.
- Ezernyi van, de a robbanáskor valamennyi önműködően lezárt. Százan sem tudnánk a nehéz betontömböket eltolni.
- Belenyugodnál sorsunkba?
- Próbálkozzunk. Minden részlegnek van szellőző csatornája. Tudom, hol nyílik a folyosónkról az ajtaja.

Ez a közös elhatározás új lendületet adott életüknek. A kezelőnyílást erős fémaajtó fődte, nehogy szökési lehetőséget nyújtson. Nyomkodni kezdték a mechanikus kód számjegyeit, de a zár nem engedett. Hosszas keresés után rátaláltak a szerszámos kamrára. Szerencsájükre ezt sohasem zárták, éppen a gyors kárelhárítás végett. Az itt talált elektromos eszközök eleve nem működtek. Akadt bontó- és feszítővas, kalapács, kézi fűró. Elindult a gyötrelmes munka. Az ajtó kifeszítése nem sikerült. Rájöttek, hogy körülötte a betont kell kivésni, hogy a vastag fémlemez ráástól kiessen.

– Patkányokká változhatunk – fogalmazta meg Ádám. – Ha nincs is hozzá jó fogunk, már vannak vésőink.

Csak a betonkolosszuson kívül rekedt nappalok változása mutathatta volna, hogyan telik az idő. Idebent a két embernek csupán az jelentett némi tájékozódást, hogy amikor korgott a gyomruk, fogyasztottak egy-két doboz szardíniát, vagy májkrémet kétszersülttel, máskor pedig a fáradtságtól lerogyva, a sarokban vetetlenül maradt hencserészőn kötöttek ki.

Végre a fémaajtó tokostól kizuhant. Nekiveselkedtek és elhúzták az útból. Döbbenet álltak a nyílás előtt. A szellőzőcsatornát vastag fémcső-bélés védte a ránehezedő betonsúly összeroppantásától. Éva próbálta a fejét beledugni, de olyan szűknek bizonyult, hogy a füléig sem jutott. Elkeseredetten nézték és kiesett a szerszám a kezükből. Éva sírt, Ádám átkozódva így fakadt ki:

- Itt rohadjon meg az egész betonbörtön! Marad a konzerv és a száraz kenyér...
- ...és az egyhangú szürke fény! Jó ez neked? Mert én nem hagyom ennyiben – tiltakozott Éva.

– Nézz már magadra! Úgy festesz, mint amikor idevergődtél. A ruha csupa rongy és porpizok rajtad. A körmeid behasadoztak, a kezeden már alig van bőr, arcodat, karodat és lábszáradat sebek borítják.

- Föladnád? Biztos vagy ebben? Ilyen puhány és gyáva a férfi?
- A nő pedig ilyen makacs? Mérd már föl a helyzetet. Lessél a csöbe. Igaz, hogy valahol a másik végén, az udvar felőli védőlemez lyukain fény szivárog át, de itt döglünk bele, mire azt véséssel elérjük.

– Bennem elevenen él a hatalmas udvar, amelyen körzetenként minden hét végén összegyűltünk. A kisgyerekek a játszótéren, a fiatalok a sportpályákon, a középkorúak a kerti vendéglőkben, az idősek a hatalmas tó partján horgásztak, vagy a szaletlikben piknikeztek. Vágyom vissza a természetbe, oda ahol a fű nem műanyagból készült, hanem zölden nő, és a fákon madarak fészkelnek. Kíváncsivá tesz, mi lehet a kerítésen túl, amely messze volt és ahová sohasem mehettünk. Szeretnék boldogan élni és szabadon fölnevelni születendő

gyermekeinket – majd tenyerével domborodni kezdő hasát simogatva, így kérdezett tovább: – ugye kicsim?

Feleletre nem várva, Éva fogta a vésőt és a kalapácsot. Nekilátott a bélésű bontásának. Ádám darabig elképedve nézte, micsoda belső erő van ebben a kis asszonyban, akiről kiderült, hogy már nem önmagáért, nem is a társáért, hanem egy még láthatatlan lélekért képes önfeláldozó módon, a jövőjéért mindent megtenni, akár az életét föláldozni. Odalépett hozzá és kivette a szerszámot a nő kezéből.

– Menj pihenni – mondta, majd fölkapta, a vállára vitte és betakargatta.

Ádám befászlizta feltört kezét. Fölvette a szerszámokat és folytatta a munkát. Szinte öntudatlanul vágta a menekülő utat, miközben gondolatban messze járt. Egyre erősebb meleg árasztotta el a szívét, amely elfelejtette teste sanyarú állapotát. Láta maga előtt ezt a törekény asszonyt, amint küzd, vergődik, majd vajúdik és vérverítékben fürödve mellére húzza gyermeküket. Vajon mit kezdenének vele ebben a zárkában? Erőt érzett, hogy folytassa a gyötrő és kilátástalannak tetsző munkát, mert már többemagukért kell küzdenie. Ha megvan még a tó és partján a rét, mögötte az erdő, nekik oda kell érni. Fát vágni, kunyhót építeni, a rétből föltörni egy darabot és veteményes kertet teremteni. De mi van a kerítésen túl, amit nem ismert, talán soha, senki sem látott, csak mendemondákat hallottak róla. Talán ott kell majd mindent folytatni, vagy előről kezdeni?

Amikor a testre a mérhetetlen fáradtság ránehezedik, a szellem mély verembe zuhan, ahonnan nincs kiút, mint annak, aki befejezte földi pályafutását. Az anyag, mint egy természeti erőmű még dolgozik, és lassanként kezdi visszahozni a létezést, de a fáradtság lassan múlik és zavaros, rémálmokkal küzdve győz a lélek. Éva ebben a mély és gyötrő állapotban ismét találkozott egy kislánykorában kapott könyvvel. Legbensőbb barátnője titokban adta kölcsön, hogy olvassa el. Istenről és vallásról írtak benne. Nehezen boldogult, mert minden közleményt elektronikus úton, olvasás nélkül kaptak, de megbirkózott vele. Nem lehet tudni, hogy ez a kötet miként jutott a betonvárosba, ahol a való világon túli élet megismerése szellemi mételtynek számított és üldözték. Nagyon érdekesnek találta és titokban a fülkéjében nézegette. A világ vallásairól szólt, amelyek különböző utakon jutottak el egy, vagy több felsőbbrendű lényhez, akik teremtették az egész érzékelhető világot és irányították. E betonváros legfelsőbb vezetőségének éppen ez volt a gondja, hiszen azt diktálták, hogy ők azok, akik ezt a feladatot betöltik, nincs szükség egyetlen láthatatlan, képzeletbeli uralkodóra sem! Csakhogy ezek a földön túliak olyan világot ajánlottak, amely megnyerte Évát. Magának úgy fogalmazta meg, hogy ott, ahol ők vannak, az örök boldogság van, amelyben sugárzik a béke és a szeretet. Nincs felsőbb- és alsóbbrendűség, élethalálharc és fájdalom. A jóság fény formájában árad, akár egy meleget sugárzó Nap, és végtelen mezőkre hívja a földről érkezett, ott visszafordíthatatlan pusztulásra szánt embereket. Ez az álomkép mindig előjött és igyekezett segíteni rajta, amikor nehéz testi-lelki gyötrelmek kínozták.

Ha a küszöbről
visszafordulnál, mindent
előről kezdhetsz!

Ádám verte a falat, Éva hordta a kikerülő törmeléket egy kis kosárban, és fölhalmozta a közeli cellákban. Sikerük volt, mert aki eltökélten küzd céljáért, azt a szerencse is fölkeresi. Az emberi léhaság a fal és a bélésű közötti beépítésnél is kiderült. A munkások az üreg kitöltésénél úgy takarékoskodtak, hogy a homok és kavics keverékéből kihagyták a kötőanyag egy részét, így Ádám ütlege alatt csurgott, szakadt kifelé. Mire Éva elnehezült, és már önmagát is alig vonszolta, újabb küzdelemmel átmásztak az üregen és kiértek az udvarra.

Ádám kiemelte asszonyát, aki fáradtan rátámaszkodva rogyadozott mellette. Szótlanul, szomorúan és döbbenten nézték az egykor jól ismert és szeretett udvart, ezt a kis béke

szigetét, amely legalább a hétvégeken örömet szerzett nekik. Most derült ki, hogy milyen régen lehetett mindez. A kertet és a mezőt fölverte a gaz, a tó kiszáradt, medrének alján a sár összerepedezett és fölpördült, akár a forró serpenyőben felejtett, vékonyra szelt sült hús. A száletliket részben benőtték a futó növények, részben összedőltek. A sportpályákon acat és csalán nőtt, az erdőből vadállatok morgása és üvöltése hallatszott.

– Rémes! – fakadt ki Ádám. – Ezért törekedtünk?

– Meneküljünk – nyögdécselte Éva.

– Hová, merre? – kérdezte a férfi. – Hiszen még utat sem látok.

– Arra – mutatott az asszony ösztönösen oda, ahol a Nap éppen fölkelte és ragyogó fénnel árasztotta el a pusztulás színhelyét.

Elindultak. Ádám törte az utat, majd meg-megállt, hallgatózott, nem fenyegeti-e az életüket valamilyen fenevad. Több napi vándorlás után így értek el a betonváros régi kerítéséhez, amelynek már csak rozsdás, szétmállott darabjait találták. Ezen túl még a városvezetés sem merészkedett soha, ki tudja, mi várhatott ott rájuk. Egy kidőlt vasoszlopon néhány lepergett betű kivételével még olvasható volt a „Sugárveszély”. Mögötte a tekintet messze vitt, de nem is olyan távol Éva meglátott egy szépen zöldellő, természetes kertet és a dombon egy hatalmas fát. Megfogta Ádám kezét. Egyszerre lépték át és hagyták el a halálzóna területét. Ahogy közelebb értek, Éva a fára mutatva örömeiben elkiáltotta magát:

– Nézd, milyen gyönyörű almákat terem!

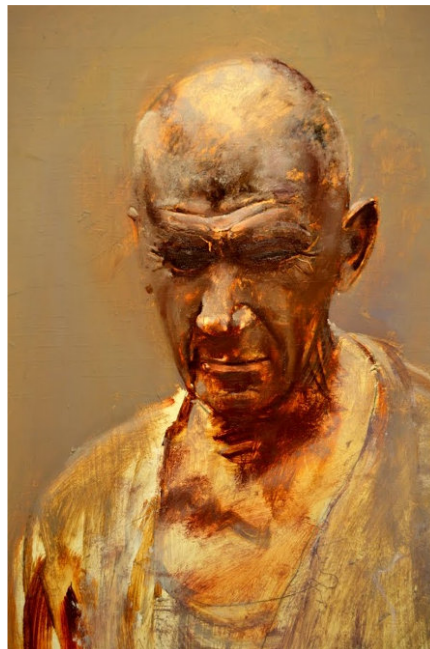
Hódmezővásárhely, 2016. június 16.

*

Fejér Csaba festőművész
barátom emlékére

A VAK HORDÁR

Kedves Vak Hordár!
Készítsd a taligádat,
mert már várok rád!

Dékány Béla a Szent István utcában ugyanazon az oldalon, két házzal kijebbe lakott mint mi, egy parasztház udvari lakásában,. Tőlük szintén két házzal arrébb az öreg Aracsi férfisabómester, felesége és leánya, Fejér Csaba festőművész anyai családja. Hárman: Béla, Csaba és én különös módon összefüggöttünk. A háború végén a zömében gazdák által lakott csúcsi városrész utcáján, a járda és a macskaköves út között árok hózódot, széles füves gyöppel. A környék gyerekeivel ide jártunk komázni, mivel innen nem úztek el bennünket. Reggel a nagykapu kitarult és Béla, a vak hordár kihúzta kétkerekű kocsiját. Gondosan irányba állította és mintha málhás ló lenne, befogta magát a két hosszú vezető rúd közepére. Ez a helyzet biztonságot nyújtott neki, mert, ha valamelyik szembejövő kocsi figyelmetlenül közlekedett volna, előbb a kocsirudakba ütközik, de tudomásom szerint erre nem került sor, mert a városban mindenki ismerte, szerette és vigyázott rá.

Azt nem lehetett tudni és nem is kérdeztük, hogy miért volt vak. Talán örökölt, vagy szerzett betegség vette el a látását. Fényt, árnyékot látott kezdetben, de a város utcáit annyira megszokta, hogy a zajokból, a kerék zörgéséből, a mellette elhaladó parasztkocsik, vagy fuvaros szekerek mozgásából, a füléhez elérő hangokból fölismerte, hogy hol jár, és mikor kell jobbra, vagy balra fordulni. Midőn kiállt a ház elé, felesége becsukta mögötte a nagykaput. Elmenőben még megkérdezte férjét, hogy nyakába akasztotta-e a jókora, súlyos rézből készült 9-es számú azonosító tábláját, amelyet egész nap úgy hordozott, mint az igazolványát. Ilyenkor Béla odafordult. Nem szólt, csak várta a visszajelzést, majd fiatalabb korában, amíg bírta, kocogva megindult a fő utcára. A felesége, aki a református ótemplomi gyülekezet minden es asszonya volt, imádkozott, hogy szerencsével járjon.

A Vak Hordár letelepedett a Kossuth tér sarkán és várta a fuvar kérőket. Többen is szolgáltak itt, mint a város hivatásos hordárai, de leginkább Bélát választották. Akadt, aki megsajnálta és azért fogadta meg, hogy a fuvardíjat neki szánta, mások a becsületes és szolgálatkész munkájáért szerették. Legenda is fűződött hozzá, amikor esős, késő őszi napon egy szegény család kereste meg, hogy költöztesse el, mert kitelt az idejük, és a lakásért nem tudnak tovább bért fizetni. Az özvegyember surbankó fiával indult útnak. Béla előállt a Tabán végi kisház elé. Egy valaha világos barna, de szürkére piszkolt pokrócba volt összekötve minden holmijuk, néhány bögre, bádogtányér, foltos ruhadarabok, pár nehéz vasszerszám. Amikor a költöző a taliga tetejére emelte, Béla még darabig várt, majd megkérdezte:

- Ennyi?
- Ennyi...
- Hova?
- Nem tudjuk.
- Melyik városrészbe?
- Ahol befogadnak.

A vak hordár megindult, utána a két ember. Béla nem ment be a városba, ahol díszes téglaházak, emeletes épületek, földszintjeiken csillogó kirakatokkal, vagy kertes utcákban villák sorakoztak. Végig a város peremén haladt, ahol akkor még gaztetejű kis házak álltak, vályogból épült, düledező kerítésekkel. Olykor megállt, bezörgetett, kérdezősködött korábbi szállítótól, hogy üres-e még a fészker, amelybe szalmát hozattak vele, vagy adnának-e szállást a két vendégének valamelyik zugban, amíg átvészelik a közelgő telet, de nem fogadták be őket. Így ért el délután a város másik végére, Újvárosra, teljesen elázva, köhécseelve, a cigánysor végére, amely a tabáni körtöltéstől legalább öt kilométerre növekedett. Mellette még egy pusztulófélben lévő parasztház állt. Gazdája néhány hete költözött haza a tanyáról. A Vak Hordár ismerte, takarmányt hozott neki a közeli malomból, és becsengetett. Az ember résnyire megnyitotta a kaput. Óvatosságból csizmáját az ajtó és a küszöb közé dugta, így nézett ki, mielőtt tudakolni kezdte, mi járatban van Béla, aki elmondta, hogy kiket hozott ide neki segítségül. A gazda rögtön sorolni kezdte:

– Tapasztani kellene, mielőtt megjön a fagy, a lovamat és a két anyabirkát gondozni, piacra vinni a megmaradt terményt, újév után tyúkot ültetni...

- Szóval maradhatnak? – kérdezte Béla.
- Ha megfizetik a lakbért.
- Hiszen ledolgozzák.
- Az kevés. Fizessenek havonta 5 pengőt.

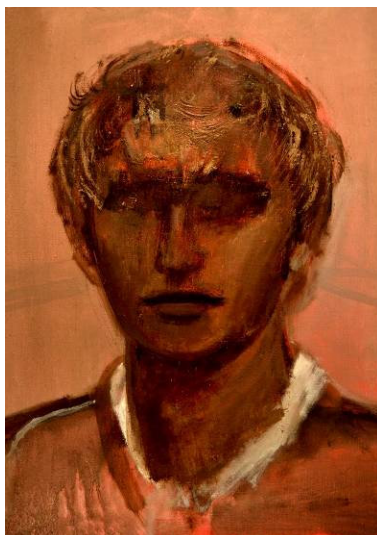
Csönd állt be. Végül a Vak Hordár a zsebszerű, felül nyitott kabátfaltjának mélyére kotort és előszedett néhány fillért, amely talán a havi bérösszeg negyedét futotta.

- Ennyi van, gazduram, ma még nem volt több fuvarom.

A hordár a fejét a paraszt felé emelte, mintha a szemébe nézne, mire az ember elgondolkodva megszólalt:

- Jöjjenek.

Béla hazafelé megkettőzte lépeit és valamelyik zsoltárukat dúdolta, miközben a felesége már a kapualjban szorongva várta. Ki tudja, hányszor és milyen körülmények között zajlott hasonló jelenet, amikor a vak hordár hazaért. Az bizonyos, hogy Csaba barátom látott egy ilyen fogadtatást, amely mélyen megérintette. Amikor a főiskolát elvégezve és Budapestről végleg hazaköltözött, hozott magával egy önarcképet:

Ezekben az években még élt a Vak Hordár, és Fejér Csaba férfiszabó nagyszülei házában, egy kemencés kis szobában folytatta, vagy kezdte új életét; ott, ahonnan évtizedekkel korábban elindult. Kiváló szeme volt, mindent látott, befogadott, ami e világból érdekelte, és egyszeriben keresett, befutott festőművésszé vált, akinek nem voltak korszakai. Ezt azzal magyarázta, hogy a mesterségbeli tudást egyszer szükséges megszerezni, utána csak gyakorolni kell. Soha nem kérdeztük, hogy ki volt az ő igazi „mestere”, nem is beszélt róla, pedig ott volt, naponta járt előttünk, az egész város ismerte: a Vak Hordár! Így maradt Csaba portréja is vakon.

Barátai, ismerősei, művészettörténészek fölszisszenhetnek, micsoda írói fantázia kell ahhoz, hogy két ilyen egymástól mérföldekre álló embert összepárosítson! Hogyan igazodott el ez a két ember ebben a ránk rövidebbre kimért világban? Béla miért nem ütközött soha súlyosan kocsival, autóval, részeg motorossal, vagy éppen egy előtte meredő villanyoszloppal? Mert belső látása volt. Csaba barátom miért vált ünnepezt művésszé? Mivel megszerezte azt a képességet, amelyet már nem külső fények, színek, formák, távlatok és dimenziók ismételtetésével gyakorolt, hanem belső látással. Annyit elárult ebből, hogy egész életében szabad volt. Nem függött nyájas megrendelőktől, eszmei, vagy szellemi kiszolgáltatottságtól. Ősztől kora tavaszig kereste a köd szítálta szürke tájat, benne az egyszerű parasztot, aki kaszát fent, vagy magányos tanyája árválkodott a pusztai csöndben, a „nagy sömmiben” – ahogy Tornyai János írta!

Béla és Csaba boldog Ember volt, mert belülről látott, és az a világ egészen mást mutatott nekik, mint amit a kitüntetett halandók látni vélnek. A Vak Hordár előbb távozott. Vítte magával a taligáját is, mert vele együtt eltűnt. Megindult a hosszú Úton, ahol előtte, mellette és mögötte is nagyon sokan haladnak. Szól annak, aki elfárad, hogy üljön föl, bár nem hintó ez, de biztosan elér oda, ahová igyekeznek. Nem kér érte fizetséget, mert semmire se menne vele. Csak úgy becsületből, szeretetből teszi. Sokan kapaszkodnak föl kocsijára, de minél többen utaznak vele, terhe annál könnyebb lesz. Száll, mint Miklós püspök, aki rénszarvas szánon viszi a gyerekeknek az ajándékot, de Béla a küszöb előtt megáll. Kérdezik tőle, hogy miért nem lép be, hiszen őt jóval kedvesebben várják, ezernyi kar nyúl felé, hogy besegítsék, de ő nem indul, sőt visszafordul. Tudja, hogy még sok feladata van. Kocog, hóna alá szorítva a targoncája két hosszú nyelét.

Amikor Csaba elindult végső útjára, az utolsó vacsorát együtt fogyasztottuk el a házukban. A kapuban, mielőtt behúzta az autójuk ajtaját, feleségemmel a kapuban állva, visszaszólott:

– Mit üzentek Rapcsáknak?

Kérdését a korábban hirtelen távozott polgármesterünknek címezte. Belülről már látta, hogy itt többé nem találkozunk. Nem maradt egyedül. A Vak Hordár már várta. Megtört testét karjába ragadta, felültette a taligára és futott vele a tömött ösvényen, hangosan beszélve barátjához, hogy a körülötte igyekvők hallják és kitérjenek előle.

Nehéz taliga,
Vak Hordár vonszolja, mint
kehes, rossz lova.

Hármunk közül csak én maradtam hátra. Még dolgom van e világban, de tudom, hogy Béla különös szellemi társként egyszer majd megérkezik, hogy fölvegyen és fusson velem. Nem hagyom visszafordulni! Együtt lépünk át a küszöbön.

Hódmezővásárhely. 2016. augusztus 27.

A Fejér Csaba 80 születésnapjának emlékére
rendezett múzeumi kiállítása alkalmából.

*

A VÁNDORKERESKEDŐ

Kristó Lászlót mindenki Laci bácsinak szólította. Nagy mesélő volt az öreg. Családfáját Árpád vezérig visszavezette. Szerinte már az ük-üköregapjuk is vándorkereskedő volt. A honfoglaláskor valamelyik kazár törzsből csapódhattak a magyar sereghez. Végiglovagolták a menetelőket azt kiáltozva, hogy „szablyát, kacagányt, díszes tarsolyt, tegezt és törhetetlen nyílveesszót a vitézeknek, hajfonathoz szalagot, fésűt, nyakba való gyöngysort, finom bőrből varrt topánkát a lányoknak, asszonyoknak”! Valahogy csak megélhettek a letelepedők között, mert, ahogy szaporodtak a telephelyeik, úgy nőtt a kereskedő őscsalád száma, és minden jurtánál, majd hajléknál ott árulták a korral változó portékáikat.

Szomorú, hogy a család lassanként elapadt, és a huszonegyedik századra Laci bácsi már utód nélkül, maga kereskedett áruival. Kezdetben még kis teherautóval szaladgált, de ahogy csökkent a vásárlók száma, átrakodott egy oldalkocsis motorkerékpárba. Ehhez is hajtóanyag kellett, amelynek az utóbbi időben követheetlenül változott az ára, de gyakran többbe került, mint az összes eladó holmija. Amikor találkoztam vele, már csak egy jókora kosaras kerékpárt tolt, amely úgy tele volt aggatva, minden haszontalansággal, hogy inkább hasonlított egy karneváli járgányhoz, mint fuvarozó eszközhöz. Kalapja szalagjába is golyóstollakat dugdosott, a biciklijét elől-hátul színes égőkkel világította meg, hogy messziről fölfigyeljenek rá, pedig már a rikácsoló hangjáról is úgy ismerték, mint a muzsikáló autót, amely különböző élelmiszereket kínálva szaladgált a városok utcáin.

Kisgyermekként, emberöltővel ezelőtt ismertem meg. Már a város másik negyedéből idehallatszott az áruinak kínálása:

– Bugyigumit, gatyamadzagot, cipőpertlit tessék! Dobozolva adom a kocsikenőcsöt. Táragy-gyökeret a gyulladásban lévő háziállatoknak. Székfűvirágot teának a nagymama torkára. Szíjcukrot, mézcukrot a kisgyerekeknek. Sziksóból fehérítő mosószódát a háziasszonyoknak. Remek borotvapengéim is vannak, Solingen acélból. Lábbelijére itt a finom Schmoll paszta, mert aki Kakaspasztát használ, cipője büdösebb a sz...nál!

Kisebb tereken megállt, ahol a környékbeliek előszivárogtak, lassan körülvették, nézegették a portékáit és válogattak.

– Jöjjön közelebb, szép kis Kied! – hívogatott egy fiatal nőt. – Szabad felhívnom becses figyelmét erre a remek szalmakalapra? Látom, gyönyörű, hófehér bőrét, amelyet védeni kell a meleg, nyári napsugaraktól. Egész finom orcáját beárnyékolja. Szőke fürtjeihez jól állna ez a halványkék bársonyszalag, amelyet tincsei közé fonva kiemelné szépségét. Szinte ingyen adom önnek. Én öt pengőért vettem, de magácskának négyért odaadom. Micsoda szerencsés, elbűvölt engem, és inkább lemondok a gyér haszonról, csak felejthetetlené tegyem emlékét.

A lány még turkált egy darabig a csecsebecsék között, azután kezdett eloldalogni.

– Hová rohan ily frissen! Arcának vöröslő pattanásaira tudok egy csodaszert, amelyet Németországból hoztak. Ha bekeni vele, a ragyák néhány kezelés után elmúlnak.

A lány ekkor gyorsítani kezdte lépeit.

– Várjon már! A nyakán az a nagy, fekete, szőrös bibircsók úgy lóg, mint láncon a medál. Ebben a tégelyben olyan kenőcs van, amelyet döglött békából készített egy javasasszony. Háromszor körbekanyarítja vele, elmondja hozzá a népi mondókát, amelyet egy iskátulyában felírva adok hozzá, és huss, oda a pocsek gümő!

A lány menekülése során már aligha hallotta Laci bácsi utolsó szavait, miközben záporozó könnyeivel küszködött. A nézelődők darabig még hahotázva turkáltak az áruk között, de nem vásároltak.

– Csupa bővli, hitvány portéka! – méltatta egy férfi. – Olyan selejt holmik, amit a bazárban nem tudott a kereskedő eladni, és ennek a szerencsétlennek utána dobta! – kiabálta egy természetes asszonyság.

Utoljára egy csámpás vénasszony maradt, aki eddig nem szólt és nem is nyúlt az áru után. Darabig egymást nézték a vándorkereskedővel, aki közben szétzilált holmiját visszarakta egy jókora fadobozba, majd dohogva indulni készült, amikor a banya megszólalt:

– Hallja-e, az a baj, hogy magának nem jó a beszéde.

– No, csak! Mit hallok? Nem is válogatott, és nem is vett, de kritizál. Mit ért maga a kereskedelemhez?

– Ahhoz nem sokat, de azt hallottam, hogy előbb agyba-főbe dicséri a kislány szépségét, majd amikor nem vásárol, mert nincs pénze, kezdi ócsárolni, és úgy elriasztja, hogy azóta talán már a városból is kifutott.

– Maga mit tett volna?

– Adok egy ajánlatot, hogy ne menjen el üres kézzel. Megtelt az árnyékszék gödre az udvarban. Hordja ki a kertbe a földet megtrágyázni. Fizetek érte. Kap egy maradék tegnapi jó bablevest, még szalonnabőrt is főztem bele, igen tápláló. Meglesz a vacsorája. Nem mondhatja, hogy éhen távozott innen.

– Eridj, te vén szipirtyó! – lázadt Laci bácsi, és tenyerével feléje suhintott, de a vénasszony fürgén elfutott.

Beült a berregőjébe és továbbállt, jobb lehetőségek után hajszolva öreg masináját.

Évekig nem láttam őt. Ifjú házas voltam, amikor ismét föltűnt. Nem sokat változott, csupán csöndesedett, de valahonnan szerzett egy tehéntülökből faragott kürtöt, és amikor megállt árulni, azt fújta, hogy összetereleje a környék érdeklődőit.

– Tessék, tessék közelebb állni, lehet az áruból üzletet csinálni! – hívogatta nyájasan a körülállókat.

– Mi a fölhozatala? – firtatta egy legény.

– Temérdek előkelő portékám van. Nézze, fiatalúr, itt van ez a modern villamos borotva, de kiváló zsebrádióval is szolgálhatok. Hölgyem, ne menjen el ön sem választás nélkül. Nylon harisnya, műanyag esőköpeny, elektromos fogkefe és hajszárító, szörgyalu az intim helyekhez, egy csomagban kilenc színben csókálló rúzs... Jaj kedveseim, egy szuszra mindezt fölajánlani, már ez is remek ajándék önöknek... Hallja kislány, ne babrálja azt a dobozt, hanem vegye meg, tele van remek bokafixszel.

– Nézd már ezt a vén tökéletlent! – így a bábésmozgó legény a barátjához. – Kár, hogy nincs tojás, vagy rothadt paradicsom, hogy megdobáljuk.

– De van göröngy! – hörögte a koma, és fölragadott néhányat az utca sarából, majd elkezdte az öreg árust dobálni.

Barátja is követte és hangos röhögéssel üdvözölték, ha a vándorárust eltalálták.

– Milyen világot élünk? – fakadt ki Laci bácsi. – Volt nektek apátok, anyátok, aki megtanított volna benneteket az idősök tiszteletére? Kik vagytok ti, gonosz emberek?

Közben a kereskedő gyorsan összekapkodta mutatóban kirakott portékáit, és ahogy jött, gyorsan távozott. Elgondolkodtam. Igaza van az öregnek. Kik vagyunk mi? Mit tettünk másokért, vagy magunkért, hogy ide jutott ez a pusztulásra kész világ? Keserű gondolatok között ballagtam hazafelé. Eszembe jutott, hogy fölneveltük gyermekeinket, akik szétszóródtak a világban, egyik-másik unokánkat alig látjuk. Mindenki éli a maga rohanó világát, és ahogy magamra tekintek, évtizedek óta viselt, avított ruháimban semmivel sem vagyok külön, mint ez a portékacsavargó vénember.

A téren sorakoztak a hatalmas áruházak, teletömve áttekinthetetlen mennyiségű áruval, amelynek egyik fele éppen olyan bővli, mint Laci bácsi lomjai, másik fele elérhetetlen, csupán a gazdagok nagyravágyó, kivagyiságát szolgálják ki. Ma még itt virít az egész gigabazár, de éjszaka szorgos munkáskezek filléreket keresve vele, az egészet lecserélik, átadják a leértékelt áruk boltjainak, ahol a senki nevű, garason élők széturkálják és boldogok, ha találnak köztük valami olyat, amelyhez másként sohasem jutottak volna hozzá, de mikorra hazaviszik, már annyit sem ér, amennyit kiadtak érte. Az bizonyos, hogy a temetésnél sem a

gazdag, sem a szegény feje alá nem tesznek belőle egy fikarsznyt sem. Negyed század múlva már a szegény sírját széttúrják és mást temetnek belé, néhány évszázad és a harácsoló emlékoszlopa is kidől. Óriás betonvárost építenek fölé.

Elhagyva a főteret, tovább ballagtam a villanegyedben, ahol térfigyelő kamerák, hatalmas, komor falak, óriás fák övezte luxusépületeket kerülgettem. Bentről vidám gyerekzsivaj hallatszott, és semmit locsogó hullámok között lubickolt a vendégsereg. Némelyik kapunyílásban őr állt és morcosan figyelte, szemetelek, vagy fényképezni akarok-e?

„Istenem, hogyan kerültem ide?” – faggattam magamat. – „Vajon a Föld nevű bolygón járok-e még, vagy már önkívületben kirepültem egy úrbéli égitestre, amelyiken nem is Emberek, csupán azokhoz hasonló lények élnek?”

Kocogni kezdtem. A réten túl tetűházak és koszviskók girbegörbe szűk utcákat formáló külvárosi nyomorúságába jutottam.

– Eltévedtem – magyaráztam magamnak a fura helyzetet –, amely a nagy civilizációs léptékbeli különbség föloldhatatlan helyzetéből adódhat. Mindegy, majdcsak haza keveredek.

A vén idő botorkált velem és különös neszezést hallva, mintha lábak csoszogtak volna mögöttem a porban, de a lépteik zaja elnyelődött. Hátranéztem. Jöttek utánam. Mindféle emberek.

„Körmenet-e ez, vagy tüntetés? – morfondíroztam.

Különös, hogy a lábam már nem éreztem. Nem tudtam eldönteni, hogy azok visznek-e, vagy már nem is a földön járok? Amikor utolértek, örömmel láttam, hogy nem lehet nagyobb baj, hiszen mellettük ott követi őket Laci bácsi, a valaha kerékpárnak gyártott, de vándor-kereskedésre átalakított kétkerekűjével és most is kiabál:

– Emberek, hova sietnek? Nem gyászmenet ez, hogy minél hamarabb túl legyünk a gyötrelmes temetésen! Nézzék meg, itt vannak a legújabb finom áruim. Házilag beültethető műanyag szemlencse, amely sötétedéskor maga gerjeszt belső fényt a biztos látáshoz. Tenyérben elférő telefon, amellyel már műgyereket is lehet gyártani. Hízékonyaknak biztonsági nyakperec, amely önműködően elszorítja a nyelőcsövét, amikor a kellenél több kalóriát akar fölfalni az ingyencsemegeinkből...

– Vállról indítható rakéta van? – kiabálta oda az egyik útitárs.

– Önnek uram adok, ha nem kér hozzá atomtöltetet, mert azt nem árulok, mivel a járgányomon nincs sugárvédelem.

– Mennyiért adja azt a karcsúsító nyakláncot, vagy mit? – kérdezte egy nő.

– Magácskának, drágám potom harmincezerért. De hitelkártyával nem fizethet, csak készpénzzel, mert nem vagyok én egy bank...

– Megbolondult, vénember! Interneten feleannyiért megkérhetem és másnap már futár szállítja.

– Szedjük el a tróger motyóját – kiabálta egy kigyúrt, középkorú férfi. – Az út végén már úgysem lesz szüksége semmire.

Többen nekilódultak. Fellökték a járgányát, kinyitogatták a kosarait, majd csalódottan félredobták.

– Nincs ennek semmije, még a zsebe is üres, csak piszokkal van teli! – rikoltotta világgá valamelyik fosztogató.

Amikor körülötte föloszlott a rögtönzött alakult banda és láttam, ahogy Laci bácsi a fura jármű összetaposott kerekeit kiegyengeti, fölrakja rá a kosarakat, megsajnálta. Odaléptem és segítettem az öregnek.

– Jöjjön nyugodtan, ne is törődjön ezzel a szemét népséggel.

– Hogy beszélhet így a leendő vevőimről? Ha meghallják, többé nem vásárolnak tőlem, és még magát is összeverik.

Együtt ballagtunk tovább egy darabig, amíg a kereskedő valamennyire összeszedte magát és átvette a kerékpárt. Egy kanyar után ismeretlen táj bontakozott ki előttünk. Az út egy kapuhoz vezetett. Az emberfalka elcsöndesedett. Olyan szelídekké váltak, mint párzás után a vízbe zuhanó kérészek, pedig csupán egy küszöbön kellett áthaladniuk.

– Látja, Laci bácsi – vigasztaltam az öreget –, minden megváltozik odaát. Hallja a hívogató zenét? Alighanem orgona szól. Ott már nem kell dolgoznia, hiszen akik oda bekerülnek, nem vásárolnak, és végre maga is megpihenhet.

– No, én oda nem lépek be! – üvöltötte morcosan.

Megfordította a biciklijét és szemben az emberárral megindult visszafelé.

– Amíg világ a világ, semmilyen menhelyre nem megyek. Én vándorkereskedő vagyok, arra születtem, hogy adok-veszek.

Ne fordulj vissza!
Az út végénél tovább
már úgysem juthatsz!

Távolodott. Még láttam, hogy megáll egy fánál és leszedi róla a gesztenyét. Valahogy tüzet csíhol és egy eldobott, rossz kotlában megsüti, majd ahogy bandukol, tovább kiabál:

– Itt ropog, itt pattog! Friss meleg a maróni!!

Hódmezővásárhely, 2016. szeptember 13.

*

Ilia Mihály magyar irodalomtörténész,
emeritus egyetemi tanárnak ajánlom

TERÉZ ANYA

Te légy követő,
és gyötrelmes órában
Jézushoz találsz.

A viruló Agnes Gonxha
(Dokumentumfotó az interneten)

Az ember gerjesztette világégés zsarátnokai még ott pusztítottak a hitükben megosztott, kis balkáni országban, amikor lányuk belső sugallatra megérkezett Kalkuttába.

– Istenem! Az én hazámban nem háborúval kezdődött az emberi szenvedés, hanem évezredekre tekint vissza, kiszolgáltatottságokkal, gyarmati sorban, vallási békétlenségekkel – beszélte idős korában Teréz nővér az utolsó gyóntató papjának.

– Lányom, magadról beszélj, hiszen én csak Téged oldozhatlak föl, ha őszinte megbánást tanúsítasz – figyelmeztette Albert Huart atya.

– Atyám, az én legnagyobb bűnöm az, hogy tizennyolc éves koromban jöttem rá, Jézus Urunk nem polgári életet szán nekem, és erős elhatározásom született, hogy apáca legyek. Őszintén bevallom, hogy az idevezető utam is éles kövektől vált nehézzé és kacsaringós volt. Igazán nem találtam a helyemet. Barátnőmmel fölvetelítettünk az írországi Loretto nővérekhez, a Miasszonyunk Anyaházba. Néhány hónapos alapképzés után kiküldtek bennünket Dardzsilingbe, ahol szerzetesi fogadalmat tettem és példaképemnek, Lisieuxi Szent Teréznek fölvettem a keresztnévét...

– Nem értem, miért érezted azt, hogy számodra nem ez a járható út?

– A Szent Mária Szerzetes Iskolában hittant és földrajzot tanítottam, majd iskolaigazgatónak választottak. De ráébredtem, hogy nem ezért jöttem.

– Valódi egyházi karrier! Gyermekek, téged kiemeltünk, miért lázadtál sorsod ellen? Itt van tehát a bűnöd: a hálátlanság.

– Dardzsilingbe küldtek lelkigyakorlatra. Elindulásom után, egy harmadosztályú vasúti kocsni ablakán néztem az óriás várost, ahogy a vonat hosszú időn keresztül halad a szegény-negyeden keresztül. Láttam az utcán heverő betegeket, haldoklókat, rongyokban fetrengő, elhagyott kisdedeket, oszló holtakat, akiket a kóbor kutyák már kikezdtek, erdőrengetegnek tetsző, csupasz karokat, amelyek kéregetve felénk integettek és csontvázzá aszott, kortalanok azt kiáltozták, hogy „éhen halunk!”

– Lányom, India földrész nagyságú, ahol a történelem és az egymással viaskodó vallások teremtette, áthidalhatatlan szenvedés uralkodik. Hiába szüntették meg a kasztrendszert, máig él,

de nyomorultak százmillióival van teli az egész földkerekség. Úgy érzed, hogy meg tudod váltani a világot? Bocsásd meg gyarló szavaimat, de láthatod, hogy ez még Jézusnak sem sikerült...

– Atyám, én ekkor éppen Tőle kaptam erős sugallatot, hogy nekem nem a missziós iskola nyugodt és zárt világában van a helyem. Engem Jézus azért küldött ide, hogy az általa megkezdett utat folytatva, mindent megtegyek, ha mást nem is érve el, mint azt, hogy példát mutassak: hogyan kellene fölszámolni azt a mérhetetlen emberi szenvedést, amelyet a társadalom az emberiség tömegére már az egyének fogantatásának pillanatában rámért, és bármivel igyekszik magát menteni, csak idő kérdése, hogy az utca sarában vagy kövén végezze. Ekkor fordultam XII. Pius pápánkhöz, bizonygatva, hogy az én helyem nem a rendház iskolájában van. Könyörögtem, hogy független apácaként engedjen ki Kalkutta sikátoráiba, hogy Jézus tanítását kövessem: „Nekem tettétek” – figyelmeztetett, amikor példabeszédében a rászorulókat segítésére serkentett. „Szomjúhozom” – mondta, és várta a keresztfán, hogy inni adjanak neki, de csak ecetbe és epébe mártott szivacsot nyomtak ajkához.

– A pápa bizonyosan bölcsen cselekedett. Megértette az idők szavát. Csak az a gond, hogy ahhoz még mindig kevesen vagytok, akik követni képesek, és be is tartják a Krisztus-i intelmeket.

– Ekkor levettem szerzetesi ruhámat és fehér szárit öltöttem, amely a tisztaság ismert jele, benne kék csíkokkal a Szűz Anya színe. Megmondom őszintén, hogy aggodalom töltött el, amikor végleg az utcára léptem. Fölmerült bennem, hogyan látom el a sok szegényt, beteget, haldoklót? Rögtön Patnába, a missziós orvosnővérekhez mentem. Az amerikaiaknál egészségügyi szakoktatásban részesültem, majd szinte futva jöttem vissza Kalkuttába, ahol a Szegények Kis Nővéreivel laktam, és engedélyt kértem a nyomortelepek kisgyermekéi számára egy iskola létesítésére. 1950-ben a pápától engedélyt kaptam a szerzetesrend alapítására. Így váltunk a „Szeretet Misszionáriusai” rend megalkotóivá. Kár, hogy nem látta atyám, hogyan jöttek hozzánk segítséget kérve mindazok, akiket a társadalom kivetett: a leprások, tüdőbetegek, csonkolt végtagúak, bénán születettek, ruhátlan hajléktalan és munkanélküli szerencsétlenek... Egész „alvilág”, akiket bűn nélkül már megszületésük pillanatában halálra ítélték. Szerzetesek lettünk, akik a nap minden órájában Jézust szolgáltuk. Gyakran mi is beteggé váltunk. Az álmatlanság és testi-lelki fáradtság mély szakadékába zuhantunk, ahonnan saját erőből kellett kikapaszkodnunk.

– Nővér, ti akartátok.

– Nem is zúgolódtunk. Igaz, akik végleg kifáradtak, nem is kevesen, elhagytak bennünket. Nem tartottuk vissza őket, hiszen a hivatást nem lehetett beléjük önteni. Ez vagy megadott, vagy elérhetetlenné vált számukra.

– Remélem, nem panaszkodsz. Egymás után jöttek az elismerések, a támogatók, és közöttük volt kiskereskedő, aki kimaradt gyümölcsseit adományozta, mások dollárok százait, sőt ezreiket adták nektek. A kormány elhagyott hindu templomot nyújtott, amelyet rendbe hoztatok és öregek szociális otthonává alakítottátok, majd a gyógyíthatatlan betegek külön menhelyét létesíthették. Hamarosan szerte Indiában átvették a példátokat és a rendbe beállt nővérek emberfölötti munkájával egymás után létesültek hasonló segélyhelyek, majd áttekintettek az amerikai kontinensre is, sőt a Vatikán is létesített. Háromszor még az elnyomott kis Magyarországon is jártál, és nehéz tárgyalások után fővárosukban létrehoztad az ottani befogadó központokat.

– Ezek valódi értékek ma is, de, ha tudná atyám, hogy hányan voltak, akik sajtóháborút indítottak ellenünk, korrupcióval, gyermekkereskedelemmel vádoltak, számon kérték, hová tettük a sok átutalt pénzt, és így tovább. Ezek lassan felőrlik az ember szervezetét, lelki fáradalmat és kiábrándulást okoztak.

– Nálad ez elképzelhetetlen.

– Nem ezért térdelek itt, és most is szörnyű szívszorításokkal küzdve vallom lejáró életem terhes bűnét, amelyet szomorúan leveleimben megfogalmaztam. Az évek múlásával elvesztettem Jézus hangját. Hányszor kértem, amikor nagy bajban voltam, hogy adjon nekem

jelet. Segített is, de szava elhalkult, majd többé nem hallottam. Az egyik kitüntetésem után nyilatkoztam: „Mindez semmit sem jelent nekem, mivel Ő már nincs meg bennem.” Atyám, jéghegygé vált a szívem, és árulóvá válhatok, akár Júdás. Tüzeljék el firkáimat. Ne velem foglalkozzanak. Ne vessenek a hitehagyottak szemétdombjára, helyette mindig Jézus legyen a példaképük, Aki mindazt létrehozta, amit magam után hagyok.

– Istenem, miket hallok! Bocsáss meg, Teréz nővér, hiszen csak egy kis gyóntató pap vagyok, az egyház hatalmas életfájának sárguló levele. Én e súlyos vétkeidben nem oldozhatlak föl. Az életműved minden erényével és hibájával túlnő rajtam, de rajtad is! Fordulj ismét a pápánkhoz, csak ő adhat neked vigaszt.

Erre már nem került sor. Teréz anya elindult az utolsó úton. Amikor magához tért, rendbe szedte száriját és szétnézett. Megrökönyödött és félelem fogta el. Eleinte egyedül találta magát és ráért gondolkodni. Az út lejtős volt és kapaszkodón vezetett. Próbált visszafordulni, hogy elhibázott cselekedeteit és érzéseit jóvá tegye, de rá kellett jönnie, hogy innen már nincs visszaút. Félni kezdett és úgy érezte, ha Jézus elhagyta, menetel a kárhozottak völgye felé. Hamarosan hangokat hallott a háta mögül. Nem hitte. Úgy volt vele, hogy bizonyosan az élet visszacsengő hangja mindez, mert azon az ösvényen, amelyen téován ballag, sem fű, sem fa, sem virág, csak göröngyök vannak, amelyek előbb-utóbb kikezdi csupasz talpát.

– Legalább egy madarat látnék, vagy hallanék, de minden zord és halott, akár a föld, a végpusztulás után – fohászkodta.

Ekkor a hangok erősödését követve, hátranézett. Nagyon megijedt. Óriási tömeg sietett utána. Lábak, testek, fejek és fölemelt, integető kezek sűrűjét látta közvetlenül mögötte. Az emberek, akár egy zarándokcsoport, akik búcsúra mennek, énekeltek, szólították, hogy lépjen hozzájuk és legyen a vezetőjük.

– Én magam sem tudom, hogy utam hová vezet, hogyan vinnélek titeket bárhova, ebben az ismeretlen világban – utasította el őket.

Ekkor egy ember kiesett a sorból és szólította. Teréz nővér azonnal odafutott. Lehajolt hozzá. Látta verítékes homlokát, amelyen a halál lucska még mély ráncaiban csillogott, amelyeket elmúlt életének viharai szántottak mélyre és töltöttek föl, akár az esőt adó, komor felhők az apadt folyó medrét, amely tajtékos hullámaival a végtelen óceánban nyer megnyugvást. A nővér kezével törölte meg a szenvedő arcát, aki megkérdezte tőle:

– Anyám, ugye végre Brahma útjára jutottunk és hamarosan befogad. Már érzem kertjének nagytavát, lótuszillatokkal. Siva bizonyosan újrateremt és legközelebb egy kaszttal följebb jöhetek világra.

– Tudod, kedves barátom, itt nincs arra idő, hogy magyarázkodjam arról, most hová megyünk? Az a fontos, hogy neked van hited és nem hagytad el. Bízzál, állj föl és menetelj, ne térj le utadról.

A fáradt fölkelte és a többiekkel lépkedett tovább. Hamarosan egy asszony esett ki a sorból. Teréz nála termett. A nő göcsösen belé kapaszkodott és így könyörgött:

– Kérlek, ne hagyj itt. Látom, erős vagy, mert úgy kaptál öledbe, mint anya a szerető gyermekét. Bizonyosan olyan ember lehetsz, aki tehet másokért. Kérlek, segíts engem, hogy Buddha közelébe jussak. Nem tudok ékesen szólni. Te légy az én nyelvem és kérd meg őt, hogy engedjen a fügefájához. Lehetek ott egy nagyon kicsi kis ág, vagy levél, amelyet nem tör majd le a szél, fészekkel sem terhel meg a madár. Szeretnék eggyé válni a természettel, ezzel a nagy mindenséggel, amely körülvesz, akár az ég felé tekintek, vagy a földet nézem. Nem akarok még egyszer visszatérni oda, hol éltem, szültem, gyermekeket neveltem, férjet és testvéreket veszítettem. Koplaltam és hiába dolgoztam, fizetésemül csak véres veritékemet kaptam.

– Ó, boldog ember, hiszen a most kezdődött új életed tele van célokkal és reménnyel. Meglátom, mit tehetek érted. Most kelj föl és menj a csoportoddal. Nem feledkezem meg rólad.

A harmadik menetelő sem sokáig váratott magára, aki éppen Teréz anya mellett esett ki a sorból.

- Mi történt veled, hiszen fiatalember vagy, akinek még bírni kellene ezt az utat.
- Látnod mély sebemet? A hitetlenek ellen harcoltam, amikor megvágtak. Ereimben már nem folyik vér, minden csöppjét a csatamezőn hullattam.
- Hová igyekszel, kelj föl, mert ezen a világon már mindenki újra tud járni, nem kell hozzá segítség.
- Az elíziumi mezőkre igyekszem Allahhoz, ahol már hurik várnak, de valahogy megbotlottam. Kérlek, karolj föl és együtt megyünk oda, ahol te sem leszel ilyen aszott bőr- és csont öreg, hanem gyönyörű, fiatal lány, mint amilyen egykor lehettél.
- Állj föl nyugodtan. Itt már nincs teher a válladon. Sebed is behegedt.
- Mivel tudom bizonyítani hősiességemet?
- Légy nyugodt, mert ez az út, amelyen most járunk, nem a gyehennába vezet.
- Teréz anya elengedte gyámolítottját.
- Végre, kicsit föllélegezhetek, bár itt a lég nem olyan sűrű és nincs tele porral, korommal, holtak máglyáinak füstjével.
- Ekkor a nevét hallotta. Hirtelen nem is értette, vajon ki ismerheti itt, egy másik világ folyamatos vándorai között, de odanézett.
- Te vagy az, Andrea, hűséges nővértestvérem?
- Ki lenne más, hiszen mindig követtelek – válaszolta a hang. – Távozásodkor megsirattalak, majd utánad jöttem.
- Neked még nagyon sok tennivalód lehetne elhagyott helyeden, hiszen a nyomorultak száma szorgos munkák során sem csökkent, hanem évről-évre szaporodott.
- Sorsom már betelt, de vannak, akik nyomunkba léptek, és tovább viszik azt a szeretetet, amelyet te hagytál ott nekünk.
- Teréz anyát mintha a megvilágosodás fénye érte volna utol, így szólt:
- Igaz, a szeretet, ez a mi legnagyobb kincsünk. Nem kell oklevél, sem pénz, sem vállon veregetés. Hagyjanak bennünket szeretni! Mert a földi életben ez a legnagyobb érték, amelyet egyre kevesebben éreznek mások iránt és kapnak meg. Emlékszel még arra a tizenhét felszólításomra, amelyet *Az Élet Himnuszaként* így fogalmaztam meg:

Az élet egyetlen – ezért vedd komolyan!
Az élet szép – csodáld meg!
Az élet boldogság – ízleld!
Az élet álmom – tedd valósággá!
Az élet kihívás – fogadd el!
Az élet kötelesség – teljesítsd!
Az élet játék – játszd!
Az élet vagyon – használd fel!
Az élet szeretet – add át magad!
Az élet titok – fejtsd meg!
Az élet ígéret – teljesítsd!
Az élet szomorúság – győzd le!
Az élet dal – énekelj!
Az élet küzdelem – harcolj meg!
Az élet kaland – vállald!
Az élet jutalom – érdemeld ki!
Az élet élet – éljed!

- Nem értelek. Ezek után miért vagy olyan levert, hiszen most sem magaddal törődsz, miközben tele vagy segítőszándékkal – mondta nővértársa.
- Teréz ezen elgondolkodott és kissé homályos választ adott:

– Már nem tudom megkülönböztetni a föltámadó hajnal pírját az alkonyat elbágyadó, kiomló vörös sugaraitól. Az a Nap, amelyiket itt megmutathatok neked, minden napszaktól függetlenül majd számodra is világít, csak kövesd.

– Én még nem látok mást, csupán szürkületet. Mindent egyhangú fátyol takar, de az út végtelen messzesége előtt csakugyan szikrázik halvány fény.

Teréz anya a szavak végét már alig hallotta. Látta, hogy az áradatból egyre hullnak a céljuk felé törekvők. Magával mit sem törődve, hozzájuk rohant és kezdte őket fölemelni, bátorítani, de mindinkább elmaradoztak. Már hányszor állt a küszöb előtt, csak át kellett volna lépnie, de ő mindig visszafordult, hogy valakit gyámolítson.

– Amióta az elmúlás úgy vetett el bennünket, mint falatozó ember késhegye a gyümölcsből billenti ki a férget, hogy a kiválasztottakat fölemelje Jézus trónjának alsó küszöbére, és ha őt választod, indulj el a lépcsőn a Megváltó felé – kiáltotta neki a nővértársa.

Teréz lelkében ekkor megszólalt Krisztus hívó szava. A tömeg fölismerte, hogy ő a kalkuttai, aki nem tett különbséget közöttük, csak a szenvedőket látta bennük. Milliárdok érkeztek. Karok nyúltak felé és óriási energiák irányították. Nem kellett neki a küszöbön bevergődni. Bevitték abba a világba, ahol azok emelték magasba, akiket segített átjutni és szívükre ölelve vitték Jézus elé.

Szent Teréz anya
már árnylekeket cipelsz
a mennyországban.

Teréz anya hallotta a zsoltárt és énekelni kezdte, majd kórusként átvette a tömeg:

*Kegyességgel hívsz, ó Jézus,
Atyai szent kebledre,
Hozzád megyünk mindahányan,
Kik meg vagyunk terhelve.*

*A mennyei szent karokkal
Engedd, Uram zengenünk:
Légyen áldás és dicséret
Neked édes Istenünk...*

(Dokumentumfotók az internetről)

Hódmezővásárhely, 2016. szeptember 4.
Kalkuttai Teréz Anya szentté avatásának napján

Feleségemnek, gyermekeimnek
és unokáimnak ajánlom!

VISSZASÉTÁLTAM

Már ott álltam a küszöbön. Odaát csupa ismerős arc, rengeteg barát, elveszített szülők, családtagok, munkatársak... Szólítottak és integettek:

– Mire vársz? Hányan szeretnének idáig eljutni és nem tétováznak, hanem bejönnek. Lépj át végre te is!

Egyik lábammal már odaát álltam, de a másik mintha visszahúzott volna. Hátranéztem. Feleségem, gyermekeim, unokáim, megmaradt öreg és újonnan szegődött barátaim vártak ideát. Karom tanácstalanul kitártam, mire mindkét oldalt befogódzkodtak és húztak maguk felé, akár a Kaukázusi krétakörben, itt is, ott is szerettek volna megnyerni. Ösztön és szeretet viaskodott bennem, kinek engedjek? Ahogy magamban tanakodtam, rájöttem, hogy az emberben e két fogalom szorosan összetevődik, mint kémiai kísérletben az egymást kiegészítő atomok vegyületté válnak, de ez csak nehezítette a döntésem. Az egyik helyen a nyugalom és örök béke, a másik oldalon az újabb küzdelem és győtrelem várnak. Ilyenkor az emberben leperereg addigi élete.

„Miért adnám föl, hiszen még senki sem vette el tőlem azt, ami a legnagyobb kincsünk, még ha rövidre is szabták, a létezést át kell élni, szenvedni és boldogan eltölteni.” – gondoltam.

– Nézzetek rám, bár korom hajlott, akár a viharban elgömbült ág, de szívem dobog és keringeti bennem a vért, amely még mindig újabb vágyakat ébreszt, és nyitja előttem a titokzatos, ismeretlen világot! – kiáltottam, és visszaléptem.

Mindkét lábammal az ismert úton voltam és megindultam. A távolban, valahol, nagyon messze ott volt a felém tartó, megújuló, várakozó embersereg, egy kis ház, mint a mézeskalácsból rakott kunyhó, amelyben eddig éltem. Karom előre nyújtottam és gyorsuló léptekkel megindultam feléjük.

Itt-ott néma, lebotolt fák, néha egy-egy menekülő állat keres védelmet. A nap gyéren pislákol, miközben hallom egy óriás üzem zúgását és látom a füstfelhőjét az égre tapadni. Fülelek. Csend van, vagy olyan lárma, amelyet már agyam, mint a napi betevő falatot megszokott? Ekkor megszólalt bennem Albinoni Adagioja. Mindössze néhány perc nyugodt zene áradt tova. Elnyomta cipőm koppanásait a betonjárdán és finoman húzott visszafelé.

Négy öreg barátomhoz és mesteremhez értem. Egyik verseit olvasta. Csupa bánat és lemondás mélyén ott sugárzott a szülőföldünkhöz való szerelmes ragaszkodása. A másik az elbeszélésében tárta föl a régen volt egyszerű szántóvető emberek küzdelmes sorsát. A harmadik a pusztába vezető utat mutatta, ahol a rideg élet teremtette kincseket gyűjtötte össze és tárta a világ elé, amely elhagyta őket, de ő utánuk nyúlt és fölemelte. A negyedik mindezt filmre vette és tele volt még újabb tervekkel, amikor elveszítettem. Micsoda tragédia volt mindez számomra. Nehezen értettem meg, hogy miért kellett elmenniük és hová, hogy nem térhettek vissza.

– Boldog vagyok! – harsogtam. – Visszanyertelek benneteket. A holt álom valósággá vált.

Kéz a kézben, szoros körbe vettek és így kiáltottak:

– Maradj velünk! Hová akarsz menni?

– Vissza.

– Nem eresztünk!

Hangjuk rezgett, akár az őszi bágyadt fuvallatban zizegő, megsárgul levél, mielőtt elsdorja a szél. Karjuk árnyék volt csupán, alig kivehető, olyan, amelyet halvány fény vetít szürke háttérre. Erőlködés nélkül tudtam áthaladni a körükön és ismét sietős léptekkel haladtam visszafelé. Ismerős dülőúton haladtam. Göröngy és sár, kocsiról leszóródott tengernyi búzaszemet kapkodó verebek, ahogy a nemtörődöm emberek hagyják a kenyerünket porladni.

Amott tövestől traktor húzza ki az ép gyümölcsfákat. A száraz csatornában megbújva nézi régi, öreg tulajdonosa és számlálja, melyiket ki ültette, nevelte: „testvérem”, kereszt-apám, apám, nagybátyám, sógorunk, nagyapám...” közben, ahogy az egész nagycsaládot számlálja, szeméből könnyei peregnek, és ha az egész kis erdőt kiszántják, talán a kanális is megtelik a sírástól. A közelben három ember csákánnyal bontja kényszerből elhagyott tanyáját. Apa és két legényfia úgy verik az ép falat, amelyikben még ujjuk nyoma ott látható a tavalyi tapasztásban, mint ahogy a kovács és segédei ütemre ütik a forró vasat. A távolban meghallja egy erőgépen ülő társuk, aki toló lapot köt a pöfögő masina elé és Don Quijoteként nekiront az épületnek. Az egyik fiú alászorul a zuhanó tetőnek.

Sárból gyúrt falak.
Pusztul a magyar paraszt,
tanya sem marad!

Futásnak eredek és vissza se merek nézni. Csak, mint az esztét vesztett ember kiabálok, pedig jól tudom, hogy senki sem hallja és nem felel:

– Ezért fordultam vissza? Jobb lett volna odaát maradni!

Dacosan ballagok tovább. Lányunk az ország másik szögletéből integet és mutatja nagy unokámat, akivel éppen karácsonyra készülődnek és díszítik a fenyőfát. Látom feleségem. Hatalmas táskába készíti az ajándékokat és elindulunk az állomásra. Fut velünk a vonat, de az áramvezetékre fagyott zúzmara leszakítja. A szerelvény megáll. Lassan kihül a kocsis és magunkra maradunk. Ballagunk és cipekedünk a két állomás között, a lábszárig érő hóban. A fővárosban türelmetlenül vár a vejük. Órák telnek, mire egy kisegítő busszal végre elérjük. Morog, hogy már régen otthon kellene lennünk...

Fiunk az óceánon túl, tízezer kilométerre, új családjában ünnepel, csak üzenetét vesszük. Jó lenne ott lenni nála is, de nem tudunk szétszakadni, pedig ez a család már örökre megtört. Ki gondolta volna, hogy frigyünk gyümölcssei ily' messze esnek tőlünk, a két szomszédságban nőtt fától, amely a viharban egymás köré csavarodva, összenőttek.

Megkettőzőm lépteimet. Idő és tér szabálytalanul árad, zuhog felém, tornyosul és oszlik körülöttem. Két oldalt hosszú, sűrű sorban eperfák érett termésükkel bólogatnak felém a rázós köves úton, ahogy haladok a Nagy Folyó felé. A kerékpárra egy kajak evezőjét kötöm. A gátórháznál őrzik használt vízi járművem, amelyet nem régen vásároltam. Izmaimban erő duzzad, és alig várom, hogy merítgethessem a lapátot; naptár szerint suhanjak visszafelé, ahol a zöldár a töltést nyalogatja, és mint hatalmas barkát nyitott gömbök úsznak felettük a fűzek koronái.

A parton megjelenik a lány, akit korábban láttam, de azóta sem gondoltam rá. Most egybeszabott piros fürdőruhájából egészségtől kicsattanva ott nézelődik, mint aki szeretné magát belevetni a korai szélről locsogó hullámokba, amelyek nyalogatják a part fűvét és emelkedve mind magasabbra üzik a zenélő tücsköket. Nézzük egymást és mosolygunk. Egyikünk sem szólal meg. Előhozom a kajakot és vízre teszem.

– Szeretnél a hatalmas árban a fák között suhanni? – kérdeztem.

– Még sohasem próbáltam.

– Megtanítalak, bár csak egy evezőm van.

A lány ott ül előttem, karnyújtásnyin túl. Zavaromban forgolódok, míg elkapom a vízáram sodrását és szinte futunk a fák tövében tajtékot verő habfoltok között. A függő cinege most szövi új otthonát. Kikötünk és mászunk a görcsös fán fölfelé, hogy megcsodáljuk ezt a finom szálakból szőtt fészekkölteményt. A hely szűk, most érezzük, hogy testünk egymáshoz szorul és mozdulni sem lehet, mert a hideg, sebes vízbe zuhanunk. Nemcsak a kismadár szövi a fészket, a természet is a fűzfa tetején lombsátortól védve szerelemből fonva, életre szólóan fűzi össze sorsunkat.

Oldódik bennem az emlék, ahogy utamon haladok tovább. Zúg a gimnáziumi osztály körülöttem:

– Gyerünk a tornaterembe! Már osztják a fegyvert.

Egy fiú kivételével mindenki mozdul. Rohanunk a lépcsőn lefelé. Az udvar már tele van diáktársainkkal, akik megkapták a puskát, üres lőszertokot derékszíjjal. A katonák nekem is átadják a muníciómat és némi félelem között igyekszem vele haza. Apám otthon, a szobai heverőn alszik. Nehéz a levegő körülötte, leheletéből árad az alkoholszag. Szomorúan ülök mellé. Nem az első eset, amikor sorsdöntő kérdésekben beszélgetni szeretnék vele, de nincs olyan állapotban. Talán a háború szenvedései kárhoztatták ismét az ital fogságában. Valójában kisgyermek koromban, csak a fegyveres események végén ismertem föl, hogy nekem is van apám. Addig három asszony között növekedtem, és karddal az oldalán egy katonai fényképéről mutatták, hogy ő az, valahol most is a hazánkat védi...

Lassan oldódik a delíriuma. Felül. Néz rám, dörzsöli a szemét és meglátja mellettem a hatalmas puskát, amelyet még az első világháborúból hagyhattak hátra. Magasabb volt és talán nehezebb is mint én, a vékony diák, aki az elmúlt nehéz években mindenféle hitvány kosztot éltem, szüleimmel együtt.

– Tudod, mit hoztál haza? – kérdezi.

– Puskát – húztam ki magam büszkén. – Az egész gimnáziumot fölfegyverezték.

– Dióverőt! – mondta apám. – Így csúfolták. Tudod, mire vállalkozol? A keleti határon már páncélos hadosztályok dübörögnek felénk. Reggelre az egész országot elfoglalják. Ezek ellen akartok ti küzdeni? Ha rálőtök egy tankra, ennek a golyója úgy pattan le róla, mint parittyás gyerek kavicsa a kőszikláról, még nyomot sem hagy rajta, de ha az acélszörnyrel visszalőnek, az iskolátokból csak romhalmaz marad! Most nem a hősi halál a legfőbb érdem, hanem a túlélés, hogy legyen utód, aki betolakodó idegenek helyett marad e hazában.

Apám föltápáskodik, elveszi a dióverőt és beálltja a szekrény mögé. Napok múlva suttogó hír jön az iskolából, ha leszáll a november eleji köd, a kis utcákon dugva hozzátok vissza a puskákat. A tornaterem hátsó kisajtaja éjjel nappal nyitva, és tegyétek a fegyvereket abba a sarokba, ahonnan elvittétek. A fővárosból folyamatosan szörnyű hírek jönnek. Még ki sem heverték a háborús ostrom nyomait, újfent rommá lövik szép épületeinket és Nyugat felé szökik, aki csak teheti.

– Istenem, milyen utat nyújtottál nekem, amikor megszülettem? Nem volt elég ezen egyszer előlről végig járnom, most, visszafelé tartva, újra e nyomokat követve, ismét végig-élem hitvány kis életszakaszomat. Ráadásul nem is az enyém volt a legrosszabb, sőt boldog lehetek, mivel mögöttem álltál és végig segítettél, hogy el ne bukjak. Milyen jogon lázadok sorsom ellen? – lépdeltam tovább, mint az üzött vad, kit a hajtók a pihenése közben fölriasztanak a cserjék közül.

Ahogy utamon haladok tovább, kisgyerekként ott fekszem dédszüleim egykor virágzó kis tanyájának kertjében. A nap vidáman süt, a nagy diófa alá bújtam előle és figyeltem a sárgarigót, ahogy szorgoskodott a fiókáit etetve.

„Jó nektek – gondoltam –, hiszen két felnőtt is gondoskodik rólatok és csőrükben szüntelenül újabb élelemmel térnek vissza. Bezzeg én is szednék a dióból, hogy teletömjem a hasamat, de még olyan kicsi és keserű, hogy ehetetlen.”

Nagyanyám húga vigyáz rám és ismét kér, szedjek folyondárt a csatorna partján, mert éhségében a disznó szétrágja az akol deszkáit, hogy kiszabaduljon és világgá menjen.

– De Ida néném, hiszen nézze meg a tenyeremet, még mindig csupa nedves és zöld. Fél órája sincs, hogy amíg ellátok, letaroltam a gát oldalát, nincs már, amit szedjek.

– Karácsonyra, ha levágjuk és viszem a belőle készült kóstolót, már nem emlékszel másra, mint sajnálod, hogy nem két tállal kaptatok.

– Hiszen ez nem is disznó, hanem kutya! – mérgelődöm. – Eresszük ki, majd legel ez magának.

– Még csak az hiányozna. A dülöbízatos másnap itt lenne és dutyiba küldene. Ott majd rászoktatnának a kukoricakása evésre!

Hirtelen befogtam a fületem, hogy ne halljam tovább a nógatást, amikor rájöttem, hogy mindez az utamhoz tartozik, amelyen haladok visszafelé. Körülöttem pacsirta dalol, megannyi mezei virág vesz körbe, délibábban látom a messzi város tornyát, mintha fejre állt volna, úgy remeg a levegőben. Szeretnék a fényözönbe ugrani és megfürdeni. Szivárványba takarózni és puha fűben elnyúlva hallgatni Földanyám lélegzetét. Hallom lágy hívó szavát: „gyere, simogass meg, hadd öleljelek át, hogy egymásra vigyázzunk. Ha majd elszunnyadsz ölemben, szép álmot küldök rád, véget nem érő világról, ahol édeni békében telnek boldog éveid.”

– Földanyám! – kiáltom szomorúan. – Nem látod, hogy most is rajtad járok, feléd haladva? Adj nekem esélyt, hogy benned elbújhassak...

Utolsó szavaimat már magam sem hallottam. Ott ültem a puha szőnyegen a szobában, ahol nagyapám hörögve kapkodta a levegőt. Elöttem volt a búgcsiga, amelyet karácsonyra hozott a Jézuska. Végére állítottam és elkezdtem nyomni a tetején lévő gombot, hogy forogni kezdjen és muzsikáljon ennek a szenvedő öregembernek, aki korábban elővette hegedűjét és játszani kezdett nekem. A dalra nem emlékszem már, de a zenehangok még most is itt szólnak bennem. Később kerestem Bachban, Beethovenben, Chopinben, Lisztben, Wagnerben... és ki tudja még hány zeneszerzőben, de azt, amit nagyapám muzsikált, soha többé nem találtam meg. Hangoltam tehát a búgócsigát, amely elkezdte vad táncát és olyan hangok röpültek belőle, mintha szirénák szólaltak volna meg a szomszédos kötszövőgyár tetején, légítámadás előtt. Nagyapám rám kiáltott:

– Azonnal hagyd abba!

Fuldokolva kapkodott levegő után, majd halkán hörögve lányát kérte:

– Hozd be a teámat.

Anyám sietett. Benyitott a kamra ajtaján és mielőtt a lámpát fölgyújthatta volna, sikoltása jött, majd szárny vergődését halottam, amely máig bennem zokog. A házban szabadon járkált fehér kacagó gerlénk és a simogatásunkért köszönetként megszólalt. Már ez a hang is zavarta haldokló nagyapámat. Anyám berakta a madarat a kamrába, amely ott leselkedett az ajtónyílásnál beszűrődő fénycsík mögött. Amint a gyógyitalért belépett, agyontaposta drága énekes madarunkat. Azóta is minden gerlicében őt keresem, de nem találom. Mennem kell hát tovább utamon, hogy egyszer rátaláljak.

Darabig még néztem egyre kisebb, rózsaszín, tiszta bőrrel fedett, mezítelen lábamat. Az Utat hamarosan elveszítettem. Puhává és kellemes meleggé vált körülöttem minden. Sem fény, sem levegő nem érintett többé. Összegömbölyödve egyenletes hangokat hallottam.

Kívül apám édesanyám ölére helyezte fülét és hallgatózott, majd örömeiben fölkiáltott:

– Megfogant!

Hódmezővásárhely, 2016. szeptember 28.

TALÁLKOZÁS FÉLÚTON

Ma már nem ritka a kocsmakapcsolat férfi és nő között. Így született ez meg Lajos és Vilma együttlétéből is. Évtizedek teltek, amikor fölfigyeltek egymásra. Nem véletlen, hogy ilyen későn került erre sor, hiszen az ivó minden fizetési napon, hazafelé tartva megtelt szomszárakkal. A törzsvendégek a csapost figyelték és a pult előtt tolongtak, hogy minél hamarabb hozzájuthassanak a kedvenc italukhoz. No, nem málnaszörpöt hörpölgettek, szívószálon szortyogtatva, hanem a kemény mag szilvóriummal kezdte, majd bort ittak rá és sörrel leöblítették. Az ördög sem figyelte, hogy a véletlen kivel sodorta össze, majd hol szorítottak helyet a poharuknak és végre koccinthattak.

Az idő nem járt ólomlábakon, hason csúszva sem kellett az óra mutatóját előrébb lökdösni. Az bizonyos, hogy két dolog gyorsan változott. A csapos fiúk és a vendégsereg. Mindkettő folyamatosan cserélődött. Azok, akik Lajossal és Vilával kezdték a resti látogatását, föltartóztathatatlanul elöregedtek és ifjak jöttek helyükbe. Kár is tagadni, hogy egy idő után ők voltak a lebuji legrégebbi látogatói. Meg is ünnepelték őket. Fizettek nekik egy kört, és a pult szélén vihogva, egymás mellé taszigálták őket, hogy poharukat összeüssék.

A ceremónia nem tartott sokáig, mert a két iszákos már gyorsan elázott, és mielőtt gondot okozott volna nekik a mosdóig elérni, kitessékelték őket. Egyik ment jobbra, a másik balra. A változás akaratlanul is bekövetkezett, mert a társaság mindig egymás mellett tartott fenn nekik állóhelyet.

– No, tessék! – mordult Vilma. – Már megint maga szuszog a poharamba? Jó, hogy bele nem köp!

– Maga meg mit leselkedik úgy az enyémbe? Irigyli, hogy a korsómban egy ujjnyival több van? Ne ide bámuljon! – és elővigyázatból Lajos egy hajtókára kiitta maradék italát.

Hasonlóan kedves közvetlenségben teltek az évek. A két öreg nyugdíjba vonult, és már csak akkor találkoztak, amikor a postás havonta egyszer meghozta az ellátmányukat. Ilyenkor jó alaposan leöblítették a garatjukat, és a számla kifizetése után zsörtölődve távoztak. Lajos arra emlékszik, hogy alighanem ősz lehetett, mert hazafelé zörgött a talpa alatt a sok levél, és ekkor ráeszmélt, hogy Vilma elmaradt.

„Bizonyosan beteg, vagy a családja elszedte a pénzét”, morgolódott magában, „de úgy kell a vén tökéletlennek, miért nem tartja a pénzét a feneke alatt. Abból van jókora, hogy eltakarja.”

Vilma csak nem jött. Ekkor Lajos megkérdezte az éppen fől szolgáló csapost, hogy nem látta-e azt a vénasszonyt, akivel korábban itt „löttyöltek”?

– Van is nekem ilyesmire időm! Nem vagyok én rendőrszimat.

Lajos tovább kérdezősködött. Végre egy hasonlóan rozoga ember így vélekedett:

– Elindulhatott a fényes úton – és ujjával a csillagos ég felé mutatott.

– Mi a fene! – morogta az öreg.

Bosszúsan dülöngélt hazafelé. Maga sem értette, hogy mitől vált ilyen keserűvé, amikor nem gyógyvizet ivott. „Talán kevés szilvóriumot gurítottam le és követelődzik a szervezetem” – gondolta, amikor hazaért, és mérgében berúgta a kaput, amely rozsdás sarokvasán csikorgva, résnyire megmozdult.

A menyé többé nem engedte ki a házból. A kaput mindig gondosan bezárta és a kulcsot eldugta. Az unokája kedvezett az öregnek. Zsebpénzéből néha sikerült annyit összegyűjteni, hogy kétdecis szilvapálinkát vett a nagyapjának, és titokban az öreg párnája alá dugta. Lajos észrevette, hogy keményebb a feje alja és alatta csoda történik. Ettől kezdve naponta átkutatta az egész ágyat. Fölfigyeltek rá és fia titokban mutogatta a feleségének, hogy az öreg bekotort, nem húzza már sokáig.

A vénember feje mellett volt egy kis ablak. A firhang már régen szétszakadt és elveszett róla. Gyakran szembe ült vele és kifelé bámult, de nem sokat látott, mert nem messze előtte

terebélyes fa magasodott. Hanem este, amikor felhőtlen volt az ég, beragyogtak a csillagok. Lajos szeme rátapadt az üvegre és figyelte, amint a parányi égitestek sziporkáztak, majd hajnalodva elhalványultak. Egyre többet jutott eszébe és félhangosan megkérdezte önmagától:

– Ugyan, hol tart már Vilma a fényes úton?

Az öregnek fogalma sem volt róla, hogy egykori ivócimborája milyen körülmények között zarándokol, a többi testét vesztett lélekkel együtt, vagy különként, egyedül. Az asszony próbált beállni a sorba, de mindig akadt, aki fölismerte és elkezdte ócsárolni:

– Nézzétek már ezt a szeszkazánt! Mit keresel te itt, a rendes életűek között? Mi a küszöb felé menetelünk, hogy a hosszú úton megtisztuljunk. Neked még jó néhányszor előről kell kezdened a zarándoklatot, hogy valamit lefaragjál bűneidből. Eredj innen!

Kilökték a sorból, de visszamaradva, valahol ismét a vándorlók közé keveredett.

– Hallod-e – kiabálta egy újabb hang –, neked gurulnod kellene, hiszen törpe fejednyakad és apró talpad között csupán egy óriási hordó vagy, tele mindazzal az itallal, amit életed során bevedeltél a kocsmákban. No, görgesd csak magad arrébb!

– Látjátok ezt a becstelent!? – hangzott újra mellette. – Úgy botorkál itt az igazhívők között, mint egy szent. Te sohasem jutsz át a küszöbön, mert nem az üdvözültek között, hanem a pokolban van a helyed. Neked ez az út nem tisztító tűz. Számodra az örök lángok közötti szenvedés a jutalom, a sok elherdált pénzért, amit a családod elől italra költöttél. Nézzétek csak, most is úgy dülöngél, mint aki részeg, pedig itt egy kortyhoz sem juthat. Életében az egyensúlyát is elitta.

– Ez egy szajha! Ha nem volt pénze, szerzett a részeg pasasoktól a hátsó helyiségben, csak italhoz jusson! Ha áttetsző karommal ütni tudnék, agyonvágna – mondta egy ismeretlen.

– Képes volt a gyerekeit meglopni, de nem kenyérre kellett, mert azt tálcán kínálta neki a családja, hanem mindenféle lőrére, ami akadt, csak kóvályoghasson tőle – fakadt ki egy újabb ellenzője.

Vilma világ életében harcos volt – megtanulta, mert rávitte a kényszer –, és erről most sem mondott le. Ha félrelökdösték, újra beállt a keskeny útra, és ha lassan is, de a tömeggel haladt előre. Egyre jobban elkeseredett. Az életben sem sok jót kapott.

– Ha volna szemem és belőle folyna a könny, amióta vágyam szerint egy szebb világ felé meletelek, már a kis csermelyből szerteágazó patakok, majd egyre szélesebbé váló folyó hömpölyögne mögöttem. Az emberek, amikor örök békére számítanak, még ebben a ritka, különös helyzetükben sem hajlandók lemondani a pletykákról és a hazug intrikákról. Vajon hányat fogadnak be közülük a küszöbön túl? Ritkán ittam annyit, hogy megártson. Igaz, akkor sem azért, mert nem kívántam volna. A családtól sohasem loptam pénzt, és szörnyű hazugság, hogy a kocsmák raktárában árultam volna magamat. Egyszer, amikor nagyon megvert a férjem, azon morfondíroztam, hogy megcsalom. Átgondoltam, kivel tudnám megtenni, de a szűrőhálón minden szóba jöhető férfi kiesett. A goromba uramat képtelen voltam ocsmányul meggyalázni, pedig megérdemelte volna. Kezdetben együtt ittunk. Csábított a kocsmába, és ő volt, aki a mértéket nem tudta tartani. Egyre többet húztam ki az árokból, fürdettem meg és fektettem le, de ahogy józanodott, mint az állat nekem esett. Hiába kértem, ne tegye, nem esik jól, hagyjon végre pihenni, hiába védekeztem, megerőszkolt. Ahogy a gyerekek nőttek, csak azt látták, hogy reggel ismét összekarmolt arccal, véraláfutásos szemmel ténfergek a konyhában, amint reggelit készítek. Egy-egy ilyen kilengés után a bábánál napokra eltűntem, mert szabadulnom kellett az alkoholmámorban bekövetkezett terhességemtől. Így teltek az évek, és már alig bírtam ezt az életet, amikor nem maradt más kiút, mint a teli pohár, a lebuj sarkában. Szomorúság és fölszabadultság egyaránt volt bennem, amikor a férjem elment. Vajon hol lehet, merre tart most? Talán már a küzdő sereg végleg kivetette magából és esélyt sem kapott, hogy valaha átlépje a küszöböt. Való igaz, hogy Lajossal ezután ismerkedtem meg a söntés zugában, de sohasem voltunk egymásnak rokonszenvesek. Utáltam volna, ha hozzám ér. Mégis, amikor a gyerekek elhagytak és szétszóródtak a világban, legalább volt, aki

néha zsörtölődött velem, de az italozó ajtaját elhagyva, én mentem jobbra, ő meg balra – fejezte be öngyónását.

Itt az órákat nem számlálják, mert idő és tér összemosódott. Egyszer csak elérkezett a küszöbhez. Látta, hogy társainak egy része átlépi és eltűnnek előle, de nagyobb része ezen határnál, mint a billenő rakterű járműről a közúzalék, alázuhan és beépül a taposó útba. Vilma megrémült. Óvatosan próbált az ajtóig kecmeregni, de ekkor apró, véres, szétnyomott, összekaszabolt magzatok röpdöstek felé. Ők a meg nem született gyermekei voltak. Mint a megbolygatott fészekből a darazsak zúgtak körülötte, és mérget fecskendezve szúrtak belé. Őrt álltak a két világ között, és Vilma rádöbbsent, soha nem lépheti át a vágyott küszöböt. Két választása maradt, vagy a sorban haladva úttölteléknek zuhan lefelé, vagy visszafordul. Az utóbbi látszott az egyetlen, elfogadható lehetőségnek.

– Szemben az árral! – dünnyögte. – Még mindig jobb, mint forró bitumennel leöntve, úthenger alatt öröke benyomva maradni a semmiben.

Elindult. Visszafelé kevesen haladtak; mi több, senkit sem látott, aki hasonló társa lehetne.

– Vajon lesz-e erre cél, vagy valamilyen végállomás? – kérdezte önmagától, mert feleletet senkitől sem várhatott. – Hiába volna mentségem, hogy a sors milyen rossz életet adott, amelyből nem volt kiút. Aki szennyben fürdik, az úgy ragad az emberre, mint a lemoshatatlan ragály, csak belepusztulni lehet.

Ballagott egyedül itt is, mint ahogy egész életében magányos maradt, mert hiába voltak férj, gyerekek, szomszédok, majd iszákos emberek körülötte, a szerencse nem szegődött mellé útítársnak. Nem sietett, nem lazukált, haladt a maga járása szerint, akár a bolondóra, amely hol meglódul, hol késik, vagy éppen meg-megáll. Ahogy gondolataiból kibontakozott, a menet mellett ott jött szemben egy ismerősnek tetsző árny: Lajos. Amikor összeértek és fölismerték egymást, akaratlanul is megtorpantak, mintha pihenni kívánnának, pedig egyik sem érzett fáradtságot.

– No, csak! – szólalt meg a férfi.

– Ballagtatunk? – kérdezte az asszony.

– Tud jobbat?

– Szóval maga is ide jutott.

– Ez a sorsunk.

– Merre?

– Arra – mondta Lajos.

– Mi van arra?

– Az, ami erre. Maga csak tudja, hiszen úgy gondolom, már többet tapasztalt belőle, mint én, aki később indultam.

– Nem tudom. Lehet.

– Nem fordul vissza?

– Gondolni sem akarom! Ebből a világból az élőkhöz úgyszincs visszaút. Különben sem szeretnék magával egy ösvényen araszolni – fejeződött be a párbeszéd.

Elindultak.

Az egyik erre, a másik arra.

Hol érhet véget
történetünk? Van kiút?
Nincs, de keressük!

Hódmezővásárhely, 2016. október 6.

Az aradi vértanúkra emlékezés napján

KÓBORLELKEK

Bevezető

Kóborlelekekről az ezotériában lehet olvasni. A keresztény egyházak ezt a fogalmat nem használják. Szerintük a holt ember lelke a halála után, vagy az utolsó ítéletkor megmérettetik és eldől, hogy életminősége szerint ki, hová kerül átmeneti, vagy végső helyre. A nagy világegyházak és a pogány hitvilág szerint a testi halál után nagyon sok lehetőség mutatkozik. Megkülönböztetnek testet, lelket és szellemet. Egyik szerint reinkarnálódunk, másik szerint az elíziumi mezők és a gyehenna között létezik megmérettetés. Van, akit az örök vadászmezők fogadnak be, másokat az életfa, avagy a sámánfa felvilágba nyúló ágaira, a lélekmadarak szállítanak, és ott pihennek meg... nem sorolom. Ebből érzékelhető, a halál utáni csöndet mindenki a saját életmódja és kultúrája szerint kialakult, vagy átvett tanítások alapján képzelel el. Öreg paraszt barátaim szerint a Földanya fogad be, ahonnan vétettünk és ahová visszatérünk. Mások a vállukat vonogatják. Arra hivatkoznak, nem ismerjük, hogy az életvesztésünk során mi lesz velünk, mivel „onnan még senki sem jött vissza”. „Mert – folytatják a gondolatsort – „az igazi halott e világra nem tér vissza, csak a zombi és a tetszhalott. Előbbi fölfalja az élőket, tehát gonosz. Az utóbbi mindenféle alagutat, fényességet, istenképet lát, és boldognak érzi magát, majd bosszankodik, hogy újra életre hívták, amikor odaát boldog volt. Itt meg újfent folytathatja a fölösleges küzdelmet. A temetésekor sem viszi magával mindazt az értéket, amit gondolatai és érzései szerint e földön létrehozott, avagy megalkotott, hogy örök időnkig dúskálkodjon benne. Talán van kivétel „odaát” is?

A senki mezején

A Morzsa házaspár együtt öregedett meg. Életükben kaptak jót és rosszat éppen eleget. Két világháborút, forradalmakat, bukásokat, boldog szerelmet, kedves családot, maguk keze munkájából kis hajlékot, és amikor Áron nyugdíjba vonult, a főnök a munkatársak előtt kitüntette egy kupakos üveg borral, amelyet élete végéig „jobb időkre” tartogatott. Várt, valami nagy eseményre, különleges alkalomra, amikor boldogan fölbontja, és családja körében poharakba szétöntögeti, majd egymás egészségére megisznak. Nem került rá sor. Az öregot egy reggel halva találta a felesége, amikor a mellette lévő ágyon költögetni kezdte, de arca már jéghideg volt. Az asszony a temetés után, a torban bontotta föl az üveget és öntögette szét a bort. Évek alatt nem javult, sőt romlott. Kénszagú és savanyú volt.

Juliska napról napra gyöngült, majd egy delezés után hiába költögette. Még langyos volt a homloka, de a veríték apró gyöngyök formájában pergett róla, mintha a feje fölött rájárában lévő esküvői mirtuszkoszorújából hullana. A család nagyon sajnálta, de föllélegzett, hogy eggyel kevesebb a gondjuk, hiszen úgy is akadt elég. Férje fölé temették. A búcsúztatója mondta is, hogy így jó nekik, hiszen majd együtt porladnak. Megnyugvás volt ez a hátramaradóknak is.

Csak hogy a történetük itt nem fejeződött be. A sebtében rájuk lapátolt göröngyök között valahol támadt egy kacskaringós léleklyuk, amelyen keresztül kiszabadultak. Ahogy egész életükben, most is kéz a kézben elindultak a hosszú Úton. A földön még tombolt a nyár és ezer ágra sütött a nap, itt meg, akár novemberben, halottak napja után, mindenütt szürke ködben botorkáltak. Haladásuk olyan volt, mint egy áhítatos körmenet, máskor szomorú, mint az indiánok kitelepítésekor a *Könnyek útján*, hóban ténferegve, tüzelő, étel és ital nélkül, katonai kísérettel haladni a „nagy semmi” felé, ahol a kilátástalanság magas hegyormain átkelve, legtöbbször selyemként elhullottak. A különbség talán annyi lehetett, hogy itt mindenki megtörtén bár, de az életében kialakult, vagy befogadott túlvilági kép szerint, bizakodva haladt a homályba burkolózó, fényes ösvényen előre, egy titokzatos és ismeretlen világ felé, abban bizakodva, hogy alkalmatlanként, vagy bűnös-ként nem őt állítják ki a menetből.

Sok ember már itt
földön kívülé lesz
célját veszítve!

Áron és Juliska is vonszolódott a többiek között. Nem voltak elkeseredve. A sorsukat úgy fogták föl, hogy új helyzetbe kerültek, és ilyenkor a legjobb megoldás az alkalmazkodás. Nem kell azonnal fölháborodni, forradalmat szervezni, vagy a reményt földadni. Egymás láthatatlan kezét fogták. Micsoda megnyugtató volt számukra. Néha egyik a másikat húzta, ha úgy érezte, hogy társa fárad, vagy megtorpan. Az igaz, hogy különös menet volt ez. Találkoztak olyan ismerősökkel, akik évekkorábban léptek a végső útra, de még mindig itt toporogtak. Láttak itt feketét, sárgát, kreolokat, hirtelen szökeket és barnákat; mandula- és kerek szeműeket. Ami különös volt, hogy mindenki értette a másikat. A két öreg gondolta is, hogy csak jó felé haladnak, mert Isten a földön összezavarta az emberek nyelvét, amikor égis éré tornyot akartak építeni, hogy bekukucskáljanak a birodalmába, vagy esetleg ők üljenek a trónusába. A Mindenható ezt itt helyreállította, mert végre egy nyelven beszélnek. Az is lehet, hogy ez a lélek tulajdonsága. Ki tudja magát kibogozni, ebben a fura helyzetben?

Az idő nélküliség a remény lemorzsolódását eredményezte, ahogy a kukoricacsőről a szemeket ledörzsölik. Az útnak csak nem akart vége lenni. Minden a változhatatlanságot sugallta. Áron már arra gondolt, hogy még a kínos vezeklés is könnyebben elviselhető, ha az ember tudja, hogy egyszer vége szakad, és bevonulhat a mennyei Paradicsomba. A felesége kezét húzni kezdte a sorból kifelé és letértek az útról. Kiabálták utánuk, hogy „szakadárok”, de ők vonultak tovább és letelepedtek.

Talán elbóbiskolhattak, vagy a bágyadt szenderegés nyugalma élvezték. Juliska az út felé nézett és azt látta, hogy messze kerültek tőle. Emberfolyam helyett lélekzuhatag hömpölygött a távoli múlt ködén átszűrődő, összekapaszkodó és vegyülő tömegben, ahol a színek, formák és a nemek elkeveredtek. Mindenki átlátszó volt, de körülöttük nem volt semmi. Még a hangokat sem hallották, vagy azok is elmúltak.

– Ni, csak! – fordult Áron a felesége felé. – Körülöttünk tágul a tér.

– Mintha egy mező közepén ülnénk.

– Látod, olyan a gyep, akár a zöld rét.

– Virágok is nyílnak.

– Hiszen itt tavasz van.

– Amott mintha fát észlelnék...

Szavaikat megszakította valaki. Egy hasonló lélek lebegett feléjük.

– Micsoda magánhely ez? Önök készítették?

– Nem csináltunk mi kérem semmit, csak kiálltunk a sorból és kicsit heverésztünk, hogy erőt és bizakodást gyűjtsünk a további meneteléshez – válaszolta Áron.

– No, de itt egy külön világ készül, hogy találtak ide?

– Sehogy, csak letelepedtünk. Arra lettünk figyelmesek, hogy körülöttünk megszűnik az árnyékvilág és mintha valóságos tér képződne, pedig itt ez is a másvilág.

– Megengednék, hogy én is idefeledkezzem egy kicsit?

– Mint látja, van itt hely és nem mi vagyunk a gazdái.

– Hiszen csak maguk körül alakult ki. Akkor ki teremtette?

– Az bizonyos, hogy mi nem tudunk ilyet alkotni.

Ahogy a jövevény leült melléjük, a tér tovább tágult.

– Hozzájárulnának, hogy szóljak az enyéimnek, hogy ők is jöjjenek ide?

– Legalább nem leszünk egyedül – válaszolta Juliska.

A kóborlélek fölkelt és elindult az elhagyott ösvény felé, de mintha láthatatlan falba ütközött volna, visszaperdült.

– Ejnye! – fakadt ki. – Jó, hogy nem ütöttem be a fejemet –, nevette el magát.

Néhányszor dacosan még próbálkozott, de küzdelme sikertelen maradt és visszaült az újdonsült társaihoz.

– Nézze, csak! – mutatott Áron az elhagyott ösvény felé. – Nem kell Önnek egy lépést sem tennie. Mások is felfedezték ezt az új menedékhelyet. Látja, ott egy egész család jön felénk.

– Hiszen ők ez enyéim! – kiáltotta örömmel a társuk, és integetett feléjük:

– Ide, ide!

– Figyelj! – ságta Juliska a férjének. – Ilyet még nem láttunk. A lelkek úgy tűnnek át egymásba, ahogy a borban keveredik a szódavíz.

– Csakhogy ezek szét is válnak. Nézd, milyen sokan vannak. Vajon hány nemzedék lehet együtt?

– Ki tudja ezt megszámlolni?

– Én is csak ötig jutottam – szólt a társuk –, de látják, hogy fogják egymás kezét, mert összetartoznak. Elfogadják, hogy letelepedjenek?

– Mondottam, hogy ez a külön rét nem a miénk – válaszolta Áron.

– El is felejtettem bemutatkozni. Mi vagyunk az Égető család – és elkezdte a keresztneveket sorolni.

– Elég! – szólt Áron. – Úgy sem tudok ennyi lelket megkülönböztetni. Foglaljanak helyet.

– De hol? – kérdezte a vezetőjük?

– Üljenek már le! – fakadt ki Juliska. – Van itt hely bőven.

Ahogy sorra leültek, úgy nőtt körülöttük a rét tovább, és körülvették az alapító Morzsa házaspárt. Az elsőnek jött Égető megszólalt:

– Engem Lukácsnak hívtak, de bocsássanak meg, nem tudom, most hogyan szólíthatnak, mert nem érzem, melyik nemhez sorolhatnak, hiszen már csak árny vagyok.

– Nincs mit egymásnak elnézni, hiszen mindannyian csak szálló energiánkat őrizzük – mondta Áron.

Beszélgetés közben lassanként tovább bővült a kivált csapat. Különös emberek érkeztek. Az egyik a hős Siegfriedként mutatkozott be Wagner zenedrámájából, a másik a nemes Bezuhovként Tolsztoj regényéből, a harmadik a kovács Ilmarinenként a Kalevalából, de megérkezett Surinya úr is, a cipész, Morzsáék kedves barátja, és ez a sereglés így folytatódott tovább. Ekkor Áron hangosan megkérdezte:

– Hogyan lehet, hogy német, orosz, finn, magyar... és ki tudja hány népesség üli már körül ezt a béke rétjét? Honnan jöttetek?

Darabig csend támadt és érzékelhető volt, hogy a válaszon gondolkodnak, majd egyikőjük megszólalt:

– Mindannyian teremtményként, egy világból származunk, csak erre most jöttünk rá, hogy itt találkoztunk – válaszolta egy ismeretlen.

– Kár, hogy erre későn jöttünk rá – mondta a másik résztvevő.

– Legalább most együtt vagyunk – válaszolta nekik Áron. – Itt már nem tudjuk egymást pusztítani.

– Te csak azt hiszed! – válaszolta.

– Gondold már át helyzetünket? Képes lennénk rá? Hol van hozzá a hatalom és a fegyver?

– Micsoda szép rétet alkottatok! – dicsérte a Morzsa családot az egyik lélek, nagyot fordítva az egyre félresikeredtebb vitán.

– Az alkotók nem mi vagyunk – hárította el Áron. – Inkább úgy mondanám, hogy itt is szerettünk volna egy nyugodt helyre lelni, ahol tovább fejlődhetünk. Bizonyosan meghallotta, Aki úgy gondolta, hogy elég a menetelésből, és létrehozta ezt a kertet –, majd föl mutatott. – Nézzétek, már a csillagok is ott ragyognak.

A lelkek felfigyeltek és az áhítat ereje lepte meg őket. Ekkor hangot hallottak, amely így szólt hozzájuk:

– Higgyetek, szeressetek és munkálkodjatok!

Hódmezővásárhely, 2016. október 14.

*

ELKÉSZÜLŐDÉS

Miközben J. S. Bach: Máté passióját ki tudja, hányadszor hallgatom, eszembe jut egy egyszerű parasztasszony élettől való búcsúzása. Története valahol a nagy vásárhelyi tanyavilágban, aranyló kalásztenger közepén álló, boldog családi fészekben kezdődött. Megszületett első kislányuk, amikor férjét behívták a második világháborúba, és Bereczki Mihály a szovjet frontra került. Felesége, Fehér Mária egyedül maradt egy csecsemővel, a tanya körül szaladgáló, vagy ólakban, istállóban tartott állatokkal, több holdnyi szántófölddel. A két emberre szabott kemény munka minden terhe a fiatal anyára maradt. Ez a sors nem volt egyedi. Nagyon sokan viselték a gátlástalanul szabadjára engedett, esztelen tömeggyilkosságok terheit, már az első, a „nagy háború” óta. Mint „kenyéradó” gazdát egyszer még hazaengedték, hogy a betakarításban segítsen. A boldog viszontlátás örömeiben megfogant Margitka, a második gyermek, aki sohasem látta és ismerhette meg édesapját. Nem sokkal később jött a hivatalos étesítés, hogy a családfő hősi halált halt a szovjet fronton.

Az ország ebből a háborúból is vereséggel került ki. Idegen fegyveres megszállás, szétlőtt, lebombázott, fölrobbantott városrészek, hidak voltak szerte az országban. Teljes rendszerváltás, a magán gazdatulajdonok tagosítása, rekvirálás, beszolgáltatás, üldözések következtek. Tanya és föld hamar közös tulajdonba került, de maradt a külvárosban egy ház. Mária a gazdamúlthól az asszonyra vonatkozó feladatok ellátásához és a gyermekneveléshez értett. Itthon az anya szűkös körülmények között baromfinevelésből, kiskerti zöldségtermesztésből látta el a két kislányt, akik csirkék között növekedtek, és sokáig nem tudták meg, milyen az egyszerű átlagpolgár gyermekének fejlődése.

Ahogy az iskolából kikerültek, a saját lábukra állva, hihetetlen küzdelmek között haladtak előre. Erős küzdőképessége szerint a fiatalabb, Margit vívta ki magának mindazt, amit családjával együtt a nyugdíjazásáig elért. Hasonló sorsú férjet kapott, mint ő. Ernőnek a nagyapját lőtték agyon Doberdóban. Az az egy eleresztett, gyilkos, olasz golyó nemzedékeken keresztül végig kísérte a családi tragédiákkal teli életüket, így a házaspár a szörnyű történelmi béklyók lezárásában egymást segítõre talált.

Margit küzdelmei során egy nagy mezőgazdasági szövetkezet elnökeként szakmai útjaival elindult a világ felfedezésére. Egy csoportos téli program során Moszkvából mentek Leningrád felé. Az akkori szigorú, csoportos utazás során, amikor néhány perces szabadidőt kaptak, valahol sikerült neki egy csokor virágot szerezni, amelyet kabátja alá rejtve vitt föl a messze idegenbe távolodó vonatra. Alkonyodott és a túravezető figyelme csökkent. Az asszony kiment a fülkéből a folyósóra. Csak résnyire húzta le az ablakot, hogy észrevétlen maradjon. Belső küzdelmében fölhevült orcáját a beáramló, fagyos levegővel hűtötte. Döbbenetn nézte a zord tájat és elképzelte, hogy talán valahol itt halt meg, és fekszik jeltelen sírban elkaparva ismeretlen édesapja, akihez lélekben egyre közelebb kerül. Mielőtt a nap lebukott, vörös fényét rávetítette a holt tájra, amelyen vérezni kezdett a hó. Kabátja alól előhúzta pár szál virágát és kidobta az ablakon. Magában elsíratta apját és szeméből az arcára fagyott könnyek versztányi hosszan hulltak a véráztatta földre.

Amikor idáig értem e történet megörökítésében, a Bach oratórium kórusa a továbbiakban is többször megjelenő szép, a 459. református zsoltárban megtalálható dallamot énekelte, amelynek magyar szövegét náluk így kezdik énekelni:

„Az Isten Bárányára
Letésem bűnöm én...”

Miután Fehér Mária lányai új családot alapítva folytatták a maguk fölvirágzó életét, ahogy a vihar után a fehér bodzavirág rozdszínűt ölt, a természet törvénye szerint az özvegy is megöregedett. Sohase ment újból férjhez és társat sem kívánt. Külön lakott, és amikor a lányainak a háztartásában segítség kellett, vagy az unokák nevelésében szükség volt rá, családtól családig járt és helyt állt. Nem akart kitartott és unott öreg lenni, ameddig ereje bírta, de az energiája, akár az égett farönkön ugráló láng, egyre csökkent. Eljött az az idő, amikor már egyre nehezebben tudta magát ellátni és neki volt szüksége a családjai segítségére. A két lánya úgy döntött, hogy váltogatva egyik hónapban az egyik, a következőben a másik családja fogadja be. Így sehol sem lesz kinézett öreg, és az ő életében is jelen lesz a változatosság.

Ez a vándorlás néhány évig tartott. Közben a lányai is megöregedtek. Mindkettőnél gyógyíthatatlan betegségek jelentkeztek, és anyjuk helyzetével együtt, mind nehezebbé vált az életük. Vannak bölcs öregek, akik érzik a sors könyörtelen intését, és mernek önmaguk ellen is határozott, megfelelő döntéseket hozni.

Fehér Mária összehívta lányait és családtagjaikat. A vacsora alatt általánosságban beszélgettek édesanyjuk jövőjéről és biztosították, hogy nem hagyják egyedül. A három asszony átvonult a kisházba és folytatták a beszélgetést. Az anyjuk így szólt:

- El kell nektek mondom, hogy már nem bírom tartani magam.
- De anyuka – fordult felé Marika –, hiszen most is a saját lábán jött ide. Igaz, Margittal nem messze lakunk egymástól.
- Nagyon fárasztó volt. Meg is kérem Ernő vejemet, hogy autóval vigyen vissza. Láthatjátok, hogy képtelen vagyok segíteni magamon, nektek pedig már csak nyűg vagyok.
- Hogy mondhat ilyet anyám! – csattant föl Margit. – Most is a kedvenc ételeit raktuk az asztalra.
- Nem vetted észre, hogy csak turkáltam? Napok múlnak és nincs éhségérzetem. Amit elfogyasztok, az is megreked bennem, úgy kell kihajtatnom. Már alig van emésztésem.
- Pár napra bemész a kórházba. Kivizsgálunk, néhány injekciót kapsz, feltöltenek fontos vitaminokkal, amelyek kiürültek a szervezetedből. Olyan egészséges leszel újra, hogy még férjhez is mehetsz – vigasztalta lánya mosolyogva.
- Én érzem, hogy elközelgett a búcsú ideje! Nem a kórházat választom, hanem az Öregek Otthonát. Intézzétek el, hogy minél hamarabb bejuthassak, hiszen a felvételhez oda is várólista szükséges, és már nem bírom magam sokáig tartani. Félő, ha lefekszem, többé nem tudok fölkelni. Tegyétek a kezeteiket a szívetekre, és mondjátok, kinek lenne ez jó? Ti is mindketten az öregség gondjaival küszködtök. Bár a testem egyre kisebb, hiszen sohasem voltam túlsúlyos, nagyon hiányozna nektek, ha úgy kellene emelgetni és tisztába rakni, mint egy pelenkás gyereket? Az intézetben pedig erre megfelelő emberek vannak, akik elvégzik azokat a teendőket, amelyek az én esetemben még hátra vannak... – ivott egy korty vizet, majd hozzátette: – Különben már összecsomagoltam. Ahogy hírért hozzátok, hogy mehetek, már indulok is. A batyu nem sok. Elfér mellettem majd a hordágyon.
- Előírások vannak, hogy mit kell vinni – szólalt meg Marika. – Nem batyuzunk, egy táskában külön mi visszük majd veled, ha eljön annak is az ideje.
- Mit raktál össze? – kérdezte Margit.
- Csak a legszükségesebbeket. Mindig egyszerűen éltem, külön holmik nélkül.
- Mégis... – faggatózott Marika.
- A most is rajtam lévő fekete ruhát. Ez mindig kedves volt nekem, ebben temessetek el, és fontos: ne hagyjátok, hogy felboncoljanak.
- Az Otthonnak orvosa van, és ha megállapítja a természetes úton beállt halált, nincs miért kérnie a törvényszéki eljárást.
- Ne is égessetek el. Félek a tüztől. Tudom, hogy butaság, de rágondolni sem tudok. Szeretnék egyszerű koporsóban, a földben nyugodni, ahogy minden elődöm. Talán az én

drága jó párom is oda került, és porladt el valahol, de hiszem, hogy a föld szeretete majd ismét összehoz bennünket.

Kicsit gondolkodott, majd így folytatta:

– Pap búcsúztasson és imádkozzatok fölöttem.

– Anyuka, korai még ilyesmiről beszélni, hadd már abba! – intette Marika.

– Ha sikerül beutalót szereznünk, arra nekünk is készülni kell. Mindkét családod tehetős, nem maradtunk koldusboton. Meg is szólnának érte, ha elengednénk egy szál viseltes, ünneplő ruhában – folytatta Margit.

Mintha nem is hallotta volna az intelmet, az öregasszony így folytatta:

– Jó lesz rám ez a rövid kis kötött mellény, hogy ne fázzak majd odalent. Meg ez a félcipő, amiben most jöttem. A hosszúszerűt el sem viszem, szinte csupa új. Jó lesz valamelyik unokámnak, hiszen ők is felnőttek már.

Margit megkérdezte:

– Könyvet ne vigyünk veled? Leendő társaid ne higgyék azt, hogy műveletlen vagy. Van nálunk annyi kiolvasott kötet, hogy könyvtárat lehetne belőle alapítani. Nem kérjük majd vissza.

A lányok sóhajtoztak és szerettek volna már véget vetni ennek a nehéz beszélgetésnek. Mondták, hogy hamarosan éjfél, pihennie kellene már, hiszen holnap is nap lesz, de anyjuk nem vett róla tudomást.

– A végrendeletemről tudtok – folytatta az anyjuk. – Minden ingó és ingatlan vagyonomat egyenlő mértékben rátok hagytam.

A két lány összenézett. Nem szóltak, de mindketten arra gondoltak, hogy amit örökölnék, az nem zsírozza meg a kosztjukat, de szép a gondoskodása, még az elmúlása küszöbén is.

– Marikám, mint idősebbre rád hagyom az esküvői karikagyűrűmet, ez téged illet.

Könnyen mozgott, egy mozdulattal lehúzta. Jó, hogy sovány ujjáról el nem veszítette, és belehelyezte lánya tenyerébe.

– Te sem maradsz ki a féltet kincseimből – szólt Margitnak. – Még apátoktól kaptam az eljegyzésünk után.

Kikapcsolta keresztel ellátott arany láncát, majd a lánya nyakába akasztotta. A három fej ösztönösen összekoccant és zokogtak.

Bármennyit gyűjtesz,
nem rakják a fejed alá,
a koporsódba.

Anyjuk pár hét múlva otthonba került. Nem kellett sokáig hozzá járni, pedig azt is beosztották egymás között, hogy minden látogatási napon valamelyik családtag ott legyen nála és beszélgessenek vele.

A feléjük jövő hang lassan elhalkult. A leépülés látványa megrendítő volt, ahogy percről percre távolodott. Mély csönd ereszkedett az ágyban fekvő, összeaszott kis testre.

Elindult a hosszú Úton férjét keresni.

Hódmezővásárhely, 2016. október 17.

HŰSÉG

Lászlónak a mezőváros főterén, egy sarki épületben híres drogériája volt. Még az édesapja alapította. Fia az érettségi után segédként részt vett az üzlet működtetésében, majd az öreg halála után átvette és tovább élte. A bolt jól működött a második világháború elejéig. A család gyarapodott, a gyerekek a polgári rend szigorú nevelésében részesültek. Vasárnap délelőttönként ünneplőbe öltözve együtt mentek a templomba, majd a fő utca teli kirakatai előtt sétálgatva az ismerősökkel paroláztak és dicsérték egymás sikereit.

A békebeli csend nem tartott sokáig. A háború elvitte a hadra fogható férfiakat, és László is megkapta a behívóját. A családban a szomorúság mély csöndje alattomosan fojtó fátyolként ereszkedett le. A kisgyerekek hívogató kereséssel házban, udvaron, játszótéren, naponta szólították apjukat, és sírva kapaszkodtak anyjuk szoknyájába követelve, hogy adja elő. Néha cenzúrázott, tábori levelezőlapok érkeztek a frontról, a szokott és megengedett szöveggel: „Én jól vagyok, hát Te és a gyerekek? Vigyázzatok magatokra. Ha tudtok, küldjetelek levelet és óvjátok a boltot is. Öllelek benneteket: apátok.”

A romló körülményekkel telő hónapok lassanként a belenyugvás és a feledés homályát borították rájuk. Megszokták, hogy a férj és apa már csak a kredenc üvegfala mögötti kis portrén látható és életük nélküle zajlik tovább. Egyedül a rettegés nyomasztotta őket. Naponta jött a posta az ismerősökhöz, benne a rövid honvédségi értesítés: „Férje (máshol fiuk) hősi halált halt a ... fronton.”

A gyerekek még nem értették a helyzetet, mit jelent az, ha valaki meghalt és soha többé nem láthatják. Lillában fokozódott a feszültség. Éjszaka zaklatott alvás közben forgolódott és reggel könnyes szemmel ébredt. Különösebben nem volt vallásában túlbuzgó, de egyre többet imádkozott. Kérése meghallgatást nyert. A család feje a háború után fél évre csontbőrsoványan hazaérkezett. A gyerekek megijedtek tőle. Hetek múltak, mire Lilla rendbe szedte férjét és a gyerekek hozzászoktak.

Az életük mégis teljesen megváltozott. A betevő falatért élelmiszerjegyekkel sorban álltak, és naponta fenyegető hírek érkeztek a kizsákmányoló magántulajdonosokról. Éppen az ő üzletének kirakatába ültettek ki egész napra egy idős parasztasszonyt, elrettentésképpen a nyakába akasztva egy táblát ezzel a felirattal: „Így jár minden falusi gazdag, aki a szegények elől eldugja az élelmét!” A feje fölött lógott egy szürke hamuba hempergetett fél oldalszalonna, amelyet penészesként mutattak be.

Több hasonló eseményre itt nem került sor, mert ezt követően néhány nap múlva, amikor László a boltba akart bemenni, az ajtót államilag lepecsételve találta. Egy doboz gyógyteát sem vihetett ki belőle. Síró feleségét azzal vigasztalta, hogy ne keseredjen el, hiszen ami áru volt még a polcokon, zömében a háború előtről származott, és régen lejárt a szavatossági idejük, újat pedig nem tudott beszerezni. Évek múlva még a szép emeletes polgári házat is lebontották, hogy „az átkos múltnak nyoma se maradjon”.

Megszámlálni sem lehet, hogy a háborút követően hány hasonló eset végződött az ellenállás miatt börtönnel, máshol a házasságok szétesésével. A Hattyasy család másként gondolkodott. Férj és feleség összeölelkezett, a gyerekek pedig beléjük kapaszkodtak. Mindenkinek megvolt a maga feladata: az alkalmazkodás, munka és tanulás, nem a zendülés, hanem a túlélés reményében.

Lászlónak a kétüléses sportcsónakja a kamrában porosodott. Az úri réteg luxuseszközének számított. Évek alatt használaton kívül, néhány helyen javítgatni kellett. Egy nap szekeret béreltek és elvitték a Nagy Folyóhoz. Szemben, a túlparton volt egy gátórház, a Sas-érben. Akkor még működött a város kompja, amely hordozta a hazafelé, és a városba tartó lovas kocsikat, kerékpárosokat. Ezen átkerült a csónak, és megőrizték a kikötő mellett. Ettől kezdve minden hét végén, amikor nem szakadt az eső, vagy a víz nem fagyott be, a házaspár kijött ide. Vízre rakták a csónakot és estig nem látták őket. Elbújtak a világ elől, amely nem nekik

épült, csak használta képességeiket. Egyet nem vehettek el tőlük, a szeretet táplálta hűséget, amely mélyen összekötötte őket.

Június elején, egy túrájuk során László figyelte a csónak körüli tiszta, szőke vizet, amely nyugodtan folyt mellettük és evezés nélkül vitte őket lefelé. A homokparton kikötöttek, fürödtek, kergetőztek, mint két egymásra talált ember, akikből csekély számú létezett ebben a világban, majd a fűzfák árnyékában pihentek. Várták a délutánt, amikor megjelennek a kérészek. Az égre áttűnő fátyolfelhők sereglettek és tompították az erős napfényt. A Hattyasy pár hiába várta a kérészek megjelenését. Bizonyára zavarhatta őket a nekik nem kedvező éghajlati együttállás. A finom kis szárnyasokat egy gyöngye fuvallat képes egymástól elsodorni.

A házaspár hazakészülődött. Beültek a csónakba és kényelmes tempóval eveztek a gátörház felé. Lilla különös látványra lett figyelmes. A folyó közepén, a felszínen félméternyi átmérőjű, kerek sárga körök jelentek meg, és lassú táncban úgy forogtak, mint amikor a zenekari dobos verője végtelen mozdulattal leveri a cintányért, és az peregve, aljával felfelé fordulva halad még egy darabig. A kis örvények ott forogtak, közepükön kissé bemélyedve, és a lemenő nap fényében lágy bronzvörös színben föl villanva.

– Nézd, micsoda különös természeti képződmény! – mutatott Lilla a vízre. – Talán éppen ezért nem jöttek föl a kérészek, mert féltek az örvényléstől.

– Halad a természet a maga útján – válaszolta László, kissé elgondolkodva. – Emlékezz csak, éppen a tél fogságában, egy vasárnap délután, amikor a gyerekek a barátjuknál farsangoltak, beszélgettünk Lao-ce tanítóról. Mondatai még mindig bennem pislákolnak –, mint a tábortűz hamvadó lángjai –, amikor így gondolkodott a kínai mester: „A lét és a nemlét egymásból születik, ez bizonyítja a természet határtalanságát: minden a saját ellentétéből születik, körkörösén, örökké”. Vagyis a Tao végtelen körfolyamat! – fejezte be gondolatait, és hirtelen belevetette magát a csónakjuk mellett forgó gyöngye örvénybe, amely mint gondos anya, lágy simogatással lefelé, magához vonzotta.

Felesége fölsikoltott, mert férjének karja már csak könyékig látszott ki, és egyenesen mutatott fölfelé. Megragadta és föl húzta. Amikor a feje megjelent és hajáról visszafolyt a lecsurgó víz a folyóba, így kiáltott:

– „Aki kilép az életbe, az a halálba lép be”, mondta Lao-ce – fordult feleségéhez László.

– Miért tetted ezt?

– Kísérlet volt, hogy milyen lesz, ha az Útra lépünk. Kérdést tettem föl önmagamnak is, hogy hűséged elég lesz-e a léttelen lét küzdelmében, de méltatlan kétkedésemet elűzted.

A természet végre kedvezett. A következő hét végén az ég derűsen nyitotta ki szemét és rámosolygott a Nagy Folyóra. A Hattyasy pár a homokparton delelt. Lilla hamarabb ébredett. Mintha valami tollpihe csillogva szállt volna le a fák közül, megcirógatta fedetlen karját. Rántott rajta egyet. Az érzékelés pillanatra megszűnt, de kicsit följebb, a nyakánál újra ismétlődött. Ekkor odanézett.

– Nézd, Laci – suttogta. – Egy kérész vedlik rajtam. Bőrt a bőrre kíván helyezni, szegény kis eltévedt bogárka.

A férj gyorsan fölült és látta, hogy a víz fölött megindult a kérészek rajzása.

– Hamarosan több millió bújik elő a mély vízből, hogy háromévnnyi sötét iszapban töltött életük utolsó óráit a napfény imádásával, és szerelmük betöltésével koronázzák meg.

Leszaladtak a partra. Leültek, csak a lábukat merítették bokáig a vízbe. Hátra könyököltek és mozdulatlanul figyelték ezt a természeti csodát. A széles folyó felszíne szinte forrt, ahogy a kérészek előbújtak, kimásztak, megindultak a partra, hogy a fűzfák ágai között levessék szürke bőrüket, majd megtisztulva visszatérjenek bölcsőhelyük fölé. Elkezdődött a párválasztás. A násztáncuk olyannak tűnt, mint amikor egy vízre ereszkedni készülő hidroplán megközelíti a felszínt, majd egy hullám vagy széllelés újra, meg újra magasabbra dobja, míg végül megpihenhet a habok tetején. A nőstény hamarosan az ég nedves tükörképére bocsátja

petéit, és azok lefelé kezdenek merülni, hogy a sodrás betakarja őket jótékony iszappal, amelybe belefúrva magukat, elkezdjék újabb mélységi életüket.

Minden túlélés az öleléstől függ, hogy mindketten egymást választották-e és akarják-e ezt a nászt? A lélek-finom szárnyak már egymáson érintkezve, peregve szitálnak, miközben testük keresi a másikat, majd a megtermékenyülés gyönyörből följazott pillanatában a folyóra zuhannak. Próbálnak fölemelkedni, de testük elnehezül. Valamelyik lent marad, de a fölszálló sem látja meg az éjszakai égbolton kirajzolódó Tejutat, mivel ez egy másik életformához tartozik.

Vajon hová vezet az ő útjuk? Hiszen a folyóban éhes halak szája tátog, a levegőben vízimadarak ezrei vadásznak, ladikjaikból a halászok meregetik őket, és a Nagy Folyó a három eltérő életforma keltette csobbanások öldöklésétől zajos, ameddig a szem ellát. A kérészelet is csak föl villanás, a nap egyszeri megpillantása, hogy azután örök sötétségbe merüljön a gyönyörű táj, és számukra örökre elveszen életük értelme. De megmarad az ismeretlen túlélés ösztöne odalent, hogy velük egyszer újra kikapaszkodhatnak, energiát merítsenek a meleg sugarú fényből, utolsó „pogánybőrükből” kibújjanak, és minden küzdelem ismétlődhesen újra, meg újra. Vajon az ő esetükben hová vész a meg nem ismert hűség?

A házaspár hazafelé kerekedett, a hepehupás makadám úton. Egyik oldalt kukoricatáblák, másikon rizsföldek derengtek a késő alkonyi, akác- és bodzaillatú ég tiszta derűjében. Az átélt csodák benyomásai alatt szót sem szóltak. Hazaérve tisztálkodtak és lefeküdtek. Gondolatok cikáztak bennük, majd a fáradság úgy nehezült rájuk, mint ahogyan a kilőtt öreg ágyú csövében leülepszik a korom.

A redőnyt elfelejtették lehúzni, és éjfél után benézett hozzájuk a hold. Vakító, erős fénye elérte szemüket és hamarosan megnyitotta. Nem ültek föl, csak darabig csöndben és mozdulatlanul pihentek, majd a másik szuszogásáról érezték, hogy nem alszanak. Lilla szólalt meg elsőnek:

- Micsoda izgalmmal teli, feledhetetlen napunk volt.
- Bennem még mindig gondolatok és érzések kavarnak, amelyek az egyedüllet és a közösen vállalt sors gyötrelmeit, boldogságát kutatják – mondta László.
- Évtizedek múltak, amióta életünk meghatározó egyik részét a Nagy Folyónál töltjük.
- Különös, de úgy ivódott belénk, mint egy mérhetetlen óriási anyaöl, amely előbb magába fogad, majd megszülvén ölébe kap, hogy dajkáljon minket.
- Van-e remény, hogy lepergő életünk után újra elringat?
- Vagy elindít bennünket egy másik ösvényen...
- Kérdés, sorsunk hogyan végződik, ki kezd, és ki marad utoljára?
- Bizonyosan van megoldás. Keressük...

A csönd, mint szent áhítat ereszkedett le rájuk, ahogy a hold is kikerült a szobából.

- Én már nem tudok elaludni – fordult a férj Lilla felé.
- Az én agyam is úgy jár, mint vétlen büntetért menekülő a vesszőfutás elől.
- Kérlek, tedd föl Berlioz Requiemjét.
- Nagyon hosszú, mire véget érne, már öltözködnünk kell.
- A befejező, tizedik tétel: az Agnus Dei a fontos.

Az asszony előkereste a zeneműből az utolsó bakelit lemezt, ráhelyezte a tűt és visszafeküdtek. Sokszor hallgathatták, mert a tű néha ugrott, vagy a lemez reccsent, de nem vették észre. A rézfúvósok mély morajlása úgy hangzott, mint a rengéskor megrepedt földből előtörő, mindent elpusztító lávatűz ordítása. László és Lilla megmarkolták egymás tenyerét, és körmük a mélyre vájt sebekből kibuggyanó vércseppektől áztatta lelküket. Úgy érezték, hogy ebből a világból együtt távozni a másikért viselt hűség kötelessége.

A nyugdíjas évek hörögve futottak az álmatlan éjekkel korbácsolva. László az egyik reggel nehezen ébredt. A felesége költögette, majd lassan fölült, de nem esett neki jól fölkelni és visszadőlt. Napról napra gyöngült, majd így szólt Lillához:

- Készülj föl, nem bírom magam tovább tartani.
- Ne bolondozz! Mi lesz az unokákkal, akik körülrajongnak.
- Nem én akarok menni, hanem hívnak.
- Kik és hová?
- Nem tudom szavakba önteni. De várj csak... a kérészek után.
- Micsoda?
- Emlékezz rá, ott, a Nagy Folyó víztükrén, és a puha homokpadján voltunk a legboldogabbak. Minden odaköt bennünket.
- No, de hogyan képzeled el? Ott nem lehet temetkezni.
- Nem is arra gondoltam, hanem a szabadságra, amely majd ott vár ránk.
- Nem értem...
- Egészen én sem, de ez belső sugallatom, amely biztosan nem téved. Bízd rá a gyerekeinkre.

A beszélgetés után László elcsöndesedett. Az orvos néhány nap múlva még kétségbeesve megpróbálta talpra állítani, de az elgyöngült nyugalma átsegítette őt a megboldogultak világába. A családnak feladott leckét a fia úgy oldotta meg, hogy apja holttestét elhamvasztatta, de a kapott urnát az új szokás szerint nem helyeztette egy szép tartóba, nem is temették el, kolumbáriumba sem került, hanem hazavitték és vártak.

Lilla éveket kapott még a természettől. Erős asszony volt, aki élete során annyi küzdelmet vívott meg sikeresen, most is szembe nézett elbizonytalanodott jövőjével. Gyerekei távol éltek. Bár aggódó odafigyeléssel követték anyjuk sorsát, ő a magányosságot választotta szülővárosában. Járt a ismerősöket, utcákat. Fölkeresett régi emlékhelyeket, amelyeket mozgalmas életük során mérföldkönek tekintett, de korábban nem volt rá ideje, hogy azokat meglátogassa. Megállított ismerősöket, akikkel szót váltott, de magához senkit sem fogadott.

Amikor már rendszeres gondozást igényelt, átköltözött a szomszéd nagyvárosba, ahol élete megcsöndesedett, léptei lehalkultak, majd elhaltak. Még a szíve dobogott tovább és mind többet gondolt elvesztett férjére, akivel találkozni kívánt. Lelke az utolsó sóhajtással repült felé, de jól tudta, hogy a végső lépéseket majd a fiának kell megtennie, hogy újra egyesülhessenek. Egy hét múlva ott volt öregedő gyermeke előtt két átláthatatlan, műanyag kapszula, benne szülei hamvával. Emlékezett arra, amint apja idézgette Konfuciusz mester egyik mondását:

„Aki reggel felismeri a Helyes Utat,
az mit se bánja, ha halált hoz az alkonyat.”

A férfi fölkereste az egyik temetkezési vállalkozót, amely híres volt a különleges kérések teljesítéséről. Elmondta, hogy a két jóságos ember életének sok boldog óráját töltötte együtt a Nagy Folyó mentén. Ez az ismeret elegendő volt arra, hogy az eladó a következő ajánlatot tegye:

– Mutatok önnek egy rendkívüli nagy urnát – mondta az üzletvezető. – Egyre többen használják, főleg művészek és intellektuális emberek, akik már életükben döntöttek arról, hogy nem szeretnék a mind védtelenebb temetők mindenféle kártevőinek: tolvajoknak, vandáloknak becsmérlnöknak kitenni sírjukat. Azt sem fogadják el, ha a fizetőképtelen, vagy közömbös túlélők nyughelyük megváltását nem vállalják, és a temetőgondnokság a fölszámolt sírból hamvaikat közös gödörbe helyezik. Mások a meggyőződésük miatt, a halál utáni viszonyuk, az egyházaktól eltérő, különleges szemléletük elérése érdekében választják ezt a rejtőzködési formát. Ez a vízbe temetkezés.

– Nem, nem akarom a szökőkútba szórt hamvakat lágy zeneszóra, vízsugarakkal a környező virágos kertbe szétszórni, ahol lassan már porhegyek képződnek az idegen hamvak halmaiból.

– Kérem, legyen türelemmel!

A férfi bement a raktárba és kihozott egy megkapóan szép edényt, majd magyarázni kezdte a rendeltetését:

– Nézze, uram, ez összefüggő, kettős edény. Sókristályból készült mind a kettő. Amint látja, a külsőnek az oldala rácsos. Könnyen átázik és gyorsan szertefoszlik. A belső erős falú, nehéz edény. Ebbe átöntjük a műanyag urnákból a mindkét elhalt összekeveredő porait. Leragasztjuk a tetejét, majd beletesszük a külső urnartartóba. Mielőtt a megfelelő helyen vízbe helyezik, a tetejére kis virágkoszorút helyezzenek, amely fent marad és viszi az ár, míg a hamvakkal teli edény a mélybe süllyed. Ahogy ott lassan fölolvad, szabaddá válnak a hamvak és leülepednek, vagy sodródniak a természet törvénye szerint.

– Ez az! Ez kell nekik!! – kiáltotta megnyugvó örömmel a fiuk.

A megoldás után egy hét múlva, a család elindult a sóurnával a Nagy Folyó felé. A várostól a gátig gyorsan robogott velük az autó, de a kocsit itt kellett hagyni, mert közben eső kerekedett, és a gáton túl csak földes út vezetett a vízpartra. Magukhoz vették a műanyag tasakba csomagolt, drága terhet, és a szegélyerdőben megindultak. Bőrig áztak, mire a homokpartra értek.

– Hányszor jártak így szüleink a hosszú életük során, most mi is ízelítőt kaptunk belőle – motyogott az egyik.

Mire a szokott helyre értek, a zápor elállt és újra tündökölt a nap, csak az esőcsöppek peregtek a nyárutón sárgulni kezdő fák titokzatosságot lengő leveleiről. Az egyik unoka kerített egy hosszú, száraz ágat és levitte a partra. Az urnát kicsomagolták. A legidősebb családtag a vízbe helyezte, a legfiatalabb pedig a gallyal beljebb segítette. Hamarosan kikerült a sodrásba, és a Nagy Folyó közepe táján még látható volt, amint a koszorú önálló életet kezdve úszik lefelé.

Mikor Útra kelsz,
még nincs vége mindennek,
míg célba nem érsz!

A Hattyasy család könnyes szemmel nézett utána, majd gondolatokba mélyedve megindult hazafelé. Talán a hamvak eljutnak a tengerig, de esetleg évmilliók is kellenek, mire kiszárad és porló medréből az összeforrt hamvakat tovább kergeti a szél. Az is lehet, hogy itt épülnek be a következő kérsznezmedékekbe. Egy csendes, nyár eleji, napos időben a két szárnyas parány a felszínre tör, hogy ismét egymásra találjanak és megváltsák a hűséges szerelem pillanatait, a jövődő társak továbbélésének reményében.

Hódmezővásárhely, 2016. október 20.

*

*
*

